

TAMPEREEN KAUPUNGIN MESSUKYLÄN LUKION OPETUSSUUNNITELMA

Nuorille tarkoitettu lukiokoulutus

**Hyväksytty koulutuslautakunnassa 7.10.2004, 123 §
Päivitys hyväksytty Messukylän lukiossa (rehtori) 12.9.2008, 25§**

SISÄLLYS

1 OPETUSSUUNNITELMA	4
1.1 Opetussuunnitelman laatiminen.....	4
1.2 Opetussuunnitelman sisältö.....	6
2 LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA	7
2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä.....	7
2.2 Arvoperusta.....	7
3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	9
3.1 Oppimiskäsitys.....	9
3.2 Opiskeluympäristö ja -menetelmät.....	9
3.3 Toimintakulttuuri.....	11
3.4 Opintojen rakenne.....	13
4 OPIKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN	15
4.1 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö.....	15
4.2 Ohjauksen järjestäminen.....	15
4.3 Opiskelijahuolto.....	18
4.3.1 Erityisopetus osana opiskelijahuoltoa	20
4.3.2 Koulukuraattori- ja –psykologipalvelut osana opiskelijahuoltoa	20
4.3.3 Kouluterveydenhuolto osana opiskelijahuoltoa	21
4.4 Opiskelun erityinen tuki.....	22
4.4.1 Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetuksen tavoitteet	22
4.4.2 Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus	23
4.4.3 Opetusjärjestelyt	23
4.5 Kieli- ja kulttuuriryhmien opetus.....	24
5 OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT	27
5.1 Opetuksen yleiset tavoitteet.....	27
5.2 Aihekokonaisuudet.....	28
5.3 Äidinkieli ja kirjallisuus.....	37
5.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi äidinkielenä	37
5.4 Toinen kotimainen kieli.....	48
5.4.1 Ruotsi	48
5.5 Vieraat kielet.....	61
5.6 Matematiikka.....	98
5.7 Biologia.....	112
5.8 Maantiede.....	120
5.9 Fysiikka.....	126

5.10 Kemia.....	135
5.11 Uskonto.....	141
5.11.1 Evankelis-luterilainen uskonto.....	142
5.11.2 Ortodoksinen uskonto	150
5.11.3 Islamin uskonto	153
5.11.4 Muut uskonnot.....	154
5.12 Elämäkatsomustieto.....	155
5.13 Filosofia.....	158
5.14 Historia.....	164
5.15 Yhteiskuntaoppi	173
5.16 Psykologia.....	182
5.17 Musiikki	190
5.18 Kuvataide	194
5.19 Liikunta.....	201
5.20 Terveystieto	205
5.21 Opinto-ohjaus.....	211
5.22 Tietotekniikka	216
5.23 Viestintä	218
5.24 Muut koulukohtaiset soveltavat kurssit.....	229
5.24.1 Liikennekasvatus (LK1)	229
6 OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI.....	230
6.1 Arvioinnin tavoitteet.....	230
6.2 Kurssisuorituksen arviointi	230
6.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi	236
6.4 Lukion oppimäärän suoritus.....	238
6.5 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot	239
LIITTEET	241

1 OPETUSSUUNNITELMA

1.1 Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki ja -asetus
- valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja lukiokoulutuksen tuntijaosta
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- lukioasetuksen 3 §:n mukainen vuosittainen suunnitelma.

- *Tampereen kaupungin strategia ja siitä johdetut tai erikseen laaditut strategia-asiakirjat ja muut koulutuksen järjestäjän päätökset, jotka tukevat ja ohjaavat paikallista lukiokoulutuksen järjestämistä sekä paikallista opetussuunnitelman laatimista valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Tällaisia asiakirjoja ovat*
  - *Kaikem paree Tampere –kaupunkistrategia*
  - *Oppiva Tampere –koulutustoimen strategia*
  - *Tampereen kaupungin yleissivistävän koulutuksen strategia*
  - *Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön strategia*
  - *Yhteistyöllä ympäristön ykköseksi –ympäristöstrategia*
  - *Kestävän kehityksen strategia*
  - *Oppilaitoskeskeisyydestä alueelliseen ajatteluun*
§ *Toisen asteen lukiokoulutuksen seutuselvitys*
  - *Uudet pedagogiset ratkaisut ja niiden soveltaminen koko koulutustoimialalla*

Opetussuunnitelma laaditaan tähän asiakirjaan sisältyvien lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Opetussuunnitelman pohjalta lukio laatii lukuvuosittaisen suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa lukion opetussuunnitelman sekä lukuvuosittaisen suunnitelman pohjalta.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon lukion toimintaympäristö, paikalliset arvovalinnat ja osaamisvahvuudet sekä erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, kieliolosuhteet, historia sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä voi hyväksyä opetussuunnitelman kunta- tai lukiokohtaisena. Siinä voi olla alueellisia sekä kunta- ja lukiokohtaisia osia.

Opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukion oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava erityinen tuki. Opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin valintoihin myös muiden koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten opetussuunnitelma laaditaan perusteiden pohjalta. Lukion opetussuunnitelma laaditaan sidosryhmäyhteistyössä. Tällä pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin. Opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee pyrkiä ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, rohkaisevat resurssien joustavaan ja tehokkaaseen käyttöön sekä monipuolistavat vuorovaikutteisuutta sekä lukion sisällä että suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan.

Kaikilla kouluyhteisön jäsenillä ja huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan.

Opetussuunnitelma on laadittu sekä kunta- että lukiokohtaisena ja se sisältää myös alueellisia osia. Varsinaisessa opetussuunnitelmatekstissä voidaan erottaa normin sisältävät opetussuunnitelman perusteet ja kuntakohtainen osuus toisistaan. Kuntakohtainen osuus on Tampere-logolla varustettuna perustetekstin jälkeen. Tämän tekstin perään koulut laativat oman opetussuunnitelmallisen osuutensa omalla tunnisteellaan erotettuna. Näin valtakunnallinen normi ja sen perusteella tehty kuntakohtainen ja koulukohtainen opetussuunnitelma ovat erotettavissa toisistaan.

Tampereella kunta- ja koulukohtainen opetussuunnitelma on laadittu moniammatillisessa yhteistyössä. Kommentteja ja kannanottoja on pyydetty eri sidosryhmiltä ja yhteistyökumppaneilta. Näin opetussuunnitelmaprosessiin ovat eri tavoin voineet vaikuttaa opiskelijat, vanhemmat, koulutus-, kulttuuri- ja vapaa-aikatoimialan eri toimijat, muut toisen asteen ja korkea-asteen oppilaitokset sekä keskeiset yhteistyökumppanit.

Opetussuunnitelman laatimisessa on korostettu prosessin avoimuutta. Suunnitelman eri vaiheet ja pulmakohdat ovat olleet nähtävissä Internetissä, ja niitä on pyydetty myös kommentoimaan siellä. Opetussuunnitelma ja sen perusteella laadittavat koulukohtaiset opetussuunnitelmat ovat julkisesti saatavissa ja yleisesti nähtävissä Internetissä.

Opetussuunnitelmatyötä Messukylän lukiossa ovat organisoineet lukion rehtori ja opetussuunnitelmavastaavaksi nimetty lehtori, joka on toiminut myös koulun edustajana kaupungin opetussuunnitelmatyöryhmässä. Lukion koulukohtaista opetussuunnitelmatyötä on ohjannut avustava työryhmä, jonka tehtävänä on ollut valmistella ja pohtia opetussuunnitelman yleisten osien koulukohtaisia linjauksia paikalliset arvoalinnat, erityistehtävät, vahvuudet, kehittämiskohteet ja lukion toimintaympäristö huomioiden. Työryhmän jäsenet ovat koko opettajakunnan kattavissa kehittämissyöryhmissä käsitelleet yleiseen osaan liittyviä asioita.

Aineenopettajat ovat osallistuneet eri aineiden kaupunkikohtaisten osien laadintaan kaupungin aineryhmissä. Messukylän lukion aineryhmät ovat edelleen täydentäneet

opetussuunnitelmaa koulukohtaisin lisäyksiin.

Prosessin kuluessa on oltu yhteydessä eri tahoihin. Oppilaskunta on osallistunut keskusteluun koulukohtaisten osien painotuksista. Erityisesti toimintakulttuuriin ja aihekokonaisuuksiin keskittyneessä vanhempainillassa opiskelijoiden vanhemmat osallistuivat keskusteluun opetussuunnitelmasta. Suunnitelmia työstettäessä on oltu yhteydessä koulun vanhempainyhdistykseen. Ristinarkun koululta ja Messukylän kirjastolta on pyydetty lausunnot opetussuunnitelman yleisestä osasta ja aihekokonaisuuksista. Opiskelijan ohjaukseen ja tukemiseen liittyvät koulukohtaiset osuudet on suunniteltu yhdessä terveydenhuollon ja opiskelijahuollon henkilöstön kanssa. Jo opetussuunnitelman työstämisessä on ollut tavoitteena vahvistaa lukion siteitä toimintaympäristönsä kanssa ja lisätä vuorovaikutusta ja avoimuutta koulun toiminnan kehittämisen kannalta keskeisten tahojen kanssa.

1.2 Opetussuunnitelman sisältö

Lukion opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- toimintakulttuurin pääpiirteet, opiskeluympäristö ja työtavat
- ohjaustyön suunnitelma
- eheyttäminen ja aihekokonaisuudet
- tuntijako
- kieliohjelma
- tavoitteet ja keskeiset sisällöt oppiaineittain ja kursseittain
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- tietostrategia
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö ammatillisten oppilaitosten ja muiden lukioiden kanssa
- yhteistyö muiden oppilaitosten ja tahojen kanssa
- erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- opiskelijahuolto
- opiskelijan oppimisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi

Opetussuunnitelman tulee sisältää kaikkien kurssien kuvaukset. Myös soveltavien kurs-
sien tavoitteet ja sisällöt pitää määritellä opetussuunnitelmassa. Mikäli lukio järjestää vie-
raskielistä opetusta, etäopetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, se tulee
määritellä opetussuunnitelmassa.

2 LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA

2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukio jatkaa perusopetuksen opetus- ja kasvatustehtävää. Lukiokoulutuksen tehtävänä on antaa laaja-alainen yleissivistys. Sen tulee antaa riittävät valmiudet lukion oppimäärään perustuviin jatko-opintoihin. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja vastaavilla muilla näytöillä.

Lukion tulee antaa valmiuksia vastata yhteiskunnan ja ympäristön haasteisiin sekä taitoa tarkastella asioita eri näkökulmista. Opiskelijaa tulee ohjata toimimaan vastuuntuntoisena ja velvollisuuksistaan huolehtivana kansalaisena yhteiskunnassa ja tulevaisuuden työelämässä. Lukio-opetuksen tulee tukea opiskelijan itsetuntemuksen kehittymistä ja hänen myönteistä kasvuaan aikuisuuteen sekä kannustaa opiskelijaa elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen.

Tampereella lukiokoulutuksen tehtävää täsmentävät seuraavat päämäärät:

- *lukiokoulutus tukee opiskelijan kasvua tasapainoiseksi kansalaiseksi*
- *lukiokoulutus antaa jokaiselle opiskelijalle hyvät valmiudet jatko-opintoihin ja halun jatkuvaan itsensä kehittämiseen*
- *opetus ja oppimistulokset ovat kansallisesti ja kansainvälisesti korkeatasoisia*
- *jokainen opiskelija sisäistää kestäväen kehityksen periaatteet*
- *koulu tarjoaa turvallisen, luovuutta ja sosiaalisia taitoja kehittävän oppimisympäristön sekä edistää yhteisöllisyyttä alueellaan.*

2.2 Arvoperusta

Lukio-opetuksen arvoperusta rakentuu suomalaiseen sivistyshistoriaan, joka on osa pohjoismaista ja eurooppalaista kulttuuriperintöä. Lukiossa kulttuuriperintöä tulee oppia vaalimaan, arvioimaan ja uudistamaan. Opiskelijoita kasvatetaan suvaitsevaisuuteen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Lukio-opetuksen lähtökohtana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioitus. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, inhimillisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen. Lukiokoulutuksen tulee edistää avointa demokratiaa, tasa-arvoa ja hyvinvointia. Opiskelija ymmärtää oman oppimisensa, osaamisensa ja maailmankuvansa rakentajaksi. Opetuksessa tulee ottaa huomioon, että ihminen havainnoi ja jäsentää todellisuutta kaikkien aistiensa kautta.

Kasvatustyössä korostetaan yhteistyötä, kannustavaa vuorovaikutusta ja rehellisyyttä. Taavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan oikeutensa ja velvollisuutensa sekä kasvaa aikuisen vastuuseen omista valinnoistaan ja teoistaan. Opiskelijan tulee saada lukioaika-

naan kokemuksia siitä, miten tulevaisuutta rakennetaan yhteisillä päätöksillä ja työllä.

Lukio-opetuksen tulee kannustaa tunnistamaan julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä ristiriitoja sekä pohtimaan kriittisesti suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen epäkohtia ja mahdollisuuksia. Opiskelijan tulee saada lukioaikanaan jäsentynyt käsitys siitä, mitkä ovat kansalaisen perusoikeudet Suomessa, Pohjoismaissa ja Euroopan unionissa, mitä ne käytännössä merkitsevät sekä miten niitä ylläpidetään ja edistetään. Lukion tulee korostaa kestävästä kehityksestä periaatteita ja antaa valmiuksia kohdata muuttuvan maailman haasteet.

Lukion arvoperustaa syventävät kohdassa 5.2 esitettävät aihekokonaisuudet, jotka ovat arvokannanottoja ajankohtaisiin kasvatukseen- ja koulutushaasteisiin.

Opetussuunnitelmassa arvoperustaa konkretisoidaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperustan tulee välittyä lukion toimintakulttuuriin, kaikkien oppiaineiden opetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin sekä koulutyön organisointiin.

Tampereella lukiokoulutuksen tehtävänä on auttaa opiskelijaa löytämään paikalliset ja kansalliset juurensa, sekä ymmärtämään ja sisäistämään niiden merkitys kansainvälisyyden perustana.

Lukiokoulutuksen tehtävänä on antaa hyvät edellytykset kasvaa aktiiviseksi jäseneksi kansalaisyhteiskuntaan. Tavoitteena on kasvattaa opiskelijasta kriittinen yksilö, joka kykenee tekemään yksilöllisiä, mutta ei itsekkäitä, ratkaisuja ja kompromisseja.

Lukio kasvattaa työntekoon ja vastuullisuuteen. Opiskelija kasvaa ottamaan vastuun itsestään ja toisista sekä ympäristöstä. Oman itsen ja toisen kunnioittaminen edistää erilaisuuden hyväksymistä ja suvaitsevaisuutta.

Lukiokoulutuksen tavoitteena on myös taata riittävä yleissivistys ja luoda edellytykset jatko-opinnoille sekä auttaa opiskelijaa ymmärtämään roolinsa vastuullisena toimijana moniosaamisen yhteiskunnassa. Tavoitteena on, että opiskelija sisäistää elinikäisen oppimisen ajatuksen – itsensä kehittämisen ja oppimisen – hyvän elämän perustana.

Messukylän lukion tavoitteena on kasvattaa opiskelijoita, joilla on terve itsetunto, hyvä yleissivistys ja valmiudet elinikäiseen oppimiseen. Viestintäpainotteisessa opetuksessa keskeistä on tiedostavan mediasuhteen muodostuminen. Tavoitteena on monipuolistaa opiskelijoiden kykyjä ymmärtää, analysoida, tuottaa ja käyttää erilaisia mediatekstejä mielekkäillä tavoilla. Näin opiskelijoilla on edellytykset toimia aktiivisina ja tiedostavina kansalaisina.

3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta, jossa hän vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajan ja ympäristön kanssa ja aiempien tietorakenteidensa pohjalta käsittelee ja tulkitsee vastaanottamaansa informaatiota.

Opetuksessa tulee ottaa huomioon, että vaikka oppimisen yleiset periaatteet ovat kaikilla samat, se mitä opitaan, riippuu yksilön aikaisemmasta tiedosta ja hänen käyttämistään strategioista. Oppiminen on sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Yhdessä tilanteessa opittu tieto tai taito ei automaattisesti siirry käytettäväksi toisenlaisissa tilanteissa.

Opiskelijan kulloisetkin tiedot, käsitykset, odotukset, tavoitteet ja tunteet ohjaavat paitsi uuden informaation havaitsemista myös sen tulkintaa. Opitun käyttö uusissa tilanteissa taas on yhteydessä siihen, miten tieto on mieleen ja muistiin tallentunut. Jäsentymätön ja sirpaleinen tieto, jossa keskeiset käsitteet ja ilmiöiden väliset suhteet eivät hahmotu, ei ole käyttökelpoista. Pyrkiminen kohti jäsentyneitä tietorakenteita on siten käytännön opetuksen ja opiskelijan oman toiminnan kannalta keskeistä. Kunkin oppiaineen kohdalla esitellään niiden kannalta keskeisiä oppimisen ja opiskelun periaatteita. Tätä konstruktivistista oppimiskäsitystä on esitelty lisää liitteessä 5.

Oppimista edistävät aidosti toimiva luokattomuus ja opiskelijan mahdollisuus itse tehdä opintoja koskevia valintoja sekä asettaa tavoitteistaan. Näin opiskelijalla on mahdollisuus toteuttaa omiin edellytyksiinsä sopivia opiskelustrategioita.

3.2 Opiskeluympäristö ja -menetelmät

Opiskelijan omaa aktiivista tiedonrakentamisprosessia korostavasta oppimiskäsityksestä seuraa, että lukion on luotava sellaisia opiskeluympäristöjä, joissa opiskelijat voivat asettaa omia tavoitteitaan ja oppia työskentelemään itsenäisesti ja yhteistoiminnallisesti erilaisissa ryhmissä ja verkostoissa. Heille tulee antaa tilaisuuksia kokeilla ja löytää omalle oppimistyyliilleen sopivia työskentelymuotoja. Heitä tulee ohjata tiedostamaan, arvioimaan ja tarvittaessa korjaamaan omaa työskentelytapaansa. Opetuksessa on myös otettava huomioon, että opiskelijoiden kyky opiskella itsenäisesti vaihtelee ja että he tarvitsevat eri tavoin opettajaa opiskelunsa ohjaajana. Opiskelijoiden yksilöllisyyden ja erilaisuuden vuoksi opetus- ja opiskelumuotojen tulee olla monipuolisia.

Opiskelijoille tulee antaa välineitä tiedon hankkimiseen ja tuottamiseen sekä tiedon luotettavuuden arviointiin ohjaamalla heitä soveltamaan kullekin tiedon- ja taidonalalle luon-

teenomaisia tiedon- ja taidon hankkimis- ja tuottamistapoja. Opiskelijoita ohjataan käyttämään tieto- ja viestintäteknikkaa sekä kirjastojen tarjoamia palveluja.

Opiskelutilanteita tulee suunnitella siten, että opiskelija pystyy soveltamaan oppimaansa myös opiskelutilanteiden ulkopuolella.

Osa opiskelusta voidaan järjestää etäopiskeluna, itsenäisenä opiskeluna ja vieraskielisenä. Siitä päätetään opetussuunnitelmassa.

Fyysinen opiskeluympäristö ja käytettävät monipuoliset opetusmenetelmät luovat perustan yksilölliselle oppimiselle. Keskeistä on näiden osatekijöiden kehittäminen sekä aidon valintatilanteen tarjoaminen opiskelijalle hänen etsiessään itselleen sopivaa oppimis- ja opiskelutyyliä. Tämä tarkoittaa mahdollisuutta valita monipuolisesti opintoja paitsi omasta koulusta, myös muista oppilaitoksista ja mahdollisuutta suorittaa kursseja itsenäisesti sekä etä- ja monimuoto-opiskeluna.

Tampereen kaupungin lukioissa käytettävien opetusmenetelmien tulee tukea opiskelijan opiskelutaitoja ja itsearviointitaitojen kehittymistä. Tavoitteena on, että opiskelija sisäistää elinikäisen oppimisen merkityksen.

Yhteiskunta tarvitsee uudenlaisia osaajia. Pyrkimyksenä on luoda opiskelijalähtöisiä oppimismahdollisuuksia sekä joustavoittaa koulutusaikoja tinkimättä teoreettisen tutkinnon laajuudesta. Jotta tämä tavoite saavutettaisiin, pyritään edistämään opiskelijan oman oppimishalun viriämistä ja säilyttämistä sekä lisätä koululakien mahdollistamaa muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemista.

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää opiskelemansa sisällöt ja pystyy soveltamaan hankkimaansa informaatiota. Tällöin informaatio on jalostunut tiedoksi.

3.2.1 Tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön strategia

Kaupungin strategian mukaan Tampere on kestäväällä tavalla kasvava kansalaisten tietoyhteiskunta ja osaamisen keskus. Sen toiminta perustuu rohkeaan aloitteellisuuteen, laajaan verkottumiseen ja seutuyhteistyöhön. Koulutustoimialalla on oppiminen ja sen tukeminen myös tieto- ja viestintäteknikan keinoin keskeisin toiminnallinen tavoite.

Edellä mainittujen päämäärien toteuttamista tukevat myös lukioissa vuonna 2001 laaditut tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön (TVT) strategiat. Strategioiden toimeenpano ajoittuu vuosille 2002-2004. Koulut hyödyntävät itseohjautuvasti strategiaansa toimintojen kehittämiseen vuosittain. Opetussuunnitelmien laadinnan yhteydessä tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön strategia ja siihen liittyvät seurantatiedot kytetään jokaisen oppiaineen opetussuunnitelmaan siten, että asetetut tavoitteet saavutetaan.

Tampereen kaupunki pyrkii turvaamaan opetuksen uudistamisessa sen, että kaikilla lukion suorittaneilla oppilailla on riittävät tieto- ja viestintätekniikan taidot ottaen huomioon toisen asteen ja korkea-asteen oppilaitosten sekä työelämän ja vapaa-ajan toimintoihin liittyvät tavanomaiset taitovaatimukset. Tietoverkkojen sujuva ja monimuotoinen hyödyntäminen jo lukioaikana antaa opiskelijalle valmiuksia kohdata muuttuvan maailman haasteet ja valmistaa opiskelija kohtaamaan elinikäisen oppimisen malli. Tietotekniikka on sekä opiskelun kohde että väline. Opetuksessa huomioidaan, että ihminen havainnoi ja jäsentää todellisuutta eri aistien kautta. Tietotekniikan taitojen kehittäminen merkitsee niin teknisten, yhteiskunnallisten kuin opiskelutaitojen kehittämistä.

Opiskelutaidoissa korostetaan taitoa toimia yhdessä toisten kanssa erilaisissa ryhmissä ja verkostoissa. Yhteistyö-, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja kehitetään yhteisöllisen opiskelun erilaisten muotojen avulla, joita ovat mm. etä- ja monimuoto-opetus. Opiskelijoita kannustetaan monikulttuuriseen vuorovaikutukseen ja kansainväliseen yhteistyöhön hyödyntämällä käytössä olevia verkko- ja oppimisympäristöratkaisuja.

Yksilöllisten ja vaihtoehtoisten oppimispolkujen muodostumista tukee mm. monimuoto- ja etäopiskelukurssien lisääntyminen. Etäopiskelumahdollisuuksia kasvatetaan tulevina vuosina mm. tarjoamalla kursseja toisen asteen yhteisellä valinnaisten aineiden verkkokurssitarjottimella, joka pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan seutukunnallisena. Etä- ja verkko-opetuksen kehittämistä koordinoi kaupungissa Etäopetuksen ohjausryhmä.

Tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksia tulee hyödyntää monipuolisesti koulun toiminnassa ja toimintakulttuurin kehittämisen tukena. Verkostoituminen ja vuorovaikutus edellyttää yhteistoiminnallisen toimintakulttuurin syntyä ja kehittämistä koulun sisällä. Koulun kotisivujen ylläpito ja sähköpostin käyttö on osa koulun normaalia viestintäkulttuuria. Kodin ja koulun välistä vuorovaikutusta kehitetään luomalla uusia verkko- ja mobiilipalveluja. Opinto-ohjausta tuetaan verkko-opo-portaalin sekä verkon avulla tapahtuvan ohjauksen avulla. Lisäksi opiskelijat voivat tehdä kurssivalintansa sekä seurata arvosanojaan oppilashallintojärjestelmän www-liittymän kautta.

3.3 Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Toimintakulttuuriin kuuluvat kaikki lukion viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin koulutyön laatu perustuu. Toimintakulttuuri tulee esiin yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla.

Lukiossa tavoitteena on opetussuunnitelmaan nojautuen toimintakulttuuri, joka korostaa koko yhteisön jäsenten vastuuta, on avoin yhteistyölle ja vuorovaikutukselle yhteiskunnan kanssa sekä maailmassa tapahtuville muutoksille. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua oman työyhteisönsä kehittämiseen muun muassa oppilaskuntatoiminnan kautta.

Opetussuunnitelma määrittelee tavoiteltavan toimintakulttuurin. Tavoitteena on, että lukion kaikki käytännöt rakennetaan johdonmukaisesti tukemaan kasvatus- ja opetustyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Myös aihekokonaisuuksien tulee konkretisoida lukion toimintakulttuurissa. Tavoitellun ja toteutuneen toimintakulttuurin yhtäpitävyyden

arviointi on perusedellytys lukion jatkuvalle kehittämiselle. Toimintakulttuurin pääpiirteet tulee kuvata opetussuunnitelmassa.

Messukylän lukion toimintakulttuuri

Messukylän lukiossa sekä opettajilla että opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua työyhteisön kehittämiseen. Kaikki lukion opettajat osallistuvat koulun työn suunnitteluun arviointi- ja kehittämistyöryhmissä. Lisäksi koulussa toimii rehtoria avustava työryhmä, jonka jäsenet ovat kehittämistyöryhmien vetäjiä.

Koulun toiminnan arviointi on säännöllistä ja siihen osallistuvat niin opettajat kuin opiskelijatkin. Vuosittain tehdään kyselyjä opiskelijoille ja henkilöstölle ja niiden tulosten perusteella harkitaan kehittämiskohteita. Opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa myös oppilaskunnan kautta. Tärkeissä asioissa oppilaskunta antaa lausuntoja tai sen edustajat ovat mukana opettajainkokouksissa.

Koulussa on verkkolehti, jonka palstoilla jokainen kouluyhteisön jäsen voi tuoda ajatuksiaan julki. Viikoittaisista tapahtumista tiedotetaan lukiokoulutuksen intranetissä, info-TV:ssä ja ilmoitustauluilla, opiskelijoille ryhmänohjauksissa ja henkilöstölle viikkotiedotteella. Koulun tapahtumista ja toiminnasta tietoa on saatavilla myös kotisivuilla sekä vanhemmille järjestetyissä tiedotustilaisuuksissa. Päivittäiset käytännöt selviävät opinto-oppaasta, ja koulun järjestyssäännöt ovat opetussuunnitelman liitteenä. (Liite)

Koulussamme pidetään erityisesti huolta opiskelijoiden hyvinvoinnista ja turvallisuudesta järjestämällä uusille opiskelijoille yhteistä toimintaa. Hyvän ilmapiirin vaalimiseksi järjestetään myös retkiä ja juhlia, jotka luovat yhteishenkeä, pitävät yllä koulun omia traditioita ja vahvistavat opiskelijoiden kulttuuri-identiteettiä. Niin arjessa kuin juhlassakin toisten huomioiminen, erilaisuuden kunnioittaminen ja ymmärtäminen on ryhmässä toimimisen edellytys.

Koulumme on avoin yhteistyölle ja vuorovaikutukselle. Yhteydenpito vanhempiin tapahtuu pääasiassa vanhempainiltojen ja vanhempainyhdistyksen kautta, mutta vanhempia kannustetaan myös ottamaan yhteyttä ryhmänohjaajiin, opinto-ohjaajaan ja opettajiin. Lisäksi koulussa toimii myös entisten opiskelijoiden senioriyhdistys.

Luonnollisia yhteistyökumppaneita viestintää painottavalle koulullemme ovat paikalliset viestimet. Yritysvierailujen ja luennoitsijoiden lisäksi koulullamme on viestinnän neuvottelukunta, jossa on edustajat paikallisista viestimistä. Neuvottelukunnan vuosittaisissa kokouksissa käsitellään ajankohtaisia kehittämishankkeita.

Kansainvälinen yhteistyö on jo pitkään ollut Messukylän lukion painopistealue. Koululla on Virossa, Ruotsissa, Saksassa ja Norjassa ystävyyskouluja, joiden kanssa on yhteistyöhankkeita, ja lisäksi koulu osallistuu mahdollisuuksien mukaan vaihtuviin kansainvälisiin projekteihin sekä Euroopan että Aasian maiden kanssa.

Opiskelijoiden käytössä on toisen asteen seututarjotin verkkokursseineen. Opiskelijat voivat myös suorittaa arvosanoja yliopiston tai avoimen korkeakoulun kursseilla. Koulu tekee tiivistä yhteistyötä Tampereen ammattiopiston kanssa. Tampereen

ammattiopiston liiketalouden opiskelijat voivat suorittaa Messukylän lukiossa ylioppilastutkinnon.

Koulu pyrkii opetusjärjestelyin edistämään opetussuunnitelman perusteissa luvussa 5.1. mainittuja opetuksen yleisiä tavoitteita. Opiskelijoiden käytössä on monipuolinen viestinnän välineistö, jota he voivat käyttää eri oppiaineiden opiskelussa. Laitteiden käyttö edellyttää yhteisiä sopimuksia ja vastuullisuutta kaikilta kouluyhteisön jäseniltä. Tiedonhankinnassa opiskelijat voivat hyödyntää samassa rakennuksessa toimivan Messukylän kirjaston palveluita. Opiskelijoita opastetaan ratkaisuihinsa ottamaan huomioon myös koulun kestävän kehityksen ohjelma. (Liite)

Toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi

Messukylän lukiossa on viisi ARKI-ryhmää, joiden tehtävänä on arvioida ja kehittää koulun toimintaa. ARKI-ryhmiin kuuluvat kaikki opettajakunnan päätoimiset jäsenet oman kiinnostuksensa ja erityisosaamisensa mukaisesti. Näiden lisäksi on kansainvälisiä kontakteja hoitava ryhmä ja viestintää koordinoiva ryhmä, jonka tehtävänä on viestintäopetuksen kehittäminen ja organisointi sekä yhteyksien hoitaminen koulua tukeviin viestintäalan yrityksiin ja yhteisöihin.

ARKI-ryhmät suunnittelevat toimintansa varsin itsenäisesti tehtäväkenttensä mukaisesti.

- § OPPIMISPROSESSI – opiskelua ja oppimista edistävät tekijät
- § HENKILÖSTÖN HYVINVOINTI – tapahtumat, teemat, juhlat, vesot
- § YHTEISTYÖ – oppaat ja esitteet, kotisivu, oppilashuolto
- § TOIMINTAYMPÄRISTÖ – käytänteet, viihtyisyys, kestävä kehitys
- § KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ – projektit, opiskelijavaihdot, verkostot

Jokainen ryhmä tekee lukuvuodelle toimintasuunnitelman ja valitsee keskeiset kehittämisalueet ja tavoitteet, joiden toteutumista arvioidaan lukuvuoden päättyessä.

Vuosittain toteutetaan

- opiskelijakohtainen tavoitesuunnitelma, jonka pohjalta itsearviointi lukuvuoden päättyessä
- koulunsa päättävälle opiskelijoille kouluviihtyvyyteen ja koulun toimintaan liittyvä kysely
- henkilöstölle omaan työnkuvaan, kouluttautumiseen, yhteistyöhön ja johtamiseen liittyvä kehityskeskustelu/kysely

3.4 Opintojen rakenne

Lukio-opinnot muodostuvat valtioneuvoston antaman asetuksen mukaisesti pakollisista, syventävistä ja soveltavista kursseista. Syventävät kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia, oppiaineen pakollisiin kursseihin liittyviä kursseja, joita opiskelijan on valittava opinto-ohjelmaansa vähintään kymmenen. Oppiaineiden pakollisten ja valtakunnallisesti määriteltyjen syventävien kurssien keskeiset tavoitteet ja sisällöt on määritelty kohdassa

5.

Valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (955/2002) määrätyn syventävien kurssien vähimmäismäärän lisäksi lukiossa voi olla koulukohtaisia, lukion opetussuunnitelmassa määriteltäviä syventäviä kursseja. Soveltavat kurssit ovat eheyttäviä kursseja, jotka sisältävät aineksia eri oppiaineista, menetelmäkursseja taikka saman tai muun koulutuksen järjestäjän järjestämiä ammatillisia opintoja tai lukion tehtävään soveltuvia muita opintoja. Soveltaviin kursseihin voivat kuulua myös taito- ja taideaineissa suoritettaviin lukiodiplomeihin kuuluvat kurssit. Lukiodiplomit suoritetaan Opetushallituksen ohjeiden mukaan. Kaikki soveltavat kurssit tulee määritellä lukion opetussuunnitelmassa.

Kurssien suoritusjärjestyksestä päätetään lukion opetussuunnitelmassa.

Koulukohtaiset syventävät kurssit liittyvät tavoitteiltaan ja sisällöiltään valtakunnallisiin pakollisiin ja syventäviin kursseihin.

Koulukohtaiset syventävät ja soveltavat kurssit voivat olla laajuudeltaan myös puolikursseja.

Mikäli lukio antaa mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeja, se määrittää koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa.

Kurssien kuvaukset, tavoitteet ja sisällöt määrittää oppiainekohtaisissa osuuksissa, joihin on oppiaineittain sisällytetty aihekokonaisuudet, arviointi ja mahdollinen suoritusjärjestys kuntatasolla.

[Itsenäisen opiskelun ohjeet ovat luvussa 6.2.](#)

Viestintäopinnot

Viestinnän linjan opiskelijan oppimäärään kuuluu 12 kurssia viestintää. Pakollisten aineiden opinto-ohjelmaa on mahdollista keventää opetusministeriön ohjeiden mukaisesti. Yleislinjan opiskelija voi suorittaa puolipitkän viestinnän, vähintään kuusi viestinnän kurssia, josta saa erillisen todistuksen. Muiden oppiaineiden pakollisia kursseja ei tällöin kuitenkaan voi jättää pois. Viestinnän oppimäärää koskevat tarkemmat selvitykset ovat luettavissa viestinnän ainekohtaisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiodiplomit

Messukylän lukiossa voi suorittaa lukiodiplomin kuvataiteessa ja viestinnässä.

Yhteistyö muiden oppilaitosten ja tahojen kanssa

Toisen asteen yhteistä tarjontaa esitellään opiskelijoille opinto-ohjauksen yhteydessä.

Messukylän lukio järjestää ylioppilastutkintoon tähtäävää lukioaineiden opetusta Tampereen ammattiopiston (liiketalous) opiskelijoille kaikilla vuositasoilla englannissa, matematiikassa, ruotsissa ja äidinkiessä.

Opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua yliopiston opintokokonaisuuksien opiskeluun samoin kuin avoimen yliopiston ja kesäyliopiston kurssitarjontaan. Suoritukset luetaan sopimuksen mukaan hyväksi lukion kurssikertymässä.

Oppiainekohtaista / resurssien käyttöön liittyvää yhteistyötä tehdään ammattiopiston ja ammattikorkeakoulun kanssa.

4 OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN

4.1 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Huoltajilla tulee olla riittävä mahdollisuus perehtyä lukion työhön. Yhteistyöllä huoltajien kanssa tuetaan opiskelun edellytyksiä sekä opiskelijan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Kodin ja oppilaitoksen välinen yhteistyö tulee järjestää niin, että opiskelija saa tukea sekä opiskeluun että hyvinvointiin koskeviin kysymyksiin ja mahdollisiin ongelmiin. Oppilaitoksen tulee olla aloitteellinen yhteistyön käynnistämiseksi. Lähtökohtana yhteistyössä on aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyyden ja oman vastuullisuuden huomioon ottaminen sekä huolenpito tukea tarvitsevasta opiskelijasta.

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskeva opetussuunnitelman osa laaditaan yhteistyössä erityisesti kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Messukylän lukiossa huoltajia kannustetaan yhteistyöhön oppilaitoksen kanssa. Perusopetuksesta lukioon siirtyvien huoltajille järjestetään tutustumis- ja esittelytilaisuus. Messukylän lukion opiskelijoiden huoltajille järjestetään vuositasoittain tilaisuuksia. Aiheina ovat tutustuminen koulun toimintaan, käytänteisiin sekä ryhmänohjajiin, sekä tiedotustilaisuudet ylioppilaskirjoituksista ja jatko-opinnoista. Kullekin huoltajalle lähetetään henkilökohtainen kutsu. Lisäksi huoltajilla on mahdollisuus aineenopettajien tapaamiseen vuosittain.

Opiskelijoiden opintojen etenemistä seuraava ryhmänohjaaja ja mahdollisesti aineenopettaja tai opinto-ohjaaja ottavat tarvittaessa yhteyttä huoltajaan tai oppilashuoltoryhmään, mikäli opiskelija on alle 18-vuotias tai antanut suostumuksensa yhteistyöhön huoltajien kanssa.

Ryhmänohjaustiedotteet on mahdollista lukea myös lukiokoulutuksen intranetsivuilta. Lisäksi huoltajille annetaan mahdollisuus sähköpostiviestintään ryhmänohjaajien ja aineenopettajien kanssa.

4.2 Ohjauksen järjestäminen

Ohjaustoiminta muodostaa lukion toiminnassa kokonaisuuden, jonka tarkoituksena on tu-

kea opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja. Lukion opinto-ohjausta järjestetään kurssimuotoisena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena. Ohjauksen tehtävänä on edistää koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa ja opiskelijoiden hyvinvointia sekä ehkäistä syrjäytymistä.

Lukion ohjaustoimintaan tulee kaikkien koulun opettaja- ja ohjaushenkilöstöön kuuluvien osallistua. Opinto-ohjaajalla on oltava päävastuu opinto-ohjauksen käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Opettajan tehtävänä on ohjata opiskelijaa opettamansa oppiaineen opiskelussa sekä auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja oppimisen valmiuksiaan. Opiskelijaa tulee ohjata suunnittelemaan oma henkilökohtainen opiskelusuunnitelmansa ja seuraamaan sen toteutumista. Opiskelijan tulee saada opinto-ohjausta opiskelun tueksi ja valintojen tekemiseksi siten, että hän pystyy suunnittelemaan lukio-opintojensa sisällön ja rakenteen omien voimavarojensa mukaisesti.

Lukio-opiskelusta ja lukio-opintoihin hakeutumisesta tulee tiedottaa perusopetuksen päättövaiheessa oleville oppilaille, heidän huoltajilleen, oppilaanohjaajille ja opettajille. Lukio-opintonsa aloittavat opiskelijat tulee perehdyttää oppilaitoksen toimintaan sekä lukio-opiskelun ohjeisiin ja menettelytapoihin.

Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä tulee kehittää ja pitää yllä lukio-opintojen ajan. Opiskelijoiden opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta tulee huolehtia yhteistyössä kotien kanssa. Opiskelijoiden opinto-ohjelmat on tarkistettava säännöllisesti sekä seurattava heidän opintojensa etenemistä.

Opetussuunnitelmaan on laadittava kuvaus ohjaukseen osallistuvien tehtävistä ja työnjosta ja joka osaltaan toimii koko oppilaitoksen opetustyön kehittämisen välineenä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, miten hän voi saada tukea ohjaustoimintaan osallistuvilta henkilöiltä ja mitkä ovat näiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa. Opetussuunnitelmasta on käytävä ilmi, miten opinto-ohjausta koskeva yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa on järjestetty. Samoin siinä tulee määritellä yhteistoiminnan puitteet eri asiantuntijoiden ja koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Myös huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on kuvattava opetussuunnitelmassa.

Ohjaukseen osallistuvat rehtori, opinto-ohjaaja, ryhmäohjaajat ja aineenopettajat. Opinto-ohjausta toteutetaan mm. kurssimuotoisena, henkilökohtaisena ohjauksena, pienryhmäohjauksena ja ryhmäohjaustuokioina. Ohjauksen tueksi voidaan lukioissa järjestää turtotoimintaa. Ohjaukseen osallistuvien tehtäväjako määritellään tarkemmin koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa.

Ryhmäohjaus

Ryhmäohjaus on osa lukion ohjaustoimintaa. Ro-tuokiot/tunnit järjestetään säännöllisesti ja niihin osallistuminen on opiskelijalle pakollista. Ne voidaan kytkeä osaksi ohjauksen pakollista tai syventävää kurssia.

Ryhmänohjaaja seuraa ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä ja tiedottaa tilanteesta jaksoittain opinto-ohjaajalle. Aineenopettajan ja ryhmänohjaajan tehtävänä on toimia ennaltaehkäisevässä roolissa siten, että he puuttuvat ajoissa opiskelijoiden lisääntyneisiin poissaoloihin, käyttäytymisessä tai opintomenestyksessä tapahtuviin muutoksiin ja opiskeluvaikeuksiin.

Aineenopettajat opastavat oman oppiaineensa opiskeluun liittyvissä asioissa.

Henkilökohtainen ja pienryhmäohjaus

Opinto-ohjaajan antama henkilökohtainen ohjaus ja pienryhmäohjaus keskittyvät opinto-ohjelman, uranvalinnan- ja jatko-opiskelun ohjaamiseen. Henkilökohtaisen ohjauksen aiheita ovat mm. opinto-ohjelman muutokset, opiskeluvaikeudet, muualla suoritettavat kurssit, yo-tutkinnon hajauttaminen ja yksilökohtaiset opintosuunnitelmat. Koulukohtaisessa ohjauksen järjestämissuunnitelmassa on opinto-ohjaajalle varattava riittävästi aikaa henkilökohtaiseen ohjaukseen.

Yhteydenpito ja tiedottaminen

Koulu pitää yhteyttä vanhempiin/huoltajiin järjestämällä mm. vanhempainiltoja ja infotilaisuuksia. Opiskelijoiden henkilökohtaisissa asioissa yhteydenpitoa kotiin hoitavat mm. ryhmänohjaaja, rehtori ja opinto-ohjaaja. Lähin yhteyshenkilö kodin ja koulun välillä on kuitenkin ryhmänohjaaja.

Opinto-ohjaaja tiedottaa opiskelijoille jatko-opintoihin liittyvistä asioista ja huolehtii yhteydenpidosta eri yhteistyötahojen kanssa. Näitä ovat mm. työvoimahallinto, lääninhallitus, elinkeinoelämä, muut oppilaitokset ja peruskoulut.

Messukylän lukiossa ohjauksen järjestämisen tehtäväjako on sovittu pääasiassa seuraavasti:

Rehtori

- vastaa kurssitarjottimesta
- vastaa yhdessä opinto-ohjaajan kanssa ohjauksellisesta tiedottamisesta

Opinto-ohjaaja

- vastaa ohjauksen kokonaissuunnitelmasta
- hoitaa päätehtävänsä, eli ohjaa lukio-opiskelijan jatkokoulutuksen ja uranvalinnan suunnittelua, järjestää siihen tarvittavia yhteyksiä työvoimatoimistoon ja ammatinvalinnanohjaukseen
- tiedottaa lukio-opinnoista peruskoululaisille
- hoitaa yhteyksiä muihin oppilaitoksiin, elinkeinoelämään ja järjestää mahdollisia työelämään tutustuttamisia
- suunnittelee opiskelijan kanssa opinto-ohjelman ja sen mahdollistamat muutokset
- huolehtii tutor-toiminnan järjestelyistä

Ryhmänohjaaja

- toimii opiskelijoiden lähiohjaajana, joka perehdyttää lukuvuoden alussa uudet opiskelijat lukion käytänteisiin ja seuraa opintojen etenemistä
- ohjaa opiskelijoidensa sosiaalistumista lukioon ja ryhmässä työskentelyyn

Messukylän lukiossa järjestetään tutor-toimintaa. Toimintaan koulutetun opiskelijatutorin tehtävänä on ohjata ja tukea uusia opiskelijoita lukio-opiskeluun liittyvissä asioissa. Opiskelun alkaessa tutorit pitävät lyhyitä tuokioita uusille opiskelijoille pienryhmissä sekä etenkin ensimmäisen jakson ajan avustavat uusia lukiolaisia kaikissa lukio-opiskeluun liittyvissä asioissa.

4.3 Opiskelijahuolto

Opiskelijahuolto on opiskelijoiden fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Tavoitteena on luoda turvallinen ja terve opiskelu- ja työympäristö sekä ehkäistä syrjäytymistä. Opiskelijahuolto on opiskeluympäristön hyvinvoinnin edistämistä sekä oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttamista. Opiskelijoiden osallisuutta oman työyhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseksi tulee tukea. Vastuu opiskelijahuollosta kuuluu osaltaan kaikille opiskeluyhteisössä työskenteleville.

Opiskelijahuoltoa voidaan koordinoita ja kehittää moniammatillisessa opiskelijahuolto-ryhmässä.

Opiskelijahuoltoa sekä kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskeva opetussuunnitelman osa laaditaan yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Opetussuunnitelmassa tulee määritellä

- kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön periaatteet, yhteistyö huoltajien kanssa ottaen huomioon oppilaitoksessa olevat alaikäiset ja täysi-ikäiset opiskelijat
- opiskelijalle tarjottava tuki ja ohjaus opiskeluun sekä kehitykseen tai elämäntilanteeseen liittyvissä fyysisissä, psyykkisissä ja sosiaalisissa vaikeuksissa
- eri hallintokuntien yhteistyö ja paikalliset tukiverkostot opiskelijan tarvitsemien palvelujen turvaamiseksi ja opiskelijan ohjaamiseksi tarvittaviin palveluihin
- oppilaitoksen suunnitelma, jossa määritellään toiminta opiskeluyhteisön terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi sekä menettelytavat ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa kuten kiusaaminen, väkivalta, mielenterveyskysymykset, tupakointi ja päihteiden käyttö, erilaiset onnettomuudet ja kuolemantapaukset.

Tavoitteena on yksilön tukeminen ja yhteisön toimintakyvyn säilyttäminen fyysisistä ja psyykkistä turvallisuutta ja hyvinvointia uhkaavissa tilanteissa.

Opetussuunnitelman perusteissa määritellyt tavoitteet huolehtia opiskelijoiden fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista konkretisoituvat koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa, joissa kuvataan opiskelijahuollon periaatteet, kodin ja koulun välinen yhteistyö, opiskelijalle tarjottava tuki ja ohjaus sekä yhteistyötahot. Opetussuunnitelman perusteella koulut laativat opetussuunnitelmaan perustuvissa lukuvuosisuunnitelmissaan

käytännön toimenpideohjelman opiskelijan ohjaamiseksi ja tukemiseksi. Opetussuunnitelman kuntakohtaisessa osuudessa käsitellään opiskelijan ohjauksen ja tukemisen yleiset periaatteet sekä yhteistyö etenkin kouluterveydenhuollon ja erityispalveluiden kanssa.

Opiskelijahuollon suunnittelusta ja toteutuksesta lukiokohtaisesti vastaa opiskelijahuolto-ryhmä. Sen jäseninä toimivat rehtori tai apulaisrehtori, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja ja opettajajäsenet sekä mahdollisuuksien mukaan erityisopettaja, koulupsykologi, kuraattori ja lääkäri. Tarvittaessa pyydetään mukaan opiskelijahuollon yhteistyötahojen edustajia.

Opiskelijahuollollinen työ tarkoittaa jokaisen kouluyhteisön jäsenen tekemää työtä, jolla edistetään opiskelijan hyvinvointia, oppimisen edellytyksiä ja ehkäistään syrjäytymistä.

Opiskelijahuollon palveluita ovat koulukuraattorin ja -psykologin palvelut sekä kouluterveydenhoitajan ja -lääkärin palvelut. Opinto-ohjaus, erityisopetus ja ryhmänohjaus ovat ensisijaisesti osa opetustyötä, mutta muodostavat laajasti tarkasteltuna osan opiskelijahuollon kokonaisuudesta. Ryhmänohjauksella, opinto-ohjauksella ja erityisopetuksella on keskeinen merkitys ongelmien ehkäisyssä ja ennakoinnissa.

Opiskelijan ohjaus ja tukeminen tulee rakentaa ehkäisyyn, ennakoinnin ja nopean auttamisen periaatteille.

- *Ehkäisyllä tarkoitetaan opiskelijan tukea koulun arjessa, eli hyvinvointia edistävän oppimisympäristön luomista. Mm. koulun toimintatavat, yhteisön ilmapiiri, työskentely ja fyysinen ympäristö saatetaan sellaisiksi, että erityisiä tukitoimia tarvitaan mahdollisimman vähän.*
- *Ennakoinnilla tarkoitetaan opiskelijan ohjauksen, erityisopetuksen, kouluterveydenhuollon ja erityispalveluiden havaintoja ja toimenpiteitä, joilla pyritään kartoittamaan ja ennakoimaan mahdolliset ongelmatilanteet sekä puuttumaan niihin ennen ongelmien kärjistymistä.*
- *Nopealla auttamisella pyritään saamaan mahdollisimman laaja tuki mahdollisimman nopeasti, kun ongelmat on havaittu.*

Kaikkia opiskelijan ohjaukseen ja tukemiseen liittyviä periaatteita käsitellään koulun moniammatillisessa opiskelijahuoltoryhmässä sekä koulun johto-/suunnitteluryhmässä. Työnjako ja vastuutus eri ryhmien kesken määritellään koulun opetussuunnitelmassa ja siihen perustuvassa lukuvuosittaisessa suunnitelmassa.

Messukylän lukiolla ja Ristinarkun koululla on yhteinen pelastussuunnitelma, jossa on toimintasuunnitelma ennakoitavien vaaratilanteiden ehkäisemiseksi ja toimintamallit sekä vastuunjako suunnitelmaan perehdyttämisessä, vaaratilanteessa ja sitä koskevassa tiedottamisessa.

Messukylän lukion opiskelijahuoltoryhmän runkona ovat rehtorin, opinto-ohjaajan ja terveydenhoitajan neuvottelut säännöllisesti. Oppilashuollon moniammatillisessa yhteistyössä olennaista ovat yhteiset tavoitteet ja luottamus, jotta kaikkien ammatillinen asiantuntemus voidaan saada verkoston käyttöön.

Aineenopettajat ja ryhmänohjaajat tuovat viestejä opiskelijoiden tilanteesta ryhmälle ja ovat tarvittaessa mukana ryhmässä tilannetta kartoitettaessa ja ratkaisuja etsittäessä. Ryhmänohjaajat tapaavat opiskelijoitaan myös henkilökohtaisesti ja informoivat ryhmäänsä käytettävissä olevista tukipalveluista.

Opiskelijahuoltoryhmän tuloksellinen toiminta edellyttää yhteistyötä myös koulun ulkopuolella. Yhteydenpidossa kotiin lähtökohtana on huolenpito tukea tarvitsevasta opiskelijasta mutta toisaalta myös aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyyden ja oman vastuullisuuden huomioon ottaminen. Messukylän lukiossa kaikki alaikäiset opiskelijat täyttävät huoltajiensa kanssa sopimuksen siitä, onko koululla oikeus olla huoltajiin yhteydessä opiskelijan tultua täysi-ikäiseksi.

Opiskelijahuoltotyöryhmä on yhteistyön tärkeä linkki nuoren elämän ongelmakohdissa ja terveydenhoitajan, erityisopettajan, psykologin, kuraattorin ja muidenkin palveluiden helppo saatavuus madaltaa merkittävästi kynnystä avun piiriin hakeutumisessa. Opiskelijahuoltotyöryhmä kutsuu säännöllisesti neuvotteluun myös erityisopettajan, lukiotoimen kuraattorin ja psykologin sekä yhteistyöverkoston edustajia ja luo yhteyksiä alan projekteihin.

4.3.1 Erityisopetus osana opiskelijahuoltoa

Erityisopetuksen tavoitteena lukiossa on ennalta ehkäistä opintojen keskeytymistä oppimisvaikeuksien vuoksi ja tukea erityisissä oppimisvaikeuksissa olevaa opiskelijaa opinnoissa koko lukion ajan niin, että hän oppimisvaikeudestaan huolimatta pystyy jatkamaan opiskeluaan ja saavuttamaan tavoitteensa. Lukion erityisopetus niveltyy osaksi koulun muuta opetustyötä ja osaltaan täydentää koulun opetus – ja opiskelijahuoltopalveluita.

[Ks. luku 4.4.2 Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus](#)

4.3.2 Koulukuraattori- ja –psykologipalvelut osana opiskelijahuoltoa

Lukioiden koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluilla tuetaan opiskelijaa hänen tarvitessaan sosiaaliseen tai psykologiseen tilanteeseen liittyvää apua ja tukea. Koulukuraattori tekee koulun sosiaalityötä yhteistyössä nuoren ja hänen sosiaaliseen verkostoon kuuluvien henkilöiden kanssa. Päämääränä on auttaa opiskelijaa koulunkäyntiin, ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin ongelmiin liittyvissä asioissa. Koulupsykologin perustehtävänä on tukea koulujen ja kotien kasvatus- ja opetustyötä tarjoamalla psykologisia asiantuntija-, neuvonta- ja konsultaatiopalveluja. Koulupsykologi edesauttaa opiskelijan opintojen etenemistä tukemalla hänen henkistä hyvinvointiaan ja nuoruusiän myönteistä psyykkistä kehitystä.

Koulukuraattori ja –psykologi toimivat osana lukioiden opiskelijahuoltoa. He osallistuvat opiskelijan koulunkäyntivaikeuksiin liittyvien tukitoimien suunnitteluun, toteuttamiseen ja seurantaan yhteistyössä opiskelijan, opiskelijahuoltoryhmän, opettajien, opiskelijan vanhempien ja mahdollisten hoitavien tahojen kanssa. Koulukuraattori- ja psykologi tuovat alansa asiantuntijoina näkökulmansa koulun opiskelijahuoltotyöhön, kouluyhteisön toimintaan, opetus- ja kasvatustyöhön sekä koulun ja kodin välisen yhteistyön toteuttamiseen, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Koulukuraattorin ja –psykologin työn tavoitteena on tukea itsenäistyvän ja aikuistumisen kynnyksellä olevan opiskelijan myönteistä nuoruusiän kehitystä. Tärkeänä tehtävänä on myös tukea koulun sisällä myönteistä, opiskelijaa tukevaa ja oppimiseen kannustavaa ilmapiiriä. Koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut kohdentuvat kouluille käytettävissä olevien voimavarojen mukaan. Koulukuraattori ja –psykologi osallistuvat omalta osaltaan koko kaupungin lukiotoiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.

4.3.3 Kouluterveydenhuolto osana opiskelijahuoltoa

Kouluterveydenhuolto osana opiskelijahuoltoa toimii yhteistyössä koulun henkilöstön, opiskelijoiden ja kotien kanssa tavoitteenaan koko kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja opiskelijoiden terveyden ja nuoruusiän kehityksen tukeminen. Kouluterveydenhuolto tuo opiskelijahuoltotyöhön terveyden edistämisen, terveydenhoidon ja lääketieteellisen asiantuntemuksen.

Kouluterveydenhuolto edistää, seuraa ja valvoo koulun työolojen ja koulutyön turvallisuutta ja terveellisyyttä yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Määräajoin tehtävät koulun työolojen turvallisuutta ja terveellisyyttä arvioivat tarkastukset kuuluvat toimintaan.

Opiskelijoiden henkilökohtaiset terveystarkastukset kouluterveydenhoitajalla ja lääkärillä kartoittavat ja tukevat oppilaiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä kannustavat terveyttä edistäviin valintoihin. Toiminta on sekä ehkäisevää, ennakoivaa että auttavaa. Terveystarkastuksissa laaditaan opiskelijalle yksilöllinen terveydenhoitosuunnitelma, jossa on suunniteltu opiskelijan tarvitsema tuki ja seuranta ja hänen terveydentilansa edellyttämät tutkimukset ja hoito. Tarvittaessa toimitaan yhdessä kotien, opettajien ja kouluyhteisössä toimivien asiantuntijoiden sekä muiden nuorten terveyden- ja sairaanhoidosta vastaavien tahojen kanssa.

Henkilökohtaisten terveystarkastusten lisäksi opiskelijat voivat hakeutua terveydenhoitajan vastaanotolle, kun kokevat sen tarpeelliseksi. Vanhemmat, opettajat ja koulun muu henkilöstö voivat myös ohjata opiskelijoita kouluterveydenhuoltoon oppilaiden fyysisten, sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien takia.

Yhteistyö opiskelijan, kouluterveydenhuollon ja koulun ja kodin välillä on usein tarpeen, jos opiskelijalla on

- *oppimisvaikeuksia*
- *toistuvia poissaoloja*
- *pitkäaikaissairaus, joka vaatii erityisjärjestelyjä koulupäivän aikana tai vaikuttaa opiskelijan uravalintaan*
- *psyykkisiä tai sosiaalisia vaikeuksia, jotka on huomioitava opiskelussa.*

Fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa, esim. kiusaamisen, väkivallan, mielenterveyskysymysten, onnettomuuksien ja kuolemantapausten yhteydessä, kouluterveydenhuollon tavoitteena on paitsi yksilön myös kouluyhteisön toimintakyvyn säilyttäminen.

4.4 Opiskelun erityinen tuki

Erityisen tuen tarkoituksena on auttaa ja tukea opiskelijaa siten, että hänellä on tasavertaiset mahdollisuudet suorittaa lukio-opintonsa. Erityistä tukea tarvitsevat sellaiset opiskelijat, jotka ovat tilapäisesti jääneet jälkeen opinnoissaan tai joiden opiskelun edellytykset ovat heikentyneet vamman, sairauden tai toimintavajavuuden vuoksi. Lisäksi erityisen tuen piiriin kuuluvat opiskelijat, jotka tarvitsevat psyykkistä tai sosiaalista tukea. Opiskelijalla voi olla erityisen tuen tarve myös mielenterveyteen, sosiaaliseen sopeutumattomuuteen tai elämäntilanteeseen liittyvien ongelmien vuoksi.

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opiskelu voidaan lukiolain (629/1998) 13 §:n (muutettu lailla 478/2003) mukaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja -asetuksessa ja lukion opetussuunnitelmassa määrätään. Jos opiskelija vapautetaan jonkin oppiaineen opiskelusta, hänen tulee valita sen tilalle muita opintoja niin, että säädetty kurssien vähimmäismäärä täyttyy.

Lukiolain 13 §:ssä tarkoitetut oppimistilanteet ja kokeet tulee järjestää siten, että opiskelijan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon. Opiskelijalle voidaan laatia suunnitelma, johon kirjataan, miten yksilölliset toimenpiteet voidaan toteuttaa.

Jos opiskelijan kielenkehityksen häiriö tulee ilmi vasta lukiossa, tukitoimien suunnittelu ja toteuttaminen tulee aloittaa välittömästi.

Opetussuunnitelmassa määritellään, miten erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus ja tukitoimet järjestetään.

Koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat tunnistetaan ja millaisin toimenpitein voidaan tukea heidän koulunkäyntiään.

Messukylän lukiossa henkilöstön valmiuksia kielellisten ongelmien ja muuta erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tunnistamiseen pyritään edelleen vahvistamaan. Tukitoimenpiteiden perusmallit ja toimintaohjeet sekä opiskelijakohtaiset toimintasuunnitelmat laaditaan opiskelijahuoltoryhmässä yhteistyössä opettajien kanssa. Opiskelijakohtaiset toimintasuunnitelmat voivat edellyttää esimerkiksi koeajan pidentämistä, suullisen näytön mahdollisuutta tms.

4.4.1 Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetuksen tavoitteet

Lukioiden erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus järjestetään osittain opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon keinoin. Se korostaa vuorovaikutusta, jota tarvitaan opiskelijan, koulun ja huoltajien kesken. Siksi opetuksen tulee erityisesti:

- jäsentyä opiskelijan lähtökohdista käsin ja tukea opiskelijan omien resurssien käyttöön ottamista ja itsetuntoa
- seuloa opiskelijat, joilla on kielellisiä vaikeuksia, ja ohjata heitä erityisen tuen piiriin ja antaa tukea myös muiden aineiden oppimisen vaikeuksiin
- turvata opintojen loppuun saattaminen valitussa koulumuodossa ja näin osaltaan ehkäistä syrjäytymistä
- tukea opiskelijan valmiutta suorittaa ylioppilastutkinto ja edetä jatko-opintoihin
- toimia osana koulun muuta opetusta mm. kurssitarjonnan kautta sekä niveltä osaksi kunkin koulun arkea muun moniammatillisen opiskelijahuollon kanssa.

4.4.2 Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus toimii osana lukioiden opiskelijahuolto-työtä. Moniammatillisessa yhteistyössä ja tukiverkossa ovat mukana koulun opiskelija-huoltoryhmän lisäksi tarvittaessa koulun ulkopuoliset nuorille suunnatut asiantuntijapalvelut.

Lukioiden erityisopettaja toimii yhdessä koulun muiden opettajien kanssa ja antaa opiskelijoille sekä ryhmämuotoista että yksilöllistä opetusta ja ohjausta. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetuksen alaan kuuluvat mm.

- erilaiset oppimiseen vaikuttavat tekijät
- puheen ja kielenkehityksen ongelmat
- tarkkaavaisuuden pulmat ja sopeutumisvaikeudet
- opetusmenetelmät ja opetusjärjestelyt
- koulun tukitoimet
- oppimisympäristö
- koulunkäynnin nivelvaiheet ja
- eri kieli- tai kulttuuritaustaa olevien opetus.

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetusta käytetään apuna oppilaan yksilöllisyyden huomioon ottamisessa. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetuksessa perehdytään yksilöllisesti opiskelijan ongelmiin ja tuetaan yksittäisten oppiaineiden opiskelua ja oppimaan oppimista tai harjoitellaan eri opiskelumenetelmiä. Erityisopettaja osallistuu myös opiskelijan tukitoimien suunnitteluun.

Erityisopettaja toimii myös erityispedagogisena asiantuntijana koulun toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä sekä kouluyhteisön ja koulun toimintakulttuurin kehittämisessä.

[Ks. luku 4.3.1 Erityisopetus osana opiskelijahuoltoa](#)

4.4.3 Opetusjärjestelyt

Lukuvuoden ensimmäisen jakson aikana on kouluittain tarkoituksenmukaista järjestää

myös koulun opiskelijahuoltoryhmän kokoontuminen sekä erityisopettajan ja aineenopettajien yhteinen neuvottelu, jotta opettajat entistäkin tehokkaammin tunnistavat oppimisvaikeuksia ja osaavat ohjata opiskelijoita erityisopettajan konsultaatioon ja kursseille.

Jokaisen lukion opiskelijoille tarjotaan kurssi LUE1. Lisäksi voidaan järjestää eriytyneempiin teemoihin liittyviä opintokokonaisuuksia aiheinaan kielelliset vaikeudet, matemaattiset vaikeudet, rentoutuminen tms. LUE-kurssit voidaan toteuttaa koulukohtaisesti tai keskitetysti tietyillä kouluilla.

[Ks. luku 5.21 Opinto-ohjaus](#)

4.5 Kieli- ja kulttuuriryhmien opetus

Yleistä

Kieli- ja kulttuuriryhmillä tarkoitetaan tässä saamelaisia, romaneja, viittomakielisiä ja vieraskielisiä. Opetussuunnitelmassa määrätään opetuskielestä ja opetussuunnitelman perusteiden kohdan 5 mukaan äidinkielen opetuksesta.

Lukiokoulutuksessa voi lukiolain 6 §:n 1 momentin mukaan opetuskielenä suomen ja ruotsin kielen lisäksi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Mikäli tätä mahdollisuutta käytetään, opetussuunnitelmaan tulee kirjata, missä oppiaineissa, missä määrin ja millä tavoin yllä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa. Saamenkielisille voidaan opettaa jotakin ainetta tai joitakin kursseja saameksi, käyttää saamenkielisiä oppimateriaaleja tai käyttää saamen kieltä suullisesti oppimateriaalin ollessa suomenkielistä. Viittomakieltä voidaan käyttää sekä apukielenä että varsinaisena opetuskielenä. Jos osa opetuksesta halutaan edellä mainitun momentin mukaan antaa jollakin muulla kuin alussa mainitulla kielellä, siis toisella kotimaisella tai vieraalla kielellä, on tämäkin määriteltävä opetussuunnitelmassa ja samalla huolehdittava siitä, että osittainen muunkielinen opetus ei vaaranna oppimista.

Äidinkielen opetus noudattaa lukiolain 8 §:n mukaan opiskelijan opetuskieltä, joka voi olla suomi, ruotsi tai saame. Mikäli opetuskieli on pääasiallisesti saamen kieli, myös äidinkielen ja kirjallisuuden -oppiaineena opetetaan saamen kieltä. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineena, vaikka koulu ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville annetaan suomen kielen opetus joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomenkielisten äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän mukaan. Myös viittomakielisille on näissä opetussuunnitelman perusteissa oma suomen kielen oppimäärä. Äidinkielenä voidaan lukiolain 8 §:n 2 momentin mukaan opettaa myös viittomakieltä, romanikieltä tai muuta opiskelijan äidinkieltä.

Vieraskieliset opiskelijat opiskelevat oppiainetta äidinkieli ja kirjallisuus joko suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan tai suomi/ruotsi äidinkielenä -oppimäärän mukaan.

Koulutuksen järjestäjä päättää mainittujen säännösten rajoissa, missä laajuudessa oma-kielistä opetusta, oman äidinkielen opetusta sekä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta järjestetään, miten se organisoidaan ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa usei-

den oppilaitosten yhteistyönä.

Suomi toisena kielenä (S2)-opetussuunnitelma on luvussa [5.3.6](#). Opetusta järjestetään oppilaitosten välisenä yhteistyönä siten, että ainakin yhdessä lukiossa tarjotaan kaikki suomi toisena kielenä -oppiaineen pakolliset kurssit. Lisäksi osassa lukioista tarjotaan osa S2-kursseista. Lisäksi kukin lukio voi järjestää itse S2 -opetusta. Opetus resursoidaan vuosittain tilanteen mukaan.

Omakielistä opetusta voidaan järjestää tarpeen mukaan 1- 3 kurssia vuodessa kieltä kohden. Opetus resursoidaan vuosittain tilanteen mukaan. Opetuksen järjestävä koulu sisällyttää kurssit opetussuunnitelmaansa. Opetus voidaan järjestää oppilaitosten välisenä yhteistyönä.

Kieli- ja kulttuuriryhmien erityispiirteitä

Saamelaiset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisten luontosuhde, perinteiset elinkeinot ja saamelaisyhteisö muodostavat saamen kielen ja kulttuurin ytimen, jota lukiokoulutuksen tulee tukea. Lukio-opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota perusopetuksesta tulevien opiskelijoiden erilaisiin kielellisiin valmiuksiin. Niille, jotka perusopetuksessa ovat saaneet saamenkielistä opetusta, jatketaan sitä lukiossa mahdollisuuksien mukaan.

Opetuksen tulee tukea opiskelijoiden alkuperäistä identiteettiä ja antaa mahdollisuudet oman kielen vahvistamiseen ja yleisten kielellisten valmiuksien kehittämiseen. Lukiokoulutuksen tulee edistää oman kulttuurin, historian ja pohjoismaisen saamelaisyhteisön tuntemusta ja tietoisuutta saamelaisista kansana ja yhtenä maailman alkuperäiskansoista. Opiskelun tavoitteena on, että saamelaisopiskelijat tulevat yhä tietoisemmiksi juuristaan, kulttuuriperinnöstään, eri saamenkielistä, kulttuurialueista ja saamelaisryhmistä. Lukion tulee antaa opiskelijoille edellytykset terveen itsetunnon kehittymiseen niin, että he voivat säilyttää saamelaisen identiteettinsä.

Saamenkielistä opetusta voidaan antaa pohjois-, inarin- ja koltansaamen kielillä. Saamenkielisten opiskelijoiden opetuksen keskeisenä tavoitteena on tukea kasvua aktiiviseen kaksikielisyyteen ja monikulttuurisuuteen ja antaa valmiudet saamenkieliseen jatko-opiskeluun korkea-asteella. Saamenkielisessä opetuksessa kaikki oppiaineet tukevat opiskelijan äidinkielen taitojen kehittymistä.

Opetuksen ja opiskelun tulee tukea opiskelijoiden samastumista kansalliseen kulttuuriperintöönsä ja yhteenkuuluvuutta eri maissa asuvien saamelaisten kesken. Opetuksessa noudatetaan valtakunnallisia tavoitteita ja oppisisältöjä – kuitenkin siten, että saamelaisen kulttuurin ja saamen kielitilanteen erityispiirteet otetaan huomioon. Opetuksessa painotetaan erityisesti omaa historiaa, saamelaisen nyky-yhteisön, perinteisten elinkeinojen sekä musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta.

Opetuksen ja opiskelun resurssina voidaan käyttää lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille. Lukion tulee opiskelu-ympäristönä tukea omalta osaltaan saamen kielellä annettavaa opetusta.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Romanikielen opetuksen tulee lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän halunsa ilmaista identiteettiään. Romanikielen opetusta on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja sen tulee edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Opiskelussa hyödynnetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielinen on kuuro, huonokuuloinen tai kuuleva opiskelija, jonka äidinkieli on suomalainen tai ruotsalainen viittomakieli. Hän on oppinut viittomakielen ensimmäisenä kielelleen, ja se on hänen parhaiten hallitsemansa tai jokapäiväisessä elämässä eniten käyttämänsä kieli.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä on suomalainen tai ruotsalainen viittomakieli. Sen rinnalla käytetään suomea tai ruotsia luku- ja kirjoituskielenä.

Tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Opiskelijan pitää pystyä tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa sekä osata käyttää hyväkseen viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja.

Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman ja kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista.

Koska suomalainen ja ruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa pitää kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskelu-ympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin.

Maahanmuuttajat ja muut vieraskieliset

Maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita ja lukion paikallista opetussuunnitelmaa huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli ja kulttuuri,

maassaoloaika ja aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu tukevat opiskelijan kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että opiskelijan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Maahanmuuttajalle ja muulle vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta suomea tai ruotsia toisena kielenä, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen taitonsa ei arvioida olevan äidinkielen tasoinen kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille voidaan mahdollisuuksien mukaan järjestää myös oman äidinkielen opetusta yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa. Opetushallituksen suositus opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä on liitteenä.

Suomen tai ruotsin kielen ja opiskelijan äidinkielen opetuksen ohella maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten opiskelijoiden tulee saada myös muuta tarvittavaa tukea niin, että he selviytyvät lukio-opinnoistaan edellytyksiään vastaavalla tavalla. Maahanmuuttajia ja muita vieraskielisiä opiskelijoita on jo lukio-opintojen alussa informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan, tukijärjestelyistä sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

5 OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT

5.1 Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta tulee järjestää valtioneuvoston asetuksessa (955/2002) määriteltyjen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus laaja-alaisen yleissivistyksen hankkimiseen ja jäsentyneen maailmankuvan muodostamiseen. Opiskelijan tulee saada olennaista luontoa, ihmistä, yhteiskuntaa ja kulttuureja koskevaa eri tieteen- ja taiteenalojen tuottamaa tietoa.

Opiskelijassa tulee vahvistaa tarvetta ja halua elinikäiseen opiskeluun. Hänen opiskelu-, tiedonhankinta- ja -hallinta- ja ongelmanratkaisutaitojaan sekä oma-aloitteisuuttaan tulee kehittää. Huomiota tulee kiinnittää tieto- ja viestintätekniikan monipuolisiin käyttötaitoihin. Opiskelutaidoissa tulee korostaa taitoa toimia yhdessä toisten kanssa erilaisissa ryhmissä ja verkostoissa. Yhteistyössä tarvittavina taitoina ja valmiuksina tulee edistää itsensä ilmaisemisen taitoja, myös toisella kotimaisella kielellä ja vierailta kielillä, valmiutta ottaa muut huomioon ja valmiutta muuttaa tarvittaessa omia käsityksiään ja omaa toimintaansa. Yhteistyö-, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja tulee kehittää yhteisöllisen opiskelun erilaisten muotojen avulla.

Opiskelijan tietoisuutta ihmisten toiminnan vaikutuksesta maailman tilaan tulee kehittää. Lukion tulee kehittää opiskelijan taitoa tunnistaa ja käsitellä yksilöllisiä ja yhteisöllisiä eettisiä kysymyksiä. Opiskelijan tulee saada tilaisuuksia pohtia erilaisia vaihtoehtoja, tehdä valintoja ja tiedostaa valintojen välittömiä ja välillisiä seurauksia. Lukion tulee pyrkiä siihen, että opiskelijalle kehittyy halu ja kyky toimia demokraattisessa yhteiskunnassa vastuullisesti huomioiden oma ja muiden hyvinvointi.

Opetuksen tulee lujittaa opiskelijan itsetuntoa ja auttaa häntä tunnistamaan persoonallinen

erityislaatussa. Opiskelijaa tulee rohkaista ilmaisemaan eri tavoin omia havaintojaan, tulkintojaan ja esteettisiä näkemyksiään. Lukio-opetuksen tulee kannustaa opiskelijoita taiteelliseen toimintaan, taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävään elämäntapaan.

Lukio-opetuksen tulee antaa opiskelijalle valmiuksia suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa ammattiaan. Opiskelijaa perehdytetään työ- ja elinkeinoelämään sekä yrittäjyyteen. Tavoitteena on, että lukion päätyttyä opiskelija pystyy kohtaamaan joustavasti muuttuvan maailman haasteet, tuntee vaikuttamisen keinoja ja hänellä on halua ja rohkeutta toimia. Hänen tulee saada edellytykset monipuoliseen ja täysipainoiseen elämään ihmisenä olemisen eri rooleissa.

5.2 Aihekokonaisuudet

Aihekokonaisuudet ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä kasvatus- ja koulutushaasteita. Samalla ne ovat ajankohtaisia arvokannanottoja. Käytännössä aihekokonaisuudet ovat lukion toimintakulttuuria jäsentäviä toimintaperiaatteita ja oppiainerajat ylittäviä, opetusta eheyttäviä painotuksia. Niissä on kysymys koko elämäntapaa koskevista asioista.

Kaikkia aihekokonaisuuksia yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija osaa

- havainnoida ja analysoida nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä,
- esittää perusteltuja käsityksiä tavoiteltavasta tulevaisuudesta,
- arvioida omaa elämäntapaansa ja vallitsevia suuntauksia tulevaisuusnäkökulmasta sekä
- tehdä valintoja ja toimia tavoiteltavana pitämänsä tulevaisuuden puolesta.

Kaikille lukioille yhteisiä aihekokonaisuuksia ovat

- aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä kehitys
- kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
- teknologia ja yhteiskunta
- viestintä- ja mediaosaaminen.

Näiden aihekokonaisuuksien lisäksi koulutuksen järjestäjä voi hyväksyä opetussuunnitelmaan myös muita aihekokonaisuuksia.

Aihekokonaisuudet otetaan huomioon kaikkien oppiaineiden opetuksessa oppiaineeseen luontuvalla tavalla sekä lukion toimintakulttuurissa. Aihekokonaisuuksien pääasiat sisältyvät perusteiden ainekohtaisiin osiin. Aihekokonaisuuksia täydennetään, ajankohtaistetaan ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Aihekokonaisuudet ovat osa opetuksen eheyttämistä, jossa sisällöllisesti toisiinsa liittyviä

ja ajallisesti lähekkäisiä opetuskokonaisuuksia, aihealueita ja oppimistehtäviä integroidaan oppiainerajojen yli.

Aihekokonaisuudet jakautuvat monesti useisiin oppiaineisiin ja niiden hyvä toteuttaminen edellyttää aitoa yhteistyötä oppiaineiden välillä ja koko lukion pyrkimystä edistää aihekokonaisuuksien toteuttamista opetuksessa.

Aihekokonaisuuksien pohdinta on myös aikalaisanalyysin tekemistä. Se on pohdintaa siitä, mikä tässä ajassa on hyvän tulevaisuuden kannalta erityistä ja erityisen tärkeää. Mitkä tiedot ja valmiudet ovat merkittäviä nuoren tulevaisuuden kannalta ja millainen osaaminen ylläpitää ja edistää yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti arvokasta kehitystä (ks. Lukion opetussuunnitelmaopas 2003, s. 41). Aihekokonaisuuksilla on siis yhtäältä opetusta eheyttävä tehtävä, kun ne toisaalta vahvistavat opetuksen tulevaisuusnäkökulmaa.

Aihekokonaisuudet otetaan huomioon Tampereella kaupunkitasolla ainekohtaisesti ja koulujen omissa opetussuunnitelmissa ottaen huomioon kaupungin strategiset päämäärät. Ainekohtaisissa ja lukioiden omissa opetussuunnitelmissa tulee ottaa huomioon Tampereen kaupungin monipuolinen tarjonta, mitä tulee yrittäjyyteen, koulutukseen, viestintään, mediaosaamiseen, kulttuuriin, samoin Tampereen oma erityislaatuinen historia teollisuuskaupunkina. Koulujen omissa opetussuunnitelmissa aihekokonaisuudet näkyvät konkreettisesti siten, että yleisessä osassa ja oppiainekohtaisessa suunnitelmassa määritellään ne toimintatavat, jotka tukevat eri aihekokonaisuuksien oppimista. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi eri yhteistyötahojen mainintaa, kuten yritysten, kulttuurilaitosten, oppilaitosten ym., joiden kanssa lukio on yhteistyössä. Tampereella luontevia painotuksia voivat olla mm. yhteistyö teknologiayritysten, yliopistojen, viestinnän ja mediaosaamisen alalla sekä kaupungin vahva teollisuushistoria. Kestävä kehitys tulee ottaa huomioon jokaisen koulun toimintakulttuurissa aivan konkreettisesti.

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys -aihekokonaisuuden tavoitteena on kasvattaa opiskelijoita osallistuviksi, vastuuta kantaviksi ja kriittisiksi kansalaisiksi. Se merkitsee osallistumista ja vaikuttamista yhteiskunnan eri alueilla poliittiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen toimintaan sekä kulttuurielämään. Osallistumisen tasot ovat paikallinen, valtakunnallinen, eurooppalainen sekä globaali.

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää demokraattisen yhteiskunnan toimintaperiaatteiden ja ihmisoikeuksien tuntemustaan
- osaa muodostaa oman perustellun mielipiteensä ja keskustella siitä kunnioittaen muiden mielipiteitä
- tuntee yhteiskunnan erilaisia osallistumisjärjestelmiä sekä niiden toimintatapoja
- haluaa osallistua lähiyhteisön, kotikunnan, yhteiskunnan ja elinympäristön yhteisen hyvän luomiseen yksilönä ja ryhmässä sekä vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon
- omaksuu aloitteellisuuden ja yritteliäisyyden toimintatavakseen
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja, mahdollisuuksia ja toimintaperiaatteita
- ymmärtää työn merkityksen yksilölle ja yhteiskunnalle
- tuntee kuluttajan vaikuttamiskeinot ja osaa käyttää niitä.

Aihekokonaisuuden toteuttamisen pääpainon tulee olla käytännön harjoittelussa sekä omakohtaisten osallistumis- ja vaikuttamiskokemusten luomisessa. Koulun oman aktiivisen toiminnan lisäksi tällaista opiskelu ympäristöä voidaan kehittää yhteistyössä muiden yhteiskunnan elimien, erilaisten järjestöjen ja yritysten kanssa.

Koulun toiminnan yhtenä keskeisenä tavoitteena tulee olla kansalaisyhteiskunnan jäseneksi kasvaminen. Tavoitteena on herättää opiskelijoiden kiinnostusta vapaaehtoisjärjestöjä ja muuta vapaaehtoistoimintaa kohtaan. Opiskelijoiden kiinnostusta omia vaikuttamismahdollisuuksia kohtaan voidaan tukea tutustumalla erilaisiin päätöksentekoprosesseihin paikallisesti Tampereella, valtakunnallisesti sekä kansainvälisesti. Hyvän mahdollisuuden tähän tarjoaa esim. osallistuminen Nuorisofoorumin toimintaan ja yhteistyö erilaisten nuorisojärjestöjen kanssa. Tässä auttaa myös koulujen oppilaskuntatoiminta. Aloitteellisuuden ja yritteliäisyyden oppimisessa voidaan käyttää esimerkiksi ongelmakeskeisiä opetusmenetelmiä ja projektioppimista. Yrittäjyys tulee nähdä sekä sisäisen että ulkoisen yrittäjyyden kautta.

Messukylän lukiossa tuetaan opiskelijan kasvamista aktiiviseksi kansalaiseksi eri oppiaineiden kursseilla järjestettävissä projekteissa, jotka rohkaisevat osallistumaan eri organisaatioiden toimintaan ja havainnoimaan ympäröivää yhteiskuntaa. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että opiskelijat oppivat käsittelemään elämän ongelmatilanteita kypsästi ja aikuismaisten toimintamallien mukaan. Lukion oppilaskuntatoimintaa tuetaan ja opiskelijoita kannustetaan osallistumaan oppilaskunnan toimintaan.

Lukiossa tarjotaan opiskelijoille yrittäjyyskurssia viestinnän opintokokonaisuuden yhteydessä. Kurssi on kaikille opiskelijoille avoin ja se painottuu sisällöltään ulkoiseen yrittäjyyteen. Kurssilla on olennaisessa osassa viestintäalan yrityksiin tutustuminen. Sisäisen yrittäjyyden oppimista lukiossa tuetaan kaikkien oppiaineiden kursseilla.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Lukioyhteisössä tulee luoda edellytyksiä osallisuuden, keskinäisen tuen ja oikeudenmukaisuuden kokemiselle. Nämä ovat tärkeitä elämän ilon, mielenterveyden ja jaksamisen lähteitä. Hyvinvointi ja turvallisuus -aihekokonaisuuden tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää oman ja yhteisönsä hyvinvoinnin perusedellytykset. Aihekokonaisuus kannustaa toimimaan hyvinvoinnin ja turvallisuuden puolesta perheessä, lähiyhteisöissä ja yhteiskunnan jäsenenä. Se vakiinnuttaa hyvinvointia ja turvallisuutta ylläpitävää arkiosamista, jota jokainen tarvitsee kaikissa elämänvaiheissa ja erityisesti elämän kriisitilanteissa.

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa ilmaista tunteita ja näkemyksiä vuorovaikutustilanteissa yhteisödynamiikkaa kehittäväällä tavalla sekä käsitellä myös pettymyksiä, ristiriitaisia kokemuksia ja konflikteja väkivallattomasti
- rohkaistuu ottamaan yksilöllistä vastuuta opiskeluyhteisön jäsenten hyvinvoinnista ja

yhteisöllisyydestä sekä ottamaan itse vastaan yhteisön tukea

- osaa arvioida, mitkä yhteisölliset ja yhteiskunnalliset toimintatavat tai rakenteelliset tekijät edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja mitkä voivat ne vaarantaa
- toimii niin, että hän vaikuttaa myönteisesti opiskeluyhteisönsä hyvinvointiin ja turvallisuuteen
- tunnistaa vakavat ongelmat sekä osaa niiden ilmaantuessa hakea apua ja käyttää hyvinvointipalveluita tai ryhtyä muihin tarkoituksenmukaisiin toimiin myös poikkeustilanteissa
- osaa kohdata muutoksia ja epävarmuutta sekä rakentaa pohjaa uusille mahdollisuuksille.

Hyvinvointi- ja turvallisuuskokemus on yleensä samanaikaisesti fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen. Kysymys oikeudenmukaisuuden toteutumisesta liittyy siihen olennaisena osana. Kokemus on yksilöllinen, mutta sen perusta yhteisöllinen.

Koulun toiminnan yhtenä tavoitteena on kasvattaa opiskelijat ottamaan vastuuta omasta ja lähipiirinsä hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Esimerkiksi Tampereen kaupungin ja muiden tahojen tarjoamien hyvinvointipalvelujen tunteminen edistää tätä. Myös oppilaskunta-toiminta kouluissa auttaa opiskelijoita näkemään verkostojen, esimerkiksi järjestötoiminnan, merkityksen yksilön hyvinvoinnin ja turvallisuudentunteen kannalta.

Messukylän lukiossa järjestetään vuosittain syksyllä aloittaville opiskelijoille tutustumispäivä, jonka tarkoituksena on lisätä yhteenkuuluvuudentunnetta ja sisäistä yhteishenkeä. Yhteisöllisyyden lisäämiseksi pyritään edistämään opiskelijoiden paikallishistorian tuntemusta sekä järjestämään koulun lähiympäristön yhteisöjen ja yritysten kanssa toimintapäivä joka toinen vuosi. Kaupungin ja valtion tarjoamia hyvinvointipalveluja tuodaan esiin ryhmänohjauksessa.

Kestävä kehitys

Kestävän kehityksen päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvän elämän mahdollisuudet. Ihmisen tulee oppia kaikessa toiminnassaan sopeutumaan luonnon ehtoihin ja maapallon kestokyvyn rajoihin. Lukion tulee kannustaa opiskelijoita kestävään elämäntapaan ja toimintaan kestävä kehityksen puolesta.

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee perusasiat kestävä kehityksen ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä ymmärtää, että vasta niiden samanaikainen toteuttaminen tekee kehityksestä kestävä
- osaa mitata, arvioida ja analysoida sekä luonnonympäristössä että kulttuuri- ja sosiaalisessa ympäristössä tapahtuvia muutoksia
- pohtii, millainen on kestävä elämäntapa, luontoa pilaamaton ja ekotehokas tuotanto ja yhdyskunta, sosiaalista pääomaansa vahvistava yhteisö ja yhteiskunta sekä luontope- rustastaan ylisukupolvisesti huolehtiva kulttuuri
- osaa ja tahtoo toimia kestävä kehityksen puolesta omassa arjessaan, lukiolaisena, kuluttajana ja aktiivisena kansalaisena

- osaa tehdä yhteistyötä paremman tulevaisuuden puolesta paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.

Kestävän kehityksen haasteita tulee oppia tarkastelemaan monista näkökulmista: Selvitetään, miten ihmistoiminta on vaikuttanut ympäristöön ja miten ihmisen tapa muokata ympäristöjään on muuttunut kulttuurievoluution aikana. Analysoidaan maailmanlaajuisia ympäristöuhkia ja niiden syitä sekä keinoja korjata kehityksen suuntaa. Tarkastellaan väestönkasvuun, köyhyyteen ja nälkään liittyviä ongelmia. Arvioidaan aineiden ja energian kiertokulkuja luonnossa ja tuotantojärjestelmissä sekä opetellaan säästämään energiaa ja raaka-aineita. Pohditaan, millaista voisi olla taloudellinen kasvu, joka ei perustu raaka-aineiden ja energian käytön lisäämiseen, ja mikä merkitys talouden vakaudella on ympäristönsuojelulle ja ihmisten hyvinvoinnille. Tutustutaan kestävän kehityksen periaatteita toteuttaviin yrityksiin ja teknologioihin sekä opitaan käyttämään kuluttajan vaikutuskeinoja. Selvitetään, miten ihmisen toiminnot voivat sopeutua ympäristöihinsä kulttuuriperintöä arvostaen ja luonnon monimuotoisuutta vaarantamatta. Harjoitellaan kestävän elämäntavan käytäntöjä ja selvitetään niiden rakenteellisia edellytyksiä. Opetukseen ja lukion arkeen tuodaan esimerkkejä onnistuneista käytännöistä.

Rohkaistuakseen aktiiviseksi kestävän kehityksen edistäjäksi opiskelija tarvitsee kokemuksia siitä, että hänen omilla eettisillä, käytännöllisillä, taloudellisilla, yhteiskunnallisilla ja ammatillisilla valinnoillaan on merkitystä. Kestävän kehityksen edistämiseksi tulee luoda yleiskuva muutostarpeiden mittavuudesta ja siitä, että tarvittaviin tuloksiin päästään vain laajalla yhteistyöllä. Opetuksen lisäksi kestävään elämäntapaan kannustavat mahdollinen lukion oma ympäristöohjelma tai kestävän kehityksen ohjelma sekä ympäristötietoinen toimintakulttuuri.

Tampereen lukioden opetussuunnitelmissa tulee painottaa kestävän kehityksen käsitteen eri ulottuvuuksia: perinteisen ekologis-taloudellisen ulottuvuuden ohella opiskelijan tulisi ymmärtää että kestävään kehitykseen kuuluvat myös sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus. Lukioden tulee käytännön tasolla toteuttaa kestävää kehitystä erilaisin projektein ja teemoin. Opiskelijoille tulisi lisäksi tarjota mahdollisuus osallistua oman koulun kestävän kehityksen ohjelman suunnitteluun ja toteuttamiseen esim. koulun oman ympäristöryhmän tai oppilaskunnan toiminnan puitteissa. Opiskelijoille tulee selvittää koulun kestävän kehityksen suunnitelma esim. lukuvuosioppaassa sekä antaa opiskelijoille mahdollisuus osallistua kestävän kehityksen arkikäytäntöihin koulussaan esim. kierrätyksen, sähkön ja veden säästämisen ja ympäristöystävällisten hankintojen kautta. Kestävän kehityksen sosiaalisessa ja kulttuurisessa ulottuvuudessa korostetaan oikeudenmukaisuutta, yhteisöllisyyttä, tasa-arvoa ja tapakasvatusta, joita lukiot voivat tuoda arvoina esille esim. hyvien tapojen kampanjan, vapaaehtoistyön, ystäväkoulutoiminnan ja erilaisten tempauksien avulla.

Messukylän lukiossa kestävä kehitys on keskeinen periaate ja toimintatapa. Tavoitteena on, että opiskelijat omaksuvat niin ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti kuin kulttuurisestikin kestävän kehityksen mukaiset arvot ja elämäntavat. Opiskelijoita kannustetaan toimimaan ympäristön ja talouden kannalta vastuullisesti. Opiskelija ymmärtää omien valintojensa merkityksen ja laajan yhteistyön tarpeellisuuden. Opiskelija ja henkilökunta tietävät koulun arkikäytäntöjen

ohjeet, pyrkivät noudattamaan niitä ja motivoituvat seuramaan omaa kulutuskäyttäytymistään. Opetuksessa ja muussa koulun arjessa toimitaan yhteisvastuullisesti. Korostetaan suvaitsevaisuutta, tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta. Edistetään yhteistyötä niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kestävän kehityksen tavoitteita edistetään Messukylän lukiossa kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja koulun arkikäytännöissä. Oppitunneilla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä ja edistämään tasa-arvoista ja oikeudenmukaista toimintaa. Myös hyviä tapoja kunnioitetaan. Ryhmänohjauksessa keskustellaan erilaisista kestävään kehitykseen liittyvistä teemoista kuten suvaitsevaisuudesta ja tasa-arvosta. Opiskelijoita innostetaan osallistumaan koulun ympäristökasvatuksen kehittämiseen ja kierrätyksestä huolehtimiseen.

Vanhempainilloissa ja muussa kodin ja koulun yhteistyössä voidaan käsitellä erilaisia kestävään kehitykseen liittyviä aiheita. Pyritään hyödyntämään sähköpostin käyttöä opettajien ja vanhempien välillä syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Taksvärkkpäivään ja Suomen Punaisen Ristin nälkämpäiväkeräykseen osallistumalla opitaan yhteisvastuullisuutta.

Lukion erilaiset juhlat edistävät tapakasvatusta. Voidaan myös järjestää erilaisia teemapäiviä tai viikkoja.

Opinto-oppaassa muistutetaan koulun kalusteiden ja laitteiden asianmukaisesta kohtelusta ja siisteydestä huolehtimisesta.

Kierrättämällä opitaan kantamaan vastuuta ympäristöstä. Koulussa ohjeistetaan hyötyjätteen kierrätykseen ja huolehditaan asianmukaisista keräyspisteistä.

Hankinnoissa pyritään suosimaan ympäristöystävällisiä tuotteita, mistä henkilökunnalle jaetaan ohjeet.

Kestävän kehityksen ohjelman toteutumista seurataan ja ohjeita päivitetään tarpeen mukaan. Kierrätykseen ja kulutukseen liittyvää ohjeistoa täydennetään yhdessä Ristinarkun koulun kanssa.

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Lukiokoulutuksen tulee tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia rakentaa kulttuuri-identiteettiään äidinkielen, menneisyyden jäsentämisen, uskonnon, taide- ja luontokokemusten sekä muiden opiskelijalle merkityksellisten asioiden avulla. Opiskelijan tulee tietää, mitä yhteiset pohjoismaiset, eurooppalaiset ja yleisinhimilliset arvot ovat ja miten ne tai niiden puute näkyvät omassa arjessa, suomalaisessa yhteiskunnassa ja maailmassa. Lukion tulee tarjota opiskelijalle runsaasti mahdollisuuksia ymmärtää, miten kulttuuriperintömme on muodostunut ja mikä voi olla hänen tehtävänsä kulttuuriperinnön ylläpitäjänä ja uudistajana.

Lukion tulee vahvistaa opiskelijan myönteistä kulttuuri-identiteettiä sekä kulttuurien tunte-
musta, joiden perustalta on mahdollista saavuttaa kulttuurien välisen toiminnan taito ja menestyä kansainvälisessä yhteistyössä.

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kulttuurikäsitteen erilaisia tulkintoja ja osaa kuvata kulttuureiden erityispiirteitä
- tuntee henkistä ja aineellista kulttuuriperintöä
- on tietoinen omasta kulttuuri-identiteetistään, tietää mihin kulttuuriseen ryhmään hän tahtoo kuulua ja osaa toimia oman kulttuurinsa tulkkina,
- arvostaa kulttuureiden monimuotoisuutta elämän rikkautena ja luovuuden lähteenä sekä osaa pohtia tulevan kulttuurikehityksen vaihtoehtoja

- osaa kommunikoida monipuolisesti myös vierailu kielillä kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten kanssa
- pyrkii toimimaan aktiivisesti keskinäiseen kunnioittamiseen perustuvan monikulttuurisen yhteiskunnan rakentamiseksi.

Toimintakulttuuria kehitettäessä kiinnitetään huomiota lukioon kulttuuriympäristönä ja hyviin tapoihin sekä lukion omiin traditioihin, juhliin ja muihin tapahtumiin. Opiskelijoita kannustetaan monikulttuuriseen vuorovaikutukseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Lukioiden tulee säilyttää ja kehittää vuosittaisia ja muita juhlaperinteitään. Tämä tarkoittaa esim. kansallisten juhlapäivien (mm. liputuspäivien) huomioimista päivänavauksissa tai juhlissa. Koulujen tulisi käyttää hyväkseen mahdollisuuksia, joita Tampere kulttuurikaupunkina tarjoaa. Myös kaupungin omaleimaisen ja vahvan teollisuuskaupunkiperinteen tunteminen on tärkeää. Kansainvälinen yhteistyö edistää muiden kulttuurien tuntemusta ja erilaisten kansainvälisyysprojektien, esim. ystävyyskoulutoiminnan, jatkuvuudesta on pyrittävä huolehtimaan. Kouluissa opiskelevat maahanmuuttajat tulisi nähdä monikulttuurisen vuorovaikutuksen luontevana osana.

Messukylän lukiossa huomioidaan kansallisia ja kansainvälisiä juhlapäiviä päivänavauksissa, juhlissa ja tarpeen vaatiessa erillisinä teemapäivinä. Lisäksi pyritään järjestämään konserteja, oppilastöiden esittelyjä ja muita kulttuuriprojekteja esim. musikaali. Vuosittaisina perinteinä toistuvat penkinpainajaiset ja vanhojen päivän tanssiaisat. Koulun juhlat luovat yhteishenkeä, pitävät yllä koulun omia traditioita ja vahvistavat opiskelijoiden kulttuuri-identiteettiä. Sekä juhlassa että arjessa korostetaan hyviä tapoja opiskelijoiden ja koulun henkilöstön välisessä kanssakäymisessä. Työyhteisössä toisten huomioiminen, erilaisuuden kunnioittaminen ja ymmärtäminen edistävät viihtyvyyttä, työn tehokkuutta ja hyvinvointia. Kaupungin tarjoamia kulttuuripalveluja hyödynnetään eri oppiaineiden opintokäynneissä (esim. teatterit, taidenäyttelyt, elokuvat, museot) ja asiantuntijavierailuissa oppitunneilla. Kansainvälinen yhteistyö koulussamme on hyvin aktiivista. Koululla on Virossa, Ruotsissa, Saksassa ja Norjassa ystävyyskouluja, joiden kanssa on vuosittaisia yhteistyöhankkeita ja opiskelijavierailuja. Mahdollisuuksien mukaan koulu osallistuu vaihtuviin kansainvälisiin projekteihin sekä Euroopan että Aasian maiden kanssa.

Teknologia ja yhteiskunta

Teknologian kehittämisen lähtökohtana on ihmisen tarve parantaa elämänsä laatua ja helpottaa elämäänsä työ- ja vapaa-aikanaan. Teknologian perustana on luonnossa vallitsevien lainalaisuuksien tunteminen. Teknologia sisältää tiedon ja taidon suunnitella, valmistaa ja käyttää teknologisia tuotteita, prosesseja ja järjestelmiä. Opetuksessa korostetaan teknologian ja yhteiskunnan kehittämisen vuorovaikutteista prosessia.

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää luonnontieteiden ja muiden tieteenalojen tietoa pohtiessaan teknologian kehittämismahdollisuuksia

- ymmärtää ja osaa arvioida ihmisen suhdetta nykyteknologiaan sekä osaa arvioida teknologian vaikutuksia elämäntapaan, yhteiskuntaan ja luonnonympäristön tilaan
- osaa arvioida teknologian kehittämistä ohjaavia eettisiä, taloudellisia, hyvinvointi- ja tasa-arvonäkökohtia sekä ottaa perustellen kantaa teknologisiin vaihtoehtoihin
- ymmärtää teknologian ja talouden vuorovaikutusta sekä osaa arvioida teknologisten vaihtoehtojen vaikutusta työn sisältöön ja työllistymiseen
- oppii yrittäjyyttä ja tutustuu paikalliseen työelämään.

Aihekokonaisuuden tulee ohjata opiskelija pohtimaan teknologian kehittämistä suhteessa yhteiskunnallisiin muutoksiin historiallisista, ajankohtaisista ja tulevaisuuden näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään, käyttämään ja hallitsemaan teknologiaa. Hänen on opittava teknologian kehittämistyöhön kuuluvaa innovatiivisuutta ja ongelmanratkaisutaitoja. Hänen tulee oppia tarkastelemaan teknologian arvolähtökohtia ja seurannaisvaikutuksia. Nykyihmisen riippuvuutta teknologiasta tulee tutkia ja pohtia yksilön, työelämän ja vapaa-ajan kysymyksinä. Erityisesti kiinnitetään huomiota ihmisen perustarpeiden näkökulmasta välttämättömään ja ei-välttämättömään teknologiaan. Opiskelijaa kannustetaan ottamaan kantaa teknologian kehittämiseen sekä osallistumaan yksilönä ja kansalaisyhteiskunnan jäsenenä sitä koskevaan päätöksentekoon.

Aihekokonaisuuteen liittyviä kysymyksiä konkretisoidaan tutustumalla eri alojen teknologioihin. Näitä ovat esimerkiksi hyvinvointi ja terveys, informaatio ja viestintä, muotoilu ja musiikki, ympäristönsuojelu, energiantuotanto, liikenne sekä maa- ja metsätalous.

Aihekokonaisuuden tulisi herättää opiskelijassa ajatuksia siitä, mikä merkitys teknologian eri osa-alueilla on nykypäivän yhteiskunnassa. Voidaan esimerkiksi tarkastella jonkin teollisuuden alan kehittymistä Tampereella pohtien kehittymisen mukanaan tuomia yhteiskunnallisia muutoksia ja niiden heijastumista yksilön elämään. Tampereen monipuolista teknologiayrityskenttää on hyvä käyttää väylänä käytännön työelämään tutustumisessa.

Viestintäpainotteisessa Messukylän lukiossa ohjataan ymmärtämään, käyttämään ja ottamaan haltuun teknologiaa hallinnossa, suunnittelussa, yhteydenpidossa, koko arkielämässä ja opinnoissa lähiopiskelusta opetusverkkoihin.

Opiskelijaa ohjataan

- näkemään teknologia laaja-alaisena ja arkielämään kiinteästi liittyvänä
  - kulttuurin eri muodoissa, kuten musiikissa, kuvataiteessa ja teollisessa muotoilussa
  - yhteiskunnan ekoteknologisissa ratkaisuissa sekä infrastruktuurien suunnittelussa ja kontrolloinnissa esimerkiksi liikenteessä ja energiantuotannossa
  - hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitoon liittyvissä ja arjen toimintoja helpottavissa innovaatioissa
- pohtimaan teknologista kehittämistä, sen arvolähtökohtia ja seurannaisvaikutuksia suhteessa ympäristön teknologiseen muutokseen ja sen kulttuuriin, sosiaalisiin ja eettisiin seurauksiin
- oivaltamaan oman vastuunsa teknologian kuluttajana ja kehittäjänä sekä pohtimaan

- o teknologian haavoittuvuutta
- o innovatiivisuuden ja luovan ongelmanratkaisun merkitystä
- o teknologian merkitystä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa sekä talouden ja tuotantoelämän muutoksissa

Oleellinen osa aihekokonaisuuden toteuttamista ovat opintokäynnit yrityksiin, oppilaitoksiin sekä kulttuuri- ja teknologiakohteisiin.

Viestintä- ja mediaosaaminen

Lukio-opetuksen tulee tarjota opiskelijalle opetusta ja toimintamuotoja, joiden avulla hän syventää ymmärrystään median keskeisestä asemasta ja merkityksestä kulttuurissamme. Lukion tulee vahvistaa opiskelijan aktiivista suhdetta mediaan ja valmiutta vuorovaikutukseen sekä yhteistyötä paikallisen/alueellisen median kanssa. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään mediavaikutuksia, median roolia viihdyttäjänä ja elämysten antajana, tiedon välittäjänä ja yhteiskunnallisena vaikuttajana, käyttäytymismallien ja yhteisöllisyyden kokemusten tarjoajana sekä maailman- ja minäkuvan muokkaajana. Opiskelija havainnoi ja erittelee kriittisesti median kuvaaman maailman suhdetta todellisuuteen. Opiskelija oppii huolehtimaan yksityisyyden suojastaan, turvallisuudestaan ja tietoturvastaan liikkeessaan mediaympäristöissä.

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa riittävät viestien tulkinta- ja vastaanottotaidot: hän oppii mediakriittisyyttä valinnoissa ja mediatekstien tulkinnoissa sekä kuluttajan tarvitsemia yhteiskunnallisia tietoja ja taitoja
- osaa käsitellä eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä: hän oppii vastuuta median sisällöntuottamisessa, käytössä ja mediakäyttäytymisessään
- saa paremmat vuorovaikutus-, viestintä- ja vaikuttamistaidot
- pystyy tuottamaan mediatekstejä ja monipuolistamaan ilmaisullista osaamistaan tuottaessaan itse mediatekstien sisältöjä ja välittäessään niitä
- tottuu käyttämään mediaa opiskelun välineenä ja opiskeluympäristönä, harjaantuu käyttämään mediaa opiskeluun liittyvissä vuorovaikutustilanteissa sekä tiedonhankinnassa ja -välittämisessä
- tuntee median toimintaan vaikuttavia taloudellisia ja yhteiskunnallisia tekijöitä
- saa tietoa viestintäalasta, mediatuotannosta ja tekijänoikeuksista.

Mediaosaaminen on lukiossa sekä taitojen että tietojen oppimista. Media on sekä opiskelun kohde että väline. Mediakasvatus on verbaalisten, visuaalisten, auditiivisten, teknisten ja yhteiskunnallisten taitojen sekä opiskelutaitojen kehittämistä. Se edellyttää oppiaineiden välistä yhteistyötä ja yhteistyötä eri viestintävälineiden kanssa sekä oppimista aidoissa toimintaympäristöissä. Lukion eri oppiaineiden on määriteltävä ja rakennettava suhteensa mediaan ja siinä tapahtuvaan kommunikaatioon, sen tekniikkaan, sisältöihin, materiaaleihin ja sen ympärille syntyvään mediakulttuuriin. Mediaosaamisessa korostuvat monivälineisyys ja visuaalisuus.

Yhteistyö erilaisten tamperelaisten viestimien kanssa tarjoaa hyvän lähestymistavan tähän aihekokonaisuuteen. Tutustuminen viestimien toimintaan auttaa opiskelijaa näkemään

median toimintaan vaikuttavia taustatekijöitä. Opiskelijan tulee oppia suhtautumaan kriittisesti median välittämään tietoon. Mediakäyttäytymistä ja median käyttöä opiskelun välineenä voidaan harjoitella esimerkiksi koulujen yhteisprojekteissa, joissa osa materiaalista tuotetaan verkkomateriaalina.

Koulujen tulee tarjota riittävä määrä tieto- ja viestintätekniikan kursseja opiskelijoiden viestintä- ja mediakasvatuksen tueksi.

Messukylän lukio tarjoaa runsaasti viestinnän kursseja niin viestinnän linjan opiskelijoille kuin muillekin koulumme opiskelijoille. Mediakasvatus on luonnollisesti osa kaikkien oppiaineiden opetusta. Tiedonhallintataitoja harjoitellaan yhteistyössä lähikirjaston kanssa ja mediakasvatuksen tukena on monipuolinen viestinnän tekninen välineistö. Opiskelijoiden viestinnän taitoja hyödynnetään sekä eri oppiaineissa että koulun yhteisien tapahtumien järjestelyissä ja tallentamisessa (esim. äänentoisto, kuvaus, esitykset).

Koulun yhteistyökumppaneita ovat paikalliset viestimet. Tutustumiskäyntien ja luennoitsijavieraiden lisäksi koulussa on yhteistyöelin, viestinnän neuvottelukunta, johon kuuluu edustajia paikallisista viestimistä. Koulun opiskelijoille pyritään järjestämään kanavia saada töitään julki erilaisissa medioissa. Opiskelijat toimittavat myös koulun verkkolehteä.

Linkit viestinnän ops:iin ja toimintakulttuuri-lukuun.

5.3 Äidinkieli ja kirjallisuus

5.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi äidinkielenä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta ohjaa näkemys äidinkielestä käsitejärjestelmänä, jolla ihminen jäsentää maailmaa ja rakentaa sosiaalista todellisuutta. Äidinkielen myötä ihminen omaksuu yhteisönsä kulttuurin ja rakentaa omaa identiteettiään. Tämä mahdollistaa sosiaalisen vuorovaikutuksen sekä kulttuurin jatkuvuuden ja sen kehittämisen.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on lukio-opetuksen keskeinen taito-, tieto-, kulttuuri- ja taideaine, joka tarjoaa aineksia kielelliseen ja kulttuuriseen yleissivistykseen. Se saa sisältöjä kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteistä sekä kulttuurin tutkimuksesta. Kielen, kirjallisuuden ja viestinnän tietoja sekä lukemisen, kirjoittamisen ja puheviestinnän taitoja opitaan erilaisissa viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus opastaa arvostamaan omaa kulttuuria ja kieltä. Oppiaine ohjaa monikulttuurisuuden ja monikielisyyden ymmärtämiseen ja kielelliseen ja kulttuuriseen suvaitsevaisuuteen.

Lukion kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on kaunokirjallisuuden ymmärtäminen, tekstin erittelemine ja tulkitseminen eri näkökulmista. Kaunokirjallisuus tarjoaa aineksia henkiseen kasvuun, kulttuuri-identiteetin muodostumiseen ja omien ilmaisuvarojen monipuolistamiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus tähtää sellaisiin viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin,

jotka luovat riittävät edellytykset jatko-opinnoille, osallisuudelle työelämässä ja aktiiviselle kansalaisuudelle. Sosiaalinen vuorovaikutus ja oppiminen perustuvat monipuoliseen viestintäosaamiseen ja vankkaan luku- ja kirjoitustaitoon sekä taitoon käyttää kieltä tilanteen vaatimalla tavalla. Oppiaine äidinkieli ja kirjallisuus ohjaa aktiiviseen tiedon hankkimiseen, tiedon kriittiseen käsittelyyn ja tulkintaan.

Opetuksessa pyritään oppiaineen sisäiseen integraatioon, sillä eri tieto- ja taitoalueet ovat toiminnallisessa yhteydessä toisiinsa. Niitä yhdistävänä tekijänä on kieli ja näkemys ihmisestä tavoitteellisesti toimivana, itseään ilmaisevana, merkityksiä tulkitsevana ja tuottavana viestijänä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa yhdentyvät viestintätaitojen varmistaminen sekä oman tietämyksen ja kokemuksen soveltaminen. Siksi opiskelu kehittää lukio-opiskelun aihekokonaisuuksista erityisesti viestintä- ja mediaosaamista sekä kulttuuri-identiteettiä ja kulttuurien tuntemusta. Myös muut aihekokonaisuudet tulevat esille kirjallisessa ja suullisessa viestinnässä sekä kirjallisuudessa.

Tampereen kaupunki tarjoaa runsaasti paikallisia oppimisympäristöjä mediaosaamisen, kirjallisuuden, teatterin ja elokuvataiteen alueilta.

Opetuksen tavoitteet

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan kielestä, kirjallisuudesta ja viestinnästä ja osaa hyödyntää niihin liittyviä käsitteitä
- syventää ja monipuolistaa viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan niin, että hän pystyy tavoitteelliseen ja tarkoituksenmukaiseen vuorovaikutukseen
- oppii käyttämään kieltä entistä tarkoituksenmukaisemmin sekä puheessa että kirjoituksessa
- oppii ymmärtämään ja analysoimaan tekstin ja kontekstin suhdetta
- syventää tekstitaitojaan siten, että hän osaa eritellä, tulkita, arvioida, hyödyntää ja tuottaa erilaisia tekstejä entistä tietoisempina niiden tavoitteista ja konteksteista
- oppii arvioimaan tekstin ilmaisua, esimerkiksi retorisia keinoja ja argumentaatiota, sekä soveltamaan tietojaan tekstien vastaanottamiseen ja tuottamiseen
- syventää kirjallisuuden tuntemustaan ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa kirjallista yleissivistystään, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään ja rakentaa maailmankuvaansa
- hallitsee kirjoitetun kielen normit ja ymmärtää yhteisen kirjakielen tarpeellisuuden
- osaa valikoida ja kriittisesti arvioida erilaisia tietolähteitä, tiedon luotettavuutta, käyttökelpoisuutta ja tarkoituksiperiä, osaa hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa oppiaineen opiskelussa
- nauttii kulttuurista ja arvostaa sen monipuolisuutta.

Tavoitteiden toteuttamiseksi äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta toteutetaan yhteistyössä seuraavien tahojen kanssa:

- Pirkanmaan maakuntakirjasto-Tampereen kaupunginkirjasto, jonka kanssa noudatetaan Tampereen kaupungin kirjaston ja koulun yhteistyösuunnitelmaa, joka mahdollistaa kirjastonkäytön opastuksen ja tiedonhallintataitojen opiskelun, tuen lukudiplomien suorittamiseen, Oppimateriaalitoimiston kirja- ja materiaalipalvelut sekä osallistumisen kirjaston järjestämiin koulutus- ja kulttuuritilaisuuksiin
- Tampereen kaupungin tietoverkko-opetuksen yhteistyö ja ePajan tuki, mm. kirjallisuuden ja teatterin WebCT-kurssit ja verkkopedagogiikka
- paikalliset viestimet, joita ovat sanoma- ja ilmaisjakelulehdet, radio- ja televisiokanavat
- teatterit: laitosteatterit, teatteriryhmät, Tampereen yliopiston näyttelijäntyön laitos (Näty) ja Tampereen Teatterikesä
- Tampereen yliopiston ainelaitokset ja muu korkeakoulu yhteistyö
- museot: esimerkiksi Vapriikki, Rupriikki, Tampereen taidemuseo, Työväen keskusmuseo, Amurin työläismuseokortteli, Lauri Viita -museo, Haiharan nukkemuseo
- Tampereen lyhytelokuvajuhlat, Pirkanmaan Elokuvakeskus: elokuvanäytökset, Koulu-kino-sarja
- muut yhteistyötahot: Pirkkalaiskirjailijat, Viita-akatemia, Suomen Nuorisokirjallisuuden Instituutti.

Arviointi

Äidinkielen ja kirjallisuuden kurssien arvioinnin tulee kohdistua monipuolisesti oppiaineen eri alueisiin. Arvioinnin pohjana on opiskelijan tieto kurssien tavoitteista ja sisällöistä niin, että hän pystyy seuraamaan omaa edistymistään. Kurssiarvosanaan vaikuttavat kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä aktiivinen osallistuminen. Henkilökohtainen tavoitteenasettelu ja palaute sekä toisilta opiskelijoilta että opettajalta ovat opiskelijan puheviestinnän ja kirjoittamisen taitojen kehittämisessä tärkeitä. Opetuksessa tulee kehittää opiskelijan itsearviointitaitoja, joiden avulla hän voi rakentaa myönteistä mutta realistista käsitystä itsestään puhujana, lukijana ja kirjoittajana.

Äidinkielen ja kirjallisuuden pakolliset kurssit 1–6 sekä valtakunnalliset syventävät kurssit 7–9 ja koulukohtaiset syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä S tai hylätty H. Päätösarvostelussa otetaan huomioon opiskelijan suorittamien koulukohtaisten syventävien ja soveltavien kurssien tuoma lisänäyttö.

Äidinkieleltään muun kuin suomenkielisen opiskelijan suorittamat kurssit voidaan arvioida suomi toisena kielenä -opetuksen arviointikriteerein ([ks. luku 5.3.6](#)). Samoin opiskelija voi täydentää S2-kurssien suorituksia vastaamaan äidinkielen ja kirjallisuuden kurssisisältöjä.

Koulussa voi suorittaa valtakunnallisen puheviestinnän päättökokeen.

Kurssien suoritusjärjestys

Pakolliset kurssit

Suosittelava suoritusjärjestys on kurssien numeroiden mukainen, mutta järjestyksestä voi poiketa seuraavin ehdoin: 1. kurssi on suoritettava ensin. Kurssi 3 on suoritettava ennen 5. ja 6. kurssia.

Kurssi 7 suositellaan valittavaksi ensimmäisen tai toisen vuoden aikana, jolloin kurssista on heti hyötyä opiskelun aikana eri aineiden suullisissa tehtävissä.

Syventävät kurssit

Suosittellaan, että kurssit 8 ja 9 suoritetaan opintojen loppuvaiheessa.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Äidinkieli ja kirjallisuus oppiaineena kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitoja, joten kurssien itsenäinen suorittaminen ei ole suositeltavaa. Kukin koulu nimeää ne kurssit, joita ei voi kokonaan tai osittainkaan suorittaa itsenäisesti.

Kaikki äidinkielen kurssit tulisi suorittaa opetukseen osallistuen ja äidinkielen syventäviä kursseja ei voi lainkaan suorittaa itsenäisesti.

Pakolliset kurssit

Kursseilla toteutetaan aineen sisäistä integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puheviestintä, kieli, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikilla kursseilla syvennetään kirjoitetun kielen hallintaa ja kehitetään lukemisen, kirjoittamisen ja puheviestinnän taitoja sekä luetaan runsaasti kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin kurssin näkökulmasta.

1. Kieli, tekstit ja vuorovaikutus (ÄI1)

Opiskelijan käsitys kielestä, teksteistä ja niiden tulkinnasta syvenee, ja hänen taitonsa lukea tekstejä kehittyy. Hän osaa jäsentää viestintäympäristöään sekä tunnistaa omia taitojaan puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana, lukijana ja median käyttäjänä niin, että hänen viestijäkuvansa tarkentuu.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tekstikäsitystään
- oppii tarkastelemaan monenlaisia tekstejä entistä tietoisempaan tulkintaansa ohjauksesta seikoista
- ymmärtää tekstin merkityskokonaisuutena ja tarkastelee sen piirteitä tavoitteen, viestintä- tilanteen ja -välineen kannalta
- oppii tarkastelemaan kielenkäyttöään, lukemistapojaan ja viestintäänsä entistä tietoisemmin
- tottuu huoltamaan tuottamiensa tekstien kieliasua
- syventää tietojaan ryhmäviestinnästä: hän kehittää ja oppii arvioimaan omia

osallistumistapojaan ryhmän vuorovaikutuksen ja ilmapiirin sekä ryhmätyön tai keskustelun tuloksellisuuden kannalta.

KESKEISET SISÄLLÖT

- tekstien tulkintaa ja tuottamista ohjaavia perustekijöitä kuten tavoite, vastaanottaja, tekstilaji ja tekstityyppi
- viestintätilanteen ja -välineen vaikutus tekstiin
- tekstikäsityksen syventäminen, esimerkiksi puhutut ja kirjoitetut tekstit, mediatekstit, sähköiset ja graafiset tekstit, asia- ja kaunokirjalliset tekstit, julkiset ja yksityiset tekstit
- erilaisten tekstien kielen ja sisällön havainnointia ja harjoittelua: ymmärrettävyys, havainnollisuus ja eheys
- tekstien referointi ja kommentointi
- omien viestintätietojen, -taitojen, -asenteiden ja -motivaation arviointi lukio-opiskelun näkökulmasta
- vuorovaikutustaidot ryhmässä

Kurssin monipuoliset työtavat edistävät ryhmäviestintätaitoja. Opiskelija harjaantuu aktiiviseksi tiedon hankkijaksi, arvioijaksi ja välittäjäksi.

Tekstien ja tutkimusaiheiden valinnassa otetaan huomioon opiskelijan omat lähtökohdat ja paikallisuus. Kurssin luonteen vuoksi aihekokonaisuuksista korostuvat erityisesti aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys sekä hyvinvointi ja turvallisuus.

Sopivia yhteistyötahoja ovat kirjasto, viestimet ja museot.

Ensimmäisen kurssin pienimuotoiset tutkielmat liittyvät kielijuuriin ja alueen perinteeseen. Samalla harjoitellaan tiedonhankintaa ja esitystekniikkaa.

Kurssilla esitellään kaupungin lukudiplomi, jonka kirjoja voi suorittaa eri kurssien yhteydessä.

2. Tekstien rakenteita ja merkityksiä (ÄI2)

Opiskelija harjaantuu erittelemään tekstien kieltä, rakenteita ja merkityksiä sekä oppii näkemään tekstin yhteyden kontekstiin ja muihin teksteihin. Opiskelija syventää tekstilajituntemustaan ja kehittyy erilaisten tekstien tuottajana.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida tekstien sisältöä, näkökulmia, tyyliä ja muotoa sekä oppii erittelemään tekstiä temporaalisista, kausaalisista, kontrastiivisista ja muista merkityssuhteista koostuvana kokonaisuutena, oppii tekstien erittelyssä tarvittavaa käsitteistöä ja pystyy soveltamaan sitä myös tuottaessaan itse tekstiä
- tottuu työstämään tekstiään oman ja toisten arvion pohjalta
- oppii suunnittelemaan ja laatimaan puhuttuja ja kirjoitettuja asiatekstejä sekä kykenee välittämään sanomansa kuuntelijoille tai lukijoille tavoitteittensa mukaisesti
- oppii tiedonhankintastrategioita, käyttää painettuja ja sähköisiä tietolähteitä sekä löytää käyttökelpoista ja luotettavaa tietoa kirjoitelmansa tai puhe-esityksensä pohjaksi.

KESKEISET SISÄLLÖT

- tekstuaaliset keinot, esimerkiksi lausetyypit ja -rakenteet, sananvalinnat, kielen kuvallisuus; jaksotus, viittaussuhteet, kytkökset; fokusointi, aiheen rajausta ja näkökulman valinta
- informatiivisen puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen ja arviointi
- kirjoittaminen prosessina: tarkoituksenmukaisen aineksen haku, kriittinen valikointi ja siihen viittaaminen ja hyödyntäminen omassa tekstissä sekä tekstin ja sen kieliasun hiominen erityisesti rakenteen ja tekstin eheyden kannalta

Keskeistä kurssin sisällössä on oman tekstin tuottaminen, jossa käytetään hyväksi prosessityöskentelyä. Sisällöllisesti voidaan tukeutua paikallisiin teksteihin ja niiden konteksteihin.

Kurssin sisältöjen ja kurssilla käytettävien työtapojen vuoksi kaikkia aihekokonaisuuksia on mahdollista integroida opetuksessa.

3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI3)

Opiskelijoiden käsitys kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä syvenee.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ymmärtämään kielen kuvallisuutta ja monitulkintaisuutta
- syventää tietoaan kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä
- kehittyä fiktiivisten tekstien analysoijana erilaisia lukija- ja tulkintalähtökohtia sekä tarpeellisia kirjallisuustieteellisiä käsitteitä käyttäen
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- harjaantuu käyttämään kurssilla havainnoituja kielen keinoja tarkoituksenmukaisesti omassa ilmaisussaan.

KESKEISET SISÄLLÖT

- kirjallisuuden erittelyä ja tulkintaa tulkinnan kannalta perusteltua käsitteistöä ja lähestymistapaa hyödyntäen
- proosa kirjallisuudenlajina: kerrontateknisiä keinoja, esimerkiksi kertoja, näkökulma, aihe, henkilö, aika, miljö, teema, motiivi
- lyriikka kirjallisuudenlajina: käsitteinä esimerkiksi runon puhuja, säe, säkeistö, rytmi, mitallisuus, toisto, kielen kuvallisuus
- draama kirjallisuudenlajina
- novellien, runojen ja draaman erittelyä
- kirjallisuuden keinojen käyttöä omassa teksteissä

Opiskelija monipuolistaa suullisen ja kirjallisen ilmaisun taitojaan. Hän voi laajentaa tulkintataitojaan myös esittävän taiteen keinoin.

Kirjallisuuden kautta kurssilla on yhtymäkohtia kaikkiin aihekokonaisuuksiin, mutta erityisesti hyvinvointiin ja turvallisuuteen, kestävään kehitykseen sekä kulttuuri-identiteettiin ja kulttuurien tuntemukseen.

Analyysin peruskäsitteitä voidaan opiskella käyttämällä apuna esimerkiksi tamperelaisten kirjailijoiden tekstejä. Kurssiin sopivat hyvin kirjailijavierailut.

Sopivia yhteistyötahoja ovat kirjastot, paikalliset teatterit, elokuvateatterit ja Pirkanmaan Elokuvakeskus.

Kurssin projektitöiden aiheet valitaan kirjallisuuden ja muun mediakulttuurin alalta. Kurssiin sisältyy myös teatterikäynti.

4. Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI4)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden kieltä erityisesti vaikuttamisen näkökulmasta. Hän perehtyy argumentointiin ja syventää siihen liittyviä tietoja. Hän oppii analysoimaan ja tuottamaan argumentatiivisia tekstejä.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää medialukutaitoaan, jolloin hän pystyy analysoimaan ja tulkitsemaan erilaisia mediatekstejä, niiden taustoja ja tavoitteita sekä kriittisesti arvioimaan median välittämää informaatiota ja vaikutusta yksilöihin ja yhteiskuntaan
- osaa niin kirjoittajana kuin puhujanakin perustella monipuolisesti näkemyksiään sekä arvioida vaikuttamispyrkimyksiä ja tekstin luotettavuutta
- osaa tarkastella kirjallisuuden yhteiskunnallista vaikutusta
- oppii tarkastelemaan ja arvioimaan tekstejä ja niiden välittämiä arvoja myös eettisistä lähtökohdista.

KESKEISET SISÄLLÖT

- suora ja epäsuora vaikuttaminen: esimerkiksi suostuttelu, ohjailu, manipulointi; mainonta, propaganda; ironia, satiiri, parodia
- vaikuttamaan pyrkivien tekstien lajeja, graafisia ja sähköisiä tekstejä: mielipide, kolumni, pakina, arvostelu, pääkirjoitus, kommentti, mainos
- argumentointitavat ja retoriset keinot
- kantaa ottavia puheenvuoroja, keskusteluja ja väittelyitä
- tietoisesti vaikuttamaan pyrkivää kirjallisuutta ja muita kantaa ottavia tekstejä
- tekstien ideologisuus, lähdekritiikki ja mediakritiikki
- viestijän vastuu; mediavalinnat ja verkkoetiikka

Aihekokonaisuuksista painottuvat viestintä- ja mediaosaaminen, aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys, teknologia ja yhteiskunta sekä kestävä kehitys. Ne integroituvat kurssin esiinty-

mis-, ryhmäviestintä-, kirjoitus- ja media-analyysitehtävissä. Opiskelija syventää tietämystään mediasta yhteiskunnallisena vaikuttajana, oppii tarkastelemaan omaa rooliaan yhteiskunnan aktiivisena jäsenenä ja ottaa toiminnassaan huomioon eettiset näkökohdat.

Opiskeluaineistot ovat niin perinteisen median kuin verkkomediankin maailmasta.

Kurssin aiheiden käsittelyssä luontevia yhteistyökumppaneita ovat paikalliset viestimet, kansalaisjärjestöt ja museot, esimerkiksi mediamuseo Rupriikki. Kunnallispoliittinen päätöksenteko eri elimineen antaa mahdollisuuksia tutustua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Kurssilla saadaan tietoa suomalaisesta mediamaisemasta. Analyysien, keskustelujen ja väittelyharjoitusten aiheet liittyvät medioiden taloudellisiin taustoihin ja yhteiskunnalliseen merkitykseen.

5. Teksti, tyyli ja konteksti (ÄI5)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden tyyliä siten, että hän osaa ottaa huomioon kontekstin merkityksen tulkinnessa ja tekstin tuottamisessa.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tarkastelemaan niin fiktiivisiä tekstejä kuin asiatekstejäkin niiden kulttuurikontekstissa ja suhteessa muihin teksteihin
- oppii erittelemään tyylin elementtejä ja niiden vaikutusta tekstin kokonaisuuteen
- pystyy itsenäiseen kirjoitusprosessiin aiheen ja näkökulman valinnasta, aineiston koonnista ja järjestelystä tekstin muokkaamisen ja tyylin hionnan kautta oman pohdiskelvan tekstin laadintaan
- kehittää omaa ilmaisutapaansa ja kirjallista tyyliään.

KESKEISET SISÄLLÖT

- eri aikakausia ja tyylejä edustavia kaunokirjallisia ja muita tekstejä erityisesti kulttuurisen kontekstin näkökulmasta
- tekstien tarkastelua ihmiskuvan, maailmankuvan, arvo- ja aatemaailman ilmentäjinä sekä oman aikansa että nykyajan kontekstissa
- tyylin aineksien kuten sananvalinnan, sävyn, kielen kuvallisuuden, rytmin ja lauserakenteen vaikutus tekstiin
- oppiaineen sisältöihin liittyvästä aiheesta, itse valitusta näkökulmasta laadittu pohdiskelva teksti
- oman tyylin hiontaa ja huoltoa.

Kirjallisuus mahdollistaa kaikkien aihekokonaisuuksien tarkastelun, mutta erityisesti korostuvat kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus sekä kestävä kehityksen kulttuurinen näkökulma. Tiedonhankkimisessa ja tekstintuottamisessa vahvistuu opiskelijan viestintä- ja mediaosaaminen.

Tekstilähteitä ja yhteistyötahoja ovat tietoverkot, kirjasto, teatterit ja elokuvateatterit.

6. Kieli, kirjallisuus ja identiteetti (ÄI6)

Opiskelija saa yleiskuvan suomen kielen sekä suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteiskunnalle.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan suomen kielen kehityksen vaiheita ja ymmärtää eurooppalaisten kieli- ja kulttuurikontaktien vaikutuksen suomalaisen kulttuurin muotoutumiseen ja jatkuvaan muutokseen
- arvostaa nyky-Suomen monikulttuurisuutta ja -kielisyyttä ja ymmärtää äidinkielen merkityksen jokaiselle ihmiselle
- tuntee suomalaisen kirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja. Hän osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta kulttuurisen ja yksilöllisen identiteetin rakentajana.

KESKEISET SISÄLLÖT

- teksti suullisessa ja kirjallisessa traditiossa: kansanrunoudesta kirjallisuuteen, kirjoituksesta kulttuurista nykyviestintään
- suomen kielen muotoutuminen ja muuttuminen kansainvälisessä ympäristössä; kielenohjailun periaatteet opiskelijan
- kielenkäytön näkökulmasta
- kielen ja kirjallisuuden merkitys kansallisen identiteetin rakentamisessa
- suomalaista kaunokirjallisuutta aika- ja kulttuurikontekstissaan, keskeisiä teoksia ja teemoja
- kirjallisia ja suullisia tuotoksia kurssin teemoihin liittyvistä aiheista.

Kansallisen kulttuurin tuntemuksen kautta vahvistuu opiskelijan oma kulttuuri-identiteetti. Kulttuurin jatkuvuuden ja uudistumisen periaatteet liittävät opiskelun hyvinvoinnin ja turvallisuuden sekä kestäväen kehityksen aihekokonaisuuksiin.

Suomalaisen kirjallisuuden historiaa voidaan tutkia myös kulkemalla Tampereella vaikuttaneiden tai Tampereesta kirjoittaneiden kirjailijoiden jalanjälkiä esimerkiksi kirjaston kirjailijahakemistojen tai kirjallisuuden verkkokurssin avulla.

Kurssin tavoitteita tukevat yhteydet kirjastoon, muihin kirjallisuusinstituution toimijoihin, teattereihin ja museoihin.

Syventävät kurssit

7. Puheviestinnän taitojen syventäminen (ÄI7)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puheviestintään liittyviä tietojaan ja taitojaan sekä oppii arvioimaan puheviestinnän merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojään vuorovaikutuksen luonteesta, ominaispiirteistä ja puhekuulttuurista
- kehittää puhumisrohkeuttaan ja ilmaisuvarmuuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tunnistaa ja osaa analysoida sekä puhujan että sanoman luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- vuorovaikutustilanteiden osatekijät ja ominaispiirteet
- verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä
- esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja menettelytavat
- esiintymis- ja ryhmätaitojen harjoittelua erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- puheviestinnän kulttuurisia piirteitä ja suomalaista puhekuulttuuria

Tampereella on mahdollista tutustua julkiseen puhumiseen esimerkiksi Tampereen kaupunginvaltuuston kokouksissa ja kirjaston, yliopistojen tai muiden tahojen järjestämässä keskustelutilaisuuksissa ja studia generalia -luennoilla. Opiskelijat voivat käyttää puheharjoitustensa aineistoina ajankohtaisia paikallisia aiheita sekä harjoitella vaikuttamista paikallisissa tapahtumissa.

8. Tekstitaitojen syventäminen (Ä18)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan analysoida ja tuottaa tekstejä.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa taitoaan lukea analyttisesti ja kriittisesti erilaisia tekstejä
- varmentaa taitoaan kirjoittaa sisällöltään, rakenteeltaan ja tyyliään ehyttä ja johdonmukaista tekstiä.

KESKEISET SISÄLLÖT

Kerrataan ja syvennetään seuraavia asioita:

- tekstityypit ja tekstilajit
- tekstianalyysi ja siinä tarvittavat käsitteet
- tekstin rakentaminen: ideointi, suunnittelu, näkökulman valinta, jäsentely, muokkaaminen, tyylin hionta, otsikointi ja ulkoasun viimeistely
- kielenhuoltoa.

Tekstitaitojen syventämisessä painottuvat viestintä- ja mediaosaaminen sekä teknologia ja yhteiskunta. Kirjallisen viestinnän opiskelussa voidaan käyttää myös paikallisen median tekstiaineistoa.

9. Kirjoittaminen ja nykykuulttuuri (Ä19)

Opiskelija perehtyy kuultuuri- ja yhteiskunnalliseen keskusteluun, median ajankohtaisaihei-

siin ja nykykirjallisuuteen. Hänen kriittinen ja kulttuurinen lukutaitonsa syvenee, ajattelu- taitonsa kehittyy ja kirjallinen ilmaisunsa kypsyy kohti lukion päättötason vaatimuksia.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään ajankohtaisia kielen, kirjallisuuden ja viestinnän teemoja
- oppii arvioimaan ja arvottamaan ajankohtaisia tekstejä eettisin ja esteettisin perustein ja näkemään niiden merkityksen osana yhteiskunnallista keskustelua
- löytää nykykirjallisuudesta itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistuu niistä käytävään keskusteluun
- osoittaa kypsyyttä oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- nykykirjallisuutta ja sen ilmiöitä
- ajankohtaisia suullisia ja kirjallisia puheenvuoroja kieltä ja kulttuuria käsittelevistä aiheista
- mediatekstien ajankohtaisaiheiden, ilmaisukeinojen ja vaikutusten tarkastelua
- osallistumista lukija- ja kirjoittajayhteisöön.

Ajankohtaista kulttuurista keskustelua käydään mediassa ja erilaisissa kulttuuritilaisuuksissa, joten opiskelijoita ohjataan käyttämään kirjastojen lehtikokoelmia ja hakuohjelmia, käymään ajankohtaisissa väittely-, paneeli, luento- ja keskustelutilaisuuksissa sekä seuraamaan uutuuksikirjojen esittelyä mediassa ja kirjakaupoissa. Myös elokuva ja teatteri sekä taidemuseot voivat tarjota ainesta nykykulttuurin tuntemukseen.

Tampereen kaupungin koulutustoimialan äidinkielen ja kirjallisuuden verkkokurssit

- Lukion kirjallisuuspiiri
- Lukion teatteritieto.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

10. Kirjallisuus ja teatteri (ÄI10)

TAVOITTEET JA SISÄLTÖ

Kurssin tavoitteena on syventää kirjallisuuden ja teatterin tuntemusta ja lisätä sen harrastamista. Kirjallisuuden ja teatterin maailmaan perehdytään monipuolisesti haastatteluin, tutustumiskäynnein ja Lukion kirjallisuuspiiri verkossa –kurssin avulla.

SUORITUSAJANKOHTA

Voidaan suorittaa milloin tahansa opiskelun aikana.

11. Kielenhuollon ja kirjoittamisen kertauskurssi (ÄI11)

TAVOITTEET JA SISÄLTÖ

Kurssin tavoitteena on vahvistaa ja tukea äidinkielen ja kirjallisuuden lukio-opiskelua. Kurssi soveltuu niille, joiden äidinkielen taidot kaipaavat vahvistamista. Kurssilla kerrataan kielioppia ja kielenhuoltoa. Kirjoittamista harjoitellaan yksilöllisesti, opiskelijan tason ja ryhmän tarpeiden mukaan.

SUORITUSAJANKOHTA

Sopii tukikurssiksi ensimmäisen tai toisen opiskeluvuoden aikana.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

12. Luova kirjoittaminen (ÄI12)

TAVOITTEET JA SISÄLTÖ

Kurssilla harjoitellaan lähinnä fiktiivisten tekstien kirjoittamista. Tavoitteena on elävöittää omaa tyyliä, kokeilla erilaisia kirjoittamisen tapoja ja harjaantua antamaan ja saamaan palautetta.

SUORITUSAJANKOHTA

Voidaan suorittaa milloin tahansa opiskelun aikana.

5.4 Toinen kotimainen kieli

5.4.1 Ruotsi

Ruotsin kielen opetus kehittää opiskelijoiden kulttuurien välisen viestinnän taitoja. Se antaa heille ruotsin kieleen ja sen käyttöön liittyviä tietoja ja taitoja sekä tarjoaa heille mahdollisuuden kehittää pohjoismaista yhteiskuntaa ja kulttuuria koskevaa tietoisuuttaan, ymmärtämystään ja arvostustaan. Se auttaa opiskelijoita syventämään tietojään kaksikielisestä Suomesta. Ruotsin kielen opetus antaa opiskelijoille valmiudet ruotsin kielen omaehtoiseen opiskeluun auttamalla heitä ymmärtämään, että viestintätaidon saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua. Ruotsin kieli oppiaineena on taito-, tieto- ja kulttuuriaine.

Opetuksen tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa eri oppimäärissä kielitaidon kuvausasteikon (liite) tasot seuraavasti:

Oppimäärä	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A-oppimäärä	B2.1	B1.2	B2.1	B1.2
B1-oppimäärä	B1.2	B1.1	B1.2	B1.1

Tavoitteena on myös, että opiskelija

- osaa viestiä ruotsin kielelle ja sen kulttuurialueelle ominaisella tavalla
- osaa arvioida kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin
- tuntee omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana
- osaa kehittää kielitaitoaan kehittymistarpeensa ja opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta tarkoituksenmukaisin strategioin.

Opiskelijaa totutetaan kuulemaan ja ymmärtämään ruotsin kielen eri variantteja. Kuullun ymmärtämisen oppimista ja kommunikointia helpottaa, että opiskelijoille opetetaan alusta alkaen oikea ääntäminen.

Arviointi

Oppiaineen arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki alueet kurssikuvausten painotusten mukaisesti.

Arvioinnin osa-alueita ovat kuullun ja luetun ymmärtäminen, suullinen ja kirjallinen viestintä sekä jatkuva näyttö. Opetukseen osallistuminen ja läsnäolo oppitunneilla ovat osa arviointia. Taitotasoasteikkoja voidaan käyttää opiskelijoiden arvioinnin ja itsearvioinnin väliinena. Opiskelijoita ohjataan itse arvioimaan erityisesti kurssin painopistealueita. Opiskelijan päättöarvosanaan voivat vaikuttaa korottavasti koulukohtaiset syventävät ja soveltavat kurssit. Koulukohtaiset syventävät kurssit arvioidaan numerolla, mutta ne eivät voi vaikuttaa alentavasti opiskelijan päättöarvosanaan. Soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä S (hyväksytty)/H (hylätty). Jos opiskelija vaihtaa tasoa, opettaja tarkistaa, että päättötodistukseen merkittävän tason aihepiirit tulevat opiskelluiksi.

Kurssit

Kurssien aiheita käsitellään oman kulttuurin sekä suomenruotsalaisen ja pohjoismaisen kulttuurialueen kannalta niin, että opiskelijoille tarjoutuu mahdollisuus vertailuihin. Aiheiden käsittelyssä otetaan lisäksi huomioon aihekokonaisuuksissa esiin tuodut näkökulmat. Kullakin kurssilla voidaan käsitellä myös muita aiheita opiskelijoiden harrastuneisuuden ja toisaalta ajankohtaisuuden vaatimusten huomioon ottamiseksi.

Opiskelijoilla tulee olla jokaisella kurssilla tilaisuuksia kuunnella, lukea, puhua ja kirjoittaa erilaisia tarkoituksia varten, vaikka painotukset vaihtelevat kursseittain. Rakenteiden ja sanaston tuntemuksen laajentamiseen ja käytön monipuolistamiseen ja tarkkuuteen kiinnitetään huomiota kaikilla kursseilla kummankin oppimäärän tavoitteiden mukaisesti. Huomiota kiinnitetään äidinkielen ja ruotsinkielisen viestinnän eroihin ja eroja selittäviin kulttuurisiin tekijöihin. Kaunokirjallisuus ja muu autenttinen materiaali tarjoaa tähän mahdollisuuksia. Kulttuurisen herkkyyden kehittymiseksi opiskelijoita tulee ohjata tiedostamaan oman toiminnan ja omien arvostuksien kulttuurisidonnaisuus.

Opiskelijoiden opiskelutaitoihin kiinnitetään huomiota jokaisella kurssilla. Heitä ohjataan

tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijöinä ja kielen opiskelijoina. Heidä ohjataan käyttämään strategioita, jotka ovat tarkoituksenmukaisia heidän oman kehittymistarpeensa ja kulloisenkin opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta.

Pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit suositellaan suoritettavaksi numerojärjestyksessä. Muiden kurssien osalta suoritusjärjestys määritellään koulukohtaisesti. Lukion ulkopuolella suoritetuista kursseista opiskelijan on toimitettava mahdollisuuksien mukaan jo etukäteen tarkka kurssikuvaus aineenopettajalle, jolloin opettaja tutkii, vastaako ko. kurssi jotain lukion kurssia. Kurssin suorittamisen jälkeen opiskelija toimittaa kurssitodistukset ja arvioidut kurssityöt opettajalle, joka määrittää lopullisen kurssivastaavuuden ja -arvosanan tarvittaessa lisänäyttöjen avulla.

Opettajia kannustetaan käyttämään hyväkseen kaupungin tarjoamia ja muita yhteistyötahoja, joita ovat esim. Pohjola-Norden, NIFIN, SUKOL, Suomen ruotsinopettajat ry, Pohjoismaiden lähetystöt, ystävyyskaupunkitoiminta ja yliopiston pohjoismaisten kielten laitos. Opetusmenetelmien tulisi pohjautua konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, joka korostaa joustavaa ja oppijan valmiuksia painottavaa opetusta. Opiskelijaa ohjataan tavoitteellisuuteen ja omatoimisuuteen opettajan toimiessa oppimaan ohjaajana. Oleellisena apuna tavoitteiden saavuttamisessa on itsearviointiin riittävä käyttö. Menetelmien tulisi olla mahdollisimman oppilaskeskeisiä, kommunikatiivisia, ja niiden tulisi ohjata opiskelija hakemaan itsenäisesti tietoa ja välittämään sitä. Mm. erilaiset pari- ja ryhmätyöt ohjaavat opiskelijaa ottamaan vastuuta koko ryhmän oppimisesta. Tällöin olennaista on turvallinen ja positiivinen oppimisympäristö. Ryhmässä opiskelijat saavat tukea toisiltaan ja huomaavat esim. omat kehittämistarpeensa ja vahvuutensa. Tällöin opiskelijat toimivat luontevasti myös toistensa oppimaan ohjaajina. Opetuksessa hyödynnetään tietotekniikan ja verkkooppimisen tarjoamia mahdollisuuksia.

Jos opiskelija suorittaa kurssin itsenäisesti, hän on velvollinen itsearviointiin ja hänen pitää raportoida suorituksensa etenemisestä opettajalle sovitun aikataulun mukaisesti. Opiskelija laatii yksityiskohtaisen opiskelusuunnitelman, josta näkyy, että hän on sisäistänyt kurssin tavoitteet ja ymmärtää vastuunsa suorittaessaan kurssia itsenäisesti. Opettaja ja opiskelija sopivat keskenään, kuuluuko kurssin arviointikriteereihin esim. suullinen näyttö ja kuuntelukoe tms.

Erityistukea tarjotaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä erityisopetuksen kanssa (esim. tukikurssit, tukiopetus).

Perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkanut oppimäärä (A)

Pakolliset kurssit

1. Arkielämää Pohjoismaissa (RUA1)

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta ja vahvistaa sanaston ja perusra-

kenteiden hallintaa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään ja henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja kieli on tuttavallista ja epämuodollista. Kurssilla painotetaan keskustelua, mielipiteen ilmaisua ja keskeisiä puheviestinnän strategioita.

Opiskelijaa ohjataan alusta lähtien ottamaan vastuu ruotsin kielen opinnoistaan ja arvioimaan itse kurssin tavoitteiden saavuttamista. Opettajan tulee selvittää opiskelijalle kielitaidon eri osa-alueet ja niiden arviointiperusteet. Parhaiten tämä käy esittelemällä opiskelijalle peruskoulussa tavoitteena ollut taitotaso sekä tutustuttamalla hänet taitotasoon, joka on lukio-opintojen tavoitteena. Opiskelijoille esitellään erilaisia keinoja opiskella kielen monia osa-alueita, jotta kukin löytäisi itselleen sopivimmat ja tehokkaimmat opiskelutavat.

Opettaja ohjaa opiskelijoita huomaamaan ruotsin kielen esiintymisen erilaisissa viestimissä (esim. nuorten- ja urheiluohjelmissa) ja heidän arkiympäristössään. Tällä tavalla huomioidaan viestintä- ja mediaosaamisen aihekokonaisuus.

Arvioinnissa painotetaan puheviestinnän ohella pienimuotoista kirjallista viestintää. Opiskelija kirjoittaa esim. sähköpostiviestejä ja henkilökohtaisia kirjeitä. Suositellaan, että opiskelijoita totutetaan jo suullisen kielitaidon arviointiin. Opiskelijoita ohjataan kiinnittämään huomiota fraseologiaan, jota hän tarvitsee kuunnellessaan aktiivisesti.

2. Ihmiset ympärillämme (RUA2)

Kurssilla harjoitetaan puheviestintää monipuolisesti ja vahvistetaan ja laajennetaan rakenteiden hallintaa. Aihepiireinä ovat ihmissuhteet, erilaisuus sekä ihmisen hyvinvointiin liittyvät asiat. Kurssilla vertaillaan elämää ennen ja nyt. Aihekokonaisuus ”hyvinvointi ja turvallisuus” tarjoaa näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Kirjoittamista harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla. Puheviestinnän strategioiden hallintaa vankennetaan ja kiinnitetään huomiota ilmaisuvarmuuteen.

Kurssin aihepiireihin liittyy läheisesti terveen elämän edellytysten ja oman elämän hallinnan pohdiskelu suullisissa ja kirjallisissa harjoituksissa. Opiskelijoita ohjataan erityisesti kantamaan vastuuta myös opiskelutovereidensa oppimisesta. Työtavoissa suositellaan tämän vuoksi käytettäväksi yhteistoiminnallisia menetelmiä.

Sekä arvioinnissa että kurssilla on luontevaa painottaa kielitaidon osa-alueista suullista vuorovaikutusta ja suullista tuottamista ja niiden itsearviointia esim. taitotasoasteikkojen avulla. Kirjallisissa tuotoksissa painottuu perusrakenteiden oikeakielisyyys.

3. Suomi – osa Pohjolaa ja Eurooppaa (RUA3)

Aihepiireinä ovat Suomen ja suomenruotsalaisen kansanosan ja sen kulttuurin esittely eri näkökulmista ja olojemme vertailu muihin Pohjoismaihin ja Eurooppaan, Suomi monikulttuurisena maana sekä maamme kaksikielisyys. Aihekokonaisuuksista korostuu erityisesti ”kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus”. Kirjallista tuottamista harjoitellaan kirjoitta-

malla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä.

Kurssin päätavoite on opastaa opiskelijaa kertomaan sekä suullisesti että kirjallisesti kotiseudustaan (Tampereen ja Pirkanmaan erityispiirteistä) ja kotimaastaan. Opiskelijat herätetään huomaamaan muiden Pohjoismaiden kielelliset ja kulttuuriset erot. Aihekokonaisuuteen kytkeytyy kiinteästi suomenruotsalaisuus ja siihen liittyvät osa-alueet, esim. historia ja kulttuuri.

Opiskelijaa voisi ohjata tekemään kurssin aikana pienen tutkielman tai suullisen esityksen, jota tehdessään hän hyödyntää tietoverkkoja, kirjasto- ja matkailupalveluja yms. Tämä kehittää ymmärtävää lukemista ja tavoitteellista ja tiivistävää kirjoittamista.

Arvioinnissa painottuvat luetun ymmärtäminen sekä suullinen ja kirjallinen tuottaminen.

4. Elinympäristömme (RUA4)

Kurssilla painotetaan ymmärtämisvalmiuksien lisäämistä vaativahkon tekstiaineksen avulla. Aihepiireinä ovat luonto, ympäristö, tekniikka ja viestintä. Aihekokonaisuudet ”kestävä kehitys”, ”viestintä- ja mediaosaaminen” ja ”teknologia ja yhteiskunta” tarjoavat näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Kurssilla harjoitellaan erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita.

Oppikirjan tekstien lisäksi kurssilla pyritään käyttämään autenttisia materiaaleja, jotka liittyvät kurssin aiheisiin. Samalla harjoitetaan kykyä etsiä olennaista tietoa ja tiivistää sekä lukemaansa että kuulemaansa. Tekstien tuottamisessa kiinnitetään erityisesti huomiota kielen tyyliin ja sopivuuteen eri tilanteissa. Opiskelijat tuottavat tekstejä (pakina, raportti, puhe, yleisönosastokirjoitus) kohderyhmän ja viestintäkanavan huomioon ottaen.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotosten oikeakielisyyteen sekä luetun ja kuullun monipuolisten aihepiirien ymmärtämiseen.

5. Opiskelu ja työ (RUA5)

Aihepiireinä ovat työ, elinkeinot, opiskelu sekä palvelutilanteet yhteiskunnassamme. Kurssilla harjoitellaan niille tyypillistä suullista ja kirjallista viestintää. Harjoitetaan myös muodollisten tilanteiden vaatiman kielen ymmärtämistä ja käyttämistä. Aihekokonaisuuksista kurssilla korostuu ”aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys”.

Kurssi kytkeytyy aktiivisen kansalaisuuden ja yrittäjyyden aihekokonaisuuteen, sillä siinä voidaan korostaa aloitteellisuuden ja yritteliäisyyden merkitystä omalla tulevaisuudelle. Suullisissa harjoituksissa kurssin tema tulee esille esim. työpaikkahaastatteluissa ja pal-

velutilanteissa. Kirjallisessa tuottamisessa harjoitellaan mm. muodollisen kirjeen laatimista ja oman opiskelu- ja työhistorian kertomista.

Kurssilla on luontevaa painottaa kielitaidon osa-alueista kirjallista tuottamista ja sen itsearviointia taitotasoasteikon avulla.

6. Kulttuuri ja sen tekijöitä (RUA6)

Kurssilla käsitellään kulttuuria laaja-alaisesti. Aihekokonaisuudet ”kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus” ja ”viestintä- ja mediaosaaminen” tarjoavat näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Opiskelijat valmistavat valitsemastaan aiheesta laajahkon tuotoksen ja esittelevät sen.

Opiskelijat valitsevat jonkun pohjoismaisen taiteilijan, kirjailijan, arkkitehdin tms. tai tietyn tyyli-suunnan pohjoismaisia edustajia, joihin he perehtyvät. He laativat kirjallisen tuotoksen, kuunnelman tai videon. Tehtävää annettaessa varmistetaan, että opiskelijat tietävät tutkielman laatimiseen liittyvät periaatteet (esim. muoto ja lähdeviitteet). Tuotoksen laatiminen syventää opiskelijan taitoja etsiä ja käsitellä eri lähteistä, kuten sähköisistä viestimistä ja kirjastosta, saatua tietoa. Opiskelija opettelee tiivistämään ja yhdistämään eri lähteistä poimittuja tietoja itse tuotettuun tekstiin. Opettaja ohjaa opiskelijaa lukemaan kaunokirjallisen ruotsinkielisen teoksen.

Tärkeä osa kurssin arviointia on oman työskentelyn reflektointi. Opiskelijoiden tehtävänä on myös arvioida rakentavasti opiskelijatovereiden töitä. Oma työtään opiskelija tarkastelee oletetun oman taitotasonsa valossa tehdessään itsearviointia. Opettaja antaa loppuarvosanan tuotosten, työprosessin ja mahdollisen kokeen perusteella.

Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan kehitysvaiheensa suhteessa koko oppimäärän tavoitetasoon. Opiskelija voi todeta taitotasoasteikon avulla, millä tasolla hänen kielitaidon eri osa-alueensa ovat tässä vaiheessa opintoja.

Syventävät kurssit

Syventävillä kursseilla kielitaitoa kehitetään monipuolisesti.

7. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen (RUA7)

Aihealueita ovat yhteiskunta, politiikka ja aktiivinen kansalaisuus sekä yleismaailmalliset kehityslinjat, ajankohtaiset tapahtumat ja erilaisiin maailmankuviin liittyvät aiheet.

Aihekokonaisuus aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys soveltuu hyvin tähän kurssiin. Sekä suullisessa että kirjallisessa viestinnässä painotetaan mielipiteen ilmaisua ja argumentointia. Opiskelijoita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia yhteiskunnallisia asioita eri viestimistä. Tavoitteena on, että opiskelija kykenee ymmärtämään keskeisen sisällön esim. uutislähetyksestä tai lehtiartikkelista. Tässä yhteydessä opettaja ohjaa opiskelijaa käyttä-

mään erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita. Kurssilla painotetaan tiedon kriittistä arviointia ja käyttöä.

Arvioinnin painopiste on vaikeampien tekstien luetun ymmärtämisessä. Lisäksi arvioinnissa on mahdollista ottaa huomioon opiskelijan kyky esittää perusteltu mielipide kurssin teemoista.

8. Tiede, talous ja tekniikka (RUA8)

Kurssilla painotetaan ymmärtämisvalmiuksien lisäämistä vaativan kieliaineksen avulla lähtökohtana esimerkiksi eri tieteenalat, tekniikan saavutukset ja yritys-elämä. Eri aihekokonaisuudet tarjoavat näkökulmia ja lähestymistapoja aiheiden käsittelyyn.

Koska kurssin aihepiireinä ovat tieteen ja tekniikan saavutukset ja yritys-elämä, on tärkeää pohdiskella ihmisen moraalialia ja vastuuta kestävästä kehityksestä. Opiskelijoita kannustetaan käyttämään hyväkseen aihepiiriin liittyvää yleistietoutta esim. lukiessaan lehtiartikkeleita tai kuunnellessaan uutisia.

Opettaja varmistaa, että opiskelijalla on tilaisuus tutustua ylioppilaskirjoitusten eri tehtävätyyppeihin.

Arvioinnissa pyritään ottamaan huomioon mahdollisimman monta kielitaidon osa-aluetta. Opiskelija voi todeta taitotasosteikon avulla, millä tasolla hänen kielitaitonsa eri osa-alueet ovat opintojen päättövaiheessa.

Perusopetuksen vuosiluokilla 7–9 alkanut oppimäärä (B1)

Pakolliset kurssit

1. Koulu ja vapaa-aika (RUB1)

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta ja vahvistaa sanaston ja perusrakenteiden hallintaa opiskelijoiden tarpeen mukaan. Aihepiireinä ovat opiskelu ja nuorten harrastukset, ja kieli on tuttavallista ja epämuodollista. Kurssilla painotetaan keskustelua, mielipiteen ilmaisua ja keskeisiä puheviestinnän strategioita.

Kotiseutunäkökulmaa voi ottaa esille käsittelemällä kaupungin tarjoamia harrastusmahdollisuuksia.

Opiskelijaa ohjataan alusta lähtien ottamaan vastuu ruotsin kielen opinnoistaan ja arvioimaan itse kurssin tavoitteiden saavuttamista. Opettajan tulee selvittää opiskelijalle kielitaidon eri osa-alueet ja niiden arviointiperusteet. Tämä onnistuu parhaiten muistuttamalla opiskelijaa peruskoulussa tavoitteena olleesta taitotasosta sekä tutustuttamalla hänet tai-

totasoon, joka on lukio-opintojen tavoitteena. Opiskelijoille esitellään erilaisia keinoja opiskella kielen monia osa-alueita, jotta kukin löytäisi itselleen sopivimmat ja tehokkaimmat opiskelutavat.

Suosittelavaa on, että opiskelijoita totutetaan jo suullisen kielitaidon arviointiin. Opiskelijaa ohjataan kiinnittämään huomiota fraseologiaan, jota hän tarvitsee kuunnellessaan aktiivisesti.

2. Arkielämää Pohjoismaissa (RUB2)

Kurssilla jatketaan sanaston ja rakenteiden vahvistamista ja painotetaan puheviestinnän harjoittamista sekä kirjoittamista lyhyiden viestinnällisten tehtävien avulla. Kurssilla jatketaan nuorten elämän, opiskelun, työn, harrastusten, palveluiden ja vapaa-ajan tarkastelua. Aihekokonaisuudet ”hyvinvointi ja turvallisuus” ja ”viestintä- ja mediaosaaminen” antavat näkökulmia kurssin aiheiden tarkasteluun. Vankennetaan suullisen viestinnän strategioiden hallintaa ja kiinnitetään huomiota ilmaisuvarmuuteen.

Yllä mainitut aihekokonaisuudet tulevat huomioituiksi, kun käsitellään harrastuksia ja muita vapaa-ajanviettomahdollisuuksia kotiseutunäkökulma huomioon ottaen. Samalla pohditaan terveen elämän edellytyksiä ja oman elämän hallintaa. Opettaja ohjaa opiskelijoita huomaamaan ruotsin kielen esiintymisen erilaisissa viestimissä, esim. nuorten- ja urheiluohjelmassa, ja heidän arkiympäristössään.

Opiskelijoita ohjataan erityisesti kantamaan vastuuta myös opiskelutovereidensa oppimisesta. Työskentelyssä suositellaan tämän vuoksi käytettäväksi yhteistoiminnallisia menetelmiä.

Arvioinnissa painotetaan puheviestinnän ohella pienimuotoista kirjallista viestintää. Opiskelija kirjoittaa esim. sähköpostiviestejä ja lyhyitä kirjeitä.

3. Suomi, Pohjoismaat ja Eurooppa (RUB3)

Aihepiireinä ovat kotimaa, suomenruotsalaisuus, vertailu muihin Pohjoismaihin sekä Suomi pohjoismaisena valtiona Euroopassa. Aihekokonaisuus ”kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus” tarjoaa mahdollisuuksia käsitellä kurssin aiheita. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä. Kurssilla harjoitellaan erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita.

Kurssin päätavoite on opastaa opiskelijaa kertomaan sekä suullisesti että kirjallisesti kotiseudustaan, Tampereen ja Pirkanmaan erityispiirteistä, ja kotimaastaan. Opiskelijat herätetään huomaamaan muiden Pohjoismaiden kielelliset ja kulttuuriset erot. Aihekokonaisuuteen kytkeytyy kiinteästi suomenruotsalaisuus ja siihen liittyvät osa-alueet, esim. historia ja kulttuuri.

Opiskelijaa voisi ohjata tekemään kurssin aikana pieni tutkielman tai suullisen esityksen,

jota tehdessään hän hyödyntää tietoverkkoja, kirjasto- ja matkailupalveluja yms. Tämä kehittää ymmärtävää lukemista ja tavoitteellista ja tiivistävää kirjoittamista.

Arvioinnissa painottuvat luetun ymmärtäminen sekä kirjallinen ja suullinen tuottaminen.

4. Elämää yhdessä ja erikseen (RUB4)

Aihepiireinä ovat elämänarvot, ihmissuhteet, sukupuolten ja ikäryhmien kohtaaminen opiskelussa ja työssä sekä ajankohtaiset yhteiskunnalliset ilmiöt. Aihekokonaisuuksista korostuu ”hyvinvointi ja turvallisuus”.

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija osaa ottaa kantaa ja ilmaista mielipiteensä perusteluineen yhteiskunnallisista ilmiöistä ja asioista sekä suullisesti että kirjallisesti. Aihekokonaisuuksista aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys sopii kurssin aihepiireihin. Lisäksi opiskelijan tulisi pystyä ilmaisemaan omia tuntemuksiaan ja mielialojaan sekä reagoimaan itse asianmukaisesti keskustelukumppanin viestiin.

Tämän kurssin työtavoissa korostuvat oppilaskeskeiset työtavat. Aihepiirejä pyritään tuomaan lähelle opiskelijoiden omaa elämää.

Tämän kurssin itsearvioinnissa olisi hyvä hyödyntää taitotasokuvausten kriteerejä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotosten oikeakielisyyteen ja opiskelijan kykyyn tuottaa sekä kirjallisia että suullisia mielipiteen ilmaisuja.

5. Elinympäristömme (RUB5)

Aihepiireinä ovat luonto, muuttuva elin- ja työympäristö sekä joukkoviestimet. Aihekokonaisuudet ”kestävä kehitys”, ”teknologia ja yhteiskunta” sekä ”viestintä- ja mediaosaaminen” tarjoavat näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Harjoitellaan ymmärtävän lukemisen strategioita ja hiotaan kirjallista ilmaisua kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä.

Oppikirjan tekstien lisäksi kurssilla pyritään käyttämään autenttista materiaalia, joka liittyy kurssin aiheisiin. Samalla harjoitellaan olennaisen tiedon etsimistä ja tiivistämistä sekä luetun että kuullun osalta. Tekstien tuottamisessa kiinnitetään erityisesti huomiota kielen sopivuuteen eri tilanteissa. Opiskelijat tuottavat tekstejä, esim. raportin, puheen, yleisönosastokirjoituksen, kohderyhmän ja viestintäkanavan huomioon ottaen.

Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan kehitysvaiheensa suhteessa koko oppimäärän tavoitetasoon.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotosten oikeakielisyyteen sekä luetun ja kuullun monipuolisten aihepiirien ymmärtämiseen.

Syventävät kurssit

Syventävillä kursseilla kielitaitoa kehitetään monipuolisesti.

6. Kulttuurin tekijöitä ja näkijöitä (RUB6)

Kurssilla käsitellään kulttuuria laaja-alaisesti. Aihekokonaisuudet ”kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus” ja ”viestintä- ja mediaosaaminen” tarjoavat erilaisia näkökulmia kurssin aiheista. Opiskelijat valmistavat valitsemastaan aiheesta laajahkon tuotoksen ja esittelevät sen.

Opiskelijat valitsevat jonkun pohjoismaisen taiteilijan, kirjailijan, arkkitehdin tms. tai tietyn tyyliuunnan pohjoismaisia edustajia, joihin he perehtyvät. He laativat kirjallisen tuotoksen, kuunnelman tai videon. Tehtävää annettaessa varmistetaan, että opiskelijat tietävät tutkielman laatimiseen liittyvät periaatteet (esim. muoto ja lähdeviitteet). Tuotoksen laatiminen syventää opiskelijan taitoja etsiä tietoa eri lähteistä, kuten sähköisistä viestimistä ja kirjastosta, ja käsitellä sitä. Opiskelija opettelee yhdistämään ja tiivistämään eri lähteistä poimittuja tietoja itse tuotettuun tekstiin.

Tärkeä osa kurssin arviointia on oman työskentelyn reflektointi. Opiskelijoiden tehtävänä on myös arvioida rakentavasti opiskelijatovereiden töitä. Omaa työtään opiskelija tarkastelee oletetun oman taitotasonsa valossa tehdessään itsearviointia. Opettaja antaa kurssiarvosanan tuotosten, työprosessin ja mahdollisen kokemuksen perusteella.

7. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen (RUB7)

Aihealueita ovat maailmanlaajuiset ilmiöt ja kansainvälinen vaikuttaminen. Kurssilla käsitellään yhteiskunnallisia asioita, päätöksentekoon osallistumista sekä kansainvälistä vaikuttamista ja vastuuta. Kurssilla painotetaan ymmärtämisvalmiuksien lisäämistä entistä vaativamman kieliaineksen avulla.

Aihekokonaisuuksista mm. aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys soveltuu hyvin tähän kurssiin. Sekä suullisessa että kirjallisessa viestinnässä painotetaan mielipiteen ilmaisua ja argumentointia. Opiskelijoita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia yhteiskunnallisia asioita eri viestimistä. Tavoitteena on, että opiskelija kykenee ymmärtämään keskeisen sisällön esim. uutislähetyksestä tai lehtiartikkelista. Tässä yhteydessä opettaja ohjaa opiskelijaa käyttämään erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita. Opettaja varmistaa, että opiskelijalla on tilaisuus tutustua ylioppilaskirjoitusten eri tehtävätyyppeihin.

Arvioinnissa pyritään ottamaan huomioon mahdollisimman monta kielen eri osa-aluetta. Opiskelija toteaa taitotasoasteikon avulla, millä tasolla hänen kielitaitonsa eri osa-alueet ovat opintojen tässä vaiheessa. [\(Ks. opetuksen tavoitteet, 5.4.1.\)](#)

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

8. Ruotsin kertauskurssi (RUB8)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on palauttaa mieliin ja vahvistaa peruskoulussa opittua sekä valmentaa opiskelijaa hyvään alkuun ennen ruotsin pakollisia kursseja.

SISÄLTÖ

Kerrataan verbien, substantiivien ja adjektiivien taivutus ja sanajärjestys. Kerrataan ja vahvistetaan perussanastoa ja harjoitellaan suullisesti arjen tilanteissa reagointia. Kirjoitetaan pieniä tuotoksia, joissa kerrotaan itsestä ja omasta lähiympäristöstä.

9. Ilman paniikkia (RUB9)

TAVOITTEET

Tavoitteena on motivoida oppilasta valmistautumaan ylioppilaskirjoituksiin sekä kerrata ja syventää keskeistä kielioppia ja perussanastoa.

Kurssilla harjoitellaan mahdollisimman perusteellisesti ylioppilaskirjoitusten keskeisiä tehtävätyyppejä.

SISÄLTÖ

Kerrataan peruskielioppia ja harjoitellaan suullisesti ja kirjallisesti erilaisia rakennetehtäviä ottaen huomioon oppilaiden kielitaidon parantamistarpeet, erityisesti kehitetään perustaitoja ymmärtää kuultua ja luettua.

Eri tyyppisillä harjoituksissa pyritään lisäämään ja vahvistamaan perussanastoa. Kirjoitetaan ja opitaan korjaamaan omia virheitä tuotoksissa, tehdään tiivistelmä.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

10. Suullinen kurssi (RUB10)

Laajuus puoli kurssia.

TAVOITTEET

Tavoitteena on aktivoida ja rohkaista oppilasta puhumaan ruotsia erilaisissa arkipäivän tilanteissa.

SISÄLTÖ

Vahvistetaan taitoa selviytyä arkipäivän keskustelutilanteista, kuten asiointista ravintolassa, kaupassa ja matkatoimistossa.

Kerrataan haastattelu- ja vastaustekniikka eläytymällä erilaisiin ihmistenvälisiin kohtaamisiin.

Pyritään käymään sähköpostitse kirjeenvaihtoa ystävyyskoulumme oppilaiden kanssa.

11. Ruotsia sähköisesti (RUB11)

Laajuus puoli kurssia.

TAVOITTEET

Opiskelijaa kannustetaan itsenäiseen opiskeluun. Kurssilla tarjotaan mahdollisuuksia

Pohjoismaita koskevan tiedonhakuun ja hankitun tiedon työstämiseen (esim. tiivistäminen).

SISÄLTÖ

Kurssissa korostuvat erityisesti viestinnän ja mediaosaamisen sekä teknologian ja yhteiskunnan aihekokonaisuudet.

Kurssilla pyritään käyttämään lähinnä autenttista materiaalia (TV- ja radio-ohjelmia, Internetiä) kielen opiskelun apuna. Kirjallinen viestintä on painopistealueena kurssin luonteesta johtuen (sähköpostiviestit, kontakti-ilmoitukset ym.). Strategioista esillä ovat esimerkiksi kokonaisuuden ymmärtäminen, yhteenvedon laatiminen ja sisällön uudelleen tuottaminen omin sanoin.

ARVIOINTI

Itsearvioinnin avulla opiskelijat seuraavat kunkin työprosessin onnistumista. Lisäksi opettaja arvioi opiskelijan työskentelyä ja antaa suullista palautetta.

Äidinkielenomainen oppimäärä

Äidinkielenomaisen ruotsin opetuksen tarkoitus on antaa suomenkielisten lukioiden kaksikielisille opiskelijoille mahdollisuus parantaa ja syventää ruotsin kielen taitojaan ja valmiuksiaan sekä tehdä heidät tietoisiksi kaksikielisyydestään ja kulttuuriperinnöstään. Äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärä harjoituttaa valmiuksia, joita opiskelija tarvitsee halutessaan osoittaa A-oppimäärää vaativampaa toisen kotimaisen kielen taitoa. Kurssit on suunniteltu samoista aihepiireistä kuin A-ruotsin kurssit niin, että opinnot voidaan järjestää sekä erillisinä kursseina että yksilöllisenä opiskeluna. Äidinkielenomaisessa opiskelussa painotetaan erityisesti kielenkäyttöä, kielitietoutta, oikeakielisyyttä ja kirjallisuutta.

Opetuksen tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija, joka opiskelee tämän oppimäärän mukaan,

- tulee tietoiseksi ruotsin kielen rakenteesta ja käytöstä verrattuna suomen kieleen niin, että hän osaa vaihdella ja parantaa kieltään sekä välttää kielten välistä interferenssiä
- syventää ja vaihtelee sanavarastoaan ja kehittää kykyään lukea, tulkita ja käyttää hyväkseen tekstejä jokapäiväisen elämän aihepiirien lisäksi aihepiireistä, joiden voidaan katsoa kuuluvan yleissivistykseen ja jotka sivuavat hänen opintojaan
- kehittää kykyään keskustella, kertoa ja argumentoida ruotsiksi tilanteen mukaan
- kehittää kykyään kirjoittaa hyvää ruotsia eri tarkoituksiin niin, että hän osaa laatia erilaisia selvityksiä, yhteenvedoja, kirjoitelmia ja kertomuksia sekä tarvittaessa kääntää sekä ruotsin kielestä että ruotsintaa tekstejä
- osoittaa edellä mainituissa yhteyksissä hyvää ruotsinkielisen kulttuurin ja kirjallisuuden tuntemusta
- on lukenut ja osaa kommentoida ruotsinkielistä kaunokirjallisuutta ja erilaisia muita tekstejä.

Tavoitteet vastaavat kielitaidon kuvausasteikon (liite) tasoja B2.2 kaikilla kielitaidon osa-alueilla.

Arviointi

Opiskelijalle, joka suorittaa ruotsin lukio-opintonsa kokonaan tai osittain äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän mukaan, annetaan siitä päättötodistukseen erillinen merkintä. Opiskelijan katsotaan noudattaneen sitä oppimäärää, jonka mukaan enemmistö kursseista on suoritettu. Yksittäisistä kursseista merkitään myös, minkä oppimäärän mukaan ne on opiskeltu ja suoritettu.

Pakolliset kurssit

1. Arkielämää Pohjoismaissa (RUÄO1)

Kurssi syventää opiskelijan taitoja ilmaista itseään ruotsiksi arkielämän aiheista eri tilanteissa. Opiskelija tutustuu jokapäiväisen kielen lisäksi myös kielen eri rekistereihin, kuten puhekieleen, slangiin ja murteisiin tutkimalla ympäristönsä kieltä ja lukemalla otteita nuorisokirjallisuudesta. Kieliopin perusrakenteiden ja sanaston hallintaa syvennetään. Kurssilla korostuu myös puheviestinnän harjoittelu ja jokapäiväinen kielenkäyttö radion ja television välityksellä. Kurssin aihepiiri antaa myös mahdollisuuden tutustua muiden pohjoismaiden elämään ja kielenkäyttötilanteisiin autenttisen materiaalin avulla.

2. Ihmiset ympärillämme (RUÄO2)

Kurssilla harjoitetaan puheviestintää monipuolisesti ja vahvistetaan ja laajennetaan sanaston ja rakenteiden hallintaa. Aihepiireinä ovat ihmissuhteet, erilaisuus sekä ihmisen hyvinvointiin liittyvät asiat. Kurssilla vertaillaan elämää ja elintapoja Suomessa ja Pohjoismaissa ennen ja nyt. Aihekokonaisuus "hyvinvointi ja turvallisuus" tarjoaa näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Kirjoittamista harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla. Puheviestinnän strategioiden hallintaa vankennetaan ja kiinnitetään huomiota ilmaisumuuteen.

3. Suomi – osa Pohjolaa ja Eurooppaa (RUÄO3)

Aihepiireinä ovat kotimaa, kielemme ja kulttuuri, erityisesti ruotsin kielen asema ja suomenruotsalainen kansanosuus sekä olojemme vertailu muihin Pohjoismaihin ja muuhun Eurooppaan. Aihepiiriä Suomi kaksikielisenä ja monikulttuurisena maana käsitellään kurssilla. Aihekokonaisuuksista korostuu erityisesti "kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus". Kurssin aihepiiristä seuraa, että tekstin ymmärtäminen korostuu kurssilla. Opiskelijat laativat selvityksiä ja raportteja kurssin aiheista.

4. Elinympäristömme (RUÄO4)

Kurssilla painotetaan ymmärtämisvalmiuksien lisäämistä vaativahkon tekstiaineksen avulla. Aihepiireinä ovat luonto, ympäristö, tekniikka ja viestintä. Teksteinä käytetään niin kaunokirjallisia tekstejä kuin matka- ja luontokuvauksia. Opiskelijat kirjoittavat näkemyksiään ja kokemuksiaan luonnosta. Aihekokonaisuudet "kestävä kehitys", "viestintä- ja mediaosaaminen" sekä "teknologia ja yhteiskunta" tarjoavat näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn.

5. Opiskelu ja työ (RUÄO5)

Aihepiireinä ovat opiskelu, työ, elinkeinot sekä palvelutilanteet yhteiskunnassamme. Artikkelein ja haastatteluin opiskelijat tutustuvat erilaisiin opiskelumahdollisuuksiin ja joihinkin ammattialoihin. Kurssilla harjoitellaan työelämälle tyypillisiä kielenkäyttötilanteita ja funktioita suullisesti ja kirjallisesti. Kurssilla harjoitellaan myös kääntämistä.

6. Kulttuuri ja sen tekijöitä (RUÄO6)

Viimeisellä pakollisella kurssilla opiskelijat tutustuvat johonkin suomenruotsalaiseen tai ruotsinruotsalaiseen kirjailijaan, runoilijaan, kansanrunouteen ja taiteeseen. Jokainen opiskelija lukee ainakin yhden kaunokirjallisen teoksen ja arvioi sitä myös kirjallisesti. Kaunokirjallisuus liitetään myös kuvataiteeseen, elokuvaan ja musiikkiin, mutta myös erikseen tutustutaan jonkun suomenruotsalaisen ja ruotsalaisen tai pohjoismaisen taiteilijan tuotantoon. Oppiaines ja työtavat valitaan opiskelijoiden kiinnostuksen ja mieltymysten mukaan. Kurssilla tehdään myös teatterivierailu tai opintokäynti.

Syventävät kurssit

Syventävillä kursseilla kielitaitoa kehitetään monipuolisesti.

7. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen (RUÄO7)

Aihealueita ovat yhteiskunta, politiikka ja aktiivinen kansalaisuus sekä yleismaailmalliset kehityslinjat, ajankohtaiset tapahtumat ja erilaisiin maailmankuviin liittyvät aiheet. Oppilaat ottavat selvää faktoista lukemalla ruotsinkielisiä lehtiartikkeleita, kuuntelemalla radio-ohjelmia tai katselemalla televisio-ohjelmia sekä analysoivat lukemaansa ja kuulemaansa. He kertovat myös omia näkemyksiään sekä kirjallisesti että suullisesti jostakin kurssin aihepiiristä ruotsiksi.

8. Tiede, talous ja tekniikka (RUÄO8)

Kurssilla painotetaan ymmärtämisvalmiuksien lisäämistä vaativan kieliaineksen avulla lähtökohtana eri tieteenalat, tekniikan saavutukset ja yritys-elämä. Opiskelijat lukevat aiheista populaaritieteellisiä artikkeleita ja laativat niistä yhteenvetoja ja esittävät aiheista myös omia kannanottojaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

5.5 Vieraat kielet

Vieraiden kielten opetus kehittää opiskelijoiden kulttuurien välisen viestinnän taitoja: se antaa heille kieleen ja sen käyttöön liittyviä tietoja ja taitoja ja tarjoaa heille mahdollisuuden kehittää opiskeltavan kielen kielialueen tai yhteisön kulttuuria koskevaa tietoisuuttaan, ymmärtämystään ja arvostustaan. Tällöin otetaan huomioon erityisesti eurooppalainen identiteetti ja eurooppalainen monikielisyys ja -kulttuurisuus. Kielten opetus antaa opiskelijoille valmiudet kielten omaehtoiseen opiskeluun auttamalla heitä ymmärtämään, että viestintätaidon saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua. Vieras kieli oppiaineena on taito-, tieto- ja kulttuuriaine.

Opetuksen tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa eri oppimäärissä kielitaidon kuvausasteikon (liite) tasot seuraavasti:

Kieli ja oppimäärä	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Englanti A	B2.1	B2.1	B2.1	B2.1
Muut kielet A	B1.1–B1.2	B1.1	B1.2	B1.1–B1.2
Englanti B1	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2

Englanti B2	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet B2	A2.2	A2.1–A2.2	A2.2–B1.1	A2.1–A2.2
Englanti B3	B1.1	A2.2	B1.1	B1.1
Muut kielet B3	A2.1–A2.2	A2.1	A2.1–A2.2	A1.3–A2.1

Tavoitteena on myös, että opiskelija

- osaa viestiä kohdekielelle ja sen kulttuurille ominaisella tavalla
- osaa arvioida kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin
- tuntee omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana
- osaa kehittää kielitaitoaan kehittymistarpeensa ja opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta tarkoituksenmukaisin strategioin.

Tampereen kaupungin lukioissa huomioidaan monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueiden tehokas opettaminen, harjoittelu ja arviointi. Taitotasosteikko tulee ottaa huomioon opetuksen tavoitteissa ja arvioinnissa. Kielitaitotasosteikko auttaa opetuksen tavoitteiden asettamista ja arviointia, erityisesti opiskelijan itse arvioidessa kielitaitotasoaan. Opiskelijaa tulee kannustaa solmimaan kansainvälisiä suhteita esim. ystäväkoulutoiminnan ja kansainvälisten projektien kautta. Opiskelijan tulee kyetä toimimaan oman kulttuurinsa paikallisena lähettiläänä.

Oppimiskäsitys perustuu konstruktivismiin, joka korostaa joustavaa ja oppilaan valmiuksia painottavaa opetusta: tavoitteellisuus, vuorovaikutus ja opiskelustrategiat ovat avainkäsitteitä.

Opetusmenetelmien tulee olla monipuolisia ja systemaattiseen viestinnälliseen harjoitteluun ohjaavia. Niiden pitäisi ottaa huomioon erilaiset oppijat ja kannustaa opiskelijaa löytämään itselleen sopivia ja tarkoituksenmukaisia strategioita.

Tarkoituksenmukaiset strategiat tarkoittavat mm. tehokkaita viestintä- sekä tekstin- ja kuullunymmärtämisenstrategioita (esim. etenemistä kokonaisvaltaisesta yksityiskohtaiseen ymmärtämiseen). Ääntämiseen kiinnitetään alusta asti huomiota, koska se tukee suullista viestintää ja kuullunymmärtämistä.

Tärkeää on kokonaisuuksien ymmärtäminen ja kyky soveltaa tietoa opiskelutilanteiden ulkopuolella.

Opettajia kannustetaan käyttämään hyväkseen kaupungin tarjoamia yhteistyötahoja, joita voivat olla mm. muut lukiot, eri oppilaitokset, julkinen sektori, kulttuurilaitokset sekä elinkeinoelämä (ks. liitteet).

Verkostoitumisessa haetaan vuorovaikutusta yhteisten päämäärien ja painotusalueiden kautta.

Opetuksessa hyödynnetään tietotekniikan ja verkko-oppimisen tarjoamia mahdollisuuksia.

Arviointi

Oppiaineen arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki alueet kurssikuvausten painotusten mukaisesti.

Arvioinnin osa-alueita ovat kuullun ja luetun ymmärtäminen, suullinen ja kirjallinen viestintä sekä jatkuva näyttö. Opetukseen osallistuminen ja läsnäolo oppitunneilla on osa arviointia. Taitotasosteikot ovat opettajan arvioinnin ja opiskelijan itsearvioinnin välineitä, ja niitä käytetään kunkin kurssin sisältöjen ja painopistealueiden mukaisesti.

Pakolliset sekä syventävät kurssit (sekä valtakunnalliset että koulukohtaiset) arvioidaan numeroin. Soveltavat kurssit suositellaan arvioitaviksi merkinnällä suoritettu (S) tai hylätty (H).

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen valtakunnallisten syventävien kurssien kursisarvosanojen aritmeettisena keskiarvosananana. Opiskelijalla voi olla hylättyjä arvosanoja enintään kaksi. Opiskelijan päättöarvosanaan voivat vaikuttaa korottavasti koulukohtaiset syventävät ja soveltavat kurssit. Koulut täsmentävät arviointikäytänteet soveltavien kurssien osalta. Latinan kielen arviointi on tarkennettu latinan kielen opetussuunnitelmassa.

A-oppimäärästä B-oppimäärään siirtymisestä on todettu otsikon opintojen hyväksi lukeminen alla ([luku 6.2](#)), että opiskelijan sitä pyytäessä on järjestettävä lisäkuulustelu osaamistason toteamiseksi. Lisäkuulustelu voisi kohdentua kyseessä olevan B-kielen kurssin aihepiireihin ja rakenteisiin, sikäli kun ne olennaisesti eroavat vastaavasta A-kielen kurssista. Näin ollen esim. A-kielen 1-kurssin arvosana siirtyy B-kielen 1-kurssin arvosanaksi, ellei oppilas halua lisäkuulustelua.

Pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit suositellaan suoritettaviksi numerojärjestyksessä. Muiden kurssien osalta suoritusjärjestys määritellään koulukohtaisesti.

Vaihto-oppilasvuodesta suositellaan korvattavaksi koulukohtaisia syventäviä ja soveltavia kursseja, esim. keskustelukurssi, kansainvälisyyskurssi, kulttuurientuntemuskurssi. Koulut määrittävät tapauskohtaisesti korvaavuudet tarkemmin.

Lukion ulkopuolella suoritetuista kursseista (esim. kesäyliopistojen kielikurssit) opiskelijan on toimitettava mahdollisuuksien mukaan etukäteen tarkka kurssikuvaus aineenopettajalle, jolloin opettaja vertaa, vastaako ko. kurssi jotain lukion kurssia. Kurssin suorittamisen jälkeen opiskelija toimittaa arvioidut kurssityöt ja -todistukset opettajalle, joka määrää lopullisen kurssivastaavuuden ja -arvosanan tarvittaessa lisänäyttöjen avulla.

Kurssin itsenäistä suoritusta koskevat samat kriteerit, jotka on mainittu yleisessä osassa luvussa [6.2 Itsenäinen opiskelu](#).

Opettaja ja opiskelija sopivat keskenään, kuuluuko kurssin arviointikriteereihin esim. suullinen näyttö ja kuuntelukoe tms. Itsenäiseen suoritukseen kuuluu luontevasti myös opiskelijan itsearviointi taitotasosteikkojen avulla.

Erityistukea tarjotaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä erityisopetuksen kanssa (esim. tukikurssit, tukiopetus).

Kurssit

Aiheita käsitellään oman maan, opiskeltavan kielen kulttuurialueen ja kielestä ja aiheesta riippuen myös laajemmasta näkökulmasta niin, että opiskelijoille tarjoutuu mahdollisuus vertailuihin. Aiheiden käsittelyssä otetaan lisäksi huomioon aihekokonaisuuksissa esiin tuodut näkökulmat. Kullakin kurssilla voidaan käsitellä myös muita aiheita opiskelijoiden harrastuneisuuden ja toisaalta ajankohtaisuuden vaatimusten huomioon ottamiseksi.

Opiskelijoilla tulee olla jokaisella kurssilla tilaisuuksia kuunnella, lukea, puhua ja kirjoittaa erilaisia tarkoituksia varten, vaikka painotukset vaihtelevat kursseittain. Opiskeltavan kielen rakenteiden ja sanaston tuntemuksen laajentamiseen ja käytön monipuolistamiseen ja tarkkuuteen kiinnitetään huomiota kaikilla kursseilla kunkin oppimäärän tavoitteiden mukaisesti. Vaativimpia viestinnän muotoja harjoitetaan oppimäärissä, joiden opiskelu on alkanut peruskoulussa. Huomiota kiinnitetään äidinkielen ja opiskeltavan kielen viestinnän eroihin ja eroja selittäviin kulttuurisiin tekijöihin. Kaunokirjallisuus ja muu autenttinen materiaali tarjoaa tähän mahdollisuuksia. Kulttuurisen herkkyyden kehittymiseksi tulee opiskelijoita ohjata tiedostamaan oman toiminnan ja omien arvostuksien kulttuurisidonnaisuus.

Opiskelijoiden opiskelutaitoihin kiinnitetään huomiota jokaisella kurssilla. Heitä ohjataan tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijöinä ja kielen opiskelijoina. Heitä ohjataan käyttämään strategioita, jotka ovat tarkoituksenmukaisia heidän oman kehittymistarpeensa ja kulloisenkin opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta.

Vieraista kielistä käytetään seuraavia koodeja:

EN = englannin kieli
 LA = latinan kieli
 RA = ranskan kieli
 SM = saamen kieli
 SA = saksan kieli
 VE = venäjän kieli
 IA = italian kieli
 EA = espanjan kieli
 PO = portugalin kieli
 KX = muu kieli

Vieraiden kielten kurssikoodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja kurssinumeroiden mukaan. Esimerkiksi RAB32 tarkoittaa ranskan kielen B3-oppimäärän kurssia numero 2.

Perusopetuksen vuosiluokilla 1-6 alkanut oppimäärä (A)

Pakolliset kurssit

1. Nuori ja hänen maailmansa

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta ja vahvistaa sanaston ja perusrakenteiden hallintaa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäi-

väiseen elämään ja henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja ihmissuhteisiin, ja kieli on tuttavallista ja epämuodollista. Aihekokonaisuus ”hyvinvointi ja turvallisuus” tarjoaa näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Kurssilla painotetaan keskustelua, mielipiteen ilmaisua ja keskeisiä puheviestinnän strategioita.

Aihekokonaisuus hyvinvointi ja turvallisuus tulee konkreettisesti esille käsiteltäessä opiskelijan lähipiiriä: perhettä, ihmissuhteita ja elämänasennetta.

Kurssilla on luontevaa painottaa kielitaidon osa-alueista suullista vuorovaikutusta ja kuulun ymmärtämistä ja niiden itsearviointia esim. taitotasoasteikkojen avulla.

2. Viestintä ja vapaa-aika

Kurssilla harjoitetaan puheviestintää monipuolisesti ja vahvistetaan ja laajennetaan rakenteiden hallintaa. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät vapaa-aikaan ja harrastuksiin ja niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Aihekokonaisuudet ”hyvinvointi ja turvallisuus” sekä ”viestintä- ja mediaosaaminen” korostuvat kurssin aiheiden käsittelyssä. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla. Puheviestinnän strategioiden hallintaa vankeennetaan ja kiinnitetään huomiota ilmaisuvarmuuteen.

Aihekokonaisuuden viestintä ja mediaosaaminen sisältöjä voidaan käsitellä harjoittelemalla esim. viestinnän vastaanotto-, tulkinta ja vuorovaikutustaitoja sekä tutkimalla median roolia viihdyttäjänä ja tiedon välittäjänä. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään harkitusti erilaisia viestimiä kielitaidon kartuttamiseksi.

Kurssilla on luontevaa painottaa kielitaidon osa-alueista suullista vuorovaikutusta ja suullista tuottamista ja niiden itsearviointia esim. taitotasoasteikkojen avulla.

3. Opiskelu ja työ

Kurssin aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun ja työelämään, ja kurssilla harjoitellaan niille tyypillistä suullista ja kirjallista viestintää. Harjoitetaan myös muodollisten tilanteiden vaatiman kielen ymmärtämistä ja käyttämistä. Aihekokonaisuus ”aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys” tarjoaa näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn.

Aihekokonaisuuden aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys sisältöjä voidaan lähestyä pohtimalla työn merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle, sosiaalista vastuuta esim. vapaaehtoisuudessa sekä aloitteellisuuden ja yritteliäisyyden merkitystä omalle tulevaisuudelle. Kurssilla on luontevaa painottaa kielitaidon osa-alueista kirjallista tuottamista ja sen itsearviointia esim. taitotasoasteikon avulla.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma

Kurssilla painotetaan puhumista ja tekstin ymmärtämistä vaativahkolla tasolla. Lähtökohdina ovat oman maan ja kohdemaiden yhteiskuntiin liittyvät tekstit. ”Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys” -aihekokonaisuus tarjoaa näkökulmia käsitellä kurssin aiheita. Kurssilla harjoitellaan erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita. Kirjallista ilmaisua harjoitellaan kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä.

Aihekokonaisuutta aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys voidaan lähestyä harjoittelemalla mielipiteen ilmaisua ja tutustumalla siihen, kuinka yhteiskunta toimii ja kuinka ympäröivä maailma muodostaa kokonaisuuden, jossa yksilön on itse tehtävä valintoja. Myös aihekokonaisuus hyvinvointi ja turvallisuus tarjoaa aihepiirejä yhteiskunnan ongelmien käsitte-lyyn.

Ymmärtävän lukemisen strategioita voivat olla esimerkiksi pääasioiden etsiminen tekstistä eri tavoin ja tiivistelmän laatiminen.

Kurssilla on luontevaa painottaa kielitaidon osa-alueista lukemista ja sen itsearviointia esim. taitotasoasteikon avulla.

5. Kulttuuri

Kurssilla käsitellään kulttuuria laaja-alaisesti. Aihekokonaisuudet ”kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus” ja ”viestintä- ja mediaosaaminen” tarjoavat näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Opiskelijat valmistavat valitsemastaan aiheesta laajahkon tuotoksen ja esittelevät sen.

Aihekokonaisuus kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus tulee konkreettisesti esille, kun kurssilla käsitellään tekstejä, jotka kattavat eri taiteenaloja. Tavoitteena on, että opiskelija oppii arvostamaan kulttuurien monimuotoisuutta, on tietoinen omasta kulttuuristaan ja osaa toimia sen tulkkina sekä tarkastella omaa kulttuuriaan vieraiden kulttuurien avulla.

Aihekokonaisuutta viestintä- ja mediaosaaminen voidaan lähestyä tutustumalla kriittisesti mediaan ihmisten käyttäytymismallien muokkaajana, maailman- ja minäkuvan rakentajana sekä elämysten antajana.

Opiskelijaa ohjataan mediakriittisyyteen myös tekijänoikeuksien huomioonottamisessa sekä lähteiden käyttämisessä ja merkitsemisessä.

Kurssilla voidaan tehdä erilaisia arvosteluja, suullisia esityksiä, luovia tuotoksia jne. Opettaja voi myös ohjata opiskelijaa lukemaan kaunokirjallisen kohdekielisen teoksen.

Kurssilla on luontevaa painottaa kielitaidon osa-alueista erityisesti lukemista ja puhumista ja niiden itsearviointia sekä toisten tuotosten arviointia esim. taitotasoasteikkojen avulla.

6. Tiede, talous ja tekniikka

Kurssilla painotetaan vaativan kieliaineksen ymmärtämistä. Aiheina ovat eri tieteenalat, tekniikan saavutukset, viestinnän eri muodot ja talouselämä. Aihekokonaisuus ”teknologia ja yhteiskunta” korostuu kurssin aiheiden käsittelyssä. Jatketaan lukemisstrategioiden harjoittelua ja hiotaan kirjallista ilmaisua kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä.

*Aihekokonaisuutta teknologia ja yhteiskunta voidaan käsitellä pohtimalla teknologian ja yhteiskunnan vuorovaikutusta. Opetuksessa otetaan esille näkökulmia teknologian kehittämiseen ja sen vaihtoehtoihin ja ihmisen vastuuseen. Esille tulee myös aihekokonaisuus viestintä- ja mediaosaaminen esimerkiksi mediaa, taloutta ja yhteiskuntaa käsittelevissä teksteissä. Tässä yhteydessä voidaan myös pohtia yksityisyyden suojaa ja tietoturva-asi-
oita. Kurssilla vahvistetaan vaativien tekstien avaamisessa ja tiivistämisessä tarvittavia strategioita. Opiskelijan aikaisempia tietoja ja taitoja aktivoidaan, hyödynnetään ja syvennetään. Kurssilla on luontevaa painottaa kielitaidon osa-alueista lukemista ja kirjoittamista sekä niiden itsearviointia esim. taitotasoasteikkojen avulla. Opiskelijaa ohjataan tiedosta-
maan oma kehitysvaiheensa suhteessa koko oppimäärän tavoitetasoon.*

Syventävät kurssit

Syventävillä kursseilla keskitytään kielitaidon monipuoliseen kehittämiseen.

7. Luonto ja kestävä kehitys

Kurssi antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää luontoon, luonnontieteisiin ja kestäväen kehityksen aihepiiriin liittyvää kieltä.

*Aihekokonaisuutta kestävä kehitys voidaan käsitellä tarjoamalla näkökulmia maapallon kestokyvyn rajoihin, omiin vaikutusmahdollisuuksiin ja tätä kautta maapallon tulevaisuu-
teen. Yhteiskunta nähdään ekologisten, sosiaalisten, taloudellisten ja kulttuuristen ilmiöi-
den toisiinsa vaikuttavana kokonaisuutena.*

Syvennetään sanastoa ja kielellisiä ilmauksia monipuolisen viestinnällisen harjoittelun avulla. Kielitaidon eri osa-alueita painotetaan ylioppilastutkintoon suuntautuen.

8. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen

Aihealueita ovat yleismaailmalliset kehityslinjat, ajankohtaiset tapahtumat ja erilaisiin maailmankuviin liittyvät aiheet.

Aihekokonaisuuksista aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys, hyvinvointi ja turvallisuus sekä

kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus soveltuvat tämän kurssin lähtökohdiksi. Opiskelijan tulisi olla tietoinen ihmisoikeuksista ja demokraattisista toimintatavoista. Kurssilla voidaan hakea näkökulmia eurooppalaiseen ja globaaliseen vastuuseen sekä tarkastella oikeudenmukaisuuden ja suvaitsevaisuuden käsitteitä. Lisäksi voidaan tutkia arvoja erilaisten maailmankuvien takana. Opiskelijaa ohjataan seuraamaan ajankohtaisia yhteiskunnallisia asioita eri viestimistä.

Kurssilla on luontevaa painottaa mahdollisimman monta kielen eri osa-aluetta ja hioa ylioppilaskirjoituksissa tarvittavia taitoja. Opiskelija voi arvioida esim. taitotasoasteikon avulla, millä tasolla hänen kielitaidon eri osa-alueensa ovat tässä vaiheessa opintoja.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET KURSSIT

ENGLANTI

SYVENTÄVÄT KURSSIT

9. Abikurssi (ENA9)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on kohentaa kielitaitoa ja hioa ylioppilaskirjoituksissa vaadittavia taitoja.

SISÄLLÖT

Kurssilla harjoitellaan tekstin ymmärtämisessä ja tekstin tiivistämisessä tarvittavia taitoja. Kirjallista tuottamista hiotaan hyvän yo-kirjoitelman kriteerien mukaisesti. Kuullun ymmärtämisen kehittymistä tuetaan runsaalla harjoittelulla. Luonnollisesti vankennetaan ja syvennetään sanaston ja rakenteiden hallintaa. Kurssilla käytetään harjoitteluun aikaisempien vuosien ylioppilaskokeita ja ajankohtaisia aiheita käsitteleviä muita tekstejä.

10. Kertauskurssi (ENA10)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on kielellisen varmuuden kohentaminen ja tehokkaiden opiskelustrategioiden löytäminen. Kurssilla opastetaan oman työn arviointiin ja kiinnitetään huomiota oppimaan oppimisen taitoihin.

SISÄLLÖT

Kurssilla kerrataan perusrakenteita ja sanastoa suullisten ja kirjallisten harjoitusten avulla. Harjoitellaan kirjallista ja suullista tuottamista. Pyritään kohentamaan myös kuullun ymmärtämisen taitoja monipuolisen harjoittelun avulla.

TYÖTAVAT

Opiskelijat harjoittavat suullisia ja kirjallisia kielen tuottamisen taitojaan pari- ja ryhmätyöskentelynä, opettajan antamien ohjeiden ja neuvojen avulla. Opettaja ohjaa opiskelijoita käyttämään myös taitotasoasteikkoja itse-ja toveriarvioinnin välineenä.

SOVELTAVAT KURSSIT

11. Suullisen viestinnän kurssi

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on suullisen kielitaidon kohentaminen. Tavoitteena on auttaa opiskelijaa selviytymään vaihtelevissa tilanteissa jokapäiväisestä jutustelusta vaativampiin puhetilanteisiin ja hallitsemaan erilaisia viestintästrategioita ja ohjata häntä toimimaan kulttuurisesti kohdekielen edellyttämällä tavalla.

SISÄLLÖT

Keskusteluharjoitusten virikkeinä voivat olla lehtiartikkelit, video-ohjelmat, elokuvat, opiskelijoiden laatimat alustukset tai esitelmät jne. ryhmän kiinnostuksen mukaan. Huomiota kiinnitetään luonnollisesti myös ääntämiseen ja intonaatioon. Opiskelijat tutustutetaan myös valtakunnallisen suullisen kielitaidon kokeen tehtävätyyppeihin.

TYÖTAVAT

Kielenkäyttötilanteina voivat olla pari- ja ryhmäkeskustelut, haastattelut, puheet, esitelmät jne. Harjoitustilanteita äänitetään ja videoidaan mahdollisuuksien mukaan. Itsearviointin ja toveriarviointin välineenä voidaan käyttää taitotasosteikkoja.

SAKSA

SYVENTÄVÄT KURSSIT

9. Abikurssi (SAA9)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on kohentaa kielitaitoa ja hioa ylioppilaskirjoituksissa vaadittavia taitoja.

SISÄLLÖT

Kurssilla harjoitellaan tekstin ymmärtämisessä ja tiivistämisessä tarvittavia taitoja. Kirjallista tuottamista hiotaan hyvän yo-kirjoitelman kriteerien mukaisesti. Kuullun ymmärtämisen kehittymistä tuetaan runsaalla harjoittelulla. Luonnollisesti syvennetään sanaston ja rakenteiden hallintaa. Myös sananmuodostukseen kiinnitetään huomiota. Kurssilla käytetään harjoitteluun aikaisempien vuosien ylioppilaskokeita ja ajankohtaisia aiheita käsitteleviä muita tekstejä.

SOVELTAVAT KURSSIT

10. Suullisen viestinnän kurssi (SAA10)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on suullisen kielitaidon kohentaminen. Tavoitteena on auttaa opiskelijaa selviytymään erilaisissa tilanteissa jokapäiväisestä jutustelusta vaativampiin puhetilanteisiin, hallitsemaan erilaisia viestintästrategioita sekä ohjata häntä toimimaan kulttuurisesti kohdekielen edellyttämällä tavalla. Huomiota kiinnitetään luonnollisesti myös ääntämiseen ja intonaatioon.

SISÄLLÖT

Keskusteluharjoitusten virikkeinä voivat olla lehtiartikkelit, video-ohjelmat, uutiset, elokuvat, opiskelijoiden laatimat alustukset tai esitelmät jne. ryhmän kiinnostuksen mukaan. Opiskelijat tutustutetaan myös valtakunnallisen suullisen kielitaidon kokeen tehtävätyyppeihin.

TYÖTAVAT JA OPETUSJÄRJESTELYT

Kielenkäyttötilanteina voivat olla pari- ja ryhmäkeskustelut, haastattelut, puheet, esitelmät jne.

Harjoitustilanteita äänitetään ja videoidaan mahdollisuuksien mukaan. Itsearviointin ja toveriarviointin välineenä voidaan käyttää taitotasoasteikkoja. Kurssi on tarkoitettu yhteisesti sekä pitkän saksan että lyhyen saksan (B2 ja B3) opiskelijoille.

Perusopetuksen vuosiluokilla 7-9 alkanut oppimäärä (B1)

Pakolliset kurssit

1. Nuori ja hänen maailmansa

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta ja vahvistaa sanaston ja perusrakenteiden hallintaa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään ja henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja ihmissuhteisiin, ja kieli on tuttavallista ja epämuodollista. Aihekokonaisuus ”hyvinvointi ja turvallisuus” liittyy kiinteästi kurssin aiheisiin. Kurssilla painotetaan keskustelua, mielipiteen ilmaisua ja keskeisiä puheviestinnän strategioita.

2. Viestintä ja vapaa-aika

Kurssilla harjoitetaan puheviestintää monipuolisesti sekä vahvistetaan ja laajennetaan rakenteiden hallintaa. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät vapaa-aikaan ja harrastuksiin ja niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Aihekokonaisuudet ”hyvinvointi ja turvallisuus” sekä ”viestintä- ja mediaosaaminen” tarjoavat näkökulmia käsitellä kurssin aiheita monipuolisesti. Kirjoittamista harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla. Puheviestinnän strategioiden hallintaa vankennetaan ja kiinnitetään huomiota ilmaisuvarmuuteen.

3. Opiskelu, työ ja yhteiskunta

Kurssin aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun ja työelämään, ja kurssilla harjoitellaan niille tyypillistä suullista ja kirjallista viestintää. Harjoitetaan myös muodollisten tilanteiden vaatiman kielen ymmärtämistä ja käyttämistä. Kurssilla harjoitellaan erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita. Aihekokonaisuus ”aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys” tarjoaa näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn.

4. Kulttuuri

Kurssilla käsitellään kulttuuria laaja-alaisesti. Aihekokonaisuudet ”kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus” ja ”viestintä- ja mediaosaaminen” korostuvat kurssin aiheiden käsittelyssä. Opiskelijat valmistavat valitsemastaan aiheesta laajahkon tuotoksen ja esittelevät sen.

5. Tiede, talous ja tekniikka

Kurssilla painotetaan vaativahkon kieliaineksen ymmärtämistä. Lähtökohtana ovat eri tieteidenalat, tekniikan saavutukset, viestinnän eri muodot ja talouselämä. Aihekokonaisuus ”teknologia ja yhteiskunta” tarjoaa näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Jatketaan lu-

kemisstrategioiden harjoittelua ja hiotaan kirjallista ilmaisua kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä.

Syventävät kurssit

Syventävillä kursseilla keskitytään kielitaidon monipuoliseen kehittämiseen.

6. Luonto ja kestävä kehitys

Kurssi antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää luontoon, luonnontieteisiin ja kestäväan kehityksen aihepiiriin liittyvää kieltä.

7. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen

Aihealueita ovat yleismaailmalliset kehityslinjat, ajankohtaiset tapahtumat ja erilaisiin maailmankuviin liittyvät aiheet.

Perusopetuksen vuosiluokilla 7-9 alkanut oppimäärä (B2)

Syventävät kurssit

1. Vapaa-aika ja harrastukset

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin ja niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Kurssi vahvistaa perusopetuksessa opiskellun sanaston ja rakenteiden hallintaa. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, muun muassa mielipiteen ilmaisua ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *viestintäosaaminen: koulu ja harrastukset*
- *aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys: vapaa-ajan toiminta.*

SAB21

Kurssilla tutustutetaan opiskelijat taitotasoasteikkoon ja itsearviointiin sen avulla.

2. Meillä ja muualla

Kurssin aihepiireinä ovat oman maan ja kohdekielisten maiden ihmiset, maantiede, historia, nähtävyydet ja lomaviettomahdollisuudet. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus: oman ja kohdekulttuurin vertailu eri näkökulmista.*

SAB2.2

Taitotasoasteikkoa voidaan käyttää suullisen vuorovaikutuksen itsearviointissa.

3. Ennen ja nyt

Kurssilla tarkastellaan elämää ennen ja nyt sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Aiheina ovat esimerkiksi terveys ja hyvinvointi. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *teknologia ja yhteiskunta*
- *hyvinvointi ja turvallisuus*
- *kestävä kehitys.*

Em. aihekokonaisuudet nivoutuvat yhteen ja käsittelevät yhteiskunnan muutoksia ja yhteiskunnan nykytilaa.

SAB2.3

Taitotasoasteikkoa on luontevaa käyttää edelleen itsearviointin välineenä suullisessa viestinnässä.

4. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla harjoitellaan kyseisiin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, kuten omien toiveiden ja suunnitelmien kuvailua.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys: valintojen tekeminen oman elämän (ensimmäisessä) suuressa taitekohdassa.*

SAB2.4

Taitotasoasteikkoa käytetään edelleen soveltuvien osien itsearviointin välineenä.

5. Kulttuuri

Kurssin aihepiireinä voivat olla esimerkiksi kohdekulttuurin kuvataide, kirjallisuus, musiikki, elokuva, teatteri tai urheilu. Kurssilla harjoitetaan kielitaidon kaikkia alueita.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus: oman ja vieraan kulttuurin eri ilmenemismuotojen laaja-alaisempi tuntemus (esim. taiteet)*
- *viestintä- ja mediaosaaminen: esim. lehdistö ja sähköinen viestintä*
- *aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys: urheilu- ja muu järjestötoiminta.*

SAB2.5

Kurssilla keskitytään vaativampien tekstien lukemiseen ja kirjoittamisen harjoitteluun sekä näiden osa-alueiden itsearviointiin taitotasoasteikon avulla.

6. Yhteinen maapallomme

Lähtökohtana ovat oman maan ja kohdemaiden yhteiskuntien toimintaan ja maapallon tilaan ja tulevaisuuteen liittyvät yleistajuiset tekstit, myös mediatekstit. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kuvausten ja yksinkertaisten selostusten laatimista suullisesti ja kirjallisesti.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *kestävä kehitys: ympäristön tila, oman toimintamme ja nykyteknologian vaikutus siihen*
- *viestintä ja mediaosaaminen: ajankohtaisista aiheista uutisoiminen tiedotusvälineissä*
- *aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys: kansainväliset järjestöt ja kansainvälinen politiikka.*

SAB2.6

Kurssilla on luontevaa painottaa kielitaidon osa-alueista lukemista ja sen itsearviointia taitotasoasteikon avulla.

7. Tiede ja tekniikka

Lähtökohtana ovat eri tieteenaloihin, tekniikkaan ja viestinnän eri muotoihin liittyvät yleistajuiset tekstit. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *teknologia ja yhteiskunta: ajankohtaisia tekstejä, eri tieteenalojen ja uusimman teknologian vaikutukset elämäämme ja yhteiskuntaamme*
- *viestintä ja mediaosaaminen: ajankohtaisia uutisia ja keskustelunaiheita.*

SAB2.7

Kurssilla jatketaan lukemisstrategioiden harjoittelua ja hiotaan kirjallista ilmaisua. Näiden taitojen hallintaa on luontevaa arvioida taitotasoasteikon avulla.

8. Luonto ja kestävä kehitys

Kurssin aihepiireinä ovat luonto ja sen ilmiöt ja luontoon suhtautuminen omassa ja kohdekielen kulttuurissa. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *kestävä kehitys: monipuolinen luonnonilmiöiden tarkastelu*
- *aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys: ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöt*
- *hyvinvointi ja turvallisuus: luonnon ja oman hyvinvointimme riippuvuussuhteiden pohdintaa.*

SAB2.8

Opiskelijan aikaisempia tietoja ja taitoja aktivoidaan, hyödynnetään ja syvennetään. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan kehitysvaiheensa suhteessa koko oppimäärän tavoitetasoon.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET KURSSIT

RANSKA

SYVENTÄVÄT KURSSIT

9. Abikurssi (RAB2.9)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on kohentaa kielitaitoa ja hioa ylioppilaskirjoituksissa vaadittavia taitoja.

SISÄLLÖT

Kurssilla harjoitellaan tekstin ymmärtämisessä tarvittavia taitoja. Kirjallista tuottamista hiotaan hyvän yo-kirjoitelman kriteerien mukaisesti. Kuullun ymmärtämisen kehittymistä tuetaan runsaalla harjoittelulla. Luonnollisesti vankennetaan ja syvennetään sanaston ja rakenteiden hallintaa. Kurssilla käytetään harjoitteluun aikaisempien vuosien ylioppilaskokeita sekä ajankohtaisia asioita käsitteleviä muita tekstejä.

TYÖTAVAT

Kurssilla painotetaan itsenäistä työskentelyä. Opiskelijoita kannustetaan kuitenkin myös parityöskentelyyn sekä hyödyntämään aikaisemmillä kursseilla oppimiaan itsearvointitaitoja.

SAKSA

SYVENTÄVÄT KURSSIT

9. Abikurssi (SAB2.9)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on kohentaa kielitaitoa ja hioa ylioppilaskirjoituksissa vaadittavia taitoja.

SISÄLLÖT

Kurssilla harjoitellaan tekstin ymmärtämisessä ja tiivistämisessä tarvittavia taitoja. Kirjallista tuottamista hiotaan hyvän yo-kirjoitelman kriteerien mukaisesti. Kuullunymmärtämisen kehittymistä tuetaan runsaalla harjoittelulla. Luonnollisesti syvennetään sanaston ja rakenteiden hallintaa. Myös sananmuodostukseen kiinnitetään huomiota. Kurssilla käytetään harjoitteluun aikaisempien vuosien ylioppilaskokeita ja ajankohtaisia aiheita käsitteleviä muita tekstejä.

SOVELTAVAT KURSSIT

10. Suullisen viestinnän kurssi (SAB2.10)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on suullisen kielitaidon kohentaminen. Tavoitteena on auttaa opiskelijaa selviytymään erilaisissa tilanteissa jokapäiväisestä jutustelusta vaativampiin puhetilanteisiin, hallitsemaan erilaisia viestintästrategioita sekä ohjata häntä toimimaan kulttuurisesti kohdekielen edellyttämällä tavalla. Huomiota kiinnitetään luonnollisesti myös ääntämiseen ja intonaatioon.

SISÄLLÖT

Keskusteluharjoitusten virikkeinä voivat olla lehtiartikkelit, video-ohjelmat, uutiset, elokuvat, opiskelijoiden laatimat alustukset tai esitelmät jne. ryhmän kiinnostuksen mukaan. Opiskelijat tutustetaan myös valtakunnallisen suullisen kielitaidon kokeen tehtävätyyppeihin.

TYÖTAVAT JA OPETUSJÄRJESTELYT

Kielenkäyttötilanteina voivat olla pari- ja ryhmäkeskustelut, haastattelut, puheet, esitelmät jne.

Harjoitustilanteita äänitetään ja videoidaan mahdollisuuksien mukaan. Itsearviointiin ja toveriarviointiin välineenä voidaan käyttää taitotasoasteikkoja. Kurssi on tarkoitettu yhteisesti sekä lyhyen saksan (B2 ja B3) että pitkän saksan opiskelijoille.

B2- ja B3-ryhmien mahdollinen yhdistäminen

Valtakunnallinen opetussuunnitelma mahdollistaa saman kielen B2- ja B3-ryhmien yhdistämisen B3-kielen 3. kurssin alusta (joka on tällöin B2-kielen 1. kurssi). Yhdistäminen voidaan suorittaa myös muussa sopivassa vaiheessa, esim. vasta viimeisillä kursseilla ennen ylioppilastutkintoa. Mikäli yhdistäminen ei ole koulun toiminnan kannalta aivan välttämätöntä, B2- ja B3-kielten ryhmät suositellaan edelleen pidettäväksi kokonaan erillään.

Saksan perusrakenteet (hallittava B2-saksan 3. kurssin jälkeen)

Verbit

- säännöllisten ja epäsäännöllisten verbien preesens ja perfekt
- modaaliapuverbien käyttö
- kohteliaat pyynnöt ja kehotukset
- man-rakenne
- haben ja sein -verbien imperfekti
- tärkeimmät datiivia ja akkusatiivia vaativat rektioverbit

Substantiivit

- substantiivien ja niiden artikkelien nominatiivi, akkusatiivi ja datiiivi

Pronomininit

- persoonapronominien ja possessiivipronominien nominatiivi, akkusatiivi ja datiiivi
- kein-pronominini

Prepositiot

- akkusatiivia tai datiiivia vaativat prepositiot
- vaihtoprepositiot

Lukusanat

- perusluvut

Sanajärjestys

- päälauseen suora ja käänteinen sanajärjestys; keskeisimmät kysymyssanat ja rinnastuskonjunktio
- sivulauseen sanajärjestys; keskeisimmät alustuskonjunktio

Ranskan perusrakenteet (hallittava B2-ranskan 3. kurssin jälkeen)**Verbit**

- säännöllisten ja epäsäännöllisten verbien preesens ja yhdistetty perfekti
- refleksiiviverbit
- kohteliaat pyynnöt ja kehotukset
- on-rakenne
- lähifutuuuri

Substantiivit ja adjektiivit

- substantiivin suku ja luku sekä epämääräisen ja määräisen artikkelin käyttö
- partitiivi
- adjektiivien taipuminen ja paikka
- adjektiivien vertailu

Pronomininit

- persoonapronominien painottomat ja painolliset muodot
- possessiivipronomininit
- demonstratiivipronomininit ce, cet, cette, ces

Prepositiot

- à ja de sekä niiden sulautuminen määräisiin artikkeleihin
- muut yleisimmät prepositiot

Lukusanat

- perus- ja järjestysluvut

Lauseoppi

- sanajärjestys kieltolauseissa
- intonaatiokysymys, est-ce que -kysymys

Venäjän perusrakenteet (hallittava B3-venäjän 5. kurssin jälkeen)**Verbit**

- verbin I ja II konjugaatio
- preesens
- preteriti

- *liittofutuuri*
- *refleksiiviverbejä*
- *perusliikeverbit*
- *omistamisen ilmaiseminen*
- *aspektit*

Substantiivit

- *suku ja luku*
- *sijataivutus yksikössä*

Adjektiivit

- *adjektiivin taivutus yksikössä*
- *vertailuasteet*

Pronominit

- *persoonapronominit*
- *omistuspronominit*
- *relatiivipronomini*

Prepositiot

- *tavallisimmat eri sijoja vaativat prepositiot*

Lukusanat

- *perusluvut*
- *järjestysluvut*

Lukiossa alkava oppimäärä (B3)

Syventävät kurssit

1. Hyvää päivää, hauska tutustua

Kurssilla opiskellaan perusvuorovaikutukseen liittyvää kieltä, kuten tervehtiminen, hyvästely ja esittäytyminen. Harjoitellaan kertomaan perusasioita itsestä ja kysymään vastaavia asioita keskustelukumppanilta. Aihepiirit kattavat myös perheen ja lähimmät ihmissuhteet, ja kurssilla opitaan selviytymään yksinkertaisista arkipäivän viestintätilanteista. Kurssilla painotetaan puheviestintää.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *viestintäosaaminen: tutustumiseen liittyvät perusviestintätilanteet.*
- *hyvinvointi ja turvallisuus: perhe, kotipaikka, oma opiskeluympäristö.*

2. Näin asiat hoituvat

Kurssin aihepiirejä ovat suku, ystävät ja muut ihmissuhteet sekä elämään liittyvät rutiinit. Kurssilla harjoitetaan selviytymistä erilaisissa jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa kuten ostoksilla ja käytettäessä esimerkiksi pankki-, posti-, lääkäri-, liikenne-, majoitus- ja ateriointipalveluita. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *viestintäosaaminen: arkipäivään ja matkailuun liittyvät tilanteet*
- *aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys: palveluammatit*
- *hyvinvointi ja turvallisuus: läheiset ihmissuhteet, oma terveys.*

3. Vapaa-aika ja harrastukset

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin ja niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, muun muassa mielipiteen ilmaisemista ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- viestintäosaaminen: koulu ja harrastukset
- aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys: vapaa-ajan toiminta.

SAB3.3

Kurssilla tutustutetaan opiskelijat taitotasoasteikkoon ja itsearviointiin sen avulla.

4. Meillä ja muualla

Kurssin aihepiireinä ovat oman maan ja kohdekielisten maiden ihmiset, maantiede, historia, nähtävyydet ja lomaviettomahdollisuudet. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan yksinkertaisten viestinnällisten tehtävien avulla.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus: oman ja kohdekulttuurin vertailu eri näkökulmista.

SAB3.4

Taitotasoasteikkoa voidaan käyttää suullisen vuorovaikutuksen itsearvioinnissa.

5. Ennen ja nyt

Kurssilla tarkastellaan elämää ennen ja nyt sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Aiheina ovat esimerkiksi terveys ja hyvinvointi. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet

- teknologia ja yhteiskunta
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä kehitys.

Em. aihekokonaisuudet nivoutuvat yhteen ja käsittelevät yhteiskunnan muutoksia ja yhteiskunnan nykytilaa.

SAB3.5

Taitotasoasteikkoa on luontevaa käyttää edelleen itsearvioinnin välineenä suullisessa viestinnässä ja myös luetunymmärtämisessä.

6. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla harjoitellaan kyseisiin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, kuten omien toiveiden ja suunnitelmien kuvailua.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys: valintojen tekeminen oman elämän (ensimmäisessä) suuressa taitekohdassa.*

SAB3.6

Taitotasoasteikkoa käytetään edelleen soveltuvin osin itsearviointin välineenä.

7. Kulttuuri

Kurssin aihepiireinä voivat olla esimerkiksi kohdekuulttuurin kuvataide, kirjallisuus, musiikki, elokuva, teatteri tai urheilu. Kurssilla harjoitetaan kielitaidon kaikkia alueita.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus: oman ja vieraan kulttuurin eri ilmenemismuotojen laaja-alaisempi tuntemus (esim. taiteet)*
- *viestintä- ja mediaosaaminen: esim. lehdistö ja sähköinen viestintä*
- *aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys: urheilu- ja muu järjestötoiminta.*

SAB3.7

Kurssilla keskitytään vaativampien tekstien lukemiseen ja kirjoittamisen harjoitteluun sekä näiden osa-alueiden itsearviointiin taitotasoasteikon avulla.

8. Yhteinen maapallomme

Lähtökohtana ovat esimerkiksi oman maan ja kohdemaiden yhteiskuntien toimintaan sekä maapallon nykytilaan ja tulevaisuuden näkyymiin liittyvät yleistajuiset tekstit, myös mediatekstit. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kuvausten ja yksinkertaisten selostusten laatimista suullisesti ja kirjallisesti.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *kestävä kehitys: ympäristön tila, oman toimintamme ja nykYTEKNOLOGIAN vaikutus siihen*
- *viestintä ja mediaosaaminen: ajankohtaisista aiheista uutisoiminen tiedotusvälineissä*
- *aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys: kansainväliset järjestöt ja kansainvälinen politiikka.*

SAB3.8

Kurssilla on luontevaa painottaa kielitaidon osa-alueista lukemista ja sen itsearviointia taitotasoasteikon avulla.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET KURSSIT

RANSKA

SYVENTÄVÄT KURSSIT

9. Tiede ja tekniikka (RAB3.9)

Lähtökohtana ovat eri tieteenaloihin, tekniikkaan ja viestinnän eri muotoihin liittyvät yleistajuiset tekstit. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista. Kurssilla jatketaan lukemisstrategioiden harjoittelua ja hiotaan kirjallista ilmaisua. Näiden taitojen hallintaa on luontevaa arvioida taitotasoasteikon avulla.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *teknologia ja yhteiskunta: ajankohtaisia tekstejä, eri tieteenalojen ja uusimman teknologian vaikutukset elämäämme ja yhteiskuntaamme*
- *viestintä ja mediaosaaminen: ajankohtaisia uutisia ja keskustelunaiheita*

10. Luonto ja kestävä kehitys (RAB3.10)

Kurssin aihepiireinä ovat luonto ja sen ilmiöt ja luontoon suhtautuminen omassa ja kohdekielen kulttuurissa. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista. Opiskelijan aikaisempia tietoja ja taitoja aktivoidaan, hyödynnetään ja syvennetään. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan kehitysvaiheensa suhteessa koko oppimäärän tavoitetasoon.

Kurssiin soveltuvat mm. seuraavat aihekokonaisuudet:

- *kestävä kehitys: monipuolinen luonnonilmiöiden tarkastelu*
- *aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys: ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöt*
- *hyvinvointi ja turvallisuus: luonnon ja oman hyvinvointimme riippuvuussuhteiden pohdintaa*
- *aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys: kansainväliset järjestöt ja kansainvälinen politiikka*

11. Abikurssi (RAB3.11)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on kohentaa kielitaitoa ja hioa ylioppilaskirjoituksissa vaadittavia taitoja.

SISÄLLÖT

Kurssilla harjoitellaan tekstin ymmärtämisessä tarvittavia taitoja. Kirjallista tuottamista hiotaan hyvän yo-kirjoitelman kriteerien mukaisesti. Kuullun ymmärtämisen kehittymistä tuetaan runsaalla harjoittelulla. Luonnollisesti vankennetaan ja syvennetään sanaston ja rakenteiden hallintaa. Kurssilla käytetään harjoitteluun aikaisempien vuosien ylioppilaskokeita sekä ajankohtaisia asioita käsitteleviä muita tekstejä.

TYÖTAVAT

Kurssilla painotetaan itsenäistä työskentelyä. Opiskelijoita kannustetaan kuitenkin myös parityöskentelyyn sekä hyödyntämään aikaisemmillä kursseilla oppimiaan itsearvointitaitoja.

SAKSA

SYVENTÄVÄT KURSSIT

9. Tiede ja tekniikka (SAB3.9)

TAVOITTEET

Kurssilla vahvistetaan vaativampien tekstien avaamisessa ja tiivistämisessä tarvittavia taitoja sekä hiotaan kirjallista ilmaisua. Näiden taitojen hallintaa on luontevaa arvioida taitotasoasteikon avulla.

SISÄLLÖT

Lähtökohtana ovat eri tieteenaloihin, tekniikkaan ja viestinnän eri muotoihin liittyvät yleistajuiset tekstit.

OPETUSJÄRJESTELYT

Tämä kurssi soveltuu valittavaksi B3-kielen opiskelijoille erityisesti siinä tapauksessa, että B2- ja B3-kieli on yhdistetty B3-kielen 3.kurssista lähtien.

10. Luonto ja kestävä kehitys (SAB3.10)

TAVOITTEET

Kurssilla aktivoidaan, hyödynnetään ja syvennetään opiskelijan aikaisempia tietoja ja taitoja.

Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan kehitysvaiheensa suhteessa koko oppimäärän tavoitetasoon.

SISÄLLÖT

Kurssin aihepiireinä ovat luonto ja sen ilmiöt ja luontoon suhtautuminen omassa ja kohdekielen kulttuurissa.

OPETUSJÄRJESTELYT

Tämä kurssi soveltuu valittavaksi B3-kielen opiskelijoille erityisesti siinä tapauksessa, että

B2- ja B3-kieli on yhdistetty B3-kielen 3.kurssista lähtien.

11. Abikurssi (SAB3.11)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on kohentaa kielitaitoa ja hioa ylioppilaskirjoituksissa vaadittavia taitoja.

SISÄLLÖT

Kurssilla harjoitellaan tekstin ymmärtämisessä ja tiivistämisessä tarvittavia taitoja. Kirjallista tuottamista hiotaan hyvän yo-kirjoitelman kriteerien mukaisesti. Kuullunymmärtämisen kehittymistä tuetaan runsaalla harjoittelulla. Luonnollisesti syvennetään sanaston ja rakenteiden hallintaa. Myös sananmuodostukseen kiinnitetään huomiota. Kurssilla käytetään harjoitteluun aikaisempien vuosien ylioppilaskokeita ja ajankohtaisia aiheita käsitteleviä muita tekstejä.

SOVELTAVAT KURSSIT

12. Suullisen viestinnän kurssi (SAB3.12)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on suullisen kielitaidon kohentaminen. Tavoitteena on auttaa opiskelijaa selviytymään erilaisissa tilanteissa jokapäiväisestä jutustelusta vaativampiin puhetilanteisiin, hallitsemaan erilaisia viestintästrategioita sekä ohjata häntä toimimaan kulttuurisesti kohdekielen edellyttämällä tavalla. Huomiota kiinnitetään luonnollisesti myös ääntämiseen ja intonaatioon.

SISÄLLÖT

Keskusteluharjoitusten virikkeinä voivat olla lehtiartikkelit, video-ohjelmat, uutiset, elokuvat, opiskelijoiden laatimat alustukset tai esitelmät jne. ryhmän kiinnostuksen mukaan. Opiskelijat tutustetaan myös valtakunnallisen suullisen kielitaidon kokeen tehtävätyyppeihin.

TYÖTAVAT JA OPETUSJÄRJESTELYT

Kielenkäyttötilanteina voivat olla pari- ja ryhmäkeskustelut, haastattelut, puheet, esitelmät jne.

Harjoitustilanteita äänitetään ja videoidaan mahdollisuuksien mukaan. Itsearviointiin ja toveriarviointiin välineenä voidaan käyttää taitotasoasteikkoja. Kurssi on tarkoitettu yhteisesti sekä lyhyen saksan (B2 ja B3) että pitkän saksan opiskelijoille.

B2- ja B3 -ryhmien mahdollinen yhdistäminen

Valtakunnallinen opetussuunnitelma mahdollistaa saman kielen B2- ja B3-ryhmien yhdistämisen B3-kielen 3. kurssin alusta (joka on tällöin B2-kielen 1. kurssi). Yhdistäminen voidaan suorittaa myös muussa sopivassa vaiheessa, esim. vasta viimeisillä kursseilla ennen ylioppilastutkintoa. Mikäli yhdistäminen ei ole koulun toiminnan kannalta aivan välttämätöntä, B2- ja B3-kielten ryhmät suositellaan edelleen pidettäväksi kokonaan erillään.

Saksan perusrakenteet (hallittava B3-saksan 5. kurssin jälkeen)

Verbit

- säännöllisten ja epäsäännöllisten verbien preesens ja perfekt
- modaaliapuverbien käyttö
- kohteliaat pyynnöt ja kehotukset
- man-rakenne
- haben ja sein -verbien imperfekti
- tärkeimmät datiivia ja akkusatiivia vaativat rektioverbit

Substantiivit

- substantiivien ja niiden artikkelien nominatiivi, akkusatiivi ja datiivi

Pronomininit

- persoonapronominien ja possessiivipronominien nominatiivi, akkusatiivi ja datiivi
- kein-pronominini

Prepositiot

- akkusatiivia tai datiivia vaativat prepositiot
- vaihtoprepositiot

Lukusanat

- perusluvut

Sanajärjestys

- päälauseen suora ja käänteinen sanajärjestys, keskeisimmät kysymyssanat ja rinnastuskonjunktiot
- sivulauseen sanajärjestys, keskeisimmät alistuskonjunktiot

Saksanopetuksen yhteistyötahoja

Tampere

- saksalainen kulttuurikeskus
- Tampereen saksalais-suomalainen yhdistys
- Sveitsin ystävät
- Itävallan ystävät
- Tampereen yliopiston saksan kielen ja kulttuurin laitos sekä käännöstieteen laitos
- Pirkanmaan maakuntakirjaston saksankielinen materiaali
- Pirkanmaan kieltenopettajat ry
- Opetusalan koulutuskeskuksen (Opeko) Tampereen toimipiste
- Tampereen kaupungin saksankielisiin maihin suunnattu ystävyyskaupunkitoiminta

Valtakunnan taso

- Saksan, Itävallan ja Sveitsin suurlähetystöt
- Goethe-Institut
- Opetushallituksen Fachberatung Deutsch
- Suomen saksanopettajat ry
- SUKOL ry
- Suomi-Saksa yhdistysten liitto
- Helsingin saksalainen kirjasto
- Dafnord: Das virtuelle Deutschlernernetzwerk

Ranskan perusrakenteet (hallittava B3-ranskan 5. kurssin jälkeen)

Verbit

- säännöllisten ja epäsäännöllisten verbien preesens ja yhdistetty perfekti
- refleksiiviverbit
- kohteliaat pyynnöt ja kehotukset
- on-rakenne
- lähifutuuri

Substantiivit ja adjektiivit

- substantiivin suku ja luku sekä epämääräisen ja määräisen artikkelin käyttö
- partitiivi
- adjektiivien taipuminen ja paikka
- adjektiivien vertailu

Pronominit

- persoonapronominien painottomat ja painolliset muodot
- possessiivipronominit
- demonstratiivipronominit *ce, cet, cette, ces*

Prepositiot

- *à* ja *de* sekä niiden sulautuminen määräisiin artikkeleihin
- muut yleisimmät prepositiot

Lukusanat

- perus- ja järjestysluvut

Lauseoppi

- sanajärjestys kieltolauseissa
- intonaatiokysymys, *est-ce que* -kysymys

Ranskanopetuksen yhteistyötahoja

Tampere

- Cercle franco-finlandais de Tampere
- Pirkanmaan kieltenopettajat ry
- Tampereen yliopiston ranskan kielen ja kulttuurin laitos
- Tampereen ranskankielisiin maihin suunnattu ystävyyskaupunkitoiminta
- Pirkanmaan maakuntakirjaston ranskankielinen materiaali
- Opetusalan koulutuskeskuksen (Opeko) Tampereen toimipiste

Valtakunnan taso

- Ranskan kulttuurikeskus
- Suomen Ranskan suurlähetystö
- Suomi-Ranska yhdistysten liitto
- SUKOL ry
- Suomen ranskanopettajain yhdistys ry

Espanjan perusrakenteet (hallittava B3-espanjan 5. kurssin jälkeen)

Verbit

- säännöllisten ja epäsäännöllisten verbien perusaikamuodot eli indikatiivin preesens, imperfekti, yksinkertainen perfekti, perfekti ja pluskvamperfekti

- säännöllisten ja epäsäännöllisten verbien subjunktiivin preesens ja perfekti
- gerundi, käsky-/kieltomuodot ja refleksiivipassiivi
- ser-, estar-, tener- ja haber-verbien käyttö
- refleksiiviverbien käyttö

Substantiivit

- substantiivien suku ja niiden kanssa käytettävät artikkelit

Adjektiivit

- adjektiivien positiivi
- komparointi

Pronominit

- persoonapronominien nominatiivi, akkusatiivi, datiivi ja refleksiivi
- possessiivipronominit
- relatiivipronominit
- demonstratiivipronominit
- indefiniittipronominit
- interrogatiivipronominit

Lukusanat

- perusluvut
- järjestysluvut 1-10

Sanajärjestys

- kieltosanan paikka
- objektipronominien keskinäinen järjestys

Espanjanopetuksen yhteistyötahot

Tampere

- Espanjan konsulaatti Tampereella
- Pirkanmaan maakuntakirjaston espanjankielinen materiaali
- Tampereen yliopiston espanjan kielen laitos
- Opetusalan koulutuskeskuksen (Opeko) Tampereen toimipiste

Valtakunnan taso

- Suomi-Espanja Seura ja muiden espanjankielisten maiden ystävyysseurat
- Latinalaisen Amerikan Kulttuurikeskus
- Suomen Latinalaisamerikkalainen Yhdistys
- Espanjan suurlähetystö
- SUKOL ry
- Suomen espanjanopettajat ry

SAAMEN KIELI

Saame vieraana kielenä -opetusta voidaan antaa jossakin kolmesta Suomessa puhutusta saamen kielestä, jotka ovat pohjoissaame, inarinsaame ja koltansaame. Saame vieraana kielenä opetus kehittää opiskelijoiden saamen kielen, kulttuurin ja kirjallisuuden tunte-
musta sekä antaa kieleen ja sen käyttöön liittyviä tietoja ja taitoja. Saamen kielen opetus antaa valmiuksia kielen omaehtoiseen opiskeluun ja sen ymmärtämiseen, että viestintä-
taidon saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua. Saame vieraana kielenä on taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Oppiaine antaa valmiuksia mai-
denväliseen yhteistyöhön ja saamen kielen opiskelun jatkamiseen.

Opetuksen tavoitteet

Saame vieraana kielenä -opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa viestiä saamen kielelle ja sen kulttuurille ominaisella tavalla
- osaa arvioida kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin
- tuntee omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana
- osaa kehittää kielitaitoaan kehittymistarpeensa ja opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta tarkoituksenmukaisin strategioin
- oppii tuntemaan ja arvostamaan saamen kieltä ja kulttuuria.

Arviointi

Oppiaineen arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki alueet kurssikuvausten painotusten mukaisesti.

Kurssit

Aiheita käsitellään saamelaisten asuma-alueen, saamen kielen ja kulttuurin näkökulmasta. Aiheita voidaan käsitellä myös laajemmasta näkökulmasta aiheen mukaan niin, että opiskelijalle tarjoutuu mahdollisuus vertailuihin. Kullakin kurssilla voidaan käsitellä myös muita aiheita opiskelijoiden harrastuneisuuden ja toisaalta ajankohtaisuuden vaatimusten huomioon ottamiseksi.

Opiskelijalla tulee olla jokaisella kurssilla tilaisuuksia kuunnella, lukea, puhua ja kirjoittaa erilaisia tarkoituksia varten, vaikka painotukset vaihtelevat kurseittain. Rakenteiden ja sanaston tuntemuksen laajentamiseen ja käytön monipuolistamiseen ja tarkkuuteen kiinnitetään huomiota kaikilla kursseilla kunkin oppimäärän tavoitteiden mukaisesti. Vaativimpia viestinnän muotoja harjoitetaan oppimäärissä, joiden opiskelu on alkanut peruskoulussa. Opetuksessa on otettava huomioon, että kaikille opiskelijoille saamen kieli ei ole varsinainen vieras kieli. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan oman toiminnan ja arvostuksien kulttuurisidonnaisuuksia.

Opiskelijan opiskelutaitoihin kiinnitetään huomiota jokaisella kurssilla. Häntä ohjataan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana ja käyttämään strategioita, jotka ovat tarkoituksenmukaisia hänen oman kehittymistarpeensa ja kulloisenkin opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta.

Perusopetuksen vuosiluokilla 1-6 vapaaehtoisena alkanut oppimäärä (A)

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää pääkohdat ja tärkeimpiä yksityiskohtia puheesta ja kirjoitetusta tekstistä, joka käsittelee tuttuja ja yleisiä asioita
- pystyy ymmärtämään hänelle osoitettua puhetta tai ympärillä käytävän keskustelun pääkohtia ja pystyy ottamaan kantaa keskusteluun ja ilmaisemaan mielipiteitään

- ymmärtää normaalilla nopeudella ja selkeästi puhuttua kieltä ja selviytyy tavallisimmista arkitilanteista ja epävirallisista keskusteluista, myös hieman vaativammissa tilanteissa
- osaa saamen kielen luontevan ja ymmärrettävän ääntämisen
- osaa kertoa ja kirjoittaa tutuista asioista, myös yksityiskohtia, osaa selostaa, kuvailla, vertailla ja tiivistää
- osaa käyttää melko laajaa jokapäiväistä sanastoa ja kartuttaa sanavarastoaan
- osaa käyttää useita erilaisia kielen rakenteita esityksissään
- pystyy lukemaan muutaman sivun pituisia tekstejä, pystyy kirjoittamaan ymmärrettävää tekstiä, jossa on jonkin verran yksityiskohtia
- pystyy tuottamaan vapaamuotoista tekstiä eri aihepiireistä
- osaa kirjoittaa yhteenvetoja, tiivistelmiä ja selostuksia
- tuntee saamen kielen rakenteen
- tuntee kohdekielelle ja sen kulttuurille ominaisia viestintätapoja
- tuntee saamelaiden henkistä ja aineellista kulttuuria
- tutustuu saamelaisyhteisöihin
- tietää saamelaisen kielialueen ja saamen kielet
- tiedostaa saamen kielen taidon merkityksen saamelaisalueella
- osaa tehdä havaintoja saamen kielen vaikutuksesta ympäristöön
- tiedostaa saamelaisen kulttuuriperinnön merkityksen.

Pakolliset kurssit

1. Nuori ja hänen maailmansa

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta ja vahvistaa sanaston ja perusrakenteiden hallintaa. Kerrataan kieliopista verbien ja nominien taivutusta. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään, henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja ihmissuhteisiin. Kurssilla painotetaan keskustelua ja mielipiteen ilmaisua.

2. Viestintä ja vapaa-aika

Kurssilla harjoitetaan puheviestintää monipuolisesti ja vahvistetaan ja laajennetaan rakenteiden hallintaa. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät vapaa-aikaan ja harrastuksiin sekä niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin.

3. Opiskelu, työ ja tulevaisuudensuunnitelmat

Kurssin aihepiirit liittyvät opiskeluun, työelämään ja opiskelijan tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla harjoitellaan näihin tilanteisiin tyypillistä suullista ja kirjallista viestintää. Tutustutaan esimerkiksi saamelaisyhteisöön työllistäjänä. Lisäksi opiskelija voi esitellä jonkin ammatin, kirjoittaa työhakemuksen ja ansioluettelon tai perehtyä saamen kielen jatko-opintomahdollisuuksiin.

4. Sápmi – Saamenmaa

Kurssilla painotetaan puhumista ja tekstin ymmärtämistä vaativahkolla tasolla. Aihepiireinä ovat saamelaiden asuma-alue, historia, kieli- ja kulttuurialueet, paikannimet ja elinkeinot. Lähtökohtana ovat saamelaiseen yhteisöön ja kulttuuriin liittyvät tekstit. Kurssilla harjoitellaan erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita, kuten ennakointia, sanapäättelyä tekstiyhteyden perusteella ja merkityskartan tekemistä. Kirjallista ilmaisua harjoitellaan kirjoittamalla erilaisia tarkoituksia varten.

5. Kulttuuri ja taide

Kurssin aihepiireinä voivat olla saamelainen teatteri, kirjallisuus, tarinat ja kertomukset, joiku/leu´dd, musiikki, duodji eli saamelainen käsityö tai elokuva. Opiskelija valitsee aihepiirinsä ja työskentelytapansa oman kiinnostuksensa mukaan. Valitusta teemasta laaditaan esimerkiksi laajahko kirjallinen tuotos, joka esitetään suullisesti.

6. Saamelainen luontotieto

Kurssi antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää luontoon, luonnontieteisiin ja kestävään kehitykseen liittyviä aiheita. Aihepiireinä ovat esimerkiksi ihmisen ja luonnon suhde, muuttuva elin- ja työympäristö, luonto, maasto, lumi ja saamelaiset elinkeinot, kuten poronhoito, metsästys ja kalastus. Jatketaan lukemisstrategioiden harjoittelua ja hioetaan kirjallista ilmaisua kirjoittamalla erilaisia tarkoituksia varten.

Syventävät kurssit

7. Laajeneva maailmankuva

Kurssilla painotetaan aiempaa vaativamman kieliaineksen ymmärtämistä. Aiheina ovat saamelainen yhteiskunta, saamelaiset ja muut alkuperäiskansat, arktinen alue ja sen asukkaat sekä ajankohtaiset tapahtumat. Kurssilla kerrataan kielioppiasioita tarpeen mukaan.

8. Saamelainen kansanperinne

Kurssin aihepiireinä ovat joiku/leu´dd, musiikki, duodji eli saamelainen käsityö, katrilli, ruokaperinne, elinkeinot, saamelainen perinnetieto, mytologia ja uskonto. Lähtökohtana ovat saamelaiseen kansanperinteeseen liittyvät tekstit. Kurssilla kerrataan kielioppiasioita tarpeen mukaan sekä syvennetään tekstin ymmärtämis- ja kirjoittamistaitoja.

Perusopetuksen vuosiluokilla 7-9 alkanut oppimäärä (B2)

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää pääkohdat puhutusta ja kirjoitetusta tekstistä, joka liittyy tuttuihin asioihin tai yleistietoon
- pystyy ymmärtämään keskeisen tiedon hänelle osoitetusta puheesta tai ympärillä käytävästä keskustelusta
- ymmärtää normaalilla nopeudella ja selkeästi puhuttua kieltä ja selviytyy tavallisimmista arkipäivän asiointi- ja vuorovaikutustilanteista
- osaa kirjoittaa ja kertoa tutuista ja tavanomaisista arkitilanteista ja asioista pääkohdittain
- pystyy kertomaan itsestään, perheestään ja asuinpaikastaan sekä ruokailuun ja asumiseen liittyvistä asioista
- osaa saamen kielen luontevan ja ymmärrettävän ääntämisen
- osaa käyttää jokapäiväistä perussanastoa ja kartuttaa sanavarastoaan
- pystyy lukemaan lyhyitä tekstejä
- pystyy kirjoittamaan muutaman kappaleen verran ymmärrettävää tekstiä

- osaa saamen kielen verbien ja nominien taivutuksen preesensissä, preteritissä, perfek-tissä, pluskvamperfektissä ja tutustuu subjektiin ja objektiin
- tuntee kohdekielelle ja sen kulttuurille ominaisia viestintätapoja
- tuntee saamelaiden henkistä ja aineellista kulttuuria
- tutustuu saamelaisyhteisöihin
- tietää saamelaisen kielialueen ja saamen kielet
- tiedostaa saamen kielen taidon merkityksen saamelaisalueella
- tiedostaa saamelaisen kulttuuriperinnön merkityksen.

Syventävät kurssit

1. Nuori ja hänen maailmansa

Kurssi vahvistaa perusopetuksessa opiskellun sanaston ja rakenteiden hallintaa. Kerra-taan kieliopista verbien ja nominien taivutusta. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään, kiinnostuksen kohteisiin sekä henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja ihmissuh-teisiin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, kuten mielipiteen ilmai-sua ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta.

2. Viestintä ja vapaa-aika

Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan kielen rakenteiden hallintaa. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät vapaa-aikaan ja harrastuksiin sekä niiden yhteydessä käytettäviin pal-veluihin. Kirjoittamista harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

3. Opiskelu, työ ja tulevaisuuden suunnitelmat

Kurssin aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, työelämään ja opiskelijan tulevaisuuden-suunnitelmiin. Kurssilla harjoitellaan niille tyypillistä suullista ja kirjallista viestintää, kuten omien toiveiden ja suunnitelmien kuvailua. Kurssilla voidaan tutustua myös saamelaisyh-teisöön työllistäjänä tai opiskelija voi esitellä jonkin ammatin, kirjoittaa työhakemuksen ja ansioluettelon tai perehtyä saamen kielen jatko-opintomahdollisuuksiin.

4. Sápmi – Saamenmaa

Kurssin aihepiireinä ovat muun muassa saamelaiset järjestöt, saamelaiden asuma-alue, historia, kieli- ja kulttuurialueet, paikannimet sekä elinkeinoalueet. Lähtökohtana ovat saamelaiseen yhteisöön ja kulttuuriin liittyvät tekstit. Kirjallista ilmaisua harjoitellaan kir-joittamalla erilaisia tarkoituksia varten. Kurssilla harjoitellaan kielitaidon kaikkia alueita.

5. Kulttuuri ja taide

Kurssin aihepiireinä voivat olla saamelainen teatteri, kirjallisuus, tarinat ja kertomukset, joiku/leu'dd, musiikki, duodji eli saamelainen käsityö tai elokuva. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kuvausten ja yksinkertaisten selostusten laatimista suullisesti ja kirjallisesti.

6. Saamelainen luontotieto

Kurssi antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää luontoon, luonnontieteisiin ja kestävään kehitykseen liittyviä aiheita. Aihepiireinä ovat esimerkiksi ihmisen ja luonnon suhde, muuttuva elin- ja työympäristö, luonto, maasto, lumi, saamelaiset elinkeinot, kuten poronhoito, metsästys ja kalastus. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoitta-mista.

7. Laajeneva maailmakuva

Kurssin aihepiireinä ovat saamelainen yhteiskunta, saamelaiset ja muut alkuperäiskansat, arktinen alue ja sen asukkaat sekä ajankohtaiset tapahtumat. Kurssilla kerrataan kielioppiasioita tarpeen mukaan.

8. Saamelainen kansanperinne

Kurssilla aihepiireinä ovat joiku/leu'dd, musiikki, duodji eli saamelainen käsityö, katrilli, ruokaperinne, elinkeinot, saamelainen perinnetieto, mytologia ja uskonto. Lähtökohtana ovat saamelaiseen kansanperinteeseen liittyvät tekstit. Kurssilla kerrataan kielioppiasioita tarpeen mukaan sekä syvennetään tekstin ymmärtämis- ja kirjoittamistaitoja.

Lukiossa alkava oppimäärä (B3)

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää pääkohdat puhutusta ja kirjoitetusta tekstistä, joka liittyy tuttuihin asioihin tai yleistietoon
- pystyy ymmärtämään keskeisen tiedon hänelle osoitetusta puheesta tai ympärillä käytävästä keskustelusta
- ymmärtää hitaasti ja selkeästi puhuttua kieltä ja selviytyy tavallisimmista arkipäivän asiointi- ja vuorovaikutustilanteista
- pystyy kertomaan lyhyesti itsestään, perheestään ja asuinpaikastaan sekä muun muassa ruokailuun ja asumiseen liittyviä asioita
- osaa saamen kielen luontevan ja ymmärrettävän ääntämisen
- osaa saamen kielen verbien ja nominien taivutuksen preesensissä, preteritissä, perfek-tissä, pluskvamperfektissä ja tutustuu subjektiin ja objektiin
- tuottaa lyhyttä yhtenäistä tekstiä arkipäiväisistä asioista, osaa kertoa kirjallisesti itses-tään sekä kodistaan ja perheestään
- pystyy lukemaan lyhyitä tekstejä
- pystyy kirjoittamaan lyhyen ymmärrettävän tekstin
- osaa käyttää jokapäiväistä perussanastoa ja kartuttaa sanavarastoaan
- tutustuu saamelaisyhteisöihin
- tuntee saamelaisten henkistä ja aineellista kulttuuria sekä tietää saamelaisen kielialu-
een ja saamen kielet
- tiedostaa saamen kielen taidon merkityksen saamelaisalueella
- tiedostaa saamelaisen kulttuuriperinnön merkityksen.

Syventävät kurssit

1. Hyvää päivää, hauska tutustua

Kurssilla opiskellaan perusvuorovaikutukseen liittyvää kieltä, kuten tervehtiminen, hyvästely ja esittäytyminen. Harjoitellaan kertomaan perusasioita itsestä ja kysymään vastaavia asioita keskustelukumppanilta. Aihepiirit kattavat myös perheen ja lähimmät ihmissuhteet. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja opitaan selviytymään yksinkertaisista arkipäivän viestintätilanteista.

2. Jokapäiväinen elämä

Kurssin aihepiireinä ovat koti, suku, ystävät ja muut ihmissuhteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset sekä nuorten jokapäiväiseen elämään liittyvät kiinnostuksen kohteet, rutiinit ja sanasto. Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa kuten ostoksilla ja käytettäessä esimerkiksi pankki-, posti-, lääkäri-, liikenne-, maajoitus- ja ateriointipalveluita. Opetellaan kuukaudet, vuoden- ja vuorokaudenajat sekä kellonajat. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista.

3. Opiskelu, työ ja tulevaisuudensuunnitelmat

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin saamelaisalueella ja muualla. Kurssilla harjoitellaan kyseisiin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, esimerkiksi tutustutaan saamelaisyhteisöön työllistäjänä, tai opiskelija esittelee jonkin ammatin, kirjoittaa työhakemuksen ja ansioluettelon tai perehtyy saamen kielen jatko-opintomahdollisuuksiin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, kuten mielipiteen ilmaisemista, sekä vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa.

4. Sápmi – Saamenmaa

Kurssin aihepiireinä ovat saamelaiset, saamelaisten asuma-alue, historia ja Saamenmaa. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista sekä vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamista harjoitellaan yksinkertaisten viestinnällisten tehtävien avulla.

5. Kulttuuri ja taide

Kurssin aihepiireinä voivat olla saamelainen teatteri, kirjallisuus, tarinat ja kertomukset, joiku/leu´dd, musiikki, käsityöt, ruokaperinne, katrilli, elokuva, elinkeinot, saamelaisalue, kansanperinne tai mytologia. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamista harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

6. Laajeneva maailmankuva

Aihepiireinä kurssilla ovat saamelainen yhteiskunta, saamelaiset järjestöt, yhteistyö yli rajojen, saamelaiset ja muut alkuperäiskansat, arktinen alue ja sen asukkaat sekä joukkotiedotusvälineet ajankohtaistiedon välittäjänä. Kurssilla harjoitellaan kyseisiin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää.

7. Saamelainen luontotieto

Kurssi antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää luontoon, luonnontieteisiin ja kestäväan kehitykseen liittyviä aiheita. Aihepiireinä ovat esimerkiksi ihmisen ja luonnon suhde, muuttuva elin- ja työympäristö, luonto, maasto, lumi sekä saamelaiset elinkeinot, kuten poronhoito, metsästyks ja kalastus. Kurssilla harjoitetaan kielitaidon kaikkia alueita.

8. Saamelainen kansanperinne

Kurssin aihepiireinä ovat joiku/leu´dd, musiikki, duodji eli saamelainen käsityö, katrilli, ruokaperinne, elinkeinot, saamelainen perinnetieto, mytologia ja uskonto. Lähtökohtana ovat saamelaiseen kansanperinteeseen liittyvät tekstit. Kurssilla kerrataan kielioppiasioita tarpeen mukaan sekä syvennetään tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamistaitoja.

LATINAN KIELI

Latinan kielen opetus antaa opiskelijalle sellaisia välineitä, että hän pystyy tutustumaan Rooman kirjallisuuteen ja kreikkalais-roomalaiseen kulttuuriin sekä oppii tiedostamaan ja ymmärtämään antiikista periytyviä aineksia eurooppalaisissa kielissä ja Euroopan kulttuureissa. Opetus antaa opiskelijoille latinan kielen jatko-opintoihin tarvittavat valmiudet.

Opetuksen tavoitteet

Perusopetuksessa alkanut oppimäärä (B2) ja lukiossa alkava oppimäärä (B3)

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy apuvälineiden avulla ymmärtämään muokattua/helppoa autenttista tekstiä (B3)
- pystyy apuvälineiden avulla ymmärtämään helpohkoa autenttista tekstiä (B2)
- pystyy käyttämään kieltä opiskelemansa kieliaiineksen rajoissa
- tuntee kreikkalais-roomalaisen maailman historiaa, kulttuuria ja mytologiaa,
- tiedostaa latinan kielen merkityksen eurooppalaisten kielten kehitykselle
- osaa tehdä havainnot latinan kielen vaikutuksesta osaamiinsa tai opiskelemiinsa kielisiin
- tiedostaa kreikkalais-roomalaisen kulttuuriperinnön merkityksen eurooppalaiselle kulttuurille
- osaa tehdä huomioita kreikkalais-roomalaisen kulttuurin vaikutuksista eurooppalaiseen ja suomalaiseen kulttuuriin.

Opiskelija ymmärtää Tampereen pitkän perinteen latinan opetuksessa ja tiedostaa itsensä yhdeksi lenkiksi tässä latinistien ketjussa. Opiskelija tuntee Tampereen tarjoamat mahdollisuudet jatkaa latinan opiskelua yliopistossa. Hän ymmärtää myös latinan osuuden humanististen aineiden ja lääketieteen opinnoissa.

Kurssien suorittaminen

Latinan kieltä voi opiskella B2- tai B3-oppimäärän mukaisesti. B2-latina alkaa vuosiluokalla 7 ja jatkuu lukiossa. B3-latina on lukiossa alkava latina. Koska B2- ja B3- latinaa on mahdollista opettaa osittain samoissa ryhmissä ryhmäkoon sen salliessa B3-latinan neljännen kurssin alusta lähtien, on lukioiden syytä järjestää peruskoulusta siirtyville B -latinisteille niveltävä kurssi lukio-opintojen alkuun ennen ryhmien yhdistämistä. Hyvin perustein ja opettajan kanssa neuvoteltuaan opiskelija voi lukiossa vaihtaa aiemmin valitsemansa linjan. Erityistapauksissa kursseja voi suorittaa myös itsenäisesti sopimuksen mukaan. Kurssien suorittaminen numerojärjestyksessä on suositeltavaa.

Arviointi

Opiskelijan osaamista arvioidaan oppineen tavoitteiden mukaan.

Opiskelija arvioidaan sekä jatkuvan näytön että kielitaitoa mittaavien kokeiden perusteella. Jatkuvalla näytöllä tarkoitetaan kirjallisten kotitöiden tekemistä, mahdollisten suullisten tai kirjallisten esitysten tekemistä kurssin aihepiiristä ja aktiivista tuntiosallistumista. Kurssikoe koostuu muoto- ja lauseopin tehtävistä sekä latina-suomi- käännöksestä sisältökysymyksiin. Osasta koetekstiä tehtävä suomenkielinen tiivistelmä voi korvata sisältökysymykset. Kokeeseen voi myös sisältyä kulttuurihistoriallisia osioita. Kurssikoe voidaan suorittaa osissa siten, että kurssin kielioppi- ja sanasto-osio tehdään ilman sanakirjaa ja laajempi tekstinymmärtämistehtävä sanakirjan avulla. Latinan kielen arviointiin ei sovelleta taitotasoasteikkoja.

Syventävät kurssit

B3-oppimäärässä keskeinen muoto-oppi opiskellaan neljän ensimmäisen kurssin aikana ja muoto-opin tuntemusta syvennetään seuraavilla kursseilla. Neljän ensimmäisen kurssin aikana opiskellaan myös pääpiirteet sijamuotojen, aikamuotojen ja modusten käytöstä ja lauseenvastikkeista. Lauseopin tuntemusta syvennetään seuraavilla kursseilla. Ensimmäisillä kursseilla harjoitellaan sanakirjan käyttöä.

Muoto- ja lauseopin tuntemusta laajennetaan opiskelun edetessä siten, että opiskelija saavuttaa niissä sellaisen hallinnan, että hän pystyy ymmärtämään latinankielistä tekstiä tavoitteiden mukaisesti.

Kaikilla kursseilla opiskelijoita ohjataan vertaamaan antiikin ajan erilaisia ilmiöitä nykyajan vastaaviin sekä tekemään huomioita kreikkalais-roomalaisen kulttuurin vaikutuksista nykyisiin kulttuureihin ja latinan vaikutuksesta nykykieliin.

Perusopetuksen vuosiluokilla 7-9 alkanut oppimäärä (B2)

1. Rooman historian vaiheita

Tutustutaan pääpiirteittäin Rooman varhaishistoriaan ja siihen liittyviin taruihin, Rooman historian käännekohtiin ja Rooman kehittymiseen maailmanvallaksi.

Aihokokonaisuudet aktiivinen kansalaisuus ja hyvinvointi ja turvallisuus soveltuvat Rooman historian vaiheiden opiskeluun.

2. Roomalaisia suurmiehiä

Tutustutaan joihinkin Rooman historian kannalta merkittäviin henkilöihin.

Aihekokonaisuudet aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys sekä viestintä ja mediaosaaminen näkyvät kuuluisien historian henkilöiden elämästä ja toiminnasta puhuttaessa.

3. Kulttuuriperintömme

Tutustutaan antiikin kulttuurin eri alueisiin ja tarkastellaan niiden merkitystä kulttuuriperin-
nössämme.

*Aihekokonaisuus kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus tulee käsitellyksi tunnistetta-
essa antiikin kulttuurin elementtejä nykykulttuurissamme.*

4. Viestejä menneisyydestä

Tarkastellaan antiikin kirjallisuuteen liittyviä tekstejä viestinnän näkökulmasta. Tutkitaan,
mitä tekstit voivat kertoa roomalaisten elämästä ja suhtautumisesta elämän eri ilmiöihin.

*Aihekokonaisuudet hyvinvointi ja turvallisuus, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
sekä viestintä ja mediaosaaminen soveltuvat elämän suurten kysymysten pohdintaan an-
tiikissa. Puheet ja kirjeet viestin lähteinä.*

5. Latinaa kautta vuosisatojen

Tutkitaan muokattujen tekstien ja helppojen autenttisten tekstinäytteiden avulla, miten lati-
naa on käytetty eri aikoina myöhäisantiikista meidän päiviimme asti.

*Aihekokonaisuudet kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus sekä teknologia ja yhteis-
kunta tulevat esiin tutkittaessa kielen ja kulttuurin muutoksia, kuten teknologian ja yhteis-
kunnan muutoksista johtuvia kielen ja sanaston muutoksia, antiikista meidän aikaamme
asti.*

6. Epiikkaa ja lyriikkaa

Tutustutaan eeppiseen ja/tai lyyriseen runouteen ja runoilijoihin.

*Aihekokonaisuudet, jotka tulevat käsitellyiksi, valitun runoilijan tekstien puitteissa, ovat
esim. viestintä ja mediaosaaminen sekä kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus.*

7. Retoriikkaa ja filosofiaa

Tutustutaan antiikin puhetaiteeseen ja filosofiaan lähinnä henkilöhistorian ja kirjallisen tuotannon näkökulmasta.

Aihekokonaisuudet, jotka tulevat käsitellyiksi, valittujen puhujien ja filosofien tekstien puitteissa, ovat esim. viestintä ja mediaosaaminen, hyvinvointi ja turvallisuus sekä aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys.

8. Latina keskiajalla ja nykyaikana

Tutustutaan keskiajan latinan erityispiirteisiin keskiaikaisten tekstien välityksellä. Tutustutaan myös nykyajan yleismaailmalliseen latiniteettiin, esimerkiksi lääketieteen sekä eläin- ja kasvitieteen latinaan.

Aihekokonaisuudet, jotka tulevat käsitellyiksi, ovat teknologia ja yhteiskunta sekä kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus.

Latinan perusrakenteet (hallittava B2-latinan 2. kurssin jälkeen)

Ks. latinan opetussuunnitelma, syventävät kurssit.

Latinanopetuksen yhteistyötahot

Latinanopetuksessa pyritään hyödyntämään yhteistyötä Tampereen yliopiston historian laitoksen sekä latinan kieli ja antiikin traditio -oppiaineen kanssa.

Lukiossa alkava oppimäärä (B3)

1. Ikkunat auki antiikkiin

Antiikin Italiaa ja roomalaisia sekä latinan kieltä lähestytään nykyajan näkökulmasta. Perehdytään latinan kielen vaiheisiin.

Aihekokonaisuudet kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus sekä hyvinvointi ja turvallisuus tulevat esiin vertailtaessa Italiaa ja Suomea turistin näkökulmasta sekä kerrottaessa omasta perheestä.

2. Antiikin elämää

Tutustutaan yksityiseen ja julkiseen elämään sekä työntekoon antiikin aikaisessa kaupun-

gissa.

Aihekokonaisuudet aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys sekä hyvinvointi ja turvallisuus voidaan huomioida tutustuttaessa antiikin ihmisten koti- ja julkiseen elämään sekä virkauraan.

3. Tietoa, taitoa ja taruperintöä

Tutustutaan roomalaisten harrastuksiin, roomalaisnuorten kasvatukseen ja koulunkäyntiin sekä antiikin kreikkalais-roomalaiseen tarustoon.

Aihekokonaisuudet kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus sisältyvät luontevasti antiikin taruston, harrastusten ja kouluelämän käsittelyyn.

4. Rooman historian vaiheita

Tutustutaan pääpiirteittäin Rooman varhaishistoriaan ja siihen liittyviin taruihin, Rooman historian käännekohtiin ja Rooman kehittymiseen maailmanvallaksi.

Aihekokonaisuudet aktiivinen kansalaisuus ja hyvinvointi ja turvallisuus soveltuvat Rooman historian vaiheiden opiskeluun.

5. Roomalaisia suurmiehiä

Tutustutaan joihinkin Rooman historian kannalta merkittäviin henkilöihin.

Aihekokonaisuudet aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys sekä viestintä ja mediaosaaminen näkyvät kuuluisien historian henkilöiden elämästä ja toiminnasta puhuttaessa.

6. Kulttuuriperintömme

Tutustutaan antiikin kulttuurin eri alueisiin ja tarkastellaan niiden merkitystä kulttuuriperinössämme.

Aihekokonaisuus kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus tulee käsitellyiksi tunnistetta-

essa antiikin kulttuurin elementtejä nykykulttuurissamme.

7. Viestejä menneisyydestä

Tarkastellaan antiikin kirjallisuuteen liittyviä tekstejä viestinnän näkökulmasta. Tutkitaan, mitä tekstit voivat kertoa roomalaisten elämästä ja suhtautumisesta elämän eri ilmiöihin.

Aihekokonaisuudet hyvinvointi ja turvallisuus, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus sekä viestintä ja mediaosaaminen soveltuvat elämän suurten kysymysten pohdintaan, kun tarkastellaan esimerkiksi roomalaisten puheita ja kirjeitä.

8. Latinaa kautta vuosisatojen

Tutkitaan muokattujen tekstien ja helppojen autenttisten tekstinäytteiden avulla, miten latinaa on käytetty eri aikoina myöhäisantiikista meidän päiviimme asti.

Aihekokonaisuudet kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus sekä teknologia ja yhteiskunta tulevat esiin tutkittaessa kielen ja kulttuurin muutoksia antiikista meidän aikaamme asti; teknologian kehityksestä ja yhteiskunnallisista muutoksista johtuvat kielen ja sanaston muutokset.

Latinan perusrakenteet (hallittava B3-latinan 4. kurssin jälkeen)

Ks. latinan opetussuunnitelma, syventävät kurssit.

Latinanopetuksen yhteistyötahot

Latinanopetuksessa pyritään hyödyntämään yhteistyötä Tampereen yliopiston historian laitoksen sekä latinan kieli ja antiikin traditio -oppiaineen kanssa.

5.6 Matematiikka

Matematiikan asema aikamme kulttuurissa edellyttää valmiutta ymmärtää, hyödyntää ja tuottaa matemaattisesti esitettyä tietoa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on tutustuttaa opiskelija matemaattisen ajattelun malleihin sekä matematiikan perusideoihin ja rakenteisiin, opettaa käyttämään puhuttua ja kirjoitettua matematiikan kieltä sekä kehittää laskeamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä. Eri-tyisesti opiskelijaa ohjataan hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin.

Opiskelijaa myös kannustetaan kehittämään luovia ratkaisuja matemaattisiin ongelmiin. Opetuksessa tutkitaan matematiikan ja arkielämän välisiä yhteyksiä sekä tietoisesti käytetään eteen tulevia mahdollisuuksia opiskelijan persoonallisuuden kehittämiseen, mikä tarkoittaa muun muassa hänen kiinnostuksensa ohjaamista, kokeiluihin kannustamista sekä tiedonhankintaprosessien kehittämistä.

Kurssikuvausten väljyyttä voidaan käyttää resurssien salliessa keskeisten sisältöjen syventämiseen ja eheyttävien kokonaisuuksien muodostamiseen.

Arviointi

Matematiikan opetuksessa arvioinnin tulee kehittää opiskelijan kykyä esittää ratkaisuja, tukea opiskelijaa matemaattisten käsitteiden muodostamisprosessissa ja arvioida kirjallista esitystä sekä opettaa opiskelijalle oman työnsä arvioimista. Osaamisen arvioinnissa kiinnitetään huomio laskutaitoon, menetelmien valintaan ja päätelmien täsmälliseen ja johdonmukaiseen perustelemiseen.

Matematiikan kursseista pakolliset, valtakunnalliset ja koulukohtaiset syventävät kurssit arvioidaan numeroarvioinnilla, koulukohtaiset soveltavat kurssit suoritusmerkinnällä.

Oppimäärän vaihtaminen

Matematiikan oppimäärää vaihdettaessa pitkästä lyhyeen suositellaan hyväksi lukemisessa seuraavia vastaavuuksia: MAA1 à MAB1, MAA3 à MAB2, MAA6 à MAB5, MAA7 à MAB4 ja MAA8 à MAB3. Opetussuunnitelmassa voidaan määrätä myös lisänäyttöjä etenkin kurssin arvosanaa uudelleen arvioitaessa.

Näiden kurssien arvosanat siirtyvät suoraan vastaavien lyhyen matematiikan kurssien arvosanoiksi. Mikäli opiskelija on tyytymätön näin saamaansa kurssin arvosanaan, hänellä on mahdollisuus osallistua kerran lisäkuulusteluun osoittaakseen osaamistasonsa kyseisessä kurssissa. Muut pitkän oppimäärän kurssit merkitään lyhyen oppimäärän soveltaviksi kursseiksi suoritusmerkinnällä.

Siirryttäessä kesken oppimäärän lyhyestä pitkään oppimäärään opiskeltujen kurssien arvosanat siirtyvät suoraan vastaavien pitkän oppimäärän kurssien arvosanoiksi. Tällöin voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

Aihekokonaisuudet

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

Matematiikan opetuksessa tärkeänä tavoitteena on kehittää opiskelijoiden ongelmanratkaisutaitoja sekä kykyä lukea ja tulkita kriittisesti tilastoja. Erityisesti suuri osa lyhyen ma-

tematiikan tehtävistä liittyy käytännön ongelmatilanteisiin, joihin löytyviä erilaisia ratkaisukeinoja vertaillaan ja pohditaan. Myös pitkässä matematiikassa tärkeänä osana on matemaattisten menetelmien soveltaminen käytäntöön. Matematiikan opiskelu vaatii kärsivällisyyttä ja pitkäjänteistä työntekoa, mikä kasvattaa yritteliäisyyteen. Aihekokonaisuuteen liittyviä käytännön sovelluksia ovat esim. prosenttilaskenta, talousmatematiikka, geometria, differentiaalilaskenta ja tilastotiede, erityisesti kursseissa MAA1 ja MAA6 sekä MAB5 ja MAB7.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Matematiikan opetuksen tavoitteena on, että opiskelijat oppivat tukemaan ja edistämään myös muiden opiskelijoiden ja ryhmän oppimista. Opiskelija perehtyy oman taloutensa hallintaan matemaattisten tehtävien avulla soveltavissa tilanteissa erityisesti kurssissa MAB7.

Kestävä kehitys

Esimerkkien ja sovellustehtävien avulla voidaan havainnollistaa ihmisen toiminnan vaikutuksia ympäristöön pitkällä aikavälillä. Tavoitteena on, että matematiikka auttaa opiskelijaa tekemään valintoja, jotka edistävät kestävää kehitystä. Tämä saavutetaan parhaiten kursseilla MAA6 ja MAA8 sekä MAB3 ja MAB5.

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Matematiikkaa on käytetty ja kehitetty jo tuhansia vuosia. Esimerkkejä matemaattisista ongelmista löytää kaikista kulttuureista eri aikakausilta. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää matematiikan osana kulttuurien kehitystä: taide, rakennustaide jne. Opiskelija oppii matematiikan kieltä, joka on kaikkialla maailmassa sama kulttuuritaustasta riippumatta. Kulttuurien tuntemus tulee parhaiten esille kursseilla MAA3 ja MAA4 sekä MAB2.

Teknologia ja yhteiskunta

Opiskelija totutetaan hahmottamaan yhteiskuntaa teknisten apuvälineiden kuten laskimien, tietokoneohjelmien ja tietoverkkojen avulla sekä suhtautumaan näiden antaman tiedon oikeellisuuteen ja tarpeellisuuteen kriittisesti. Opiskelija ymmärtää matematiikan merkityksen nykyisen huipputeknologian saavuttamisessa ja kehittämisessä. Teknisiä apuvälineitä käytetään tietysti kaikilla matematiikan kursseilla, mutta erityisesti kurssilla MAA12 niiden käyttö korostuu.

Viestintä- ja mediaosaaminen

Opiskelija harjaantuu hankkimaan, vertailemaan ja valikoimaan tietoa sekä esittämään sitä taulukoiden ja diagrammien muodossa. Opiskelija oppii täsmällistä ja loogista matemaattista kieltä. Parhaiten viestintä- ja mediaosaaminen tulee esille kursseilla MAA6 ja MAA11 sekä MAB5.

Eheyttäminen

Matematiikan ja muiden oppiaineiden eheyttämistä voidaan lukiossa toteuttaa mm. sisällöllisesti toisiinsa liittyvien kurssien samanaikaisella opiskelulla. Matematiikan kurssit sisältävät moniin muihin oppiaineisiin liittyviä tehtäviä: talousmatematiikka ja taloustieto liittyvät toisiinsa, samoin vektorilaskenta ja mekaniikka sekä todennäköisyyslaskenta ja perinnöllisyys.

Matematiikan pitkä oppimäärä

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tehtävänä on antaa opiskelijalle matemaattiset valmiudet, joita tarvitaan ammatillisissa opinnoissa ja korkeakouluopinnoissa. Pitkän matematiikan opinnoissa opiskelijalla on tilaisuus omaksua matemaattisia käsitteitä ja menetelmiä sekä oppia ymmärtämään matemaattisen tiedon luonnetta. Opetus pyrkii myös antamaan opiskelijalle selkeän käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamismahdollisuuksista arkielämässä, tieteessä ja tekniikassa.

Opetuksen tavoitteet

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii sitä kautta luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- rohkaistuu kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan, ratkaisujen keksimiseen sekä niiden kriittiseen arviointiin
- ymmärtää ja osaa käyttää matematiikan kieltä, kuten seuraamaan matemaattisen tiedon esittämistä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, ja oppii arvostamaan esityksen täsmällisyyttä ja perustelujen selkeyttä
- oppii näkemään matemaattisen tiedon loogisena rakenteena
- kehittää lausekkeiden käsittely-, päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla, tottuu tekemään otaksunia, tutkimaan niiden oikeellisuutta ja laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä.
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, teknisiä apuvälineitä ja tietolähteitä.

Pakolliset kurssit

1. Funktiot ja yhtälöt (MAA1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa yhtälön ratkaisemisen ja prosenttilaskennan taitojaan
- syventää verrannollisuuden, neliöjuuren ja potenssin käsitteiden ymmärtämistään
- tottuu käyttämään neliöjuuren ja potenssin laskusääntöjä
- syventää funktiokäsitteen ymmärtämistään tutkimalla potenssi- ja eksponenttifunktioita
- oppii ratkaisemaan potenssiyhtälöitä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- potenssifunktio
- potenssiyhtälön ratkaiseminen
- juuret ja murtopotenssi
- eksponenttifunktio

2. Polynomifunktiot (MAA2)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita
- oppii ratkaisemaan toisen asteen polynomiyhtälöitä ja tutkimaan ratkaisujen lukumäärää
- oppii ratkaisemaan korkeamman asteen polynomiyhtälöitä, jotka voidaan ratkaista ilman polynomien jakolaskua
- oppii ratkaisemaan yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- polynomien tulo ja binomikaavat
- polynomifunktio
- toisen ja korkeamman asteen polynomiyhtälöitä
- toisen asteen yhtälön juurten lukumäärän tutkiminen
- toisen asteen polynomien jakaminen tekijöihin
- polynomiepäyhtälön ratkaiseminen

3. Geometria (MAA3)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa sekä muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa käsitteleviä lauseita
- ratkaisee geometrisia ongelmia käyttäen hyväksi kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia, yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- ympyrän, sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria
- kuvioihin ja kappaleisiin liittyvien pituuksien, kulmien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

4. Analyttinen geometria (MAA4)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää pistejoukon yhtälön käsitteen ja oppii tutkimaan yhtälöiden avulla pisteitä, suoria, ympyröitä ja paraabeleja
- syventää itseisarvokäsitteen ymmärtämystään ja oppii ratkaisemaan sellaisia itseisarvo- yhtälöitä ja vastaavia epäyhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$
- vahvistaa yhtälöryhmän ratkaisemisen taitojaan.

KESKEISET SISÄLLÖT

- pistejoukon yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälöt
- itseisarvoyhtälön ja epäyhtälön ratkaiseminen
- yhtälöryhmän ratkaiseminen
- pisteen etäisyys suorasta

5. Vektorit (MAA5)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- oppii tutkimaan kuvioiden ominaisuuksia vektoreiden avulla
- tutkii kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla.

KESKEISET SISÄLLÖT

- vektoreiden perusominaisuudet
- vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku ja vektorin kertominen luvulla
- koordinaatiston vektoreiden skalaaritulo
- suorat ja tasot avaruudessa

6. Todennäköisyys ja tilastot (MAA6)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii havainnollistamaan diskreettejä ja jatkuvia tilastollisia jakaumia sekä määrittämään ja tulkitsemaan jakaumien tunnuslukuja
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja todennäköisyyksien laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja soveltamaan sitä
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- diskreetti ja jatkuva tilastollinen jakauma
- jakauman tunnusluvut
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- kombinatoriikka
- todennäköisyyksien laskusäännöt
- diskreetti ja jatkuva todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo
- normaalijakauma

7. Derivaatta (MAA7)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa määrittää rationaalifunktion nollakohdat ja ratkaista yksinkertaisia rationaaliepäyhtälöitä
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta, jatkuvuudesta ja derivaatasta

- määrittää yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa tutkia derivaatan avulla polynomifunktion kulkua ja määrittää sen ääriarvot
- osaa määrittää rationaalifunktion suurimman ja pienimmän arvon sovellusongelmien yhteydessä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- rationaaliyhtälö ja -epäyhtälö
- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomifunktion, funktioiden tulon ja osamäärän derivoiminen
- polynomifunktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

8. Juuri- ja logaritmifunktiot (MAA8)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- tutkii juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioita derivaatan avulla
- oppii yhdistetyn funktion derivoimisen
- tutkii aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita.

KESKEISET SISÄLLÖT

- juurifunktiot ja -yhtälöt
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt
- yhdistetyn funktion derivaatta
- käänteisfunktio
- juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat

9. Trigonometriset funktiot ja lukujonot (MAA9)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tutkimaan trigonometrisia funktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- oppii ratkaisemaan sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa trigonometrinen funktioiden yhteydet $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$ ja $\tan x = \sin x / \cos x$
- tutkii trigonometrisia funktioita derivaatan avulla
- ymmärtää lukujonon käsitteen
- oppii määrittelemään lukujonoja palautuskaavojen avulla
- osaa ratkaista käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon ja niistä muodostettujen summien avulla.

KESKEISET SISÄLLÖT

- suunnattu kulma ja radiaani
- trigonometriset funktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- trigonometrinen yhtälöiden ratkaiseminen
- trigonometrinen funktioiden derivaatat
- lukujono
- rekursiivinen lukujono

- aritmeettinen jono ja summa
- geometrinen jono ja summa

10. Integraalilaskenta (MAA10)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään alkeisfunktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan
- oppii määrittämään pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin.

KESKEISET SISÄLLÖT

- integraalifunktio
- alkeisfunktioiden integraalifunktiot
- määrätty integraali
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

Syventävät kurssit

11. Lukuteoria ja logiikka (MAA11)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii formalisoimaan väitelauseita ja tutkimaan niiden totuusarvoja totuustaulujen avulla
- ymmärtää avoimen lauseen käsitteen ja oppii käyttämään kvanttoreita
- oppii todistusperiaatteita ja harjoittelee todistamista
- oppii lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta jakoyhtälön ja kokonaislukujen kongruenssin avulla
- osaa määrittää kokonaislukujen suurimman yhteisen tekijän Eukleideen algoritmilla.

KESKEISET SISÄLLÖT

- lauseen formalisoiminen
- lauseen totuusarvot
- avoin lause
- kvanttorit
- suora, käännteinen ja ristiriitatodistus
- kokonaislukujen jaollisuus ja jakoyhtälö
- Eukleideen algoritmi
- alkuluvut
- aritmetiikan peruslause
- kokonaislukujen kongruenssi

12. Numeerisia ja algebrallisia menetelmiä (MAA12)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ymmärtämään absoluuttisen ja suhteellisen virheen käsitteet ja niiden avulla

- likiarvolaskujen tarkkuutta koskevat säännöt peruslaskutoimitusten tapauksessa
- ymmärtää iteroinnin käsitteen ja oppii ratkaisemaan yhtälöitä numeerisesti
- oppii tutkimaan polynomien jaollisuutta ja määrittämään polynomin tekijät
- oppii algoritmista ajattelua
- harjaantuu käyttämään nykyaikaisia matemaattisia välineitä
- oppii määrittämään numeerisesti muutosnopeutta ja pinta-alaa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- absoluuttinen ja suhteellinen virhe
- Newtonin menetelmä ja iterointi
- polynomien jakoalgoritmi
- polynomien jakoyhtälö
- muutosnopeus ja pinta-ala

13. Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää differentiaali- ja integraalilaskennan teoreettisten perusteiden tuntemustaan
- täydentää integraalilaskennan taitojaan ja soveltaa niitä muun muassa jatkuvien todennäköisyysjakaumien tutkimiseen
- tutkii lukujonon raja-arvoa, sarjoja ja niiden summia.

KESKEISET SISÄLLÖT

- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- funktioiden ja lukujonojen raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit

Koulukohtaiset syventävät kurssit

14. Kertauskurssi (MAA14)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään opittuja tietoja ja taitoja monipuolisissa ongelmanratkaisutilanteissa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- kurssien MAA1-MAA10 aihepiirien tietojen yhteensovittamista ja sovelluksia.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

15. Matemaattisia apuneuvoja (MAA15)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa matematiikan perustaidot, joita tarvitaan myös fysiikan ja kemian opiskelussa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- yhtälöiden ratkaisu
- yhtälöparien ratkaisu
- vektorien perusteet
- laskimen käyttö

16. Funktiot (MAA16)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa syvällisen käsityksen funktioista ja niiden käyttäytymisestä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- funktioiden määrittelyjoukko
- funktioiden kuvaajat
- funktioiden derivaatat
- laskimen käyttö

17. Talousmatematiikka (MAA 17)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ymmärtämään talouselämässä käytettäviä käsitteitä
- saa matemaattisia valmiuksia oman talouden suunnitteluun
- saa laskennallisen pohjan yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun
- soveltaa tilastollisia menetelmiä aineistojen käsittelyyn

KESKEISET SISÄLLÖT

- indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, verotus- ja muita laskelmia
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja lukujonojen ja summien avulla

Kurssien suoritusjärjestys

Kurssi	Vaadittavat aiemmat kurssit
1. Funktiot ja yhtälöt (MAA1)	
2. Polynomifunktiot (MAA2)	1
3. Geometria (MAA3)	1
4. Analyyttinen geometria (MAA4)	1,2,3
5. Vektorit (MAA5)	1,2,3,4,
6. Todennäköisyys ja tilastot (MAA6)	1,2
7. Derivaatta (MAA7)	1,2,3,4
8. Juuri- ja logaritmifunktiot (MAA8)	1,2,3,4,7
9. Trigonometriset funktiot ja lukujonot (MAA9)	1,2,3,4,7
10. Integraalilaskenta (MAA10)	1,2,3,4,7,8,9
11. Lukuteoria ja logiikka (MAA11)	1,2
12. Numeerisia ja algebrallisia menetelmiä (MAA12)	1,2,3,4,7
13. Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13)	1,2,3,4,7,8,9,10
14. kertauskurssi (MAA14)	1-10,15,16
15. Matemaattisia apuneuvoja (MAA15)	1,2,3,4,5
16. Funktiot (MAA16)	1,2,3,4,7,8,9

Matematiikan lyhyt oppimäärä

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tehtävänä on tarjota valmiuksia hankkia, käsitellä ja ymmärtää matemaattista tietoa ja käyttää matematiikkaa elämän eri tilanteissa ja jatko-opinnoissa.

Opetuksen tavoitteet

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää matematiikkaa jokapäiväisen elämän ja yhteiskunnallisen toiminnan apuvälineenä
- saa myönteisiä oppimiskokemuksia matematiikan parissa työskennellessään ja oppii luottamaan omiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa, rohkaistuu kokeilevaan, tutkivaan ja keksivään oppimiseen
- hankkii sellaisia matemaattisia tietoja, taitoja ja valmiuksia, jotka antavat riittävän pohjan jatko-opinnoille
- sisäistää matematiikan merkityksen välineenä, jolla ilmiöitä voidaan kuvata, selittää ja mallintaa ja jota voidaan käyttää johtopäätösten tekemisessä
- saa käsityksen matemaattisen tiedon luonteesta ja sen loogisesta rakenteesta
- harjaantuu vastaanottamaan ja analysoimaan viestimien matemaattisessa muodossa tarjoamaa informaatioita ja arvioimaan sen luotettavuutta
- tutustuu matematiikan merkitykseen kulttuurin kehityksessä
- oppii käyttämään kuvioita, kaavioita ja malleja ajattelun apuna.

Pakolliset kurssit

1. Lausekkeet ja yhtälöt (MAB1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa jokapäiväisen elämän ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- ymmärtää lineaarisen riippuvuuden, verrannollisuuden ja toisen asteen polynomifunktion käsitteet
- vahvistaa yhtälöiden ratkaisemisen taitojaan ja oppii ratkaisemaan toisen asteen yhtälöitä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- suureiden välinen lineaarinen riippuvuus ja verrannollisuus
- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden graafinen ja algebrallinen ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen

2. Geometria (MAB2)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen.

KESKEISET SISÄLLÖT

- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause
- kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö koordinaatistossa

3. Matemaattisia malleja I (MAB3)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta.

KESKEISET SISÄLLÖT

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- potenssiyhtälön ratkaiseminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen logaritmin avulla

4. Matemaattinen analyysi (MAB4)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan käsitteen muutosnopeuden mittana
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla

- oppii sovellusten yhteydessä määrittämään polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon.

KESKEISET SISÄLLÖT

- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen
- graafisia ja numeerisia menetelmiä

5. Tilastot ja todennäköisyys (MAB5)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- tutustuu laskinten ja tietokoneiden käyttöön tilastotehtävissä
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin.

KESKEISET SISÄLLÖT

- jatkuvien ja diskreettien tilastollisten jakaumien tunnuslukujen määrittäminen
- normaalijakauma ja jakauman normittaminen
- kombinatoriikkaa
- todennäköisyyden käsite
- todennäköisyyden laskulakien ja niitä havainnollistavien mallien käyttöä

6. Matemaattisia malleja II (MAB6)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- varmentaa ja täydentää yhtälöiden ratkaisutaitojaan
- osaa ratkaista käytännön tilanteisiin liittyviä lineaarisia optimointitehtäviä
- ymmärtää lukujonon käsitteen
- ratkaisee käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon ja summan avulla.

KESKEISET SISÄLLÖT

- kahden muuttujan lineaariset yhtälöt
- lineaarisen yhtälöparin ratkaiseminen
- kahden muuttujan epäyhtälön graafinen ratkaiseminen
- lineaarinen optimointi
- lukujono
- aritmeettinen ja geometrinen jono ja summa

Syventävät kurssit

7. Talousmatematiikka (MAB7)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ymmärtämään talouselämässä käytettyjä käsitteitä
- saa matemaattisia valmiuksia oman taloutensa suunnitteluun
- saa laskennallisen pohjan yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun
- soveltaa tilastollisia menetelmiä aineistojen käsittelyyn.

KESKEISET SISÄLLÖT

- indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muita laskelmia
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja lukujonojen ja summien avulla

8. Matemaattisia malleja III (MAB8)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- laajentaa käsitystään teknologisoituvassa yhteiskunnassa tarvittavasta matematiikasta
- saa apuneuvoja jaksollisten ilmiöiden matemaattiseen käsittelyyn.

KESKEISET SISÄLLÖT

- trigonometrinen funktioiden määrittely yksikköympyrän avulla
- radiaani
- tyyppejä $f(x) = a$ olevien trigonometrinen yhtälöiden ratkaiseminen
- muotoa $f(x) = A \sin(bx)$ olevien funktioiden kuvaajat jaksollisten ilmiöiden mallintajina
- vektorin käsite ja vektoreiden peruslaskutoimitusten periaatteet
- koordinaatiston vektoreiden komponenttiesitys ja skalaaritulo
- kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteiden ja kulmien tutkiminen vektoreiden avulla

Koulukohtaiset syventävät kurssit

9. Kertauskurssi (MAB9)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään opittuja tietoja ja taitoja monipuolisissa ongelmanratkaisutilanteissa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- kurssien MAB1-MAB6 aihepiirien tietojen yhteensovittamista ja sovelluksia.

MESSUKYLÄN LUKION

KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

10. Tilastot ja todennäköisyys 2 (MAB10)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa riittävät tilastomatematiikan taidot jatko-opintoja varten.

KESKEISET SISÄLLÖT

- diskreettejä ja jatkuvia todennäköisyysjakaumia
- tilastollinen tutkimus
- otos
- estimointi

- testaus

Kurssien suoritusjärjestys

Kurssi	Vaadittavat aiemmat kurssit
1. Lausekkeet ja yhtälöt (MAB1)	
2. Geometria (MAB2)	1
3. Matemaattisia malleja 1 (MAB3)	1
4. Matemaattinen analyysi (MAB4)	1
5. Tilastot ja todennäköisyys (MAB5)	1
6. Matemaattisia malleja 2 (MAB6)	1,3
7. Talousmatematiikka (MAB7)	1,3,6
8. Matemaattisia malleja 3 (MAB8)	1,2,3,6
9. Kertauskurssi (MAB9)	1-6
10. Tilastot ja todennäköisyys 2 (MAB10)	1,5

5.7 Biologia

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologialle tieteenä on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta. Biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tiedonaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään laajasti yhteiskunnassa. Biologia tuo esille uutta tietoa elollisen luonnon monimuotoisuudesta ja kestävän kehityksen edistämisestä.

Biologian opetuksen tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää toimivan eliömaailman rakenteen ja kehityksen, ihmisen osaksi eliömaailmaa sekä ihmisen toiminnan merkityksen ympäristössä. Lukion biologian tulee myös luoda perusta ymmärtää biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia. Opetus kehittää opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua, herättää kiinnostusta biotieteisiin sekä edistää opiskelijan luonnon monimuotoisuutta säilyttävää ja ympäristövastuullista käyttäytymistä.

Opetuksen tavoitteet

Biologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee biologian keskeiset käsitteet
- tunnistaa elämän tuntomerkit ja osaa jäsentää elämän ilmiöt sekä biologian eri organisaatiotasot molekyylitasolta biosfääriin
- oppii arvostamaan eliökunnan monimuotoisuutta ja ymmärtämään eliöiden sopeutumisen erilaisiin ympäristöihin
- ymmärtää perimän ja evoluution merkityksen eliökunnan kehittymisessä
- perehtyy biologisen tiedonhankinnan ja tutkimuksen menetelmiin sekä osaa arvioida kriittisesti eri lähteistä saamaansa biologista tietoa
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisen biologisen kokeen sekä tulkita sen tuloksia

- tuntee biotieteiden, esimerkiksi bioteknologian ja lääketieteen sovelluksia
- tuntee ihmiselimestön toiminnan peruspiirteet
- ymmärtää perimän ja ympäristötekijöiden merkityksen terveyden taustana sekä yksilön että ihmiskunnan kannalta
- tiedostaa kestävä kehityksen välttämättömyyden ja ymmärtää oman vastuunsa ekosysteemien tulevaisuudesta.

Kestävä kehityksen aihekokonaisuus on keskeisenä teemana kaikessa biologian opetuksessa:

"Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuva jatkuva ja ohjattu yhteiskunnan muutos, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet."

Kestävä kehityksen periaatteita pyritään toteuttamaan kaikessa toiminnassa, myös lukion oman ympäristöohjelman tai kestävä kehityksen ohjelman avulla.

Teknologia ja yhteiskunta on keskeisenä aihekokonaisuutena kaikessa biologian opetuksessa.

Erityistä huomiota kiinnitetään ihmisen perustarpeiden näkökulmasta hyödylliseen ja hyödyttömään teknologiaan ja niiden ympäristövaikutuksiin. Opiskelijat pohtivat omien elintapojensa ja valintojensa ympäristövaikutuksia paikallisesti ja maailmanlaajuisesti.

Muut opetussuunnitelman perusteissa mainitut aihekokonaisuudet sisältyvät kaikkiin yksittäisiin kursseihin. Niiden laajuus, käsittelytapa ja näkökulma vaihtelevat kurssisisältöjen ja käytettävien opetusmenetelmien mukaan.

Opiskelijoita innostetaan tieteelliseen harrastamiseen. Tieteellisen kirjoittamisen perusteet, mm. tiedon haku ja lähteiden merkitseminen, ovat opiskelun perustaitoja.

Paikallisuutta korostetaan kaikissa kursseissa nostamalla eri aihealueista esiin tamperealaisia ja pirkanmaalaisia esimerkkejä.

Pirkanmaan ja Tampereen vilkas elinkeinoelämä ja laaja koulutustarjonta mahdollistavat monipuolisen verkostoitumisen. Yhteistyötahot päätetään koulukohtaisesti.

Arviointi

Biologiassa arvioidaan opiskelijan kykyä hallita ja käyttää biologian keskeisiä käsitteitä sekä soveltaa biologisia tietoja. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Taitojen arvioinnissa painotetaan opiskelijan luonnontieteellisiä työskentelytaitoja, ryhmässä toimimista, kykyä käyttää erilaisia lähteitä biologisen tiedon hankinnassa sekä kykyä arvioida tietoa kriittisesti. Harrastuneisuus biologian eri osa-alueisiin voidaan ottaa arvioinnissa huomioon.

Biologian pakolliset kurssit (BI1 ja BI2) suoritetaan numerojärjestyksessä. Syventävä kurssi BI3 voidaan suorittaa pakollisen kurssin BI1 jälkeen. Syventävät kurssit BI4 ja BI5 suoritetaan pakollisten kurssien jälkeen.

Koulukohtaisten syventävien ja soveltavien kurssien suoritus osoittaa harrastuneisuutta, joka otetaan huomioon arvioinnissa.

Kurssin itsenäinen suoritus päätetään koulukohtaisesti, ja sen tulee sisältää kurssikokeen lisäksi tutkielman laatimisen tai vastaavan määrän muita kirjallisia töitä.

Pakolliset kurssit

1. Eliömaailma (BI1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tietää, miten elämän ilmiöitä tutkitaan
- ymmärtää, mitä luonnon monimuotoisuus biosysteemien eri tasoilla tarkoittaa
- ymmärtää evoluution jatkuvuuden, mekanismit ja merkityksen
- tuntee muuntelun, sopeutumisen ja lajien välisten suhteiden merkityksen elämän kehitykselle
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen ja tulkita sen kehitystä
- tuntee ekosysteemien keskeiset toimintaperiaatteet.

KESKEISET SISÄLLÖT

Biologia tieteenä

- elämän ominaisuudet ja perusedellytykset
- biologiset tieteet ja tutkimusmenetelmät

Luonnon monimuotoisuuden ilmeneminen

- ekosysteemien ja lajien monimuotoisuus
- eläinten käyttäytyminen monimuotoisuuden ilmentäjänä
- geneettinen monimuotoisuus

Evoluutio – elämän kehittyminen

- elämän syntyvaiheet
- lisääntymisstrategiat ja evoluutiovoimat
- lajien syntyminen ja häviäminen
- nykyinen eliökunta

Miten luonto toimii?

- elollisen ja elottoman luonnon vuorovaikutus
- ekosysteemien rakenne ja toiminta
- populaatioiden ominaisuudet
- lajien väliset suhteet
- eliöiden sopeutuminen ympäristöönsä ja levinneisyys

Nostetaan esiin Tampereen merkitys bioalan suomalaisena ja kansainvälisenä tutkimis-keskuksena.

Tavoitteena on myös, että opiskelija ymmärtää Tampereen kaupunkiluonnon muutoksen keskeisiä syitä ja oppii havaitsemaan näitä muutoksia ympäristössään. Pohditaan monimuotoisuuden ilmenemistä ja lajien suojelua kaupunkiekosysteemissä ja eliöiden sopeutumista kaupunkiympäristöön.

2. Solu ja perinnöllisyys (BI2)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää solun merkityksen elämän perusyksikkönä, tunnistaa erilaisia soluja ja niiden rakenteita
- ymmärtää solurakenteiden kehityksen ja merkityksen sekä evoluutioprosessin kokonaisuuden
- osaa solun kemiallisen rakenteen ja toiminnan sekä osaa kytkeä ne yksilön toimintaan
- hallitsee solun energiatalouden prosessit ja niiden merkityksen
- tuntee geneettisen informaation rakenteen sekä sen siirtymisen solusta soluun ja sukupolvelta toiselle
- tietää miten geenit ohjaavat solun toimintaa
- osaa periytymisen lainalaisuuksien peruseräätteet
- tietää kuinka soluja tutkitaan ja hallitsee kokeellisen työskentelyn taitoja.

KESKEISET SISÄLLÖT

Solu elämän perusyksikkönä

- miten soluja tutkitaan
- erilaisia soluja
- solun rakenne ja toiminta

Solun energiatalous

- energian sitominen
- energian vapauttaminen

Solujen toiminnan ohjaaminen

- DNA:n rakenne ja toiminta
- proteiinisynteesi

Solujen lisääntyminen

- mitoosi ja sen merkitys
- solujen jakautuminen, kasvu ja erilaistuminen

Periytymisen perusteet

- geenit ja alleelit
- sukusolut ja niiden synty meioosissa
- periytymismekanismit

Populaatiogenetiikka ja synteettinen evoluutioteoria

Tavoitteena on myös, että opiskelija ymmärtää evoluution jatkuvuuden geenisuhteiden jatkuvana muuttumisena populaatioissa ja ekosysteemeissä

Kokeellisen työskentelyn taitojen harjoittelu mahdollistetaan tasapuolisesti kaikille opiskelijoille tarjoamalla yhteistoiminta-aikoina erikoiskursseja joissakin lukioissa.

Syventävät kurssit

3. Ympäristöekologia (BI3)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa ekologian perusteet ja ymmärtää ihmisen toiminnan vaikutuksen elolliseen luontoon
- ymmärtää biodiversiteetin merkityksen ihmiskunnan tulevaisuudelle
- hahmottaa ympäristöongelmien syitä ja niiden seurauksia ekosysteemeissä
- tutustuu suomalaisiin ekosysteemeihin ja niiden erityispiirteisiin sekä perehtyy myös ihmisen muokkaamiin ekosysteemeihin
- tuntee ja osaa arvioida menetelmiä, joilla voidaan tarkkailla ympäristön tilaa ja ratkaista syntyneitä ongelmia
- osaa suunnitella ja toteuttaa pienen tutkimuksen ympäristön tilasta ja esittää sen tulokset
- kehittää ympäristölukutaitoaan, ymmärtää vastuunsa ympäristön tilasta ja osaa toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

KESKEISET SISÄLLÖT

Ekologinen tutkimus

- ekologisten peruskäsitteiden syventäminen
- ekologisen tutkimuksen tehtävä
- ympäristön laadun indikaattorit
- oman tutkimuksen suunnittelu ja toteuttaminen

Biodiversiteetti ja sen merkitys

- biodiversiteetti luonnonvarana
- eliölajien ja elinympäristöjen uhanalaisuus ja suojelu
- biodiversiteetin väheneminen

Ekologiset ympäristöongelmat, niiden syyt ja ratkaisumahdollisuudet

- aineiden kiertoon liittyvät ongelmat
- paikalliset ympäristöongelmat

Suomen luonnon haavoittuvuus

- pohjoiset metsät
- suot
- järvet ja virtavedet
- Itämeri

Kestävä tulevaisuus

- ekologisesti kestävä kehitys ja yksilön valinnat
- rakennettu ympäristö ja kaupunkiekologia

- ekologisesti kestävä tuotanto
- ympäristötekniikan mahdollisuudet

Tarkastellaan ihmisen vuorovaikutusta ympäristön kanssa muuttuvassa maailmassa. Opiskelija ymmärtää maapallon kantokyvyn rajat ja osaa toimia kestävästä tulevaisuudesta paikallisesti.

Suomalaisista ekosysteemeistä tutustutaan erityisesti pirkanmaalaisiin. Paneudutaan joihinkin Tampereen ympäristöongelmista ja niiden ratkaisumahdollisuuksiin. Pohditaan Tampereen viher- ja suojelualueiden merkitystä ihmisen ja luonnon kannalta.

Tavoitteena on lisätä opiskelijan tietoja ihmisen toiminnan vaikutuksista oman ympäristön tilaan. Tutkimuksellinen opiskelu on painotetusti esillä.

4. Ihmisen biologia (BI4)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa ihmissolun erilaistumisen pääpiirteet sekä kudosten ja elinten rakenteet ja toimintaperiaatteet
- ymmärtää ihmisen kemiallisen tasapainon säätelymekanismeja sekä ulkoisten ja sisäisten tekijöiden vaikutuksia niihin
- ymmärtää hermoston toiminnan ja hormonaalisen viestinnän merkityksen yksilön toimintojen ohjaajana
- ymmärtää lisääntymiseen ja ihmisen elinkaareen liittyviä fysiologisia muutoksia sekä ihmisen yhteisöllisyyden merkityksen terveyden kannalta
- pystyy selittämään elimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan ja tuntee merkityksellisimpien sairauksien syntymekanismeja
- ymmärtää ihmisen lajinkehityksen sekä perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen ihmisen terveyteen
- pystyy tarkastelemaan oppimiaan asioita arkielämän esimerkkien avulla ja tutustumaan alan uutisiin ja arvioimaan niitä kriittisesti.

KESKEISET SISÄLLÖT

Ihmisen solujen ja kudosten erityispiirteet

- solujen synty, kasvu ja erilaistuminen kudoksiksi sekä kantasolujen merkitys
- solujen vanheneminen ja kuolema
- syöpä

Elimistöjen rakenne, toiminta ja merkitys

- ruoansulatus ja ravitsemus
- hengityselimistö ja hengityksen säätely
- veri ja verenkierto
- erityselimistöt ja kemiallinen tasapaino
- tuki- ja liikuntaelimistö

Elintoimintojen säätely

- umpirauhaset ja hormonit

- hermosto ja aistit
  - lämmönsäätely
- Ihmisen lisääntyminen

- sukupuolinen kehitys ja seksuaalisuus
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys

Ihmisen elämänkaari ja yhteisöllisyys

Perimän merkitys

- ihmisen evoluutio ja ihminen lajina
- perinnöllisyys ja terveys

Elimistön sopeutuminen ja puolustusmekanismit

- elimistön puolustusjärjestelmät
- ihminen ja mikrobit
- myrkylliset aineet ja mutageenit

Tavoitteena on myös, että opiskelija ymmärtää omien valintojensa vaikutukset terveyteen ja yhteisönsä hyvinvointiin.

5. Bioteknologia (BI5)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan solun hienorakenteesta ja solun eri osien toiminnasta
- ymmärtää elämän keskeisten molekyylien rakenteen ja merkityksen solun toiminnassa
- hallitsee tärkeimpien mikrobiryhmien kuten bakteerien ja virusten rakenteen, toiminnan ja lisääntymisen periaatteet
- tuntee geenien toiminnan ja sen säätelyn
- tuntee geenien etsintä- ja tunnistusmenetelmiä sekä geenien siirtämisen tekniikan pääpiirteet ja hallitsee geeni- ja biotekniikan keskeiset käsitteet
- tuntee biotekniikan tarjoamia sovellusmahdollisuuksia eri biotieteissä ja teollisuudessa
- pystyy arvioimaan biotekniikan kehittymisen luomia mahdollisuuksia, uhkatekijöitä ja eettisiä ongelmia sekä tekemään niiden pohjalta perusteltuja arkielämän ratkaisuja.

KESKEISET SISÄLLÖT

Solun hienorakenne ja solujen välinen viestintä

Solut proteiinien valmistajina

- DNA:n, geenien ja genomien rakenne
- entsyymit solun ja biotekniikan työkaluina

Geenien toiminta

- geenin toiminta ja sen säätely
- mutaatiot

Geenitekniologia ja sen mahdollisuudet

- geenitekniikan menetelmät ja geenikartoitus
- geenitutkimus lääketieteessä
- geenitutkimus yksilöiden tunnistamismenetelmänä

Mikrobit ja niiden merkitys

- bakteerin ja viruksen rakenne, toiminta ja lisääntyminen
- bakteerin viljely ja käsittely
- mikrobit luonnossa ja ihmisen taloudessa

Biotekniikka teollisuudessa

Kasvien ja eläinten jalostus

Geenitekniikan etiikka ja lainsäädäntö

Kurssilla nostetaan esiin Tampereen merkitystä bioalan suomalaisena ja kansainvälisenä tutkimiskeskuksena.

Kokeellisen työskentelyn taitojen harjoittelu mahdollistetaan tasapuolisesti kaikille opiskelijoille tarjoamalla erikoiskursseja (joissakin lukioissa) yhteistoiminta-aikoina.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

6. Luontoretkeily (BI6)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on antaa opiskelijoille mahdollisuus syventää luonnontuntemustaan ja kartuttaa taitoja biologisessa kenttätutkimuksessa. Opiskelija tutustuu jokamiehen oikeuksiin ja oppii retkeilytaitoja sekä luonnonantimien hyväksikäyttöä.

SISÄLLÖT

Kurssiin kuuluu retki opiskelijoiden kanssa ennalta sovittavaan kohteeseen, esimerkiksi kansallispuistoon. Kurssilla tutustutaan kasveihin, eläimiin, sieniin ja kohteen geologiaan. Opiskelijat myös suorittavat kirjallisuuteen perustuvia tehtäviä ennen retkeä ja retkeilyn aikana. Retkellä tärkeintä on luonnon elämyksellinen kokeminen.

ARVIOINTI

Kurssin hyväksytyt suorittaminen edellyttää tehtävien suorittamista sekä aktiivista osallistumista retkeilyyn.

6. Biologiaa abiturienteille (BI7) – laajuus 0,5 kurssia

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaan biologian valtakunnalliset pakolliset ja syventävät kurssit niin, että eri kursseista hahmottuu johdonmukainen kokonaiskuva
- valmistautuu ainerealin kirjoittamiseen harjoittelemalla vastaustekniikkaa ja osaa esittää asiat täsmällisesti ja johdonmukaisesti sekä osaa arvioida tietojen soveltuvuutta
- osaa analysoida ja vertailla esitettyjä tietoja ja annettuja lähteitä
- osaa yhdistellä tietoja kurssi- ja ainerajat ylittäen

SISÄLLÖT

Syvennetään ja kerrataan biologian pakollisten ja valtakunnallisten kurssien keskeisiä sisältöjä.

5.8 Maantiede

Maantieteessä tarkastellaan elottoman ja elollisen luonnon sekä ihmisen luomien järjestelmien rakennetta ja toimintaa. Maantieteen opetuksen tulee ohjata opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutussuhteita sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä. Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia ympäristökysymysten alueelliseen jäsentämiseen ja kestäväen kehityksen mukaisten ratkaisujen etsimiseen.

Lukion maantieteen opetuksen tulee auttaa opiskelijaa ymmärtämään maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja ongelmia sekä niiden ratkaisumahdollisuuksia. Tavoitteena on, että opiskelija oppii maantieteellisen tiedon avulla havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja mielipiteitä, ottamaan kantaa lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Opetuksen tavoitteet

Maantieteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hankkia, tulkita ja kriittisesti arvioida maantieteellistä tietoa, kuten karttoja, tilastoja, kirjallisia, digitaalisia ja muita medialähteitä sekä osaa hyödyntää monipuolisesti tietotekniikkaa maantieteellisten tietojen esittämisessä
- ymmärtää, mitä alueellisuus, tila ja paikka merkitsevät maantieteessä ja maantieteellisessä ajattelussa
- osaa kuvata luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä osaa kriittisesti arvioida ajankohtaisia maailman tapahtumia
- osaa havainnoida, analysoida ja arvioida luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön tilaa, niissä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisten hyvinvointia paikallisesti ja maailmanlaajuisesti
- ymmärtää, mitä alueellinen kehittyneisyys merkitsee ja osaa pohtia mahdollisuuksia ratkaista taloudellisia ja sosiaalisia eriarvoisuusongelmia
- tuntee ja ymmärtää erilaisia kulttuureja sekä suvaitsee ja kunnioittaa erilaisuutta
- tuntee suunnittelun keinoja eri aluetasoilla ja tietää mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä kehitykseen
- osaa toimia ympäröivän maailman kysymyksiin kantaaottavana ja kestäväen kehityksen puolesta toimivana aktiivisena maailmankansalaisena.

Kestäväen kehityksen aihekokonaisuus on keskeisenä teemana kaikessa maantieteen

opetuksessa:

"Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuva jatkuva ja ohjattu yhteiskunnan muutos, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet."

Maantieteessä tarkastellaan ihmisen vuorovaikutusta ympäristön kanssa alueellisesti. Taavoitteena on, että opiskelija ymmärtää maapallon kantokyvyn rajat ja saa kokemuksia siitä, miten tulevaisuutta rakennetaan yhteistyöllä ja oikeudenmukaisilla päätöksillä.

Kestävän kehityksen periaatteita pyritään toteuttamaan kaikessa toiminnassa, myös lukion oman ympäristöohjelman tai kestävän kehityksen ohjelman avulla.

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus on keskeisenä teemana kaikessa maantieteen opetuksessa. Kulttuuri-identiteetti muodostuu opiskelijalle erityisesti hänen lähiympäristönsä antamista kokemuksista.

Teknologia ja yhteiskunta on keskeisenä aihekokonaisuutena kaikessa maantieteen opetuksessa.

Eryistä huomiota kiinnitetään ihmisen perustarpeiden näkökulmasta hyödylliseen ja hyödyttömään teknologiaan ja niiden ympäristövaikutuksiin. Opiskelijat pohtivat omien elintapojensa ja valintojensa vaikutuksia lähiympäristönsä ja maailman tilaan.

Muut opetussuunnitelman perusteissa mainitut aihekokonaisuudet sisältyvät kaikkiin yksittäisiin kursseihin. Niiden laajuus, käsittelytapa ja näkökulma vaihtelevat kurssisisältöjen ja käytettävien opetusmenetelmien mukaan. Hyvinvointi-käsitettä tarkastellaan myös laajasta, kulttuurirajat ylittävästä näkökulmasta käsin.

Paikallisuutta korostetaan kaikissa kursseissa nostamalla eri aihealueista esiin tampere-laisia ja pirkanmaalaisia esimerkkejä.

Pirkanmaan ja Tampereen vilkas elinkeinoelämä ja laaja koulutustarjonta mahdollistavat monipuolisen verkostoitumisen. Yhteistyötahot päätetään koulukohtaisesti.

Arviointi

Maantieteessä arvioidaan maantieteellisen ajattelun kehittymistä tietojen ja taitojen suhteen. Arvioinnin kohteina ovat peruskäsitteiden hallinta, valmius perustella maantieteellisiä väittämiä ja kannanottoja sekä taito havaita alueellisia riippuvuuksia. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito tulkita ja arvioida maantieteellistä tietoa sekä soveltaa maantieteellistä tietoa eri tilanteissa. Arvioitavia taitoja ovat maantieteellisen tiedon analysointi-, käsittely- ja esittämistaidot kuten kartan tulkintataito ja muut graafiset taidot sekä opiskelijan yhteistyötaidot.

Maantieteen pakolliset kurssit (GE1, GE2) suoritetaan numerojärjestyksessä. Syventävät kurssit (GE3, GE4) suoritetaan pakollisten kurssien jälkeen.

Koulukohtaisten syventävien ja soveltavien kurssien suoritus osoittaa harrastuneisuutta, joka otetaan huomioon arvioinnissa.

Kurssin itsenäinen suoritus päätetään koulukohtaisesti, ja sen tulee sisältää kurssikokeen lisäksi tutkielman laatimisen tai vastaavan määrän muita kirjallisia töitä.

Pakolliset kurssit

1. Sininen planeetta (GE1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää luonnonmaantieteen peruskäsitteitä
- ymmärtää maapallon planetaarisuudesta johtuvat ilmiöt
- osaa kuvata ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan
- ymmärtää, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat ja osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä
- ymmärtää elottoman ja elollisen luonnon vyöhykkeisyyden maapallolla
- osaa soveltaa hankkimaansa luonnonmaantieteellistä tietoa sekä paikallisesti että maailmanlaajuisesti.

KESKEISET SISÄLLÖT

Maantieteellinen ajattelu

- Mitä on maantiede?
- maantiede luonnontieteenä
- maantieteellinen tietoaaines, tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen kulku
- maailmankuvan muutos ja karttakuvan kehitys

Maan planetaarinen luonne

- aurinkokunnan synty ja perusrakenne
- Aurinko ja sen vaikutukset maapallolla
- Maan planetaariset liikkeet ja niistä johtuvat ilmiöt

Ilmakehä liikkeessä

- ilmakehän rakenne ja merkitys
- tuuli ja sen synty, planetaariset ja alueelliset tuulet sekä paikallistuulet

Vesikehä liikkeessä

- veden kiertokulku luonnossa
- sateiden synty ja jakautuminen
- meriveden liikkeet ja merkitys

Sää ja ilmasto

- sää ja sen ennustaminen
- lämpö- ja ilmastovyöhykkeet
- ilmastonmuutos

Maapallon muuttuvat pinnanmuodot

- Maan rakenne
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina

Maapallon kasvillisuusvyöhykkeet

- kasvillisuusvyöhykkeiden sijainti ja kuvaus
- ihmisen toiminnan edellytykset ja vaikutukset eri kasvillisuusvyöhykkeillä

Luonnonmaisemien tulkinta karttojen ja kuvien avulla

Opiskelija saa tietoa Pirkanmaasta luonnonmaantieteellisenä alueena ja oppii havaitsemaan siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelijan maantieteellinen ajattelu kehittyy maapallosta ja lähiympäristöstä saadun lisääntyvän tiedon avulla.

2. Yhteinen maailma (GE2)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää kulttuurimaantieteen käsitteitä sekä osaa tulkita ihmisen toimintaan liittyviä ilmiöitä ja rakenteita kulttuurimaantieteen teorioita ja malleja hyväksi käyttäen
- tuntee eri kulttuureja ja osaa arvioida niiden kehittymiseen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida maapallon eri alueiden väestönkehitystä ja asutuksen piirteitä sekä kaupungistumisen syitä ja seurauksia
- osaa arvioida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan eri alueilla sekä ymmärtää ekologisesti ja taloudellisesti kestävän kehityksen merkityksen
- tuntee aluesuunnittelun tavoitteita ja vaikuttamiskeinoja
- tuntee kehittyneisyserojen erilaiset ilmenemismuodot
- osaa arvioida ihmisten hyvinvointia, ympäristön tilaa sekä kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävää kehitystä nyt ja tulevaisuudessa maapallon eri alueilla.

KESKEISET SISÄLLÖT

Kulttuurimaantieteen olemus ja tehtävät

- lähestymistavat ja näkökulmat
- maantieteellinen mieltäminen ja miellekartat
- paikkojen kokeminen ja alueellinen identiteetti

Väestö ja asutus

- väestönkehitys ja väestönkasvu
- asutuksen alueellinen jakautuminen, muuttoliikkeet ja kaupungistuminen
- kulttuurit ja kulttuurien muuttuminen sekä vähemmistökulttuurit

Luonnonvarat

- luokittelu ja riittävyys

Alkutuotanto ja ympäristö

- ravinnontuotanto ja ravinnon riittävyys sekä kestävä maa- ja kalatalous
- maatalouden muodot
- metsät luonnonvarana ja kestävä metsätalous

Teollisuus ja energia

- raaka-aineet ja energialähteet
- teollisuuden sijainti
- kestävän teollisuuden ja energiatalouden periaatteet

Liikkuminen ja vuorovaikutus

- liikennejärjestelmät
- matkailu ja sen merkitys eri alueilla
- maailmankauppa
- alueellinen leviämismalli – maantieteellinen diffuusio

Ihmistoiminnan alueellinen rakenne

- ytimet ja periferiat
- maankäyttö maaseudulla ja kaupungeissa
- keskukset ja vaikutusalueet
- kulttuurimaisemien tulkinta karttojen ja kuvien avulla

Kehityksen ohjailu ja kestävä kehitys

- aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet
- kehittyneisyyserot eri aluetasoilla
- kansainvälinen yhteistyö
- globalisaatio

Opiskelija saa tietoa monikulttuurisesta Tampereesta ja oppii havaitsemaan kulttuurimaiseman muutoksia lähiympäristössään.

Opiskelija ymmärtää alueellisia kehityseroja sekä paikallisen ja kansainvälisen yhteistyön merkityksen.

Syventävät kurssit

3. Riskien maailma (GE3)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee luonnon toimintaan, ihmisen toimintaan sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutukseen liittyvät riskit maapallolla sekä osaa arvioida niiden merkitystä ihmisen ja ympäristön kannalta
- tuntee millaisia riskejä maapallon eri alueilla ilmenee sekä osaa vertailla ja arvioida eri alueiden riskiherkkyyttä sekä maailmanlaajuisesti että paikallisesti
- osaa arvioida alueiden kehittyneisyyden ja alueilla ilmenevien riskien välistä suhdetta
- osaa seurata ja kriittisesti arvioida ajankohtaisia riskiuutisia eri medioissa sekä osaa soveltaa oppimaansa tietoa riskiuutisten analysointiin ja arviointiin
- tietää, millaisten ratkaisujen avulla uhkia voidaan välttää tai niiden vaikutuksia lieventää
- ymmärtää, että ihminen vaikuttaa omalla toiminnallaan maapallon elinkelpoisuuteen sekä ihmisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen
- tietää mahdollisuudet ennakoita ja varautua riskeihin, säädellä ristiriitoja sekä toimia kestäväen kehityksen mukaisesti.

KESKEISET SISÄLLÖT

Riskien maantiede, riskien luokittelu ja merkitys

Luonnon toimintaan liittyvät riskit ja riskialueet

- avaruuteen liittyvät uhkat, endogeeniset riskit, myrskyt, tulvat, kuivuus ja eliöperäiset riskit
- luonnonriskeihin varautuminen

Ihmisen ja luonnon riippuvuuteen liittyvät ympäristöriskit ja riskialueet

- luonnonvarojen käyttöön liittyvät riskit: energiakysymykset ja luonnonvarojen riittävyys, puhtaan veden saatavuus, eroosio ja aavikoituminen, ilmaston muutos, saastuminen ja

biodiversiteetin heikkeneminen

- mahdollisuudet estää ja pienentää ympäristöriskejä kestävä kehityksen keinoin
- Ihmiskunnan riskit ja riskialueet
- väestönkasvu ja nälkä, kaupungistuminen, globalisoitumiseen liittyvät riskit, yhteiskunnalliset ja poliittiset jännitteet, sodat, pakolaisuus ja sosiaalinen eriarvoistuminen
  - ristiriitojen säätelymahdollisuudet
- Tekniset riskit

Tavoitteena on myös, että opiskelija osaa vertailla ihmisen toiminnan vaikutuksesta syntyviä paikallisia riskejä ja mahdollisuuksia maapallon muiden alueiden vastaaviin.

Tutkimuksellinen opiskelu ja median käyttö ovat painotetusti esillä.

4. Aluetutkimus (GE4)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kartografian perusteet
- tuntee maantieteellisten paikkatietojärjestelmien periaatteita ja sovellusmahdollisuuksia
- osaa kerätä tiettyyn alueeseen liittyvää tietoa eri tavoin kuten kenttähavainnoinnin, kyselyn tai haastattelun avulla sekä kartastoista, kartoista, tilastoista ja muista lähteistä
- osaa käyttää tietoverkkoja aineistojen hankinnassa, vuorovaikutteisessa työstämisessä ja tulosten julkaisemisessa
- osaa visualisoida alueellista tietoa karttoina, diagrammeina ja valokuvina
- osaa analysoida ja tulkita hankkimaansa aineistoa ja laatia aineiston avulla kuvauksen alueesta
- osaa tieteellisen kirjoittamisen periaatteet, kuten kriittisen lähteiden käytön ja viittaustekniikan sekä tuntee tekijänoikeudet.

KESKEISET SISÄLLÖT

Kartografian perusteet ja maantieteelliset lähdeaineistot

- kenttähavainnot, kysely ja haastattelu
- kartat, niiden mittakaavat, karttaprojektiot ja karttatyypit, ilmakuvat ja satelliittikuvat
- numeeriset lähteet sekä niiden visualisointi karttoina ja diagrammeina
- painettu lähdekirjallisuus ja digitaalisessa muodossa kuten tietoverkoissa ja CD-ROM-tallenteina olevat lähteet

Paikkatietojärjestelmät

- paikkatiedon perusteet ja sen sovellusmahdollisuudet
- esimerkkejä maantieteellisen lähdeaineiston käsittelystä, tulkinnasta ja visualisoinnista
- eritasoisilla alueilla paikkatieto-ohjelman avulla

Oma aluetutkimus

- tutkimusalueen valinta
- aineiston keruu karttojen, tilastojen, digitaalisen paikkatietoaineiston tai muiden

tietolähteiden avulla, aineiston käsittely ja tulkinta sekä pienimuotoisen aluekuvauksen raportointi

- aihealueet: tutkimusalueen sijainti osana laajempia aluekokonaisuuksia, alueen koko, luonnonolot, väestö ja asutus, luonnonvarat ja maankäyttö, elinkeinot, liikenne ja palvelut, alueen jako osa-alueisiin sekä alueen ongelmat ja kehittäminen

Kurssilla tarkastellaan ihmisen vuorovaikutusta alueellisesti. Liikkeelle lähdetään omasta pirkanmaalaisesta näkökulmasta ja edetään suurempiin aluekokonaisuuksiin.

Tavoitteena on myös, että opiskelija osaa soveltaa oppimiaan tietoja ja taitoja arkielämässä.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

5. Ajankohtaista maantieteessä (GE5) – laajuus 0,5 kurssia

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa maantieteen valtakunnalliset pakolliset ja syventävät kurssit niin, että eri kursseista hahmottuu johdonmukainen kokonaiskuva
- valmistautuu ainerealin kirjoittamiseen harjoittelemalla vastaustekniikkaa ja osaa esittää asiat täsmällisesti ja johdonmukaisesti sekä osaa arvioida tietojen soveltuvuutta
- osaa analysoida ja vertailla esitettyjä tietoja ja annettuja lähteitä
- osaa yhdistellä tietoja kurssi- ja ainerajat ylittäen

SISÄLLÖT

Syvennetään ja kerrataan maantieteen pakollisten ja valtakunnallisten kurssien keskeisiä sisältöjä.

5.9 Fysiikka

Fysiikka on empiirinen luonnontiede, jossa luonnon perusrakennetta ja -ilmiöitä pyritään ymmärtämään ja selittämään käyttäen luonnosta kokeellisin menetelmin saatavaa tietoa. Tavoitteena on löytää luonnossa yleispäteviä lainalaisuuksia ja esittää ne matemaattisina malleina.

Fysiikan opiskelulle luonteenomainen kokeellisuus voi olla aihepiirin, opetuksen vaiheen ja välineiden mukaan opiskelijoiden omakohtaista työskentelyä, opettajan esittämiä demonstraatioita, vierailujen, videoiden tai vain kerronnan kautta tapahtuvaa toimintaa. Kokeellisuudella tuetaan opiskelijaa omaksumaan uusia luonnontieteellisiä käsitteitä, periaatteita ja malleja. Fysiikan opiskelu kehittää opiskelijan kokeellisen työskentelyn ja yh-

teistyön taitoja. Kokeellisuus auttaa opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteiden luonnetta ja tukee luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä.

Opiskelija oppii tarkastelemaan luonnon rakenteita ja ilmiöitä omien aikaisempien tietojensa ja käsitystensä valossa. Hän oppii tiedostamaan ja kyseenalaistamaan ennakkokäsityksiään ja tarkentamaan maailmankuvaansa hankkimansa uuden tiedon perustella. Opiskelija oppii suunnittelemaan kokeita yhdessä ja keskustelemaan kokeellisesti hankitusta tiedosta tai aineistosta, sen käsittelystä ja mallintamisesta sekä sen luotettavuuden arvioimisesta. Opiskelijayhteisö oppii jakamaan uuden tiedon keskenään.

Luonnontieteiden opiskelussa tiedon hankkimiseen käytetään kokeellisia menetelmiä, erilaisia tiedon lähteitä sekä tapoja käsitellä tietoa. Fysikaalisen tiedon lähteenä on ensisijaisesti luonto. Koulussa luonnontieteellisen tiedon lähteinä ovat lisäksi oppi- ja tietokirjat, digitaaliset tietovarannot ja alan asiantuntijat.

Opetuksen tavoitteet

Fysiikan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tiedostaa ihmisen osana luontoa ja ymmärtää fysiikan merkityksen luonnon ilmiöiden mallintamisessa
- ymmärtää kokeellisen toiminnan ja teoreettisen pohdiskelun merkityksen luonnontieteellisen tiedon muodostumisessa
- hahmottaa fysiikan merkityksen tieteessä, taiteessa, tekniikassa, kommunikaatiossa ja elinkeinoelämässä sekä ihmisen arkiympäristössä
- vaikuttaa aktiivisesti ja vastuullisesti terveellisen ja turvallisen ympäristön luomiseksi
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- pystyy ratkaisemaan luonnontieteiden ja teknologian alaan kuuluvia ongelmia fysiikan lakeja ja käsitteitä luovasti hyväksi käyttäen
- hankkii ja käsittelee tietoa yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa asiantuntijayhteisön tapaan
- suunnittelee ja tekee yksinkertaisia mittauksia, kykenee tulkitsemaan ja arvioimaan tuloksia sekä soveltamaan niitä
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä tiedonhankinnassa sekä kykenee esittämään ja julkistamaan tietoja monipuolisella tavalla myös teknisiä apuvälineitä käyttäen
- tarkastelee fysiikan merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta sekä ihmistä fysiikan tietojen soveltajana, tutustuu fysiikan sovelluksiin ja niiden taitavaan, eettiseen ja hallittuun käyttöön tuotteiden aikaansaamisessa ja arkielämän helpottamisessa sekä saa valmiuksia ymmärtää teknologisten sovellusten vaikutuksia.

Arviointi

Fysiikassa arvioidaan opetussuunnitelman perusteissa esitettyjen kurssikohtaisten fysiikan tietojen ja niiden soveltamistaitojen saavuttamista erityisesti matemaattisia malleja käyttäen. Arvioinnin kohteena ovat myös tiedonkäsittelytaitojen, kokeellisen työskentelyn taitojen sekä muiden opiskelua tukevien taitojen kehittyminen, kuten fysikaalisen ongelman ratkaisuprosessin jäsenetty kuvaaminen.

Koulukohtaiset syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Koulukohtaiset soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Suoritusjärjestys

Kurssit suositellaan suoritettavaksi numerojärjestyksessä. Poikkeavaan suoritusjärjestykseen vaadittavat edeltävät kurssit löytyvät alla olevasta taulukosta.

Kurssi	Edeltävät kurssit
Fysiikka luonnontieteenä (FY1)	
Lämpö (FY2)	FY1
Aallot (FY3)	FY1
Liikkeen lait (FY4)	FY1
Pyöriminen ja gravitaatio (FY5)	FY1 ja FY4
Sähkö (FY6)	FY1 ja FY4
Sähkömagnetismi (FY7)	FY1, FY4 ja FY 6
Aine ja säteily (FY8)	FY1 ja FY4

Itsenäinen suoritus

Pakollista kurssia (FY1) ei suositella itsenäisesti suoritettavaksi. Loput valtakunnalliset syventävät kurssit voidaan suorittaa itsenäisesti.

Aihekokonaisuudet

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys –aihekokonaisuus näkyy kurssilla niin, että opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus oppilastoissa työskennellä vastuullisesti ja osallistuen.

Viestintä- ja mediaosaamisen aihekokonaisuus näkyy fysiikassa niin, että opiskelijalle annetaan mahdollisuus tutustua eri fysiikan oppimisen viestintäkanaviin sekä fysiikan erilaisiin mittauslaitteisiin (tietokoneavusteinen mittaus, graafiseen laskimeen liitettävät anturit).

Yrittäjyyttä opiskelija oppii esimerkiksi yritys- ja teollisuusvierailujen kautta, jolloin voidaan myös pohtia paikallista teollisuuden ja teknologian kehittymistä.

Aihekokonaisuuksia on mahdollista toteuttaa normaalien kurssisisältöjen lisäksi

- yritysvierailuina
- oppilaitosvierailuina
- verkostoitumalla
- vierailevien luennoitsijoiden avulla
- oppilasprojekteina
- teknologisiin sovelluksiin / keksintöihin tutustumalla
- kansainvälisenä toimintana
- oppiaineiden välisinä integraatioprojekteina.

Pakollinen kurssi

1. Fysiikka luonnontieteenä (FY1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa tyydytystä tiedon ja ymmärtämisen tarpeelleen sekä saa vaikutteita, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa kohtaan
- tutustuu aineen ja maailmankaikkeuden rakenteeseen liittyviin peruskäsitteisiin ja osaa jäsentää käsitystään luonnon perusrakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- ymmärtää, kuinka luonnontieteellinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- suunnittelee ja tekee yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita sekä kykenee tulkitsemaan ja arvioimaan kokeellisesti saatua tietoa ja esittämään sitä muille
- tulkitsee ja mallintaa kokeellisen työn tuloksia graafisesti
- käyttää opiskelun tukena tieto- ja viestintätekniikkaa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- fysiikan merkitys historian eri vaiheissa ja nykyaikana
- aineen ja maailmankaikkeuden rakenteet ja perusvuorovaikutukset
- energian, erityisesti säteilyn, sitoutuminen ja vapautuminen luonnon ja ihmisen aikaansaamissa prosesseissa
- kokeellisuus ja mallintaminen perustana fysikaalisen tiedon rakentumisessa, mittaaminen, tulosten esittäminen ja niiden luotettavuuden arviointi
- voima liikkeen muutoksen aiheuttajana
- liikkeen kuvaamisessa tarvittavat peruskäsitteet ja liikkeen graafinen esitys

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys sekä hyvinvointi ja turvallisuus aihekokonaisuudet esiintyvät kurssilla esimerkiksi säteilyn ja liikenneturvallisuuden opintokokonaisuuksissa.

Teknologia ja yhteiskunta aihekokonaisuutta voidaan tarkastella fysiikan historian ja maailmankaikkeuden opintokokonaisuuksissa.

Työskentelytapoja ovat esimerkiksi

- yksilö-, pari- tai ryhmätyöt
- opiskelijaesitykset ja -tutkielmat
- videoiden ja tietoverkkojen käyttö.

Syventävät kurssit

Syventävien kurssien tavoitteena on, että opiskelija

- saa valmiuksia opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla
- tutkii luonnon ilmiöitä sekä mallintaa ja esittää niitä matemaattisten ja graafisten menetelmien avulla
- rakentaa fysiikan malleja ja käyttää niitä ennusteiden tekemiseen

- tutkii ja havainnollistaa malleja tieto- ja viestintätekniiikan avulla
- tutustuu klassisen fysiikan osa-alueisiin ja modernin fysiikan alkeisiin
- tutustuu fysiikan eri osa-alueisiin liittyvään teknologiaan
- tutustuu fysiikan merkitykseen yhteiskunnan eri alueilla
- tutustuu fysiikan sovelluksiin ja niihin liittyviin turvallisuustekijöihin.

2. Lämpö (FY2)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee lämpöön liittyvät ilmiöt
- tutkii aineen termodynaamiseen tilaan tai lämpöopin pääsääntöihin liittyviä ilmiöitä
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan kriittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon.

KESKEISET SISÄLLÖT

- kaasujen tilanmuutokset ja lämpölaajeneminen
- paine, hydrostaattinen paine
- kappaleiden lämpeneminen, jäähtyminen, olomuodon muutokset ja lämpöenergia
- mekaaninen energia, työ, teho ja hyötysuhde
- lämpöopin pääsäännöt, sisäenergia
- energiavarat

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys sekä teknologia ja yhteiskunta aihekokonaisuuksia voidaan tarkastella energiavarojen hyödyntämisessä energiantuotannon eri vaiheissa.

Työskentelytapoja ovat esimerkiksi

- väittely
- posterit.

3. Aallot (FY3)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa yleiskuvan luonnon jaksollisista ilmiöistä ja perehtyy niitä selittäviin keskeisiin periaatteisiin
- perehtyy värähdys- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä, ääntä tai sähkömagneettisia aaltoja.

KESKEISET SISÄLLÖT

- harmoninen voima ja värähdysliike
- aaltoliikkeen synty ja aaltojen eteneminen
- aaltoliikkeen interferenssi, diffraktio ja polarisoituminen
- heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen

- valo, peilit ja linssit
- ääni, melun terveysvaikutukset ja kovalta ääneltä suojautuminen

Hyvinvointi ja turvallisuus sekä teknologia ja yhteiskunta aihekokonaisuus voidaan huomioida äänen ja optisten laitteiden sovelluksissa.

4. Liikkeen lait (FY4)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää liikkeeseen liittyviä ilmiöitä ja käsittelee niitä selittäviä malleja
- tutkii etenemisliikkeeseen liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja perehtyy niiden avulla Newtonin lakeihin
- ymmärtää säilymlakien merkityksen fysiikassa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- liikkeen mallit ja Newtonin lait
- etä- ja kosketusvoimat, erityisesti liikettä vastustavat voimat, noste
- liikemäärän säilyminen ja impulssiperiaate
- liike- ja potentiaalienergia sekä työperiaate
- värähdysliikkeen energia

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys sekä hyvinvointi ja turvallisuus aihekokonaisuuksia voidaan korostaa liikenneturvallisuutta tarkasteltaessa.

Työskentelytapoja ovat esimerkiksi

- väittely/paneeli.

5. Pyöriminen ja gravitaatio (FY5)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan mekaniikassa sekä statiikkaan ja pyörimiseen liittyvien ilmiöidenlaskennallista hallintaa
- syventää tuntemustaan mekaniikan maailmankuvasta.

KESKEISET SISÄLLÖT

- momentti ja tasapaino pyörimisen suhteen
- pyörimisliikkeen mallit, tasainen ja tasaisesti kiihtyvä pyörimisliike
- pyörimisen liikeyhtälö
- pyörimismäärän säilyminen
- pyörimisliikkeen energia
- ympyräliike ja ympyräliikkeen kiihtyvyys
- gravitaatio ja gravitaation alainen liike

- heittoliike ja planeettojen liike
- satelliitit ja niiden käyttö

Aihekokonaisuus hyvinvointi ja turvallisuus voidaan ottaa esille esimerkiksi rakennustekniikassa ja satelliittien käytössä.

6. Sähkö (FY6)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää sähköön liittyviä peruskäsitteitä, tutustuu mittaustekniikkaan
- osaa tehdä sähköopin perusmittauksia sekä rakentaa ja tutkia yksinkertaisia virtapiirejä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- sähköpari, sähkövirran kulku metallijohteessa
- jännitteen ja sähkövirran mittaaminen
- Ohmin laki
- Joulen laki
- vastukset, vastusten kytkennät ja Kirchoffin lait
- Coulombin laki, homogeeninen sähkökenttä ja aine sähkökentässä
- kondensaattori, kytkennät ja energia
- sähkövirran kulku puolijohteessa, esimerkkinä diodi

Hyvinvointi ja turvallisuus sekä teknologia ja yhteiskunta aihekokonaisuudet voidaan ottaa esille sähkölaitteiden tekniikassa ja käyttöturvallisuudessa.

Kestävää kehitystä voidaan tarkastella esimerkiksi akkujen ja paristojen sekä muiden komponenttien kehittymisen ja kierrätyksen näkökulmasta.

7. Sähkömagnetismi (FY7)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tuntemustaan sähkömagnetismin ilmiöistä
- perehtyy sähköturvallisuuteen
- syventää tuntemustaan sähkömagneettisten ilmiöiden merkityksestä yhteiskunnassa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- magneettinen voima, magneettikenttä ja aine magneettikentässä
- varattu hiukkanen homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä
- induktiolaki ja Lenzin laki
- induktioilmiöitä - pyörrevirrat, generaattori ja itseinduktio
- energian siirto sähkövirran avulla

- tehollisen jännitteen ja sähkövirran mittaaminen sekä impedanssin taajuusriippuvuuden määrittäminen
- värähtelypiiri ja antenni, sähkömagneettinen viestintä
- sähköturvallisuus
- energiateollisuus

Hyvinvointi ja turvallisuus sekä teknologia ja yhteiskunta aihekokonaisuudet voidaan liittää sähköenergiantuotannon ja sähkömagneettisen viestinnän opintokokonaisuuksiin.

8. Aine ja säteily (FY8)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu kvantittumiseen, dualismiin sekä aineen ja energian ekvivalenssiin aineen rakennetta ja rakenneosien dynamiikkaa hallitsevina periaatteina
- syventää kokonaiskuvaa fysiikan kehityksestä ja sen pätevyysalueesta luonnonilmiöiden tulkitsijana.

KESKEISET SISÄLLÖT

- sähkömagneettinen säteily
- röntgensäteily
- mustan kappaleen säteily
- valosähköilmiö
- säteilyn hiukkasluonne ja hiukkasten aaltoluonne
- atomimallit esimerkkinä Bohrin atomimalli
- kvantittuminen, viivaspektri, atomin energiatilat ja energiatasokaavio
- atomiytimen rakenne
- radioaktiivisuus ja säteilyturvallisuus
- massan ja energian ekvivalenssi
- ydinreaktiot ja ydinenergia
- aineen pienimmät osaset ja niiden luokittelu

Ydinenergian opintokokonaisuuteen voidaan liittää aihekokonaisuudet aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys sekä teknologia ja yhteiskunta.

Lisäksi hyvinvointi ja turvallisuus voidaan huomioida radioaktiivisuuden ja röntgensäteilyn kohdalla.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

Edeltävät opinnot

Kurssi	Edeltävät kurssit
Kokeellinen fysiikka (FY9)	FY1 ja FY2
Lukion fysiikan kokonaiskuva (FY10)	FY1 – FY6

9. Kokeellinen fysiikka (FY9)

Kurssilla tutkitaan kokeellisesti ilmiöitä fysiikan eri osa-alueilta ja opetellaan raportoimaan tehty koe ja kokeen tulokset. Kurssi voi sisältää mahdollisuuksien mukaan vierailuja ja ekskursion erillisiin tutkimus- ja teollisuuslaitoksiin.

10. Lukion fysiikan kokonaiskuva (FY10)

Kurssilla kootaan yhteen eri fysiikan osa-alueet ja muodostetaan kokonaiskuva. Syvennetään eri osa-alueiden osaamista laskennallisella tasolla. Harjoitellaan reaalikokeeseen vastaamista.

Kurssilla keskitytään kertaamaan ja syventämään pääasiassa lämpöopin, mekaniikan ja aaltoliikkeen osa-alueita. Muut fysiikan osa-alueet kerrataan kurssissa FY11.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

11. Fysiikan valmennuskurssi (FY11)

TAVOITTEET

Kurssilla vahvistetaan opiskelijoiden käsitystä fysiikasta eri osa-alueista muodostuvana kokonaisuutena ja huomioidaan reaalikokeen ja jatko-opintopaikkojen vaatimukset.

SISÄLLÖT

Ratkaistaan tehtäviä kerraten ja syventäen erityisesti sähköopin, sähkömagnetismin ja modernin fysiikan (aine ja säteily) osa-alueita. Kurssi on jatkokurssi kurssille FY10.

5.10 Kemia

Kemian opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus välittää kuvaa kemiasta yhtenä keskeisenä perusluonnontieteenä, joka tutkii ja kehittää materiaaleja, tuotteita, menetelmiä ja prosesseja kestäväen kehityksen edistämiseksi. Opetus auttaa ymmärtämään jokapäiväistä elämää, luontoa ja teknologiaa sekä kemian merkitystä ihmisen ja luonnon hyvinvoinnille tutkimalla aineita, niiden rakenteita ja ominaisuuksia sekä aineiden välisiä reaktioita.

Kemian opetukselle on luonteenomaista kemiallisten ilmiöiden ja aineiden ominaisuuksien havaitseminen ja tutkiminen kokeellisesti, ilmiöiden tulkitseminen ja selittäminen mallien ja rakenteiden avulla, ilmiöiden kuvaaminen kemian merkkikielellä sekä ilmiöiden mallintaminen ja matemaattinen käsittely. Monipuolisin työtavoin ja arviointimenetelmin opiskelijoita ohjataan kemian tietojen ja taitojen sekä persoonallisuuden kaikkien osa-alueiden kehittämiseen. Kemian opetuksen toteutuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden opiskelunvalmiudet ja luodaan myönteinen kuva kemiaa sekä sen opiskelua kohtaan.

Opetuksen tavoitteet

Kemian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kemian keskeisimmät peruskäsitteet ja tietää kemian yhteyksiä jokapäiväisen elämän ilmiöihin sekä ihmisen ja luonnon hyvinvointiin
- osaa kokeellisen työskentelyn ja muun aktiivisen tiedonhankinnan avulla etsiä ja käsitellä tietoa elämän ja ympäristön kannalta tärkeistä kemiallisista ilmiöistä ja aineiden ominaisuuksista sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja merkitystä
- osaa tehdä ilmiöitä koskevia kokeita ja oppii suunnittelemaan niitä sekä osaa ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat
- osaa tulkita ja arvioida kokeellisesti tai muutoin hankkimaansa tietoa ja keskustella siitä sekä esittää sitä muille
- perehtyy tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksiin tiedonhankinnan ja mallintamisen välineinä
- perehtyy nykyaikaiseen teknologiaan teollisuudessa ja ympäristötekniikassa
- osaa käyttää kemiallista tietoa kuluttajana terveyden ja kestäväen kehityksen edistämässä sekä osallistuttaessa luontoa, ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Arviointi

Kemiassa arvioinnin kohteena on kemiallisen tiedon ymmärtäminen sekä soveltamisen taito. Arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon kokeellisen tiedonhankinnan ja –käsittelytaitojen kehittyminen, johon kuuluvat

- havaintojen tekeminen, mittausten ja kokeiden suunnittelu ja toteutus
- työvälineiden ja reagenssien turvallinen käyttö
- tulosten esittäminen sekä suullisesti että kirjallisesti

- tulosten tulkitseminen, mallintaminen ja arviointi
- johtopäätösten tekeminen ja soveltaminen.

Kemiassa arvioinnin menetelminä käytetään kurssikokeita, osallistumisaktiivisuuden seuranta, kokeellista työskentelyä, työselostuksia, projektitöitä, esitelmiä tai tutkielmia. Lisäksi opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti.

Arviointi

Koulukohtaiset syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Koulukohtaiset soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Suoritusjärjestys

Pakollinen ja syventävät kurssit suositellaan suoritettavaksi numerojärjestyksessä. Poikkeavaan suoritusjärjestykseen vaadittavat edeltävät kurssit löytyvät alla olevasta taulukosta. Koulukohtaisten syventävien ja soveltavien kurssien suoritusjärjestys päätetään koulukohtaisesti.

Kurssi	Edeltävät kurssit
KE1	
KE2	KE1
KE3	KE1 ja KE2
KE4	KE1, KE2 ja KE3 tai KE1 ja KE2
KE5	KE1, KE2, KE3 ja KE4 tai KE1, KE2 ja KE3 tai KE1, KE2 ja KE4

Itsenäinen suoritus

Pakollista kurssia (KE1) ei suositella itsenäisesti suoritettavaksi. Loput valtakunnalliset syventävät kurssit voidaan suorittaa itsenäisesti.

Aihekokonaisuudet

Kestävän kehityksen periaate sekä hyvinvointi ja turvallisuus ovat kemian opiskelun perustana. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään, käyttämään ja tekemään oikeita valintoja niin opiskelutilanteissa kuin arkielämässäkin.

Teknologia ja yhteiskunta -aihekokonaisuuden tulisi ohjata oppijaa pohtimaan teknologian kehittymistä ja kehittämistä suhteessa yhteiskunnallisiin muutoksiin historiallisista, ajankohtaisista ja tulevaisuuden näkökulmista niin, että otetaan huomioon kestävän kehityksen periaatteet. Opiskelijan tulee oppia tarkastelemaan teknologian arvolähtökohtia ja seurannaisvaikutuksia niin omassa elämässään kuin globaalisestikin. Tällöin oppilaita voidaan ohjata tarkastelemaan myös oman kulttuurimme ja vieraiden kulttuurien yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia.

Opetuksessa korostetaan teknologian kehittämistyöhön liittyvää innovatiivisuutta sekä ongelmanratkaisutaitoja.

Yrittäjyyttä opiskelija oppii esim. yritys- ja tehdasvierailujen kautta, joilla voidaan myös pohtia paikallista teollisuuden ja teknologian kehittymistä ja merkitystä Tampereella. Lisäksi ammattikorkeakoulu- ja yliopistovierailujen kautta oppilaan tietämys paikallisesta erityisosaamisesta laajenee.

Oppijaa rohkaistaan käyttämään tiedonhankinnan ja mallintamisen välineenä viestintä- ja mediatekniikkaa ohjaten häntä samalla kriittiseen tarkasteluun tiedon totuudellisuudesta.

Yritys- ja oppilaitosvierailut sekä koulujen välinen verkostoituminen syventää kaikkia aihekokonaisuuksia.

Aihekokonaisuuksia on mahdollista toteuttaa normaalien kurssisisältöjen lisäksi

- yritysvierailuina
- oppilaitosvierailuina
- verkostoitumalla
- vierailevien luennoitsijoiden avulla
- oppilasprojekteina
- kilpailuina
- teknologisiin keksintöihin/sovelluksiin tutustumalla
- oppiaineiden välisinä integraatioprojekteina
- kansainvälisenä toimintana
- teemapäivien tai teemaviikkojen avulla.

Pakollinen kurssi

1. Ihmisen ja elinympäristön kemia (KE1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kuvan kemiasta, sen mahdollisuuksista ja merkityksestä
- syventää aiemmin opittujen kemian perusteiden ymmärtämistä kurssilla käsiteltävien asioiden yhteydessä
- osaa orgaanisten yhdisteiden rakenteita, niiden ominaisuuksia ja reaktioita sekä ymmärtää niiden merkityksen ihmiselle ja elinympäristölle
- tuntee erilaisia seoksia sekä niihin liittyviä käsitteitä
- kehittää tietojen esittämisessä ja keskustelussa tarvittavia valmiuksia
- oppii kokeellisen työskentelyn, kriittisen tiedonhankinnan ja -käsittelyn taitoja
- osaa tutkia kokeellisesti orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksia ja reaktioita, tuntee erotus- ja tunnistamismenetelmiä sekä osaa valmistaa liuoksia.

KESKEISET SISÄLLÖT

- orgaanisia yhdisteryhmiä kuten hiilivetyjä, orgaanisia happiyhdisteitä, orgaanisia tyyppiyhdisteitä sekä niiden ominaisuuksia ja sovelluksia
- orgaanisissa yhdisteissä esiintyvät sidokset sekä poolisuus
- erilaiset seokset, ainemäärä, pitoisuus
- orgaanisten yhdisteiden hapettumis- ja pelkistymisreaktioita sekä protoninsiirtoreakti-

oita

Kurssilla korostuvat aihekokonaisuuksista hyvinvointi ja turvallisuus esim. työturvallisuuden ja aineiden ominaisuuksien opiskelun yhteydessä. Teknologiaa ja sen sovelluksia tarkastellaan ja käytetään hyödyksi huomioiden kestävä kehityksen periaatteet. Opiskelijaa ohjataan heti kemian opintojen alussa aktiivisesti hankkimaan tietoa sekä empiirisesti että erilaisten viestimien avulla.

Työskentelytapoina voidaan käyttää esim.

- *laborointia ja demonstraatiota*
- *yksilö-, pari- ja ryhmätöitä*
- *esityksiä ja tutkielmia*
- *yhteistoiminnallisia oppimismenetelmiä*
- *vierailevien asiantuntijoiden, esim. alaa opiskelevien entisten oppilaiden, luentoja*
- *yrittäjä- tai oppilaitosvierailuja*
- *videoiden ja tietoverkkojen hyödyntämistä*
- *integraatiota eri oppiaineisiin esim. biologiaan*
- *oppilaiden pitämiä opetustuokioita.*

Oppilaita kannustetaan opiskelussaan itsearviointiin.

Syventävät kurssit

2. Kemian mikromaailma (KE2)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee aineen rakenteen ja ominaisuuksien välisiä yhteyksiä*
- *osaa käyttää aineen ominaisuuksien päättelyssä erilaisia kemian malleja, taulukoita ja järjestelmiä*
- *ymmärtää orgaanisten yhdisteiden rakenteita ja tuntee rakenteen määrityksessä käytettäviä menetelmiä*
- *osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen aineiden rakenteeseen, ominaisuuksiin ja reaktioihin liittyviä ilmiöitä.*

KESKEISET SISÄLLÖT

- *alkuaineiden ominaisuudet ja jaksollinen järjestelmä*
- *elektroniverhon rakenne ja atomiorbitaalit*
- *hapetuslukujen määräytyminen ja yhdisteen kaava*
- *kemiallinen sidos, sidosenergia ja aineen ominaisuudet*
- *atomiorbitaalien hybridisoituminen ja orgaanisten yhdisteiden sidos- ja avaruusrakenne*
- *isomeria*

Aihekokonaisuuksista korostuvat viestintä- ja mediataidot edellä mainittujen lisäksi. Oppilaita kannustetaan aktiivisesti tutkimaan kokeellisesti ja erilaisia malleja (atomi- ja molekyyllimallinnus) käyttäen aineiden rakenteeseen, ominaisuuksiin ja reaktioihin liittyviä ilmiöitä.

Jaksollisen järjestelmän opiskelussa voidaan hyödyntää esim. projektitöitä ja ryhmätöitä.

3. Reaktiot ja energia (KE3)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen reaktion tapahtumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä niiden merkityksen elinympäristössä (teollisuus)
- ymmärtää energian sitoutumisen ja vapautumisen kemiallisissa reaktioissa sekä niiden merkityksen yhteiskunnassa
- osaa kirjoittaa reaktioyhtälöitä ja käsitellä reaktioita matemaattisesti
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen reaktioihin, reaktionopeuteen ja -mekanismeihin liittyviä ilmiöitä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu
- epäorgaanisia ja orgaanisia reaktiotyyppejä, mekanismeja sekä sovelluksia
- stoikiometrisia laskuja, kaasujen yleinen tilanyhtälö
- energianmuutokset kemiallisessa reaktiossa
- reaktionopeus ja siihen vaikuttavat tekijät

Aihekokonaisuuksista korostuvat kestävä kehitys ja teknologia ja yhteiskunta.. Koska kurssiin sisältyy kemian stoikiometrinen laskuosuus, on tehtävien tarkkaan käsittelyyn, esittämismuotoihin ja perusteluihin kiinnitettävä erityistä huomiota.

4. Metallit ja materiaalit (KE4)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee teollisesti merkittäviä raaka-aineita sekä niiden jalostusprosesseja
- tuntee hapettimia ja pelkistimiä ja niiden käyttöä sekä osaa kirjoittaa hapettumispelkistymisreaktioita
- osaa sähkökemiallisten ilmiöiden periaatteet sekä niihin liittyviä kvantitatiivisia sovelluksia
- tuntee erilaisia materiaaleja, niiden koostumusta, ominaisuuksia ja valmistusmenetelmiä sekä kulutustavaroiden ympäristövaikutusten arviointiin käytettäviä menetelmiä
- osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen metalleihin ja sähkökemiaan liittyviä ilmiöitä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- sähkökemiallinen jännitesarja, normaalipotentiaali, kemiallinen pari ja elektrolyysi
- hapettumis-pelkistymisreaktiot
- metallit ja epämetallit sekä niiden happi- ja vety-yhdisteet
- bio- ja synteettiset polymeerit, komposiitit

Aihekokonaisuuksista korostuvat kestävä kehitys, hyvinvointi ja turvallisuus sekä teknologia ja yhteiskunta. Erilaisten raaka-aineiden jalostuksen ja erilaisten materiaalien koostumuksen, ominaisuuksien ja valmistusmenetelmien opetuksen yhteydessä kiinnitetään huomiota ko. materiaalien elinkaareen ja ympäristövaikutuksiin.

Kurssia opiskeltaessa voidaan ottaa myös huomioon Tampereen erityispiirteet kemian teollisuuden osalta.

Työskentelytapoina voisivat olla edellä esitettyjen lisäksi erilaiset väittelytilaisuudet ja paneelit sekä tietenkin teollisuusvierailut. Kurssin yhteydessä tulisi ottaa esille myös uusimpia keksintöjä ja kehitteillä olevia tuotteita sekä tulevaisuuden ammatteja esim. korkeakouluvierailujen kautta.

Kurssia voidaan joiltakin osin integroida fysiikan kanssa.

5. Reaktiot ja tasapaino (KE5)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää reaktion tasapainotilan muodostumisen ja niihin liittyviä laskennallisia tasapainosovelluksia
- ymmärtää tasapainon merkityksen ja tutustuu tasapainoon teollisuuden prosesseissa ja luonnon ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- reaktiotasapaino
- happo-emästasapaino, vahvat ja heikot protolyytit, puskuriliuokset ja niiden merkitys
- liukoisuus ja liukoisuustasapaino
- tasapainoon liittyvät graafiset esitykset

Aihekokonaisuuksista korostuvat kestävä kehityksen, turvallisuuden ja teknologian lisäksi viestintä- ja mediaosaaminen.

Oppilaan tulisi ymmärtää tasapainon merkitys niin teollisuudenprosesseissa kuin luonnon ilmiöissä. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää oppilaan kokeellisiin tutkimustaitoihin ja mal-

lintamistaitoihin.

Oppilaan tulisi hallita kurssin suoritettuaan graafisen esityksen tekeminen ja tulkitseminen myös ATK:ta hyödyntäen.

Opetuksessa voidaan myös ottaa huomioon mahdollinen integraatio esim. biologiaan ja matematiikkaan.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

Edeltävät opinnot

Kurssi	Edeltävät kurssit
Kokeellinen kemia (KE6)	KE1 ja KE2
Lukion kemian kokonaiskuva (KE7)	KE1 – KE5

6. Kokeellinen kemia (KE6)

Syvennetään kokeellisen tiedonhankinnan menetelmien hallintaa suorittamalla erilaisia kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia määrittäyksiä. Tehdään erilaisia synteesejä ja analyyskejä kemian eri osa-alueilla, tutustutaan erilaisiin tutkimusraportteihin ja laaditaan johdonmukaisia työselostuksia. Mahdollisuuksien mukaan tutustutaan yliopiston, teollisuus- tai tutkimuslaitosten laboratorioihin.

7. Lukion kemian kokonaiskuva (KE7)

Muodostetaan kokonaiskuva kemian eri osa-alueista. Kerrataan kurssien keskeisiä oppisältöjä ja vahvistetaan laskutaitoja. Harjoitellaan reaalikokeeseen vastaamista.

5.11 Uskonto

Uskonnonopetuksen keskeinen tehtävä on perehdyttää opiskelija omaan uskontoonsa, sen kulttuuriperintöön sekä uskonnosta nousevaan elämäntieteelliseen ja eettiseen ajatteluun. Muihin uskontoihin tutustutaan niiden omista lähtökohdista käsin. Uskonnonopetuksessa uskontoa tarkastellaan laajasti osana kulttuuria ja yhteiskuntaa sekä yhteisön ja yksilön elämää.

Uskonnonopetus on erilaisia näkemyksiä huomioon ottavaa ja yksilöllistä vakaumusta kunnioittavaa. Oppiaineen opetuksessa hyödynnetään viimeaikaista teologista ja uskontotieteellistä tutkimusta. Koska uskonto on osa kulttuuria ja yhteiskuntaa, uskonnonopetuksella on luontaiset kytkennät myös humanistis-yhteiskunnallisiin tieteisiin ja taideaineisiin.

Uskonnonopetuksessa luodaan edellytykset ymmärtää uskontoja ja soveltaa tätä tietoa oman maailmankatsomuksen, kulttuurin ja yhteiskunnan jäsentämisessä sekä kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa käytetään hyväksi uskontojen omia lähteitä, tutkimusta ja eri medioiden välittämää ajankohtaista materiaalia. Opetuksessa painottuvat aktivoivat työtavat, joiden avulla uskonnon sisältöjä liitetään opiskelijoiden kokemusmaailmaan ja autetaan heitä prosessoimaan ja sisäistämään kurssien sisältöjä ja kasvamaan asetettujen tavoitteiden suuntaan.

Tampereen lukioissa oman uskonnon opetusta annetaan evankelis-luterilaisen, ortodoksisen ja islamilaisen uskonnon ryhmissä. Tarvittaessa koulutuksen järjestäjä toteuttaa uskonnonvapauslain ja lukiolain mukaisesti muidenkin uskontokuntien mukaista oman uskonnon opetusta.

Opetuksen tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa niin, että hän ymmärtää uskonnon merkityksen ja vaikutuksen niin yksityisen ihmisen ja yhteisön elämässä kuin yhteiskunnassa ja kulttuurissakin
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoa, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida erilaisia uskontoihin liittyviä kysymyksiä
- kykenee rakentamaan, jäsentämään ja arvioimaan omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään sekä arvostaa oman kulttuurinsa ja muiden kulttuurien uskonnollista perinnettä
- kunnioittaa ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus ja pystyy elämään ja toimimaan eri kulttuureista tulevien ja eri tavoin ajattelevien ja uskovien ihmisten kanssa monikulttuurisessa yhteiskunnassa ja maailmassa
- ymmärtää henkilökohtaisen vastuun merkityksen sekä tiedostaa erilaisten eettisten ratkaisujen taustalla vaikuttavat arvot ja niiden merkityksen
- hallitsee uskonnollisiin ja moraalisiin kysymyksiin liittyviä keskustelu- ja ajattelutaitoja sekä uskontoihin liittyvän tiedon itsenäistä hankintaa ja kriittistä arviointia.

Arviointi

Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu katsomuksellisten ajattelutaitojen hallintaan, joka tarkoittaa kykyä yhdistellä, eritellä ja arvioida uskontoja, uskonnon ja kulttuurin sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutusta. Opetuksessa opiskelijoita ohjataan arvioimaan asetettujen ja omien tavoitteiden saavuttamista. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan työn määrä ja laatu sekä opiskelijoiden yksilölliset taidot. Arvioinnin tulee kannustaa opiskelijoita oman työskentelynsä suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

5.11.1 Evankelis-luterilainen uskonto

Pakolliset kurssit

1. Uskonnon luonne ja merkitys (UE1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, millainen ilmiö uskonto on, ja tuntee Raamatun ominaislaadun pyhän kirjallisuuden edustajana
- ymmärtää uskonnon yleismaailmallisen luonteen, uskonnoissa ilmenevät kysymyk-

senasettelut ja uskonnon nivoutumisen kulttuuriin ja yhteiskuntaan

- saa aineksia ja käsitteellisiä välineitä oman maailmankatsomuksensa jäsentämiseen
- tuntee Raamatun vaikutuksen länsimaisessa kulttuurissa ja Raamatun tutkimuksen osana uskonnon tutkimusta
- oppii pyhyiden ymmärtämisen avulla kunnioittamaan ihmisiä, joilla on erilainen vakaus.

KESKEISET SISÄLLÖT

- uskonnon määrittely ja tutkiminen
- uskonnon ydinkysymykset
- uskonto yhteisössä ja yksilön kokemuksessa
- Raamattu pyhänä kirjallisuutena
- yleispiirteet Raamatun synnystä ja sisällöstä
- Raamatun tutkimus- ja tulkintatavat
- Raamatun vaikutukset maailmankuvaan ja kulttuuriin

Aihekokonaisuudet

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys

- *oman katsomuksen tunnistaminen ja rakentaminen sekä toisten katsomusten tunteminen ja arvostaminen*
- *uskonto yhteiskuntaa luovana, uudistavana tai säilyttävänä tekijänä*
- *kansalaisuskonnon käsite*

Hyvinvointi ja turvallisuus

- *uskonto yhteyttä ja turvaa luovana tekijänä*

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

- *Raamatun ja uskonnon vaikutus suomalaisiin, eurooppalaisiin ja yleisinhimillisiin arvoihin*
- *Raamatun ja uskonnon ilmeneminen suomalaisessa kulttuurissa, esimerkiksi taiteessa, nimistössä, juhlaperinteessä, kielessä, mainonnassa*

Viestintä- ja mediaosaaminen

- *uskonnon vaikutusten havaitseminen mediassa*

Messukylän lukiossa

- *painotetaan mahdollisuuksien mukaan viestintä- ja mediaosaamisen aluetta*
- *vieraillaan museoissa ja näyttelyissä kurssiin sopivien aihepiirien mukaisesti*
- *havainnoidaan uskonto kulttuurin osa-alueena ja yhteiskunnallisena vaikuttajana*

2. Kirkko, kulttuuri ja yhteiskunta (UE2)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, miten kristillinen kirkko on muotoutunut, levinnyt ja vaikuttanut ympäris-

töönsä eri aikoina ja miten se on ollut vuorovaikutuksessa aikansa kulttuurin ja yhteiskunnan kanssa

- tuntee kirkon opin rakentumisen, jumalanpalveluselämän ja taiteen vuorovaikutuksen, sekä kirkon poliittisen ja sosiaalisen merkityksen historian eri vaiheissa
- ymmärtää, miten kristinuskko vaikuttaa erilaisina kirkkokuntina eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida erilaisten kristillisten perinteiden ilmenemistä nykyajassa ja ymmärtää näihin sisältyvän yhteisen, ekumeenisen perustan.

KESKEISET SISÄLLÖT

- kristillisen kirkon synty
- alkukirkosta idän ja lännen kirkon eroon
- lännen kirkko keskiajalla
- idän kirkon kehitys
- reformaatio ja kirkkojen kehitys uudella ajalla
- nykyinen kristikunta ja kirkkojen rooli nykyajan maailmassa
- kirkkojen ja uskontojen välinen vuoropuhelu

- *kirkkohistoriallisten kehityslinjoiden havaitseminen Tampereella.*

Aihekokonaisuudet

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

- *työn etiikka eri kirkkokunnissa*

Hyvinvointi ja turvallisuus

- *sosiaalisen auttamisen historia ja nykypäivä, esim: lähimmäisen auttaminen ja sairaanhoito kirkon historian vaiheissa, kirkollinen diakoniatyö*

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

- *kristillisen kirkon historia ja kulttuurinen vaikutus eurooppalaisen, suomalaisen ja tamperelaisen kulttuurin yhtenä keskeisenä juonteena*
- *oppilaan oman kulttuuri-identiteetin rakentuminen ja vahvistuminen*

Messukylän lukiossa

- *vieraillaan mahdollisuuksien mukaan esim. ortodoksisessa, katolisessa ja jossain luterilaisessa kirkossa ja perehdytään näiden jumalanpalveluselämään*

3. Ihmisen elämä ja etiikka (UE3)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee eettisen kysymyksenasettelun ja ymmärtää elämäkysymysten ja eettisen pohdinnan merkityksen
- saa käsitteellisiä välineitä eettisten kysymysten tarkasteluun
- ymmärtää tekevänsä päivittäin moraalisia valintoja ja tietää olevansa vastuussa ratkaisuistaan

- saa perustiedot ihmisen elämänkysymyksistä ja ajankohtaisista etiikan aiheista ja osaa kytkeä ne uskonnon kannalta keskeisiin kysymyksenasetteluihin
- ymmärtää Raamatun yhteyden elämänkysymyksiin ja etiikkaan
- ymmärtää kristinuskon ja etiikan yhteyden, erityisesti luterilaisen etiikan keskeisen sisällön ja kirkkojen eettisten kannanottojen taustalla olevia teologisia perusteita.

KESKEISET SISÄLLÖT

- ihmisen tärkeät elämänkysymykset: elämän tarkoitus, kärsimys, kuolema
- kristillinen käsitys Jumalasta, ihmisestä, luonnosta ja pelastumisesta
- hyvän ja pahan käsitteet
- kristillinen etiikka ja etiikan teoriat
- yksilöeettisiä kysymyksiä
- yhteiskuntaeettisiä kysymyksiä

Kurssia ei suositella suoritettavaksi itsenäisesti, koska sen sisältö ja tavoitteet liittyvät olennaisesti [luvussa 3.1](#) mainittuun aktiivista vuorovaikutuksellista prosessia edellyttävään oppimiseen, joka toteutuu parhaiten lähiopetuksessa.

Aihekokonaisuudet

Etiikan kurssilla UE3 käsitellään luontevasti kaikkien aihealueiden kysymyksiä, kuten

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

- ihmisoikeudet ja niiden soveltaminen käytännön arkielämään
- oman perustellun ja kriittisen mielipiteen muodostaminen, sen esittäminen ja siitä keskustelu toisten mielipiteitä kunnioittaen
- työn merkitys yksilölle ja yhteiskunnalle

Hyvinvointi ja turvallisuus

- omien näkemysten ja tunteiden ilmaisu vuorovaikutustilanteessa
- ristiriitaisten tilanteiden kohtaaminen ja käsittely turvallisesti

Kestävä kehitys

- ihmisen elämäntapojen ja luonnon välisen suhteen ongelmien käsittely
- kulutuksen ja markkinoinnin etiikka
- Suomen ev.lut. kirkon ympäristöohjelman tarjoamat näkökulmat

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

- eri kulttuurien edustajien välisten suhteiden problematiikka
- monikulttuurisen yhteiskunnan tuomat haasteet

Teknologia ja yhteiskunta

- tiedon, teknologian ja luonnon käyttämiseen liittyvät kysymykset
- ihmisarvon ja tekniikan sovellusten välinen suhde (esim. biotieteiden tai informaatioteknologian sovellusten alueella)

Viestintä- ja mediaosaaminen

- *tiedonvälityksen ja kaupallisen median eettiset kysymykset*

Messukylän lukiossa

- pyritään vierailemaan esim. aids-tukikeskuksessa, ulkomaalaiskeskuksessa ja muissa vastaavissa etiikan aihepiirien mukaisesti
- edistetään kulttuurien tuntemusta ja kulttuuri-identiteettiä painottaen hyvinvointia ja turvallisuutta

Syventävät kurssit

4. Uskontojen maailmat (UE4)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maailmanuskontojen ominaispiirteet
- ymmärtää uskontoihin liittyvän sisäisen monimuotoisuuden ja niiden vaikutuksen ajatteluun, kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- ymmärtää eri uskonnoissa ilmenevien ihmiselämän peruskysymysten samankaltaisuuden ja oppii arvostamaan muiden kulttuurien uskonnollista ja eettistä perinnettä.

KESKEISET SISÄLLÖT

Kurssilla käsitellään hindulaisuutta, buddhalaisuutta, Kiinan ja Japanin uskontoja, juutalaisuutta ja islamia alla olevien teemojen näkökulmasta. Lisäksi tarkastellaan luonnonkansojen uskontojen yhteisiä piirteitä.

- uskontojen levinneisyys ja kannattajamäärät
- uskontojen pyhät kirjat ja oppi
- uskontojen eettiset ohjeet
- uskontojen kultit ja rituaalit
- uskontojen suuntaukset
- uskonnot ja yhteiskunta

- *maailmanuskontojen näkeminen osana tamperelaista elämänpiiriä.*

Aihekokonaisuudet

Hyvinvointi ja turvallisuus

- *uskontojen tarjoama turva ihmisen ja hänen lähiympäristönsä arjessa ja juhlassa*

Kestävä kehitys

- *uskontojen näkemykset ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta*

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

- *muiden uskontojen tuntemus osana kulttuurista lukutaitoa*
- *monikulttuurisuuden ymmärtäminen ja arvostaminen*
- *valmiuksien saaminen kulttuurien väliseen toimintaan*

Viestintä- ja mediaosaaminen

- tiedotusvälineiden antama kuva uskonnoista

Messukylän lukiossa

- kulttuurien tuntemuksen syventäminen esim. mahdollinen opintoretki vieraiden uskontojen kulttuurikeskuksiin (Helsinki ja Turku) sekä vastaaviin kohteisiin Tampereella

5. Mihin suomalainen uskoo? (UE5)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee uskonnon ilmenemismuodot Suomessa muinaissuomalaisesta uskonnosta nykypäivän uskonnollisuuteen
- ymmärtää Suomen uskonnollisista ja maailmankatsomuksellisista kysymyksistä käytyä keskustelua ja siihen liittyviä taustatekijöitä
- osaa jäsentää Suomen uskonnollisia liikkeitä niiden toiminnan ja opillisten korostusten näkökulmasta.

KESKEISET SISÄLLÖT

- muinaissuomalainen uskonto
- Suomen kirkkohistorian yleislinjat
- luterilainen kirkko ja muut kristilliset kirkot nykypäivän Suomessa
- ei-kristilliset yhteisöt Suomessa
- kristinuskon vaikutus suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan

Kurssi antaa mahdollisuuden tutustua uskontojen ilmenemismuotoihin Tampereella.

Aihekokonaisuudet

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys

- luterilainen kirkko ja muut uskonnolliset yhteisöt osallistumisjärjestelminä ja vaikuttamiskanavana

Hyvinvointi ja turvallisuus

- seurakunnan tarjoamat tukiverkostot elämän kriisitilanteissa, esim. kirkolliset toimitukset, diakonia ja sielunhoito
- uskonnollinen yhteisö osallisuuden ja elämänilon tuojana
- uskontoon liittyvien lieveilmiöiden tarkastelu

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

- suomalaisen yhteiskunnan uskonnollinen ja katsomuksellinen moni-ilmeisyys
- oman identiteetin jäsentäminen osana suomalaista katsomusperinnettä
- uskonto suomalaisessa taiteessa, esim. kirkkoarkkitehtuurissa, kirjallisuudessa, musiikissa

Viestintä- ja mediaosaaminen

- *Suomessa toimivien uskonnollisten yhteisöjen näkyminen mediassa*

Messukylän lukiossa

- eri aihekokonaisuuksiin liittyen huomioidaan kaupunkimme alueella uskonnollinen monimuotoisuus, sen kohtaaminen ja merkitys opiskelijoille
- painotetaan Messukylän alueen uskonnollista historiaa ja vierailaan mahdollisesti keskiajalta peräisin olevassa Messukylän vanhassa kirkossa
- tehdään muitakin vierailuja (uskonnolliset vähemmistöt Tampereella) sekä voidaan kutsua vierailijoita
- kiinnostuksen mukaan suoritetaan uskonnollisuuden tutkimusta

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

6. Uskonnon kertauskurssi (UE6) – laajuus 0,5 kurssia

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaava uskonnon valtakunnalliset ja syventävät kurssit niin, että eri kursseista hahmottuu johdonmukainen kokonaiskuva
- valmistautuu ainereaalin kirjoittamiseen harjoittelemalla vastaustekniikkaa ja osaa esittää asiat täsmällisesti ja johdonmukaisesti sekä osaa arvioida tietojen soveltuvuutta
- osaa analysoida ja vertailla esitettyjä tietoja ja annettuja lähteitä
- osaa yhdistellä tietoja kurssi- ja ainerajat ylittäen

KESKEISET SISÄLLÖT

- keskeisen sisällön muodostavat uskonnon yhteiset kurssit sekä valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Taide uskonnossa – uskonto taiteessa (UE7)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi uskonnon esiintymisen taiteen eri lajeissa sekä uskonnon ja taiteen vuorovaikutuksen
- osaa arvioida kriittisesti kuvallista, sanallista ja musiikillista viestintää
- eläytyy taiteen eri osa-alueisiin sekä mahdollisesti luo taidetta

KESKEISET SISÄLLÖT

- käsitellään kristinuskon vaikutusta eri aikoina taiteen eri lajeihin, esim. kuvataide, elokuva, musiikki ja kirjallisuus
- uskonnollinen taide

TYÖTAVAT JA AIHEKOKONAISSUUKSIEN INTEGROINTI

- kurssi rakentuu kurssilaisten mielenkiinnon mukaisesti 2-3 eri taidelajin alueelle
- pyritään saamaan vierailevia taiteilijoita innostamaan ja ohjaamaan esim. ikonin maalaamista

- mahdollisuuksien mukaan vierailuja sopivan tarjonnan mukaisesti
- viestinnän alueella huomioidaan taiteen vaikutus kulttuuriin ja yhteiskuntaan > luo mahdollisuuksia maailman ymmärtämiseen
- kulttuurisella ja kestäväen kehityksen alueella nähdään taide yhteyden luojana globaalisti, lisäksi taiteen avulla pyritään ymmärtämään elämää ja erilaisuutta sekä luomaan suvaitsevaisuutta
- opiskelijat laativat projektityön valitsemastaan taidelajista, sen johonkin osa-alueeseen liittyen
- mahdollisuus integrointiin kuvataiteen ja filosofian kanssa

8. Ihmissuhdekurssi (UE8)

TAVOITTEET

- ihmissuhdetaitojen ymmärtäminen ja oppiminen
- opitaan ilmaisemaan itseä ja kuuntelemaan toista
- opetellaan aitoa eläytymistä, tunteiden tunnistamista, ongelmatilanteiden hallintaa sekä ihmisen eri elämänvaiheisiin liittyvien ilmiöiden ymmärtämistä

KESKEISET SISÄLLÖT

Keskeisiä aihepiirejä ovat mm.

- ihmisen elämänkaaren eri vaiheet
- minäkuvan kehittyminen
- elämä yksin, parisuhteessa, perheessä
- seurustelu, avio/avoliitto
- parisuhteessa elämisen iloja ja suruja
- isänä ja äitinä oleminen
- vanheneminen
- kurssilaisten omia aiheita

TYÖTAVAT

- osa kurssista suoritetaan luokkatyöskentelynä, osa viikonloppuleirinä
- pyritään käyttämään paljon erilaisia elämyksellisiä työtapoja, käytännön harjoituksia, yksilö- ja ryhmätöitä sekä yleensä kurssilaisten monitahoista vuorovaikutusta, lyhyitä luento-osuuksia
- kurssista annetaan osallistumistodistus
- kurssi arvioidaan hyväksytyllä suoritusmerkinnällä
- suositellaan 2./3. opiskeluvuotena

Oppiaineen luonne, yhteistyötahot ja menetelmät

Monipuoliset konstruktivistista oppimista tukevat työtavat soveltuvat hyvin evankelis-luterilaisen uskonnon oppiainekseen ja tavoitteisiin. Oppilasta aktivoivista työtavoista erityisesti keskustelu tukee mm. sosiaalisuutta, erilaisten näkemysten hyväksymistä ja oman katsomuksen rakentumista.

Opiskeluun liittyy yhteiskunnan ja kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tarkastelu ja ymmärtäminen. Tampereella yhteistyötahoja ovat esimerkiksi ev.lut seurakunnat ja muut uskonnolliset yhteisöt, erilaiset oppi- ja kulttuurilaitokset sekä eri alojen yritykset.

Kurssien suoritusjärjestys ja arviointi

- Kurssilla UE1 perehdytään uskonnon peruskäsitteisiin ja uskontoon ilmiönä, joten se on suositeltavaa suorittaa ennen muita uskonnon pakollisia tai syventäviä kursseja.
- Kurssi FI1 suositellaan suoritettavaksi ennen kurssia UE3. Etiikan peruskäsitteet opiskellaan FI1:ssä, joten UE3:n etiikan opiskelu voidaan tältä osin rakentaa aiemmin opitun varaan.
- Kurssit UE1 – UE5 arvostellaan numeroilla. Koulukohtaiset syventävät kurssit arvioidaan numeroilla ja soveltavat suoritusmerkinnällä. Ne voidaan ottaa korottavina huomioon päättöarvioinnissa.

Kurssin itsenäinen suorittaminen

Kurssin itsenäisestä suorittamisesta ja sen edellyttämistä tehtävistä on sovittava aineen opettajan kanssa. Itsenäinen suorittaminen edellyttää yhden tai useamman kirjallisen tai vastaavan tuotoksen hyväksytyä laatimista sekä osallistumista kurssin kirjalliseen kokeeseen tai tenttiin. Opiskelijan on omassa tuotoksessaan arvioitava käyttämiään lähteitä ja opiskeluprosessiaan.

5.11.2 Ortodoksinen uskonto

Keskeinen tehtävä on perehdyttää opiskelija ortodoksiseen uskontoon, sen kulttuuriperintöön sekä tästä uskonnosta nousevaan elämänkatsomukselliseen ajatteluun. Muihin uskontoihin tutustutaan niiden omista lähtökohdista käsin. Uskonnonopetuksessa ortodoksisuutta tarkastellaan laajasti osana kulttuuria ja yhteiskuntaa sekä yhteisön ja yksilön elämää.

Uskonnonopetuksessa käytetään hyväksi kirkon omia lähteitä, ajankohtaista materiaalia sekä viimeaikaista teologista ja uskontotieteellistä tutkimusta. Koska uskonto on osa kulttuuria ja yhteiskuntaa, opetuksella on luontaiset kytkennät myös humanistis-yhteiskunnallisiin tieteisiin ja taideaineisiin.

Opetuksen tavoitteet

Opiskelija

- kykenee rakentamaan, jäsentämään ja arvioimaan omaa maailman katsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään sekä arvostaa oman kulttuurinsa uskonnollista perinnettä
- ottaa huomioon ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä pystyy elämään ja toimimaan eri kulttuureista tulevien sekä eri tavoin ajattelevien ja uskovien ihmisten kanssa monikulttuurisessa yhteiskunnassa ja maailmassa
- hallitsee uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa niin, että ymmärtää uskonnon merkityksen ja vaikutuksen niin yhteisön ja yksityisen ihmisen elämässä kuin yhteiskunnassa ja kulttuurissa.

- *hallitsee käsitteitä, joiden avulla osaa pohtia ja analysoida erilaisia uskontoihin liittyviä kysymyksiä*
- *ymmärtää henkilökohtaisen vastuun merkityksen sekä tiedostaa erilaisten eettisten ratkaisujen taustalla vaikuttavat arvot ja niiden merkityksen*
- *osaa pohtia uskonnollisia ja moraalisia kysymyksiä ja keskustella niistä sekä osaa etsiä itsenäisesti uskontoihin liittyvää tietoa ja arvioida sitä kriittisesti.*

Arviointi

Opetuksessa opiskelijoita ohjataan arvioimaan asetettujen ja omien tavoitteiden saavuttamista. Arviointi kohdistuu katsomuksellisten aineiden hallintaan, joka tarkoittaa kykyä yhdistellä, eritellä ja arvioida oman uskonnon, kulttuurin ja yhteiskunnan vuorovaikutusta sekä muita uskontoja. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan työn määrä ja laatu sekä opiskelijoiden yksilölliset taidot. Arvioinnin tulee kannustaa opiskelijoita oman työskentelynsä suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Pakolliset kurssit

1. Ortodoksinen maailma (UO1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kirkon synnyn ja kehityksen sekä kirkon nykyisyyttä muovanneet tekijät
- ymmärtää oman kirkkonsa muotoutumisen historian kulussa
- tuntee ortodoksisia paikalliskirkkoja sekä niiden historiallista ja kulttuurista merkitystä
- näkee oman uskonnollisen perinteensä osana historiallista ketjua.

KESKEISET SISÄLLÖT

- varhaiskirkko
- Bysantin aika – oppi ja hallinto määräytyvät
- idän ja lännen kirkon ero
- Venäjän kirkko ja muut ortodoksiset paikalliskirkot
- orientaaliset kirkot
- lännen kirkot

2. Uskonoppi ja etiikka (UO2)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ortodoksisen kirkon opin lähteet ja perusteet
- hahmottaa eri kirkkojen opillisia eroja ja eriävään kehitykseen johtaneita syitä
- tuntee ortodoksisen ihmiskuvan ja etiikan perusteet sekä ymmärtää, kuinka näiden pohjalta kirkko voi muodostaa eettisiä kannanottoja uusiin esille tuleviin kysymyksiin
- ymmärtää, että eri maiden ortodoksiset kirkot voivat päätyä erilaisiin eettisiin tulkintoihin.

KESKEISET SISÄLLÖT

- ortodoksisen opin lähteet ja pyhän käsite
- Pyhä Kolminaisuus
- Jumalansynnyttäjä
- pyhät ihmiset ja ajan pyhittäminen

- ortodoksinen ihmiskuva
- yksilö- ja yhteisöeettisiä kysymyksiä

3. Raamattutieto (UO3)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Raamatun synnyn ja rakenteen sekä taustalla vaikuttaneen kulttuurihistorian
- hahmottaa jumalakuvan kehityksen historian kulussa ja Raamatun sisällä sekä messiasodotuksen syntymisen ja täyttymisen Palestiinassa
- tuntee Raamatun käytön ortodoksisessa kirkossa ja sen liturgisessa elämässä
- ymmärtää eri Raamatun kirjojen merkityksen tämän päivän kristinuskolle ja erityisesti ortodoksiselle kirkolle sekä Raamatun merkityksen etiikan muotoutumisessa
- osaa omatoimisen Raamatun käytön.

KESKEISET SISÄLLÖT

- Jumala ja ihminen Pentateukissa
- viisaukirjallisuus
- profeetat ja messiasodotus
- evankeliumien synty ja niiden erityispiirteet
- Jeesuksen henkilö
- Apostolien tekojen kuvaus kirkon ensi vaiheista
- Paavali ja hänen kirjeensä

Syventävät kurssit

4. Uskontojen maailmat (UO4)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maailmanuskontojen ominaispiirteet
- ymmärtää uskontoihin liittyvän sisäisen monimuotoisuuden ja niiden vaikutuksen ajatteluun, kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- ymmärtää eri uskonnoissa ilmenevien ihmiselämän peruskysymysten samankaltaisuuksien ja oppii arvostamaan muiden kulttuurien uskonnollista perinnettä.

KESKEISET SISÄLLÖT

Kurssilla käsitellään hindulaisuutta, buddhalaisuutta, Kiinan ja Japanin uskontoja, juutalaisuutta ja islamia alla olevien teemojen näkökulmasta. Lisäksi tarkastellaan kristillisperäisiä uskontoja ja uususkontoja.

- uskontojen levinneisyys ja kannattajamäärät
- uskontojen pyhät kirjat ja oppi
- uskontojen eettiset ohjeet
- uskontojen kultit, rituaalit ja taide
- uskontojen suuntaukset
- uskonnot ja yhteiskunta

Lisäksi tarkastellaan kristillisperäisiä uskontoja ja uususkontoja.

5. Ortodoksinen Suomi (UO5)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ortodoksisen kirkon historian ja nykypäivän
- ymmärtää eri kirkkojen merkityksen suomalaisessa yhteiskunnallisessa kehityksessä
- hahmottaa uskonnon ilmenemisen taiteessa
- tuntee Suomessa elävää monikansallista ortodoksista kulttuuria
- osaa jäsentää nykyistä uskonnollista tilannetta Suomessa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- suomalainen muinaisusko
- ortodoksit idän ja lännen välissä
- katolisuudesta luterilaisuuteen
- itsenäisen Suomen ortodoksinen kirkko
- maahanmuuttajien ortodoksinen perinne – ykseys ja erilaisuus
- uskonnollinen tilanne nykypäivän Suomessa

5.11.3 Islamin uskonto

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen lähtökohtana on, että oppilas tuntee islamin uskonnon perusteet, eli perusopetuksen aikana opetetut asiat. Lukion islamin uskonnon opetuksen tavoitteena on perehdyttää opiskelijat tarkastelemaan islamin uskontoa tieteellisestä näkökulmasta. Lisäksi opetuksen tavoitteena on perusopetuksessa opetettua syventäen

- korostaa, että islam on tunnustanut kaikki Jumalan uskonnot
- korostaa, että islam ei ole tarkoitettu vain muslimeille vaan kaikille luoduille
- korostaa, että islam kattaa kaikki elämän alueet
- perehtyä Koraanin tieteelliseen arvoon ja sen yhdenmukaisuuteen uusien tieteellisten löytöjen kanssa
- kertoa profeetan ja hänen seuraajiensa elämästä ja antaa siten nuorille hyvä toimintamalli elämään
- antaa looginen todiste Allahin olemassaolosta
- käsitellä islamin uskonnon harjoittamisen vaikutusta ihmisen elämään
- selventää, että islam hyväksyy ajatuksen islamin eri suuntauksista
- käsitellä ihmisten välistä kanssakäymistä islamin mukaan"

1. Kurssi

KESKEISET SISÄLLÖT

- uskonnon pääperiaatteiden kertaus
- uskonnon merkitys ihmisille; miksi ihmiset tarvitsevat uskontoa
- Allahin ominaisuudet
- uskontojen jako Jumalan uskontoihin ja muihin uskontoihin
- velvollisuusikä (ikä, jolloin muslimi on vastuussa Jumalalle kaikista teoistaan)
- paasto; syventävää tietoa paastosta
- Koraani ja tiede
- profeettojen elämäkerrat
- islamin etiikka
- muutamia suuria Koraanista ja niiden selitykset
- muutamia haditheja (=koraanin tulkinnat Mohammedin mukaan) ja niiden selitykset

2. Kurssi

KESKEISET SISÄLLÖT

- islamin viiden pilarin kertaus
- rukous: eri rukoukset, velvollisuudet rukouksessa, mikä mitätöi rukouksen
- Koraani ja tiede
- zakat: syventävää tietoa almujen annosta
- Jumalan lähettämät kirjat (toora, psalmit, evankeliumi)
- profeetta Muhammedin (RHK) elämäkerta
- joidenkin profeetan kumppaneiden ja kannattajien (sahaba, tabiin) elämäkerrat - hadithien kategoriat
- muutamia suuria Koraanista ja niiden selitykset
- muutamia haditheja ja niiden selitykset

3. Kurssi

KESKEISET SISÄLLÖT

- hadzi: syventävää tietoa pyhiinvaelluksesta
- tuomiopäivän merkit
- Koraanin ilmestyminen, kerääminen, leviäminen ja käännökset - islamilainen maailma
- islamin suuntaukset
- sufismi islamissa
- islamin historiaa
- avioliitto islamissa
- naisen asema islamissa
- muutamia suuria Koraanista ja niiden selitykset
- muutamia haditheja ja niiden selitykset

Edellä kuvattuja kurssien sisältöjä voidaan lisäksi käsitellä syventäen ja laajentaen uskonnon syventävien opintojen kursseilla.

5.11.4 Muut uskonnot

Muiden uskontojen opetuksessa noudatetaan edellä esitettyjen uskontojen opetussuunnitelmien perusteiden periaatteita, erityisesti kaikille uskontosidonnaisille ryhmille laadittuja tavoitteita. Muiden uskontojen opetusta varten opetussuunnitelman perusteet annetaan

erillisillä päätöksillä. Kurssien koodit muodostetaan käyttäen koodia UX ja kurssin numeroa.

5.12 Elämäkatsomustieto

Elämäkatsomustieto oppiaineena on perustaltaan monitieteinen. Filosofian ohella se hyödyntää niin ihmis-, yhteiskunta- kuin kulttuuritieteitäkin. Elämäkatsomustiedon opetuksessa ihmisiä pidetään luonnollisina, tajunnallisina ja kulttuurisina toimijoina, jotka luovat ja uusintavat merkityksiä keskinäisessä kanssakäymisessään. Inhimilliset katsomukset ja käytännöt nähdään yksilöiden, yhteisöjen ja traditioiden vuorovaikutuksen tuloksena syntyneinä. Elämäkatsomustiedon opetus rakentuu ihmiskäsitykselle, joka korostaa ihmisten mahdollisuutta elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja tavoitteellisina. Oppiaineen opetuksessa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja laajentaa sitä koskevaa tietämystään sekä yhteisellä toiminnallaan tietoisesti ohjata elämäänsä. Näistä lähtökohdista oppiaine tukee opiskelijoiden elämäkatsomuksen ja identiteetin muotoutumista sekä heidän yhteisöllisten hyvän elämän ihanteidensa ja käytäntöjensä hahmottumista.

Elämäkatsomustieto kartuttaa pohdiskelevasti ja keskustellen opiskelijoiden kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, toiminnallista arviointikykyä ja tilannetajua, eettisiä valmiuksia ja suvaitsevaisuutta sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Katsomuksellisen arviointikyvyn kehittyminen on avain hyvään elämään sekä yksilöllisesti että yhteisöllisesti.

Opetuksen tavoitteet

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija saa tukea pyrkimyksilleen

- rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan
- laajentaa katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää arvostelu-, harkinta ja toimintakykyään
- sisäistää ihmisoikeuksien, myönteisen monikulttuurisuuden, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestäväen kehityksen periaatteita.

Arviointi

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan sisällöllisen tiedon omaksumisen ja katsomuksellisen ymmärryksen kehittymisen lisäksi opiskelijan valmiutta tarkastella sekä ilmaista katsomuksellisia aiheita monipuolisesti, taitavasti ja luovasti. Katsomukselliset kysymykset ovat usein henkilökohtaisia, mutta niiden pohdiskelun perustana ovat ajattelun tiedolliset hyveet: kriittisyys, johdonmukaisuus, ristiriidattomuus ja systemaattisuus. Katsomusten, arvostusten ja uskomusten arviointi- ja ilmaisutavoissa arvostetaan suvaitsevaisuutta, eri näkökulmien ja toisten katsomustapojen huomioimista.

Pakolliset kurssit

1. Hyvä elämä (ET1)

Kurssilla pohditaan, mitä on hyvä elämä, millaisista aineksista identiteetti ja yksilöllinen elämä koostuvat ja millaiset mahdollisuudet ihmisillä on tavoitella hyvää elämää.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kasvattaa kykyään sitoutua valitsemiinsa moraalisiin periaatteisiin ja haluaan toimia arvostustensa mukaisesti
- kasvattaa valmiuttaan ja haluaan välittää ja kantaa vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteiskunnasta ja luonnosta
- kehittää kykyään nähdä kokonaisuuksia yhä monimuotoisemmaksi käyvässä maailmassa ja näin vahvistaa kykyään muodostaa omaa identiteettiään ja elämäntutkimustaan
- oppii arvioimaan uskomuksia ja elämäntutkimuksia koskevia väitteitä
- kehittää taitojaan ilmaista identiteettiään ja elämäntutkimustaan sekä niihin liittyviä näkemyksiään ja tunteita suvaitsevaisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

KESKEISET SISÄLLÖT

- peruskäsitteet: elämäntutkimus, elämäntutkimustieto, hyvä elämä, minuus, identiteetti
- hyvä elämä: ihmisen perustarpeita, maallisia ja uskonnollisia hyvän elämän malleja
- ihmisen yksilöllisen olemassaolon peruskäsitteet: vapaa tahto ja valinnat, syntyminen ja kuoleminen, optimismi, pessimismi ja realismi
- elämäntutkimuksen keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys
- identiteetin muodostaminen ihmisen elämäntutkimuksen aikana sekä eettiset valinnat eri elämäntutkimusvaiheissa
- yksilöllinen elämä ennen sekä nykyisessä monien mahdollisuuksien yhteiskunnassa
- hyveitä ja paheita koskevia käsitteitä ennen ja nyt sekä niiden suhde elämäntutkimukseen ja tottumuksiin

2. Maailmankuva (ET2)

Kurssilla pohditaan maailmankuvan muodostumista ja maailmankuvien eroja. Kurssilla perehdytään maailman käsitteellistämisen tapoihin sekä tiedon ja eri yhteisöllisten instituutioiden merkitykseen siinä.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan historiallisesti merkittäviä ja nykyajassa vaikuttavia maailmankuvia sekä kasvattaa tietämystään niiden perustalla olevista uskomusjärjestelmistä
- oppii kysymään ja arvioimaan väitteiden ja uskomusjärjestelmien perusteluja
- kehittää ymmärrystään eri instituutioiden merkityksestä maailmankuvan muokkaajina ja välittäjinä
- jäsentää omaa maailmankuvaansa samalla pitäen sen avoimena mielekkäälle keskustelulle.

KESKEISET SISÄLLÖT

- maailmankuvan, maailmankatsomuksen ja elämäntutkimuksen käsitteet ja niiden keskinäinen suhde
- maailmankuvan rakenne ja ydinalueet: käsitteitä ihmisestä, yhteiskunnasta, kulttuu-

rista ja luonnosta sekä todellisuuden rakenteesta

- maalliset ja uskonnolliset katsomukset maailmankuvan perustana: tieteiden, näennäis-tieteiden ja uskontojen rajankäynti
- koulu, media ja taide maailmankuvaa luovina ja välittävinä instituutioina
- länsimaisen maailmankuvan murrokset ja mullistajat
- kokemusten, arkikäsitusten ja uskomusten synty ja tiedollinen luotettavuus
- maailmankuvien ja tiedon lähteiden järkiperäinen arviointi

3. Yksilö ja yhteisö (ET3)

Kurssilla pohditaan yksilöä, yhteisöllisyyttä, yhteiskuntaa ja ihmisten välistä vuorovaikutusta. Kurssilla perehdytään oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien ja demokratian toteutumiseen.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja yksilölliselle identiteetille
- oppii arvioimaan omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä ja yhteiskunnassa, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä
- oppii tarkastelemaan yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toimintaa osana yhteiskunnallista vallankäyttöä
- oppii arvioimaan poliittisia keinoja ja päämääriä sekä kasvattaa kykyään ja haluaan rakentavaan yhteiskunnalliseen osallistumiseen
- ymmärtää ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeudenmukaisuuden merkityksen hyvän yhteiskunnan ja tulevaisuuden kannalta.

KESKEISET SISÄLLÖT

- ihminen sosiaalisena olentona, yksilöiden vuorovaikutus ja yhteisöllisyys, yksityinen ja julkinen vallan käsite, vallan muodot ja valtasuhteet sekä erilaiset vaikuttamiskeinot
- teorioita yhteiskunnan rakenteesta ja muutoksesta
- hyvä kansalainen suomalaisena, eurooppalaisena ja maailmankansalaisena
- ihmisoikeudet ja niiden historia
- poliittiset ihanteet, ideologiat, utopiat ja demokratian muodot
- oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena, maailmanlaajuisena ja ekologisena kysymyksenä

Syventävät kurssit

4. Kulttuuriperintö ja identiteetti (ET4)

Kurssilla pohditaan kulttuuriperintöä hyvän elämän lähtökohtana ja hyvän elämän mittana sekä toisaalta jatkuvasti kehittyvänä ja muuttavana ilmiönä. Kurssilla perehdytään sekä maailman että suomalaisen nyky-yhteiskunnan monikulttuurisuuteen.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan kulttuuria merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana
- tutustuu erilaisiin kulttuuriperintöihin ja niihin liittyviin elämäntapoihin
- kehittää kykyään arvioida ihmisten käsityksiä ja tekoja suhteessa heidän omiin arvostuksiinsa ja uskomusjärjestelmiinsä
- oppii suvaitsevaisuutta erilaisia elämäkatsomuksellisia ratkaisuja ja identiteettivalin-

toja kohtaan

- perehtyy suomalaisen identiteetin ilmenemismuotoihin
- ymmärtää rasismia, muukalaisvihan ja syrjinnän ihmisoikeusloukkauksina.

KESKEISET SISÄLLÖT

- kulttuurin käsite ja merkitys ennen ja nyt
- identiteetti, etnisyys ja kulttuuriperintö
- saamelaiset, suomalaiset ja eurooppalaiset kulttuuripiirteet ja niiden nykyinen merkitys
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus
- etninen ja kulttuurinen moninaisuus Suomessa ja maailmassa
- elämä monikulttuurisessa yhteiskunnassa
- etnosentrisyys sekä rasismia ja suvaitsevaisuuden historiaa

5. Maailman selittäminen katsomusperinteissä (ET5)

Kurssilla pohditaan erilaisia tapoja selittää maailmaa myyttisissä, uskonnollisissa ja katsomuksellisissa perinteissä. Kurssilla perehdytään erilaisten katsomusten syntyyn, historiaan ja tutkimukseen.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää herkkyyttään arvioida arvostuksissa ja uskomusjärjestelmissä esiintyviä eroja ja yhtäläisyyksiä
- oppii arvioimaan uskomuksia ja elämäntarkastuksia koskevia väitteitä
- tuntee eri kulttuureissa vaikuttavia ja tärkeinä pidettyjä uskomusjärjestelmiä ja elämäntarkastuksellisia ratkaisuja sekä kasvattaa tietämystään niiden taustoista sekä niiden välittymisestä nykyajassa
- ymmärtää myyttien ja uskonnollisten käsitysten historiallisen synnyn ja nykyisen merkityksen maailman ilmiöiden selittäjinä
- oppii hahmottamaan maailman selittämistä eurooppalaisessa kulttuuriperinnössä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- maailman myyttinen selittäminen ennen ja nyt
- uskonnon ja uskonnollisuuden olemus
- uskontokritiikki: sosiologinen, moraalinen, antropologinen ja psykologinen
- ateismi ja agnostismi
- sekulaarin humanismin ja vapaa-ajattelun historiaa ja nykysuuntauksia
- humanismi ja kristinusko länsimaiden katsomuksellisina perusvirtauksina

5.13 Filosofia

Filosofinen ajattelu käsittelee koko todellisuutta, sen monimuotoista hahmottamista sekä ihmisen toimintaa siinä. Filosofian erityisluonne on sen tavassa jäsentää ongelmia käsitteellisesti, järkipärisesti ja keskustellen. Filosofian opiskelu lukiossa tukee opiskelijoiden yksilöllistä kehitystä ja edistää yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia, joita tarvitaan muuttuvassa ja monimutkaisessa yhteiskunnassa. Filosofiasissa opiskeltavat tiedolliset kokonaisuudet ovat välttämättömiä kulttuuriperinnön ja nykykulttuurin ymmärtämiseksi.

Filosofian käytännön merkitys perustuu siihen, että opiskelija oppii jäsentämään käsitteellisesti arvoja, normeja ja merkityksiä koskevia kysymyksiä. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Tietojen ja taitojen erikoistumisen vastapainona filosofian opiskelu opettaa hahmottamaan laajempia käsitteellisiä kokonaisuuksia ja yhteyksiä. Se auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset todellisuudesta, arvoista ja normeista voivat muodostaa keskenään johdonmukaisia kokonaisuuksia tai olla keskenään ristiriidassa. Filosofia kehittää arvostelukykä.

Filosofian opetus edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Filosofiasa annetaan runsaasti tilaa opiskelijoiden yksilöllisten näkemysten muodostamiselle. Kun opiskelijat paneutuvat filosofian peruskysymyksiin, joihin ei ole yksinkertaisia ratkaisuja, he oppivat muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Mutkikkaiden kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijoissa kykyä luottaa omiin yksilöllisiin mahdollisuuksiinsa selvittää vaikeita-kin ongelmia. Filosofian opiskelu tukee oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuullisiksi ja suvaitsevaisiksi kansalaisiksi.

Opetuksen tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia ja niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja
- osaa jäsentää puhetta ja tekstiä käsitteellisesti sekä tunnistaa väitteitä ja niiden perusteluja
- ymmärtää erilaisten filosofisten käsitysten perusteluja sekä pystyy keskustelemaan niistä johdonmukaisesti ja järkevästi
- hallitsee yleissivistävät perustiedot sekä filosofian historiasta että nykysuuntauksista ja osaa suhteuttaa niitä yhteiskunnan ja kulttuurin ilmiöihin.

Filosofia oppiaineena tukee tavoitteiltaan ja sisällöltään Tampereen kaupungin yleissivistävän koulutuksen strategiaa päämääriä.

Filosofian kurssikohtaisissa sisällöissä otetaan huomioon valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa esitetyt aihekokonaisuudet.

Suosittelaa, että kouluissa tehdään yhteistyötä erityisesti muiden humanistis-yhteiskunnallisten oppiaineiden kanssa. Yhteistyössä on otettava huomioon ainerealin asettamat vaatimukset.

"Oppiainerajat ylittävissä tehtävissä voidaan filosofian käsitteitä ja teorioita käyttää muiden tieteenalojen kysymysten hahmottamisessa. Vastaajaa voidaan pyytää myös antamaan esimerkkejä muilta tieteen- ja elämäntieteiltä." (YTL 26.9.2003, Ainerealin toimeenpano kevään 2006 tutkinnosta alkaen.)

Suosittelaa, että koulujen tasolla filosofian opetuksessa hyödynnetään tietoverkkojen tuomia mahdollisuuksia oppimisympäristöinä, esimerkiksi WebCT- ja OPIT-ympäristöjä.

Arviointi

Filosofiassa arvioidaan käsitteiden ja teorioiden omaksumista sekä kykyä ilmaista omaa filosofista ajattelua. Opiskelijan suhde filosofisiin kysymyksiin on yksilöllinen, mutta kysymysten käsittelyn perustana ovat ajattelun tiedolliset hyveet: kriittisyys, johdonmukaisuus, ristiriidattomuus ja järjestelmällisyys.

Arviointiperusteet

Koulukohtaisten syventävien kurssien kohdalla noudatetaan numeroarviointia. Soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Syventävät ja soveltavat kurssit

Koulukohtaiset kurssit ovat pääsääntöisesti syventäviä. Koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa voidaan kuitenkin määrittää kurssi soveltavaksi, jos kurssin oppisisällöt sitä edellyttävät.

Kurssien suoritusjärjestys

Ensimmäiseksi filosofian kurssiksi suositellaan pakollista kurssia Johdatus filosofiseen ajatteluun (F11). Muiden kurssien suoritusjärjestyksestä voidaan koulukohtaisesti antaa tarkempia suosituksia.

Kurssien hyväksilukeminen

Koulussa harkitaan tapauskohtaisesti, mitkä kurssit tai muut opintosuoritukset ovat hyväksiluettavissa filosofian oppimäärään.

Itsenäinen suoritus

Suorittaessaan kurssin itsenäisesti opiskelijan tulee perehtyä monipuolisesti kurssin oppisisältöihin. Suositeltavia oppimismenetelmiä ovat erilaiset kirjalliset tuotokset, kuten tutkielmat, referaatit ja esseet sekä kurssikokeen suorittaminen.

Yhteistyötahot

Luonnollisia yhteistyötahoja lukion filosofian opiskelun tueksi Tampereen seudulla ovat esimerkiksi:

- Tampereen yliopisto
- Kesäyliopisto
- filosofinen aikakauslehti Niin & Näin sekä Tampereen kaupungin kirjasto (Metson filosofiaillat)
- Tampere-talo, Tampereen teknillinen yliopisto ja Tampereen yliopisto (Suuri filosofiatapahtuma)
- Skepsis ry

- Tampereen Vapaa-ajattelijat ry
- uskonnolliset yhteisöt
- teatterit ja museot
- muut toisen asteen oppilaitokset.

Pakollinen kurssi

1. Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa filosofisia ongelmia ja niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja, ymmärtää, miten filosofiassa käsitteellistetään todellisuutta, tietämistä, toimintaa ja arvoja
- tunnistaa erilaisia filosofisia, tieteellisiä ja arkisia käsityksiä todellisuudesta, sen tietämisestä ja siinä toimimisesta
- hahmottaa kuvailevien ja normatiivisten väitteiden eroja ja osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta.

- hankkii käsitteellisiä valmiuksia maailmankatsomukselliselle pohdinnalle, joka tukee katsomusaineiden opiskelua.
- saa välineitä kriittisen ajattelun kehittämiseen.

KESKEISET SISÄLLÖT

- mitä filosofia on, filosofisten kysymysten luonne ja niiden suhde käytännöllisiin, tieteellisiin ja uskonnollisiin kysymyksiin, filosofian keskeiset osa-alueet
- todellisuuden luonnetta koskevia filosofisia perusnäkökulmiä: hengen ja aineen suhde, vapaus ja välttämättömyys
- tietoa ja tietämistä koskevia filosofisia perusnäkökulmiä ja niiden suhde tieteellisiin ja arkisiin näkökulmiin: tieto, totuus ja perustelu, käsitteellisen ja kokemuksellisen suhde tiedon muodostumisessa
- yksilön ja yhteiskunnan suhde filosofisena kysymyksenä, oikeudenmukaisuuden ja vapauden käsitteet
- hyvän ja oikean käsitteet, toimintaa ohjaavien moraalisten arvojen luonne ja suhde tosiasioihin sekä muihin arvoihin kuten kauneuteen, hyvää elämää ja onnellisuutta koskevia filosofisia näkökulmiä

Syventävät kurssit

2. Filosofinen etiikka (FI2)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan tärkeimpiin ongelmiin, käsitteisiin ja teorioihin
- osaa arvioida elämää ja toimintaa moraalista näkökulmista sekä perustella arvioitaan etiikan käsittein
- kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja perusteitaan filosofisen etiikan välinein
- oppii kriittisyyttä ja suvaitsevaisuutta niin itseä kuin toisia kohtaan.

- *perehtyy ympäristöetiikan suuntauksiin.*

KESKEISET SISÄLLÖT

- moraalit ja sitä pohtiva soveltava ja normatiivinen etiikka sekä metaetiikka
- moraalisia arvoja ja normeja koskevien vakaumusten erilaiset perustat, moraalin suhde oikeuteen ja uskoon, järjen ja tunteiden asema moraalissa vakaumuksissa
- moraalisten arvojen ja normien objektiivisuus ja subjektiivisuus, kysymys eettisten perusteiden tiedollisuudesta ja eettisten totuuksien mahdollisuudesta
- klassisen hyve-etiikan sekä seuraus- ja velvollisuusetiikan perusteet
- filosofinen etiikka ja kysymys hyvästä elämästä

- *ympäristöetiikan perusteet.*

Suositteluaan, että oppimisessa kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden aihekokonaisuuksiin: kestävä kehitys, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus sekä teknologia ja yhteiskunta.

3. Tiedon ja todellisuuden filosofia (FI3)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa, mitä tieto ja tietäminen ovat filosofiassa, tieteessä ja arkielämässä
- osaa arvioida, millaisia kuvia todellisuuden perusrakenteesta muodostuu filosofiassa, tieteessä ja katsomuksissa
- oppii erittelemään ja arvioimaan kriittisesti tiedollisia uskomuksia ja väitteitä
- oppii hahmottamaan tieteellisen tutkimuksen ja päättelyn luonnetta.

KESKEISET SISÄLLÖT

- metafysiikan keskeisiä kysymyksiä ja peruskäsitteitä, erilaisia käsityksiä metafysiikan luonteesta, todellisuuden rakenne luonnontieteellisen, ihmistieteellisen ja käytännöllisen tiedon valossa
- totuuden luonne ja totuusteoriat
- tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen
- tietäminen, ymmärtäminen ja tulkinta, käytännöllisen ja tieteellisen tiedon eroja ja yhtäläisyyksiä, tietäminen luonnontieteissä ja ihmistieteissä
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja sen metodologisia peruskäsitteitä
- argumentoinnin ja päättelyn perusteita

Suosittelaa, että oppimisessa kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden aihekokonaisuuksiin: teknologia ja yhteiskunta sekä viestintä- ja mediaosaaminen.

4. Yhteiskuntafilosofia (FI4)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin
- oppii hahmottamaan yhteiskunnan luonnetta ja sen keskeisten instituutioiden toimintaa
- osaa arvioida yhteiskunnallisen järjestyksen oikeutusta
- osaa jäsentää yhteiskunnan ja yksilön suhdetta sekä yhteiskunnallista ja poliittista toimintaa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus
- yksilön oikeudet ja velvollisuudet, rikos ja rangaistus
- yhteiskuntajärjestyksen, vallan ja omistamisen oikeuttaminen: yhteiskuntasopimusteoriat, anarkismi ja yhteiskunnalliset utopiat
- poliittinen filosofia: konservatismiin, liberalismiin ja sosialismiin perusajatukset ja niiden yhteiskuntafilosofiset nykytulkinnat
- nykykulttuuriin liittyviä filosofisia kysymyksiä: sukupuoli ja sukupuolisuus, identiteetti ja identiteetin rakentuminen, toiseus, vieraus ja monikulttuurisuus

Suosittelaa, että oppimisessa kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden aihekokonaisuuksiin: aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus sekä teknologia ja yhteiskunta.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

5. Estetiikka ja taidefilosofia (FI5)

TAVOITTEET

Tavoitteena on pohtia taide- ja kauneuskäsitysten ongelmia ja tutustua eri taideteoksiin ja -teorioihin. Mietitään taiteen arvostamisen ongelmia. Millaista on hyvä taide? Analysoidaan kritiikin kieltä tutkimalla taideteosten arvostelemista. Esimerkkeinä käytetään sekä kuvataidetta, elokuvaa että musiikkia.

SISÄLLÖT

Esille tulevat mm. seuraavat teemat:

- käsitteiden suhteet (esim. *taiteellinen, esteettinen ja kaunis*)
- mitä taide on?
- mitä on hyvä taide?
- taiteen kategoriat

ARVIONTI

Kurssin arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota aktiiviseen osallistumiseen ja syvälliseen pohdintaan. Numeroarvioinnin perusteena mahdollinen kurssikoe tai/sekä syventävä projektikoe.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

6. Filosofian kertauskurssi (FI6) – laajuus 0,5 kurssia

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaan filosofian valtakunnalliset pakolliset ja syventävät kurssit niin, että eri kursseista hahmottuu johdonmukainen kokonaiskuva
- valmistautuu ainerealin kirjoittamiseen harjoittelemalla vastaustekniikkaa ja osaa esittää asiat täsmällisesti ja johdonmukaisesti sekä osaa arvioida tietojen soveltuvuutta
- osaa analysoida ja vertailla esitettyjä tietoja ja annettuja lähteitä
- osaa yhdistellä tietoja kurssi- ja ainerajat ylittäen

SISÄLLÖT

Syvennetään ja kerrataan filosofian pakollisten ja valtakunnallisten kurssien keskeisiä sisältöjä. Harjoitellaan vastaustekniikkaa ja kysymysten analysointia reaalikoetta varten. Opiskelu tapahtuu pääasiallisesti verkossa.

5.14 Historia

Lukion historian opetus luo opiskelijalle edellytyksiä ymmärtää eri aikakausien luonnetta, oman aikansa ongelmia ja muutosprosesseja sekä auttaa häntä hahmottamaan kansainvälistä maailmaa. Historia on yksilöllistä, kansallista ja eurooppalaista identiteettiä luova oppiaine.

Opetuksen lähtökohtana ovat historian luonne tieteenalana ja sen tiedon muodostumisen perusteet. Sen vuoksi huomiota kiinnitetään tietojen kriittiseen pohdintaan ja tulkintaan sekä pyritään ottamaan huomioon ilmiöiden moniperspektiivisyys. Historian keskeisiä käsitteitä ovat aika, muutos ja jatkuvuus sekä syy-yhteydet. Muutoksen analyysia korostavana oppiaineena historia luo mahdollisuuksia käsitellä tulevaisuutta sekä arvioida tulevaisuuteen liittyviä mahdollisuuksia. Opetuksessa korostetaan ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä inhimillisen kulttuurin laaja-alaisuutta, kulttuurien erilaisuuden ymmärtämistä ja kansainvälisen yhteisymmärryksen merkitystä. Oman maan menneisyyttä tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Historian opetuksessa tarkastellaan erityisesti Tampereen teollisuuskaupungin historian keskeisiä tapahtumia Suomen historian taustaa vasten. Tähän tarjoaa mahdollisuuksia muun muassa yhteistyö museoiden, julkisyhteisöjen ja yritysmaailman kanssa.

Opetuksen tavoitteet

Historian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan Suomen ja maailmanhistorian päälinjat ja keskeisimmät historialliset tapahtumat sekä niiden taustat ja seuraamukset
- näkee nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana, kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historian jatkumoon ja näin rakentamaan historiatietoisuuttaan
- osaa hankkia menneisyyttä koskevaa tietoa ja arvioida sitä kriittisesti sekä ymmärtää sen monitulkintaisuuden, suhteellisuuden ja syy-yhteyksien monisäikeisyyden
- osaa arvioida menneisyyden ihmisen toimintaa ja historiallisia ilmiöitä kunkin ajan omista lähtökohdista sekä nykyajan näkökulmasta
- ymmärtää kulttuurin erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden erilaisuutta
- saa aineksia ihmisoikeuksia ja demokratiaa arvostavan maailmankuvan luomiseen sekä toimintaan vastuullisena kansalaisena.

Opetuksessa tuetaan opiskelijan kasvua tasapainoiseksi kansalaiseksi antamalla hänelle hyvät valmiudet jatko-opintoihin ja halu jatkuvaan itsensä kehittämiseen. Tavoitteena on, että opiskelija saa monipuolisen yleissivistyksen sekä hyvät tiedot ja taidot myös kotiseutunsa historiasta ja talouselämän kehityksestä.

Arviointi

Oppimisen arvioinnin perusteina ovat historialle ominaiset taidot ja ajattelutavat sekä oppimäärän keskeisten sisältöjen hallinta. Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijan valmiuteen rakentaa tiedoistaan jäsenyöneitä kokonaisuuksia, erottaa olennainen ja epäolennainen tieto toisistaan, hallita aikasuhteita ja syy-yhteyksiä sekä arvioida historian ilmiöitä ja tiedonlähteitä kriittisesti. Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä: kokeiden asemasta voidaan käyttää opintotehtäviä, tutkielmia ja muita vaihtoehtoisia arviointikeinoja.

Jokaisen kurssin alussa selvitetään oppilaille arviointiin liittyvät periaatteet ja sovitaan tarkemmat yksityiskohdat. Pakolliset, valtakunnalliset syventävät ja koulukohtaiset syventä-

vät kurssit arvioidaan numerolla. Koulukohtaiset soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Historian koulukohtaiset syventävät kurssit liittyvät tavoitteiltaan ja sisällöiltään valtakunnallisiin syventäviin kursseihin. Soveltavat kurssit ovat esimerkiksi eheyttäviä kursseja, menetelmäkursseja tai muun koulutuksen järjestämiä kursseja.

Suoritusjärjestys

Pakollisten, syventävien ja soveltavien kurssien suoritusjärjestys on vapaa. Suositus paikallisten kurssien suoritusjärjestykseksi on 1-2-3-4.

Itsenäinen suoritus

Mikäli opiskelija haluaa suorittaa kurssin itsenäisesti, vaadittavasta kirjallisuudesta ja mahdollisista lisätehtävistä, kuten tutkielmasta, on erikseen sovittava opettajan kanssa. Soveltavien kurssien suorittamisesta päätetään koulukohtaisesti.

Aihekokonaisuudet

Historia oppiaineena nostaa esiin eri aihekokonaisuuksien historian ja auttaa opiskelijaa ymmärtämään niiden merkitystä. Aihekokonaisuuksien tavoitteita voidaan lähestyä yhteisillä paikallisiin, valtakunnallisiin ja kansainvälisiin sidosryhmiin. Aihekokonaisuuksien tavoitteiden saavuttamiseksi tehdään yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Seuraavassa esitetään painopisteitä, joihin historian opetuksessa voidaan kiinnittää huomiota. Painotuksissa voidaan ottaa huomioon ajankohtaiset tapahtumat.

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

Aatehistorian taustaa vasten tarkastellaan erityisesti ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia (HI2). Aktiivinen kansalaistoiminta, demokratian kehitys ja merkitys nostetaan esille 1900-luvun historiaa opiskeltaessa (HI3, HI4). Asioita voidaan lähestyä museotoimen ja kansalaisjärjestöjen avulla.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Historiassa pohditaan erityisesti hyvinvointivaltion, oikeuslaitoksen ja turvallisuuspolitiikan kehitystä (HI3, HI4). Yhteistyötä on mahdollista tehdä julkisyhteisöjen ja tutkimuslaitosten kanssa.

Kestävä kehitys

Oppiaineessa pohditaan, miten ihminen on muokannut ympäristöään. Historia oppiaineena auttaa oppilasta ymmärtämään kestävä kehityksen merkityksen kansallisella ja globaalilla tasolla (HI1, HI3, HI6). Historia esittää ihmisen ja ympäristön yhteisen menneisyyden. Yhteistyötä voidaan tehdä eri ympäristöjärjestöjen, ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyösaston ja Kehitysyhteistyön palvelukeskuksen kanssa.

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Kulttuurihistoria auttaa opiskelijaa rakentamaan identiteettiään ja ymmärtämään eri kulttuureja (HI2, HI5, HI6). Yhteistyötä on mahdollista tehdä esimerkiksi eri kulttuuri- ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Teknologia ja yhteiskunta

Historia käsittelee teknologian kehitystä ja sen yhteiskunnallista merkitystä (HI1, HI3, HI4). Asiaan voidaan perehtyä tutustumalla Tampereen teollisuuskaupungin historiaan museoiden ja paikallisten verkkomateriaalien avulla.

Viestintä ja mediaosaaminen

Historiassa käytetään monipuolisia lähteitä. Historia oppiaineena korostaa lähdekritiikkiä, ja siinä opiskellaan mediakriittisyyttä ja annetaan mahdollisuuksia muodostaa eri historiantulkintoja. Kursseilla voidaan tutkia esimerkiksi uutisten totuusarvoa lähdekriittisin menetelmin ja tehdä yhteistyötä viestimien kanssa (HI3, HI4).

Verkostoituminen

Lisäksi historian opetuksessa aihekokonaisuuksia voidaan toteuttaa ja niiden tavoitteita syventää esimerkiksi verkostoitumalla seuraavien sidosryhmien kanssa:

- *muut oppilaitokset (esimerkiksi yliopistot ja toisen asteen oppilaitokset)*
- *taidelaikokset, museot, kirjastot (esimerkiksi Tampereen kirjastot ja museot, kuten Vapariikki ja Werstas)*
- *tutkimuslaitokset (esimerkiksi Rauhan ja konfliktin tutkimuslaitos)*
- *alueelliset ympäristökeskukset*
- *viestimet (esimerkiksi lehdistö)*
- *kansalaisjärjestöt (esimerkiksi nuorisojärjestöt)*
- *kansainväliset yhteistyöjärjestöt (esimerkiksi Amnesty International)*
- *Eurooppa-tiedotus.*

Pakolliset kurssit

1. Ihminen, ympäristö ja kulttuuri (HI1)

Kurssi tarkastelee ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta sekä tämän tuloksena tapahtunutta kulttuuriympäristön rakentumista ja kehittymistä esihistoriasta nykyaikaan.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ihmisen ja luonnon välisen riippuvuussuhteen osana kestäväää kehitystä
- ymmärtää, miten ihminen käyttää luonnonvaroja toimeentulon lähteenä ja miten se vaikuttaa ympäristöön ja yhteiskuntarakenteeseen
- tuntee tuotantotalouden kehityslinjat ja vaikutukset elämäntapaan
- tietää väestönkasvun pääpiirteet ja siihen vaikuttavat tekijät.

KESKEISET SISÄLLÖT

Esihistoria – pyyntikulttuurin aika

- ihmisen kehitysvaiheet
- keräilijöiden ja metsästäjien elämäntapa

Maanviljely ja sen aiheuttamat muutokset

- työnjako ja kulttuurin synty
- suurten jokilaaksojen kulttuurit

Välimeren talousalue antiikin aikana

- Kreikan talouselämä
- Rooma – miljoonakaupunki ja imperiumi

- orjuus ja antiikin ajan tekniikka
- Keskiajan talous- ja yhteiskuntajärjestelmä

- feodaaliyhteiskunta
- keskiajan väestö, kauppa ja kaupunki

Löytöretket

- löytöretkien edellytykset ja seuraukset
- maailmantalouden syntyminen

Teollistuva maailma

- tekniset innovaatiot ja koneteollisuuden alkuvaiheet
- muutokset sukupuolten työnjaossa
- yhteiskunnalliset muutokset ja ympäristövaikutukset
- muutokset kaupunkirakenteessa

Globaali kulutusyhteiskunta

- raaka-aineiden ja markkinoiden jakaminen
- massatuotanto ja kulutusyhteiskunta
- sosialistinen suunnitelmatalous
- kolmannen maailman muotoutuminen
- kasvun rajat ja uudet haasteet

Aihekokonaisuudet

Kurssi antaa mahdollisuuden painottaa aihekokonaisuuksia kestävä kehitys sekä teknologia ja yhteiskunta.

2. Eurooppalainen ihminen (HI2)

Kurssi tarkastelee eurooppalaisen kulttuurin keskeisiä saavutuksia sekä eurooppalaisen ihmisen maailmankuvan muutosta ja sen taustalla vaikuttanutta tieteellistä ja aatehistoriallista kehitystä. Kurssilla tutustutaan eurooppalaisen kulttuurin tuotoksiin erityyppisen historiallisen lähdeaineiston avulla. Kulttuuri ymmärretään laaja-alaisena käsitteenä.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, mistä eurooppalaisuus rakentuu tutustumalla Euroopan keskeiseen kulttuuriperintöön
- ymmärtää tieteen saavutusten merkityksen ihmisen maailmankuvan muokkaajana
- osaa analysoida kulttuuri-ilmiöitä aikakautensa ilmentäjinä
- tuntee yhteiskunnallisen kehityksen taustalla vaikuttavia aatehistoriallisia virtauksia
- tuntee eri aikakausien elämäntapoja ja maailmankuvaa.

KESKEISET SISÄLLÖT

Antiikin aika

- demokratian synty
- antiikin kulttuuri

Keskiajan yhtenäiskulttuuri

- keskiajan ihmisen maailmankuva ja tapakulttuuri

- uskonnon merkitys kulttuurissa

Uuden ajan murros

- renessanssi ja tiedon vallankumous
- uskonpuhdistus
- barokki itsevaltiuden ja vastauskonpuhdistuksen ilmentäjänä
- luonnontieteellisen maailmankuvan synty

Valistuksen aikakausi

- valistusfilosofia ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja taiteeseen
- Yhdysvaltain itsenäistymisen ja Ranskan suuren vallankumouksen aatteellinen perintö

Aatteiden vuosisata

- keskeiset aatesuuntaukset ja taidevirtaukset
- tiede uskonnon haastajana
- porvariston vuosisata

Nyky aika

- kulttuurin pirstoutuminen
- populaarikulttuuri massaviihteeksi

Aih kokonaisuudet

Kurssi antaa mahdollisuuden painottaa aihekokonaisuuksia aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys sekä kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus.

3. Kansainväliset suhteet (HI3)

Kurssi tarkastelee kansainvälisen politiikan keskeisiä tapahtumia, taustoja ja muutoksia 1800-luvun lopulta lähtien. Kurssilla analysoidaan kansainvälisen politiikan ilmiöitä taloudellisen, aatteellisen ja valtapoliittisen kilpailun perusteella. Kurssin keskeisiä tarkastelunäkökulmia ovat demokratia vastakohtanaan diktatuuri.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen politiikan pääpiirteet ja teoriaa
- ymmärtää kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen perusteita
- ymmärtää aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen vaikutuksen kansainvälisten suhteiden historiassa.

KESKEISET SISÄLLÖT

Suurvaltojen ylivalta pyrkimykset

- kansainvälisen politiikan peruskäsitteet
- imperialismien teoria ja käytännöt
- ensimmäinen maailmansota ja sen vaikutukset kansainväliseen politiikkaan

Maailmansotien välinen aika ja toinen maailmansota

- eurooppalaiset ääri liikkeet, demokratian kriisi ja kansanvainot
- toinen maailmansota seurausilmiöineen

Kylmä sota

- kylmän sodan teoriat: Yhdysvallat ja Neuvostoliitto kaksinapaisen maailman johtajina
- kylmän sodan ideologiset, taloudelliset ja sotilaalliset rintamat
- kylmän sodan kriisien luonne
- Saksa kylmän sodan näyttämönä
- Kiinan rooli kansainvälisessä politiikassa

Uusi epävarmuuden aika

- Neuvostoliiton hajoaminen ja kaksinapaisuuden purkautuminen
- kansainväliset rauhanpyrkimykset
- kolmas maailma osana kansainvälistä politiikkaa
- Lähi-idän ongelmakenttä
- Yhdysvaltain aseman muutos kansainvälisessä politiikassa
- uudet kansainväliset rakenteet

Aihekokonaisuudet

Kurssi antaa mahdollisuuden painottaa aihekokonaisuuksia aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys, teknologia ja yhteiskunta sekä viestintä ja mediaosaaminen.

4. Suomen historian käännekohtia (HI4)

Kurssin tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja 1800-luvulta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelunkohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman muuttuminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan sekä taloudelliset ja kulttuuriset murrokset.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee keskeiset yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset
- osaa suhteuttaa Suomen valtiollisen kehityksen yleiseurooppalaiseen ja maailmanpoliittiseen taustaan
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden.

KESKEISET SISÄLLÖT

Ruotsin ajan perintö

Vallanvaihdos

- Suomen liittäminen Venäjään
- autonomian synty

Suomalaisuuden synty ja kansallinen herääminen

- aatteellinen ydin ja keskeiset vaikuttajat

Yhteiskunnallinen ja taloudellinen murros

- elinkeinorakenteen muuttuminen ja Suomen teollistuminen
- sääty-yhteiskunnan hajoaminen ja kansalaisyhteiskunnan synty
- sortokaudet ja kansanvallan synty

Suomen itsenäistymisprosessi

- Suomen itsenäistyminen
- sisällissota
- hallitusmuoto

Kahtiajaosta eheytymiseen

- oikeistoradikalismien nousu
- elintason nousu
- kulttuurista kulutustavaraa

Toinen maailmansota jälkiseurauksineen

- sodat ja jälleenrakentaminen
- ulkopoliittikan muutos

Hyvinvointivaltion rakentaminen

- rakennemuutos
- 1960- ja 1970-lukujen kulttuurinen ja yhteiskunnallinen muutos

Suomen uusi kansainvälinen asema

- kytkeytyminen kansainväliseen talouteen kulttuurisesti, taloudellisesti ja poliittisesti
- suomalaisten tulevaisuus osana globaalia järjestelmää

Aihekokonaisuudet

Kurssi antaa mahdollisuuden painottaa aihekokonaisuuksia aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys, hyvinvointi ja turvallisuus, teknologia ja yhteiskunta sekä viestintä ja mediaosaaminen.

Syventävät kurssit

5. Suomen vaiheet esihistoriasta autonomian aikaan (HI5)

Kurssi tarkastelee Suomen historian keskeisiä kehityslinjoja ennen vuotta 1809 sekä suomalaista kulttuuriperintöä.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maamme historialliset kehityslinjat ja niiden yhteydet Itämeren alueeseen
- tuntee Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- ymmärtää suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin
- oppii arvostamaan suomalaista kulttuuriperintöä
- oppii yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta.

KESKEISET SISÄLLÖT

Esihistoria

- esihistoria ja tulkinnat suomalaisten ja saamelaisten alkuperästä
  - asutus, elinehdot, uskonnot ja uskomukset sekä ulkoiset yhteydet
- Suomen liittyminen länsieurooppalaiseen kulttuuriyhteisöön keskiajalla
- Suomi idän ja lännen välimaastossa
  - sääty-yhteiskunnan synty

- asutus, elinkeinot, uskonnolliset ja poliittiset muutokset

Uuden ajan uudet tuulet

- uskonpuhdistus ja keskusvallan voimistuminen

Suurvaltakausi

- suurvaltakauden vaikutukset Suomessa
- talous, väestö, koulutus

Vapauden ja hyödyn aika

- kulttuurillinen ja taloudellinen kehitys
- kustavilaiset uudistukset
- kansallisen tietoisuuden ensi askeleet

Aihekokonaisuudet

Kurssi antaa mahdollisuuden painottaa aihekokonaisuutta kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus.

6. Kulttuurien kohtaaminen (HI6)

Kurssilla tarkastellaan valinnaisesti jonkun tai joidenkin kulttuuripiirien ominaispiirteitä ja nykyaikaa sekä kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Kulttuuri ymmärretään kokonaisvaltaisena käsitteenä. Käsiteltävät kulttuurialueet valitaan Euroopan ulkopuolelta.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kulttuurin peruskäsitteitä ja oppii ymmärtämään omasta kulttuuristaan poikkeavan kulttuurin arvomaailmaa ja elämäntapaa
- ymmärtää henkisen kulttuurin, yhteiskuntarakenteen, talouselämän ja luonnonolosuhteiden keskinäisen riippuvuuden
- tuntee tarkasteltavan kulttuurin historiallisen kehityksen sekä sen vuorovaikutuksen muiden kulttuurien kanssa
- oppii analysoimaan kulttuurin erilaisia ilmenemismuotoja esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa
- osaa ottaa huomioon kulttuuritaustojen erilaisuuden vuorovaikutustilanteissa.

KESKEISET SISÄLLÖT

Tarkasteltavaksi kulttuurialueeksi valitaan yksi tai useampi seuraavista:

- Afrikka
- arktiset kulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Intia
- islamin maailma
- Japani
- Kiina
- Korea
- Latinalainen Amerikka
- Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit

Aihekokonaisuudet

Kurssi antaa mahdollisuuden painottaa aihekokonaisuuksia kestävä kehitys sekä kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

7. Historian kertauskurssi (HI7) – laajuus 0,5 kurssia

Kurssin tavoitteena on luoda kokonaiskuva historian suurista murroksista ja kehityslinjoista sekä liittää Suomen historia Euroopan ja maailmanpolitiikan tapahtumiin. Pääpaino on 1800- ja 1900 –lukujen historiassa

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaan historian pakolliset kurssit ja pyrkii muodostamaan niiden sisällöistä jäsentyneitä kokonaisuuksia
- osaa yhdistellä ylioppilaskirjoituksissa asioita kurssi – ja ainerajat ylittäen
- valmistautuu aineosaan kirjoittamiseen harjoittelemalla vastaustekniikkaa ja kysymysten sisällön analysointia
- osaa vastata ylioppilaskirjoituksissa johdonmukaisesti sekä pystyy käyttämään annettuja aineistoja kriittisesti ja johdonmukaisesti

KESKEISET SISÄLLÖT

Kurssin keskeisinä sisältöinä ovat historian pakollisten kurssien sisällöt sekä ajankohtaisteemat.

5.15 Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijoiden käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta. Yhteiskunnan rakennetta ja keskeisiä ilmiöitä, valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisen yhteiskunnan, Euroopan ja maailman näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteiden sisällöistä. Se luo opiskelijoille edellytyksiä aktiiviseen ja kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan.

Opetus perustuu keskeisiin yhteiskuntaeettisiin arvoihin, kuten oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoon, sosiaaliseen vastuuseen, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, työn ja yrittäjyyden arvostukseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen.

Tampereella yhteiskuntaopin opetuksessa otetaan erityisesti huomioon kaupungin tulevaisuusstrategian mukainen näkemys Tampereesta korkean teknologian osaamiskeskusena. Yhteiskuntaopin opetuksessa tuodaan esiin paikalliseen poliittiseen ja taloudelliseen päätöksentekoon liittyviä kysymyksiä sekä Tampereen asemaa alueyhteisönä Euroopan unionissa.

Opetuksen tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää yhteiskunnan olemuksen historiallisen kehityksen tuloksena
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- on selvillä vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksista kansalaisyhteiskunnassa ja osaa myös käyttää niitä
- pystyy hankkimaan ajankohtaista tietoa eri lähteistä sekä arvioimaan kriittisesti verbaalista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- kykenee muodostamaan itselleen perustellun näkemyksen ristiriitaisista ja arvosidonnaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- saa edellytyksiä vastuuntuntoisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja suvaitsevan yhteiskunta-käsityksen rakentamiseen.

Yhteiskuntaopin opetus rohkaisee opiskelijoita aktiivisiksi kansalaisvaikuttajiksi Tampereella, Suomessa ja Euroopan unionissa. Opiskelijoille annetaan tietoja työelämästä ja sen kehitysnäkymistä. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee kuluttajan, yrittäjyyden ja valtion merkityksen talouden toimijana. Opetuksessa korostetaan kriittistä tiedonhankintaa ja hyödynnetään viestimiä sekä tieto- ja viestintätekniikkaa.

Arviointi

Yhteiskuntaopin oppimisen arvioinnissa huomio kiinnitetään oppimäärän asiasisällön ja keskeisten käsitteiden hallintaan, opiskelijan valmiuteen ilmaista tietonsa jäsentyneesti sekä arvioida ja tulkita yhteiskunnallisia ilmiöitä ja eri tavoin esitettyä sanallista, numeerista ja graafista informaatiota kriittisesti. Näitä valmiuksia arvioidaan kurssien yhteydessä monipuolisten koetehtävien avulla tai käyttämällä vaihtoehtoisia arviointikeinoja.

Jokaisen kurssin alussa selvitetään opiskelijoille arviointiin liittyvät periaatteet ja sovitaan tarkemmat yksityiskohdat. Pakolliset, valtakunnalliset syventävät ja koulukohtaiset syventävät kurssit arvioidaan numerolla. Koulukohtaiset soveltavat kurssit arvioidaan suoritus-

merkinnällä.

Yhteiskuntaopin koulukohtaiset syventävät kurssit liittyvät tavoitteiltaan ja sisällöiltään valtakunnallisiin syventäviin kursseihin. Soveltavat kurssit ovat esim. eheyttäviä kursseja, menetelmäkursseja tai muun koulutuksen järjestämiä kursseja.

Suoritusjärjestys

Kurssien suoritusjärjestys on vapaa. Kurssia 1 suositellaan suoritettavaksi ensimmäisenä.

Itsenäinen suoritus

Mikäli oppilas haluaa suorittaa kurssin itsenäisesti, vaadittavasta kirjallisuudesta ja mahdollisista lisätehtävistä, kuten tutkielmasta, on erikseen sovittava opettajan kanssa. Soveltavien kurssien suorittamisesta päätetään koulukohtaisesti.

Aihekokonaisuudet

Yhteiskuntaoppi käsittelee aihekokonaisuuksia sekä taloudellisesta, sosiaalisesta, poliittisesta että oikeudellisesta näkökulmasta. Aihekokonaisuuksia lähestytään yhteyksillä eri sidosryhmiin. Seuraavassa esitetään painopisteitä, joihin yhteiskuntaopin opetuksessa kiinnitetään huomiota. Painotuksissa voidaan ottaa huomioon ajankohtaiset tapahtumat.

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien sisältöä ja merkitystä. Aktiivisen kansalaistoiminnan merkitystä tarkastellaan paikalliselta tasolta globaalille tasolle (YH1, YH4). Opiskelijoille esitellään omakohtaisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia esimerkiksi eri kansalaisjärjestöissä ja Euroopan unionin projekteissa. Sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden merkitys avautuu esimerkiksi yhteistyöllä yrittäjien ja yrittäjäjärjestöjen kanssa (YH2).

Hyvinvointi ja turvallisuus

Hyvinvointipalvelujen, oikeuslaitoksen ja turvallisuusjärjestelmän merkitystä (YH1, YH2, YH3, YH4) tarkastellaan myös käytännössä tutustumalla esimerkiksi sosiaalitoimen, poliisin, oikeuslaitoksen ja armeijan toimintaan.

Kestävä kehitys

Kestävä elämäntapa eli ekologinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys korostuu yhteiskuntaopin opetuksessa. Opiskelija oppii myös vaikuttamiskeinoja paikalliselta tasolta globaalille tasolle saakka. Aihekokonaisuutta voidaan toteuttaa yhteistyöllä esimerkiksi eri kansalaisjärjestöjen, kuten luonnonsuojelujärjestöjen, ja yliopistojen tulevaisuuden tutkimuksen yksikköjen kanssa (YH1, YH2, YH4).

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Yhteiskuntaoppi lisää opiskelijan tietoisuutta siitä, miten erilaiset arvot vaikuttavat omassa arjessa, yhteiskunnassa ja maailmassa, sekä tukee opiskelijan kulttuuri-identiteetin muodostumista (YH1, YH4). Yhteistyötä voidaan tehdä eri kulttuuri- ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Teknologia ja yhteiskunta

Yhteiskuntaopin kursseilla tarkastellaan teknologian vaikutusta elämäntapaan ja talouteen kuten työllisyyteen ja työn sisältöön. Aihekokonaisuutta voidaan syventää yhteistyöllä esimerkiksi yrittäjien ja yrittäjäjärjestöjen kanssa (YH1, YH2).

Viestintä ja mediaosaaminen

Opiskelijan aktiivista suhdetta mediaan vahvistetaan. Opiskelija saa tietoa median toimintaan vaikuttavista taloudellisista ja yhteiskunnallisista tekijöistä sekä yksityisyyden suojusta, turvallisuudesta, tietoturvasta ja tekijänoikeuksista (YH1, YH2, YH3, YH4). Kursseilla tutkitaan esimerkiksi poliittisten ja talousuutisten sisältöä lähdekriittisin menetelmin sekä tehdään yhteistyötä viestimien kanssa.

Verkostoituminen

Lisäksi aihekokonaisuuksia voidaan toteuttaa ja niiden tavoitteita syventää esimerkiksi verkostoitumalla seuraavien sidosryhmien kanssa:

- julkisyhteisöt (esimerkiksi kaupungin hallintoelimet)

- muut oppi- ja tutkimuslaitokset (esimerkiksi toisen asteen oppilaitokset ja yliopistot)
- sosiaali- ja terveystoimi
- tutkimuslaitokset
- alueelliset ympäristökeskukset
- viestimet (esimerkiksi lehdistö)
- yrittäjät (esimerkiksi Pirkanmaan yrittäjät, Uusyrityskeskus Ensimetri)
- kansalaisjärjestöt (esimerkiksi poliittisten puolueiden vaalipaneelit)
- kansainväliset yhteistyöjärjestöt (esimerkiksi Amnesty International)
- Eurooppa-tiedotus.

Pakolliset kurssit

1. Yhteiskuntatieto (YH1)

Kurssi perehdyttää valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen järjestelmään ja keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta ja vaikuttaminen

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet
- omaksuu tasapainoisen ja analyyttisen näkökulman yhteiskuntaan
- tuntee hyvinvointiyhteiskunnan perusteet.

KESKEISET SISÄLLÖT

Suomalaisen yhteiskunnan kehitys

- Suomen väestörakenne
- hyvinvointivaltion rakentuminen
- hyvinvointivaltion mahdollisuudet

Valta

- valta käsitteenä ja vallankäytön muodot
- poliittiset järjestelmät

Vaikuttaminen

- demokratia ja kansalaisyhteiskunta
- globaali vaikuttaminen
- vaikuttamisen haasteet

Oikeusvaltio ja turvallisuusjärjestelmät

- perusoikeudet
- tuomio- ja järjestysvalta
- turvallisuuspolitiikka ja vaihtuvat uhkakuvat

Sosiaalipolitiikka

- tarkoitus, tehtävä ja muodot

Aihekokonaisuudet

Kurssi antaa mahdollisuuden ottaa huomioon kaikki aihekokonaisuudet, mutta niistä erityisesti painottuvat aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys, hyvinvointi ja turvallisuus sekä viestintä ja mediaosaaminen.

2. Taloustieto (YH2)

Kurssi johdattaa ymmärtämään talouselämän toimintaperiaatteita. Se pohjautuu taloustieteisiin. Se käsittelee mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kuluttajan, yritysten ja valtioiden näkökulmasta. Kurssilla tutustutaan talouselämään erityyppisten tilastojen ja muiden lähteiden avulla.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu kansantalouden keskeisiin perusteisiin, käsitteisiin ja teorioihin
- tutustuu Suomen ja kansainvälisen talouselämän nykytilaan ja tulevaisuuden näkyymiin
- saa taitoja tehdä jokapäiväisiä taloudellisia päätöksiä ja tarkastelee taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta
- tuntee työnteon ja yrittäjyyden merkityksen kansantaloudelle.

KESKEISET SISÄLLÖT

Suomalaisten elinkeinot

- alkutuotanto
- teknologia ja teollistuminen
- palveluyhteiskunta

Taloudellinen toiminta ja yritykset

- talouden peruskäsitteet
- kysyntä, tarjonta ja tasapaino markkinatalouden perusteina
- kilpailu ja sen muodot
- yritystoiminta ja kuluttaja

Talouselämän vaihtelut ja häiriöt

- taloudellinen kasvu
- keynesiläisyys ja monetarismi talouden häiriöiden vaihtoehtoisina ratkaisumalleina

Rahapolitiikka ja rahoitusmarkkinat

- markkinoiden vapautuminen
- rahoitusmarkkinoiden rakenne
- rahapolitiikka ja korko

Julkinen talous ja talouspolitiikka

- verotus ja finanssipolitiikka
- politiikka ja markkinavoimat
- tulopolitiikka

Suomi kansainvälisessä kaupassa

- kansainvälistyvä talous ja Suomi
- globalisaation vaikutuksia

Suomen talouden tulevaisuudennäkymät

- uhkatekijät, mahdollisuudet ja kasvun rajat

Aihekokonaisuudet

Kurssi antaa mahdollisuuden painottaa aihekokonaisuuksia aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys, teknologia ja yhteiskunta sekä viestintä ja mediaosaaminen.

Syventävät kurssit

3. Kansalaisen lakitieto (YH3)

Kurssi antaa perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja opettaa opiskelijaa valvomaan omia oikeuksiaan sekä hoitamaan yksinkertaiset oikeustoimet itse.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja sen keskeisistä periaatteista
- saa perustiedot Suomen tuomioistuineläytöksestä ja kansalaisen kannalta merkittävistä kansainvälisistä tuomioistuimista
- oppii hoitamaan itse tavanomaisimmat oikeusasiat
- tuntee oikeutensa, etunsa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana
- kykenee löytämään ja oppii käyttämään keskeisiä oikeudellisen tiedon lähteitä
- haluaa toimia oikein ja lainmukaisesti.

KESKEISET SISÄLLÖT

Lakitiedon perusteet

- Suomen oikeushistoria
- oikeusjärjestys ja oikeusjärjestelmä
- peruskäsitteet
- oikeudellisen tiedon hankkiminen

Kansalaisen yleisimmät oikeustoimet

- perheoikeus
- työoikeus
- kuluttajansuoja
- velka, takaus ja maksukyvyttömyys
- asuminen
- muutoksenhaku viranomaisten päätöksiin

Rikos- ja prosessioikeus

- oikeudenkäynti ja sen vaihtoehdot
- rangaistukset
- kansainvälinen oikeus ja siihen vetoaminen

Aihekokonaisuudet

Kurssi antaa mahdollisuuden painottaa aihekokonaisuuksia aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys, hyvinvointi ja turvallisuus sekä viestintä ja mediaosaaminen.

4. Eurooppalaisuus ja Euroopan unioni (YH4)

Kurssi perehdyttää opiskelijat Euroopan unionin toimintaan, yksittäisen kansalaisen asemaan yhdentyvässä Euroopassa sekä kannustaa osallistumaan ajankohtaiseen Euroopan unionista käytävään keskusteluun.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa monipuolista ja syventävää tietoa Euroopan unionista ja sen toiminnasta
- oppii toimimaan Euroopan unionin kansalaisena
- tuntee Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja, mahdollisuuksia ja uhkia
- osaa hankkia Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa vertailevaa tietoa
- ymmärtää Euroopan yhdentymisen vaikutuksen oman elämänsä ja Suomen poliittisen järjestelmän kannalta.

KESKEISET SISÄLLÖT

Eurooppalainen identiteetti

- yhteiset eurooppalaiset arvot
- Euroopan unionin kansalaisuus

Vaikuttaminen ja vallankäyttö Euroopan unionissa

- Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmä
- suomalaiset Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmässä
- erilaiset jäsenet

Euroopan unionin alueelliset vaikutukset

- nuorten opiskelu ja työnteko EU:ssa
- alueitten unioni kansalaisen näkökulmasta

Euroopan unionin haasteet

- EU:n laajeneminen
- yhteinen turvallisuuspolitiikka
- EU ja globaalit järjestelmät

Aihekokonaisuudet

Kurssi antaa mahdollisuuden painottaa aihekokonaisuuksia aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus sekä viestintä ja mediaosaaminen.

5. Oppilaskuntatoiminta (YH5)

Oppilaskuntatoiminnan tarkoituksena on kasvattaa opiskelijoita osallistuviksi, vastuutakantaviksi ja kriittisiksi kansalaisiksi. Se tarkoittaa osallistumista koulun oppilaskunnan toimintaan ja vaikuttamista siinä sekä mahdollisesti sen kautta osallistumista yhteiskunnan eri alueiden vaikuttamiseen.

Oppilaskuntatoiminnan tavoitteena on, että opiskelija

- o syventää demokraattisen yhteiskunnan toimintaperiaatteiden ja ihmisoikeuksien tuntemustaan
- o osaa muodostaa oman perustellun mielipiteensä ja keskustella siitä kunnioittaen muiden mielipiteitä
- o tuntee koulun ja ympäröivän yhteiskunnan erilaisia osallistumisjärjestelmiä sekä niiden toimintatapoja
- o haluaa osallistua oman koulun, lähiyhteisön, kotikunnan, yhteiskunnan ja elinympäristön yhteisen hyvän luomiseen yksilönä ja ryhmässä sekä vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon

Oppilaskuntatoiminnasta voidaan myöntää yksi kurssi lukioaikana, kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä ja sen hyväksymisestä päättää koulun rehtori oppilaskunnan ohjaajan esityksestä.

Kurssimerkintä edellyttää aktiivista toimimista vähintään lukuvuoden ajan oppilaskunnan hallituksessa tai muissa keskeisissä oppilaskuntatehtävissä.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

6. Yhteiskuntaopin kertauskurssi (YH6) – laajuus 0,5 kurssia TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kerta yhteiskuntaopin valtakunnalliset pakolliset ja syventävät kurssit niin, että eri kursseista hahmottuu johdonmukainen kokonaiskuva
- valmistautuu ainerealin kirjoittamiseen harjoittelemalla vastaustekniikkaa ja osaa esittää asiat täsmällisesti ja johdonmukaisesti sekä osaa arvioida tietojen soveltuvuutta
- osaa analysoida ja vertailla esitettyjä tietoja ja annettuja lähteitä
- osaa yhdistellä tietoja kurssi- ja ainerajat ylittäen

SISÄLLÖT

Syvennetään ja kerrataan yhteiskuntaopin pakollisten ja valtakunnallisten kurssien keskeisiä sisältöjä. Harjoitellaan vastaustekniikkaa ja kysymysten analysointia reaalikoetta varten.

5.16 Psykologia

Ihmisen toimintaa tutkivana tieteenä psykologia antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida ja ymmärtää monipuolisesti ihmistä ja hänen toimintaansa vaikuttavia tekijöitä. Psykologisen tiedon ja käsitteiden avulla opiskelija voi omakohtaisesti tunnistaa, tiedostaa ja käsitellä psyykkisiä ilmiöitä. Psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä ja psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian yhtäältä empiirinen ja toisaalta pohdiskelleva ote luo opiskelijalle mahdollisuuden kehittää omaa kriittistä ajatteluaan.

Opetuksessa luodaan edellytykset psykologisen tiedon ymmärtämiseen ja omakohtaiseen soveltamiseen. Opiskelijaa autetaan oivaltamaan psykologisen tiedon yhteys sosiaaliin, kulttuuriin ja ajankohtaisiin kysymyksiin sekä ymmärtämään psyykkisten, biologisten ja sosiaalisten tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta.

Opetuksessa käsitellään psykologisen tiedon luonnetta ja tiedon muodostumista painottaen ajankohtaisen tutkimuksen ja tutkimusperinteen keskeisiä sisältöjä.

Opetusmenetelmät

Psykologia tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen opetusmenetelmien käyttöön. Esimerkiksi keskustelut, ryhmätyöt, testit, oppilasesitykset, omat tutkimukset ja kontrolloidut koheet antavat mahdollisuuksia aktivoida oppilasta ja ohjata häntä psykologisen tiedon soveltamiseen. Vierailut mm. päiväkodeissa, erityiskouluissa, vanhainkodeissa tai vapaaehtoistyön järjestöissä tarjoavat mahdollisuuden käytännön kokemuksiin ja jopa pienimuotoiseen työharjoitteluun. Tämä tukee aktiiviseen kansalaisuuteen kasvamista.

Yhteistyötahoja

Tampereen yliopiston psykologian laitoksen tutkimusalueita ovat mm. emotionit, kognitiot, neuropsykologia, mielenterveys, kehityspsykologia, liikennepsykologia ja ympäristöpsykologia. Niihin liittyen tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä: opiskelijat voivat pyydettäessä olla koehenkilöitä, ja yliopistolta voidaan toisinaan saada vierailijoita. Lisäksi psykologian kursseilla voidaan käyttää esimerkkinä tamperelaisen psykologian tutkimuksen tuloksia. Tampereen alueella on runsaasti psykologisia palveluja (esimerkiksi psykologista testausta) tarjoavia yrityksiä, joiden kanssa voidaan koulukohtaisesti tehdä yhteistyötä. Psykologian opetuksen kannalta muita hyödyllisiä yhteistyötahoja ovat esimerkiksi ystävyyskoulut ja muut sopivat oppilaitokset, seurakunnat, poliisi, erilaiset järjestöt, nuorisoi-, kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi sekä Tampereen elinkeinoelämä ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat.

Opetuksen tavoitteet

Psykologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten ja sosiaalisten tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä, kysymyksenasetteluja ja tiedonhankintakeinoja sekä tietää psykologian tutkimustuloksia ja pystyy niiden pohjalta arvioimaan tieteellisen tiedon mahdollisuuksia ja rajoituksia
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan elämäntilanteidensa ja mahdollisuuksiensa tunnistamiseen, oman psyykkisen kasvunsa ja hyvinvointinsa edistämiseen, opiskeluunsa sekä ajattelunsa, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta
- kehittää valmiuksiaan sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan, yhteiskunnallisten ja kulttuurillisten muutosten – kuten teknologisen kehityksen – tunnistamiseen ja kohtaamiseen sekä erilaisista kulttuuritaustoista ja yhteiskunnallisista oloista tulevien ihmisten toiminnan ymmärtämiseen.

- *"Syrjäytymisvaarassa olevan oppilaan tukemiseen kiinnitetään erityistä huomiota" (Tampereen kaupungin yleissivistävän koulutuksen strategia). Psykologian lukio-opinnoissa jaetaan tietoa psyykkisestä terveydestä ja psyykkisistä sairauksista. Näin voidaan auttaa oppilasta tunnistamaan psyykkisen avun tarve ja varhaisen puuttumisen hyödyllisyys. Lisäksi voidaan jakaa tietoa siitä, mistä apua on saatavissa. Psykologian opetuksen tavoitteena on lisätä avoimuutta ja suvaitsevaa asennoitumista psyykkisiin ongelmiin.*
- *Psykologian lukio-opinnoissa pyritään jäsentämään ja monipuolistamaan opiskelijoiden käsitystä psyykkisestä itsesäätelystä ja sosiaalisesta taitavuudesta. Tämä tukee opiskelijan psyykkistä terveyttä.*

Arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijoiden kognitiivisesti korkeatasoiseen ymmärrykseen tähtäävään osaamiseen. Arvioinnissa painotetaan tiedon muokkaamista ja kokonaisuuksien hallintaa yksittäisten tietojen toistamisen sijasta. Opiskelijan tulee osoittaa, että hän on ymmärtänyt opiskelemaansa asiat ja että hän pystyy soveltamaan oppimaansa tietoa.

Pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan aina numerolla. Koulukohtaiset syventävät kurssit ovat teoriapainotteisia ja tukevat ylioppilaskirjoituksissa menestymistä. Ne arvioidaan numerolla, ja ne voivat vaikuttaa päättöarvosteluun korottavasti. Koulukohtaiset soveltavat kurssit ovat luonteeltaan käytännöllisiä. Niissä sovelletaan psykologista tietoa arjen ilmiöihin. Ne arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opettaja arvioi mitkä muualla suoritettut kurssit on sisällöltään ja tavoitteeltaan mahdollista lukea psykologian kursseja kokonaan tai osittain korvaaviksi.

Suorittamisjärjestys

Kurssien suorittamisjärjestys päätetään koulukohtaisesti. Loogista kuitenkin on, että pakollinen kurssi suoritettaisiin ensin.

Itsenäinen suorittaminen

Itsenäisestä suorittamisesta ja siihen liittyvistä lisätehtävistä sovitaan koulukohtaisesti. Psykologian pakollista kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti ilman poikkeuksellisen painavia perusteita.

Pakollinen kurssi

1. Psykykinen toiminta, oppiminen ja vuorovaikutus (PS1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu psykologiaan tieteenä ja psykologian soveltamiseen yhteiskunnan eri alueilla
- ymmärtää erilaisia tapoja tutkia ja selittää ihmisen toimintaa
- tietää psykologian keskeisiä aihepiirejä, kuten emotio, motivaatio ja kognitiiviset toiminnot, sekä osaa havainnoida ja pohtia ihmisen toimintaa näitä kuvaavien käsitteiden avulla
- ymmärtää oppimista psykologiseen tietoon tukeutuen ja osaa pohtia psykologisen tiedon avulla omaa opiskeluaan
- osaa soveltaa sosiaalipsykologista tietoa sosiaalisen vuorovaikutuksen tarkastelussa ja ymmärtää itseään ryhmän jäsenenä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- psykologia tieteenä: psykologian tutkimuskohteet ja sovellusalueet, psykologisen tiedon muodostuminen, keskeisiä lähestymistapoja psykologisten ilmiöiden selittämiseen
- psyykkisen toiminnan luonne: psykologian peruskäsitteitä, toimintaa ohjaavia psyykkisiä, biologisia ja sosiaalisia tekijöitä
- oppimisen psykologian perusteet ja sovelluksia
- sosiaalipsykologian perusteita, kuten ryhmädynamiikka, roolit ja normit

Kurssilla käsitellään aktiivista kansalaisuutta roolien (esimerkiksi johtajuuden), normien ja sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Ryhmädynamiikan yhteydessä voidaan käsitellä myös suvaitsevaisuutta ja kulttuurien kohtaamista. Samalla korostuvat yhteisöllisyys ja yhteisvastuu. Viestinnän ja mediaosaamisen sekä teknologian aihekokonaisuudet tulevat huomioiduiksi esiteltäessä psykologian sovelluksia yhteiskunnan eri osa-alueilla (esim. suostuttelussa ja mainonnassa). Kurssilla käsitellään psykologisen tutkimuksen tekemistä, mikä kehittää opiskelijan kriittisyyttä. Hyvinvoinnin ja turvallisuuden aihekokonaisuutta käsitellään psyykkisen itsesäätelyn kautta.

Syventävät kurssit

2. Ihmisen psyykinen kehitys (PS2)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää yksilön psyykkisen kehityksen perustana olevia psykologisia, biologisia ja sosiaalisia tekijöitä ja näiden keskinäistä riippuvuutta
- tietää keskeisiä kehityspsykologisia teorioita ja osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa omaan elämäänsä
- ymmärtää yksilön psyykkisen kehityksen jatkuvan monimuotoisena koko elämän ajan
- ymmärtää yksilön kehitykseen liittyviä mahdollisia ongelmia ja ymmärtää, että kehitykseen voidaan vaikuttaa
- ymmärtää, miten psyykkistä kehitystä tutkitaan.

KESKEISET SISÄLLÖT

- yksilön psyykinen kehitys elämän eri vaiheissa
- psyykkisen kehityksen osa-alueet kehityspsykologisten teorioiden valossa
- psyykkisen kehityksen yhteydet biologisiin tekijöihin, esimerkiksi perintötekijöihin ja hermoston kehitykseen
- sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kulttuurin merkitys ihmisen psyykkisessä kehityksessä
- psyykkisen kehityksen ongelmia ja niihin vaikuttaminen
- psyykkisen kehityksen tutkiminen

Hyvinvoinnin aihekokonaisuutta edustaa terveen kehityksen edellytysten kuvaaminen. Kestävän kehityksen ja turvallisuuden aihekokonaisia käsitellään kurssilla moraalin kehitystä ja kasvuympäristön vaikutusta tarkasteltaessa. Kasvuympäristön yhteydessä on luontevaa huomioida myös teknologian kehittymisen vaikutukset, esimerkiksi median (TV ja Internet) vaikutus maailmankuvan ja minäkuvan rakentajana, käyttäytymismallien muokkaajana ja elämysten antajana. Lisäksi kurssilla voidaan käsitellä kulttuuri-identiteettiä ja siihen vaikuttavien arvojen kehittymistä.

3. Ihmisen tiedonkäsittelyn perusteet (PS3)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kognitiivisten perusprosessien, kuten tarkkaavaisuuden, havaitsemisen ja muistin toiminnan periaatteita
- ymmärtää vireystilan säätelyä ja sen merkitystä ihmisen hyvinvoinnin kannalta
- ymmärtää hermoston perusrakenteen ja toiminnan periaatteita sekä niiden yhteyden kognitiivisiin perustoimintoihin
- tietää, miten kognitiivisia perusprosesseja ja hermoston toimintaa tutkitaan.

KESKEISET SISÄLLÖT

- kognitiiviset perusprosessit
- vireystilan säätely, nukkuminen ja uni
- hermoston rakenne, hermosolun ja hermoverkkojen toiminta ja niiden yhteys psyykki-

siin toimintoihin

- kognitiivisen toiminnan häiriöt ja aivovauriot sekä niiden kuntoutus
- kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimus ja sovelluksia

Ihmisen tiedonkäsittely ja sen sovellukset liittyvät viestinnän- ja mediaosaaminen ja teknologian aihekokonaisuuksiin. Hyvinvoinnin ja turvallisuuden aihekokonaisuutta käsitellään stressin käsitteen ja psykologian sovellusten kautta, esimerkiksi riittävän unen tai liikennepsykologian tarkastelun yhteydessä.

4. Motivaatio, tunteet ja älykäs toiminta (PS4)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ihmisen toiminnan olevan sekä tietoisien ohjauksen että tiedostamattomien tekijöiden vaikutuksen alaista
- tutustuu motivaation ja emootioiden perusteorioiden ja tietää, miten ihmisen motivaatiota ja emootioita koskeva tutkimustieto syntyy niiden pohjalta
- ymmärtää, miten motivaatio, emootiot ja kognitiiviset toiminnot muodostavat dynaamisen toimintaa ohjaavan kokonaisuuden
- ymmärtää, miten motivaatio ja emootiot ovat yhteydessä yksilön ja yhteisön hyvinvointiin
- ymmärtää tietoisuuden, ajattelun ja kielen merkityksen ihmisen toiminnassa
- ymmärtää taitavan ajattelun, älykkyyden, asiantuntijuuden ja luovuuden edellytyksiä ja kehittämismahdollisuuksia yksilön ja yhteisön näkökulmasta.

KESKEISET SISÄLLÖT

- eritasoiset motiivit sekä motivaation kehittäminen ja ylläpitäminen
- tunteet moniulotteisina prosesseina sekä niiden muodostuminen, ilmeneminen ja merkitys
- motivaation ja emootioiden perusteorioiden ja tutkimus
- motivaation, emootioiden ja kognitiivisten toimintojen keskinäiset vaikutukset ihmisen toiminnassa
- motivaation, emootioiden ja niiden säätelyn yhteys hyvinvointiin yksilö- ja yhteisötasolla
- motivaation ja tunteiden yhteydet sosiaaliin ja kulttuuriin tekijöihin sekä motivaation ja tunteiden biopsykologinen perusta
- korkeatasoinen kognitiivinen toiminta, kuten ajattelu, ongelmanratkaisu ja päätöksenteko.

Motiivien ja tunteiden käsittely liittyy psyykkisen hyvinvointiin. Itseohjautuvuus ja sisäsyn-tyinen motivaatio sekä omatoimisuus, osallistuminen ja aloitteellisuus ovat myös aktiivista kansalaisuutta. Älykkyys, luovuus ja asiantuntijuus sivuavat teknologian ja viestinnän aihekokonaisuuksia.

5. Persoonallisuus ja mielenterveys (PS5)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää persoonallisuuskäsitteen laaja-alaisuuden ja tietää, millaisin tutkimusmenetelmin persoonallisuutta koskeva tieto on syntynyt
- ymmärtää erilaisia lähestymistapoja persoonallisuuden kuvaamiseen
- ymmärtää mielenterveyden määrittelyn vaikeuden sekä sen, miten psyykkiset, biologiset, sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät ovat yhteydessä mielenterveyteen
- tietää keskeisiä mielenterveyden häiriöitä ja niiden erilaisia hoitomuotoja
- tietää psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämisen keinoja.

KESKEISET SISÄLLÖT

- persoonallisuuspsykologian keskeisiä käsitteitä, esimerkiksi minuus ja identiteetti
- persoonallisuuden määrittely ja selittäminen psykologian eri näkökulmista
- persoonallisuuden tutkiminen
- mielenterveyteen vaikuttavat tekijät ja mielenterveyden häiriöt
- psykoterapia ja lääkehoito mielenterveyden ongelmien hoidossa
- psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitäminen

Persoonallisuuspsykologian ja mielenterveyden teemat tukevat psyykkisen hyvinvoinnin aihekokonaisuutta. Mielenterveyteen kuuluu myös sitä tukeva fyysinen ympäristö ja kestävä kehityksen kautta syntyvä puhdas luonto. Mielenterveyttä ja persoonallisuutta käsitellään kulttuurin kautta, ja otetaan huomioon esimerkiksi mielenterveyden käsitteen kulttuurisidonnaisuus ja kulttuurin tärkeys psyykkiselle hyvinvoinnille. Työssä jaksaminen, työuupumus ja stressi liittyvät paitsi psyykkisen hyvinvoinnin myös yhteiskunnan ja yrittäjyyden aihekokonaisuuteen.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

6. Psykologian tutkimuskurssi (PS6)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu psykologisen tutkimuksen eettisiin periaatteisiin ja huomioi ne omassa tutkimuksessaan
- pystyy soveltamaan psykologian tutkimus- ja tiedonhankintakeinoja käytännössä
- oppii analysoimaan omia ja muiden tutkimustuloksia ja pystyy niiden pohjalta arvioimaan saadun tiedon mahdollisuuksia ja rajoituksia
- oppii käyttämään eri tietolähteitä ja arvioimaan niistä saadun tiedon luotettavuutta kriittisesti
- kykenee soveltamaan psykologista tietoa tulkinnoissaan
- kehittyä aktiivisena tiedon käyttäjänä

KESKEISET SISÄLLÖT

- opiskelijat suunnittelevat ja tekevät yksin tai pareittain oman aihevalinnan perusteella tutkimuksen joko psykologisen kokeen, kenttätutkimuksen tai case-studyn keinoin
- omista tutkimuksista saadun tiedon, aikaisempien tutkimustulosten ja psykologian tietojen avulla laaditaan kirjallinen tutkielma

Psykologian empiirinen ja pohdiskeleva ote antaa opiskelijalle mahdollisuuden kehittää omaa kriittistä ajatteluaan. Ihmisen tiedonkäsittely ja tiedon soveltaminen liittyvät viestinnän ja mediaosaamisen ja teknologian aihekokonaisuuksiin esim. tiedonhaku internetistä. Tutkimusten aiheista riippuen myös muut aihekokonaisuudet tulevat käsitellyiksi, esimerkkinä mainittakoon. psyykinen hyvinvointi (pelot, stressi, riippuvuudet tms).

7. Sosiaalipsykologian syventävä kurssi (PS7)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu sosiaalipsykologiaan yhteiskunnan ja yksilön välistä vuorovaikutusta selittävänä tieteenä syventäen ja laajentaen pakollisella kurssilla oppimiaan perustietoja
- ymmärtää ryhmän vaikutuksen itseensä ja oman käyttäytymisensä vaikutuksen ryhmän toimintaan
- ymmärtää ympäristössään esiintyvien ryhmien toimivuuden tai ristiriitojen esiintymisen mahdollisia syitä, seurauksia ja ratkaisukeinoja
- pystyy sosiaalipsykologisen tiedon avulla tarkastelemaan omia asenteitaan kriittisesti
- pyrkii kehittämään omia sosiokognitiivisia ja sosiaalisia taitojaan
- ymmärtää suvaitsevaisuuden ja kulttuurien erilaisuuden rikkautena ei taakkana

KESKEISET SISÄLLÖT

- Arvot, asenteet ja ennakkoluulot sosiaalisen maailman jäsentäjinä, asenteiden muuttaminen esim. mainonta, propaganda ja aivopesu
- aggressio ja väkivalta yksilön ja yhteiskunnan ongelmana
- sosiokognitiiviset taidot kuten henkilöhavainnot, implisiittinen persoonallisuusteoria ja attribuutioteoriat
- sosiaaliset taidot esim. vuorovaikutus- ja viestintätaidot, sanallinen ja sanaton viestintä, prososiaalisuus
- ryhmien merkitys yksilölle ja yhteiskunnalle
- pien- ja suurryhmien kommunikaatio- ja valtasuhteet
- ryhmienväliset ristiriidat

Kurssilla käsitellään aktiivista kansalaisuutta ryhmän toimivuuden ja erilaisuuteen suhtautumisen kautta. Asenteiden, ennakkoluulojen ja ryhmienvälisten ristiriitojen esittämisen avulla käsitellään myös suvaitsevaisuutta ja erilaisten kulttuurien

kohtaamista sekä kulttuuri-identiteetin muodostumista.

Viestinnän ja mediaosaamisen aihekokonaisuudet huomioidaan vuorovaikutus- ja vaikuttamistaitojen käsittelyssä. Hyvinvoinnin ja turvallisuuden aihekokonaisuutta käsitellään ryhmän merkityksen ja sosiaalisen pätevyyden tarkastelun kautta.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

8. Psykologian kertauskurssi (PS8)

TAVOITTEET

Kertauskurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaava opiskelemaansa psykologian kurssit ja valmistautuu ylioppilaskirjoituksiin
- syventää oppimiaan perusasioita ja pystyy hahmottamaan niitä kokonaisuuksiksi
- pystyy tunnistamaan psykologisia ilmiöitä ympäröivästä maailmasta
- osaa yhdistellä asioita kurssi- ja ainerajat ylittäen
- valmistautuu ainerealin kirjoittamiseen harjoittelemalla vastaustekniikkaa ja kysymysten sisällön analysointia

KESKEISET SISÄLLÖT

- Psykologian kurssien sisällöt ja ajankohtaiset psykologiset ilmiöt

9. Stressinhallinta ja ihmissuhdetaidot (PS9)

TAVOITTEET

Kertauskurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietämystään psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä
- oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan
- harjoittelee vuorovaikutustaitoja

KESKEISET SISÄLLÖT

Psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavat asiat. Tarkastelun aiheina erityisesti stressi, kriisit, psyykinen itsesäätely, tunnetaidot ja vuorovaikutustaidot. Tutustutaan teoriaan ja tehdään käytännön harjoituksia.

9. Lähimmäispalvelu (PS10)

TAVOITTEET

Lähimmäispalvelukurssin tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa käytännössä sosiaalisia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan
- oppii ymmärtämään erilaisten yhteiskunta- ja kulttuuritaustojen vaikutusta ihmisen käyttäytymiseen
- oppii suvaitsemaan erilaisia ihmisiä ja huomioimaan heidän avun tarpeensa
- saa mahdollisuuden käytännön kokemukseen ja jopa pienimuotoiseen työharjoitteluun

KESKEISET SISÄLLÖT

- osa kurssista oppituntityöskentelyä: psykologista tietoa toisen ihmisen

kohtaamisesta, lähimmäistyön eettisistä periaatteista, opiskelijan omista odotuksista, väliraportteja palvelun aikana, loppuraportit kirjallisesti sekä niiden läpikäyminen, loppukeskustelu palvelun onnistumisesta

- vapaaehtoista lähimmäispalvelua opiskelijan valinnan mukaisessa paikassa esim. päiväkodissa, sairaalassa, vanhainkodissa, erityiskoulussa, asuntolassa, vanhuksen kotona, vapaaehtoistyön järjestöissä

Lähimmäispalvelu tukee aktiiviseen kansalaisuuteen kasvamista.

5.17 Musiikki

Lukion musiikinopetus perustuu ajatukselle, että musiikki on merkittävä osa ihmisen kulttuuria. Musiikinopetus tähtää siihen, että opiskelija tiedostaa musiikkisuhteensa ja syventää sitä. Omakohtainen musiikkisuhte vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä tukee itsetuntoa. Opiskelija oppii ymmärtämään musiikin monenlaisia ilmenemismuotoja ja merkityksiä. Tehtävänä on tarjota elämyksiä, taitoja ja tietoja, jotka lisäävät opiskelijan musiikillista sivistystä ja rohkaisevat häntä elinikäiseen musiikin harrastamiseen.

Musiikinopetuksessa on keskeistä opiskelijan oma ilmaisu, luovuus, vuorovaikutustaidot ja myönteiset kokemukset. Musiikillinen osaaminen, ajattelu ja kyky oman toiminnan arviointiin kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Yhdessä musisoiminen on ainutlaatuisia ryhmätoimintaa, joka vahvistaa sosiaalisia ja kommunikaatiotaitoja. Musiikin tuottaminen – laulaminen, soittaminen ja musiikillinen keksintä – ja kuunteleminen ovat opetuksen keskeisiä sisältöjä. Oppisisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilainen suuntautuminen ja lähtötaso. Musiikin kursseilla pyritään tarjoamaan jokaiselle mielekkäitä musiikillisia tehtäviä.

Taideaineena musiikin tulee tukea ja luoda koulun kulttuuritoimintaa. Se on tärkeä osa koulun juhlia ja muita tapahtumia. Musiikinopiskelu syventää oman ja muiden kulttuurien tuntemusta. Se auttaa arvostamaan kulttuurien monimuotoisuutta ja ymmärtämään kulttuurien- ja taiteidenvälistä vuorovaikutusta. Opiskelija saa valmiuksia taiteelliseen työskentelyyn, aktiiviseen kulttuurivaikuttamiseen, teknologian hyödyntämiseen musiikin alalla ja median tarjonnan kriittiseen tarkasteluun.

Musiikintunneilla korostuu oppiaineen erityisluonne yhteistoiminnallisena, tunteita koskettavana taideaineena. Toiminnan lähtökohtana on toisten kunnioittaminen ja ehdoton hyväksyminen.

Toiminnan tarkoituksena on tuottaa mahdollisimman paljon positiivisia kokemuksia, onnistumisen elämyksiä sekä luottamuksen rakentumista toisiin ihmisiin.

Musiikin opetuksessa tuetaan erityisesti opiskelijan omia musiikillisia ideoita ja tuotosten

tekemistä. Tällä pyritään tukemaan aktiiviseksi ja yritteliääksi kansalaiseksi kasvamista. Musiikin avulla myös rikastutetaan koko koulun toimintakulttuuria sekä pyritään lisäämään yhteisön hyvinvointia, yhteishenkeä ja tarjotaan esteettisiä elämyksiä.

Musiikkivälineistä huolehtimiseen, niiden asianmukaiseen käyttöön ja huoltoon kiinnitetään jatkuvaa huomiota. Näin osaltaan tuetaan kestävästä kehitystä. Myös kuuloaistin hyvinvoinnista ja herkkyyden säilyttämisestä tulee huolehtia. Näin ollen ei pidä unohtaa akustista musisointia. Kestävästä kehitystä tukee mm. myös se, että opiskelija oppii valmistamaan jonkin soittimen itse (esim. kurssilla 2 tai 3).

Opiskelijan tietoisuutta omasta kulttuuri-identiteetistä tuetaan tutustumalla musiikin historiaan ja eri musiikkikulttuureihin. Tämä toteutetaan mieluiten elävinä taidekokemuksina koulussa tai koulun ulkopuolisissa tilaisuuksissa.

Musiikkiteknologiassa pyritään siihen, että opiskelijat oppivat käyttämään sitä musiikinluokassa olevaa välineistöä, mitä he musisoinnissa tarvitsevat. Lisäksi mahdollisuuksien mukaan opiskellaan musiikin tietotekniikkaa (esim. kurssilla 4). Musiikin tietotekniikan opiskelu edellyttää sitä, että käytettävissä on ajanmukaiset laitteet sekä ohjelmistot ja että opettajalla tulee olla mahdollisuus jatkuvaan tietojensa ja taitojensa päivitykseen. Teknologian käytön tulee palvella musiikinopetuksen tavoitteita, eikä se saa olla itsetarkoitus.

Opiskelijoille pyritään myös välittämään kriittistä ja analyttistä suhtautumista musiikin käyttöön mediassa (esim. kurssilla 4). Voidaan tarkastella esim. erilaisia musiikkia käsitteleviä artikkeleita, musiikkivideoita tai musiikkia mainoksissa. Tutustutaan musiikin käyttöön liittyviin tekijänoikeuksiin. Musiikinopetuksella pyritään vahvistamaan opiskelijan omia viestintä-, ilmais- ja vuorovaikutustaitoja. Musiikki on itsessään jo viestintää.

Opetuksen tavoitteet

Musiikinopetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tiedostaa oman suhteensa musiikkiin ja kykenee arvioimaan sitä sekä oppii arvostamaan erilaisia käsityksiä musiikista
- oppii ilmaisemaan itseään musiikillisesti, laulaen ja soittaen
- kehittää taitoaan kuunnella musiikkia ja tulkita kuulemaansa, myös musisoidessaan
- syventää tietojaan musiikin eri tyyleistä, lajeista ja historiasta
- tunnistaa oman kulttuuri-identiteettinsä sekä oppii ymmärtämään musiikkikulttuurien monimuotoisuutta ja toimimaan kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa
- oppii ymmärtämään musiikin ja äänen merkitystä mediassa
- osaa toimia vastuullisesti ja pitkäjänteisesti aktiivisessa vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa
- osaa asettaa musiikinopiskelulle tavoitteita ja arvioida niiden toteutumista.

Arviointi

Musiikinopetus tarjoaa samanaikaisesti useita tapoja kehittää opiskelijoiden muusikkoutta ja musiikillista osaamista. Kukin opiskelija syventää musiikillisia valmiuksiaan sekä itsenäisesti että yhdessä ryhmän kanssa. Nämä musiikinopiskelun erityispiirteet edellyttävät jatkuvaa ja monipuolista arviointia, jolla suunnataan ja tarkennetaan oppimisprosessin

kulkua. Arviointi tukee myönteisesti opiskelijan musiikillista edistymistä ja hänen musiikkisuhteensa syventymistä.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Opiskelijan itsearviointi on olennainen osa arviointia. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa, ei hänen musikaalisuuttaan.

Koska opettajan on arvioinnissa otettava huomioon kunkin opiskelijan lähtötaso sekä arvioidava ensisijaisesti havainnoiden kurssin aikana tapahtunut oppimisprosessi, tulee opetusryhmän koon olla riittävän pieni.

Soveltavista kursseista annetaan suoritusmerkintä, ei numeroarviointia. Lopullista musiikin arvosanaa annettaessa voidaan kuitenkin ottaa huomioon opiskelijan työskentely soveltavilla kursseilla.

Koulukohtaiset syventävät kurssit arvioidaan numeroin.

Pakolliset kurssit

1. Musiikki ja minä (MU1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija löytää oman tapansa toimia musiikin alueella. Hän pohtii oman musiikkisuhteensa kautta musiikin merkitystä ihmiselle ja ihmisten väliselle vuorovaikutukselle. Hän tutkii omia mahdollisuuksiaan musiikin tekijänä ja tulkitsijana, kuuntelijana sekä kulttuuripalvelujen käyttäjänä. Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muuhun paikalliseen musiikkitoimintaan.

Opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja soittotaitoaan musiikillisen ilmaisun välineenä. Kurssilla syvennetään musiikin peruskäsitteiden tuntemusta käytännön musisoinnin avulla. Opiskelija oppii tarkkailemaan ääniympäristöään ja perehtyy kuulonhuoltoon.

2. Moniääninen Suomi (MU2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan suomalaista musiikkia ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään. Opiskelija tutkii erilaisia Suomessa esiintyviä musiikkikulttuureja ja niiden sisäisiä osakulttuureja ja oppii ymmärtämään niiden taustatekijöitä, kehitystä ja olennaisia piirteitä. Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisen taidemusiikin vaikutuksia suomalaiseen musiikkikulttuuriin.

Opiskelussa käytetään monipuolisia työtapoja, erityisesti musisoimista ja kuuntelua. Musisoitaessa kiinnitetään huomiota oman ilmaisun sekä kuuntelu- ja kommunikointivalmiuksien kehittämiseen. Sisältöjen tulee edustaa eri musiikinlajeja: populaari-, taide- ja perinnesuomusmuusikkia.

Syventävät kurssit

3. Ovet auki musiikille (MU3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan itselleen vieraita musiikinlajeja ja musiikkikulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta. Hän tarkastelee eri musiikkikulttuurien käytäntöjen samankaltaisuutta tai erilaisuutta ja oppii ymmärtämään, miten jokainen kulttuuri määrittelee itse oman käsityksensä musiikista. Kurssilla tutustutaan syvällisesti joihinkin musiikinlajeihin tai musiikkikulttuureihin. Opiskelija kehittää musiointi- ja tiedonhankintataitojaan.

4. Musiikki viestii ja vaikuttaa (MU4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa ja mediassa. Opiskelija perehtyy musiikin osuuteen esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä ja Internetissä sekä tutkii musiikin yhteyttä tekstiin, kuvaan ja liikkeeseen. Sisältöjen tarkastelussa ja työskentelytavoissa painottuu monipuolisuus. Musiikin vaikuttavuutta tutkitaan analysoimalla olemassa olevaa tai itse tuotettua materiaalia.

5. Musiikkiprojekti (MU5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti musiikillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimiaan tietoja ja taitoja. Kyseessä voi olla esimerkiksi pienimuotoinen konsertti, ohjelmaa koulun juhliin, äänite tai taiteidenvälinen projekti.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

6. Musikaalikirssi 1 (MU6)

Kurssin tavoitteena on valmistaa musikaali. Sisältö ja työtavat määräytyvät esitysmateriaalin mukaan.

7. Musikaalikirssi 2 (MU7)

Kurssi toteutetaan kurssin MU6 jatkona.

8. Bändisoitto/improvisointi (MU8)

Kurssin tavoitteena on luoda mahdollisimman laaja-alainen katsaus pop-jazz – musiikkiin tai moderniin jazz-rockmusiikkiin. Sisältö määräytyy valittavasta ohjelmistosta ja työtapoina ovat improvisointi, soittaminen, laulaminen, säveltäminen ja sovittaminen. Kurssilla valmistetaan koulussa pidettävä konsertti.

Musiikkioppilaitoksissa suoritettujen musiikkikurssien hyväksiluettavuus lukioissa

Opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen lukion oppimäärään soveltaviksi kursseiksi musiikkioppilaitoksissa suoritettuja kursseja

Opiskelija tuo lukioon todistuksen suoritetuista opinnoista. Siitä otetaan kopio koulun arkistoon.

Hyväksi lukeminen

- Peruskurssitasoisia suorituksia voidaan hyväksi lukea vain, jos ne on suoritettu lukioaikana.
- Peruskurssitasoa ylempiä suorituksia voidaan hyväksi lukea, jos ne on suoritettu lukioaikana tai sitä aiemmin.
- Peruskurssitasoiset suoritukset: 1 kurssi / suoritus
- Peruskurssitasoa ylempät suoritukset: 2 kurssia / suoritus
- Soveltaviksi kursseiksi voidaan hyväksi lukea myös muita musiikkioppilaitosten opintoja, jotka ovat tavoitteiltaan ja sisällöiltään lukion opetussuunnitelman mukaisia: 1 kurssi / lukuvuoden opinnot.
- Vastaavasti lukiossa suoritettuja kursseja, jotka vastaavat tavoitteiltaan ja sisällöiltään musiikkioppilaitosten opintoja, opiskelija voi mahdollisesti lukea hyväksi musiikkioppilaitosten opinnoissa. Hyväksilukemisesta päättää ao musiikkioppilaitos.

5.18 Kuvataide

Lukion kuvataideopetuksessa opiskelija oppii tulkitsemaan, arvostamaan ja arvottamaan omaa ja muiden kuvallista kulttuuria. Kuvataideopetuksen tarkoituksena on kehittää opiskelijan ymmärrystä yhteiskunnan ja ympäristön visuaalisista ilmiöistä ja niiden merkityksistä. Omakohtainen taiteellinen työskentely antaa opiskelijalle mahdollisuuden taiteesta nauttimiseen, onnistumisen kokemuksiin ja itselle tärkeiden asioiden ilmaisemiseen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan mielikuvituksen, luovan ajattelun ja assosiaatiokyvyn kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan ja perustelevaan esteettisiä ja eettisiä arvolintojaan omassa elämässä, kuvataiteessa, mediassa ja kulttuuriympäristössä. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää taiteen merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnassa. Opetuksessa syvennetään visuaalisen kulttuurin yleissivistyksen perusteet ja luodaan riittävät edellytykset jatko-opinnoille.

Opetuksen sisältöjä ovat kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu, taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen, ympäristön suunnittelu, arkkitehtuuri ja muotoilu sekä median visuaaliset tekstit.

Opetuksessa pyritään oppiaineen sisäiseen integraatioon, jossa taidolliset ja tiedolliset sisällöt täydentävät toisiaan. Oppisisällöistä rakennetaan teemallisia kokonaisuuksia ja opetuksessa tehdään yhteistyötä eri taiteen- ja tieteenalojen kanssa. Opetuksen lähtökohtana on opiskelijan oma kokemus, jonka pohjalta opiskelija toteuttaa monipuolisia kuvien tuottamis- ja tulkintaprosesseja. Oppiaineiden välistä yhteistyötä tehdään kouluympäristön viihtyvyyden ja kulttuuritoiminnan lisäämiseksi. Opiskelija hankkii projekti- ja kulttuuriosaamista työskennellessään yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa.

Oppiaineessa tulee tarjota valtakunnallisten pakollisten ja syventävien lisäksi koulukohtaisia syventäviä ja soveltavia kursseja. Lisäksi opiskelijalle tulee taata mahdollisuus kuvataiteen lukiodiplomin suorittamiseen.

Aihekokonaisuudet kuvataiteen opetussuunnitelmassa

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

Lukion kuvataiteen opiskelijat tutustuvat ajankohtaiseen taiteen kenttään ja erilaisiin visuaalisiin ammatteihin työskennellessään yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa sekä vieraillessaan eri taidealan organisaatioissa. Kuvataiteilijat ovat usein PKT-sektorin toimijoita. Eettisten ja esteettisten arvovalintojen pohdinta kuten myös visuaalisten merkkien vaikutusten oivaltaminen ovat keskeisiä kuvataideopetuksen tavoitteita.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Taide kasvattaa opiskelijaa psyykkisesti ja sosiaalisesti tasapainoiseksi aikuiseksi. Taidekasvatus sallii tunteiden tunnistamisen ja käsittelyn. Se tuo elämäniloa, edistää mielenterveyttä ja auttaa jaksamisessa.

Kestävä kehitys

Ympäristökasvatus on yksi kuvataiteen osa-alue. Kuvataide opettaa havainnoimaan ja tutkimaan eri ympäristöjä; lisäksi opitaan ymmärtämään syitä ympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Muotoilu ja arkkitehtuurin tuntemus opettaa arvottamaan ympäristön historiallisia kerrostumia. Kuvataiteen opetuksessa painotetaan vastuuta ympäristöstä ja ohjataan opiskelijaa omilla valinnoillaan kestävään elämäntapaan.

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Taide kulttuurin tulkkina on keskeinen lukion kuvataideopetuksen sisältö kaikissa pakollisissa ja syventävissä kursseissa. Kulttuuri muotoutuu myös merkityksellistäessämme arkipäiväisiä prosesseja, kuten television katselua tai esineiden käyttämistä. Lukion kuvataide opettaa ympäristö- ja mediakasvatuksen puitteissa jäsentämään myös kaupallistunutta ja medioitunutta kulttuuri-identiteettiämme.

Teknologia ja yhteiskunta

Kuvataideopetuksessa kannustetaan ennakkoluulottomiin luoviin ratkaisuihin, jotka ovat innovatiivisuuden perusta. Teknologista kehitystä ei tapahdu ilman olemassa olevien mallien kyseenalaistamista.

Viestintä- ja mediaosaaminen

Kokemuksemme todellisuudesta on nykyisin usein visuaalisen median välittämää. Lukion kuvataide opettaa tulkitsemaan, tuottamaan ja analysoimaan median visuaalisia viestejä.

Yleissivistävän koulutuksen strategisten päämäärien toteutuminen lukion kuvataiteen opetussuunnitelmassa

Persoonallisen itseilmaisun syventäminen, visuaalisen maailman ymmärrys, tulkinta ja arvottaminen sekä luovan ongelmanratkaisun soveltaminen ovat keskeisiä kuvataideopetuksen tavoitteita. Niillä syvennetään opiskelijan omakohtaista suhdetta taiteeseen ja kulttuuriin sekä tuetaan henkilökohtaista kasvua aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi kansalaiseksi.

Kuvataiteen sisäinen integraatio ja monipuoliset työskentelymenetelmät syventävät sekä yksilöllistä että yhteisöllistä tilannesidonnaista oppimista.

Kuvataideopetuksessa syvennetään opiskelijan kulttuurisuhdetta tutustumalla kaupungin kuvataidetarjontaan sekä hyödyntämällä opetuksessa valtakunnallisesti keskeisiä kuvatai-

dekohteita.

Laaja-alainen visuaalisen mediakulttuurin ymmärrys ja arkipäiväinen käyttö edellyttävät tasavertaisesti korkeatasoisia opetusvälineitä, koulutuspalveluita sekä innostavaa työympäristöä.

Opetuksen tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja arvottamaan kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria omassa elämässään ja yhteiskunnassa
- tuntee kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin keskeisiä käsitteitä ja osaa käyttää niitä taideosten, visuaalisten viestien sekä omien ja toisten töiden tulkinnessa, arvioinnissa ja työskentelyprosessin kuvailussa
- harjaantuu tavoitteelliseen prosessinomaiseen työskentelyyn ja itsearviointiin sekä yhteistyöhön
- oppii valitsemaan ja käyttämään tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja, tekniikoita ja välineitä kuvallisessa ilmaisussaan
- tuntee nykytaidetta ja kuvataiteen historiaa
- ymmärtää mediakulttuuria ja sen vaikutusta ihmiseen ja yhteiskuntaan
- oppii mediatuotannon visuaalisen sisällön suunnittelua, tuottamista ja esteettistä arviointia ja osaa soveltaa mediateknologiaa omassa kuvallisessa työskentelyssään
- tuntee arkkitehtuurin, muotoilun ja esinekulttuurin visuaalista kieltä ja historiaa
- tiedostaa oman toimintansa vaikutukset luontoon, kulttuurimaisemaan, rakennettuun ympäristöön ja niitä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon
- osaa käyttää ja arvostaa kulttuuripalveluja.

Arviointi

Kuvataiteen arviointi on pitkäkestoista ja vuorovaikutteista. Arvioinnin tulee antaa tietoa opiskelijan edistymisestä ja samalla kannustaa häntä ilmaisemaan itseään rohkeasti luottaen omaan kuvalliseen ilmaisuunsa. Kuvataideopetuksen tulee kehittää opiskelijan itsearviointitaitoja. Arvioinnin kohteina ovat työprosessit, työskentelyn tulokset, sisällölliset, ilmaisulliset ja tekniset taidot ja kyky soveltaa teoretietoja omassa ilmaisussaan. Kuvataidekurssien arvioinnissa otetaan huomioon kuvalliset ja kirjalliset yksilö- ja ryhmätehtävät, luonnokset, itsenäisesti suoritettavat tehtävät ja yleinen aktiivisuus.

Lukion kurssien suoritusjärjestys määritellään koulukohtaisesti. Valtakunnallisesti pakolliset ja syventävät kurssit, kuten myös koulukohtaiset syventävät kurssit arvioidaan numerolla. Koulukohtaiset soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä. Koulukohtaiset syventävät ja soveltavat kurssit voivat korottaa päättötodistukseen tulevaa aritmeettisesti määräytyvää keskiarvoa. Koulukohtaisesti päätetään kurssien itsenäisestä suorittamisesta, mutta kuvataiteen pakolliset kurssit voi kuitenkin suorittaa itsenäisesti vain erityistapauksessa.

Pakolliset kurssit

1. Minä, kuva ja kulttuuri (KU1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee visuaalisen kulttuurin sisältöjä ja perusteita
- oppii ilmaisemaan itseään kuvataiteen keinoin ja tekemään omakohtaisia ratkaisuja
- oppii käyttämään taiteen käsitteistöä tarkastellessaan ja arvioidessaan omia, muiden opiskelijoiden, taiteen ja median kuvia
- oppii tarkastelemaan visuaalisen kulttuurin ilmiöitä kriittisesti ja tulkitsemaan niiden sisältöjä, muotoja ja merkityksiä yksilön ja yhteiskunnan kannalta sekä soveltamaan oppimaansa omassa työskentelyssään
- ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnassa.

- oppii käyttämään paikkakunnan tarjoamia tiedonhankinta- ja kulttuuripalveluja.

KESKEISET SISÄLLÖT

- mitä taide on: taide yksilön ja yhteiskunnan kannalta ja erilaiset taidekäsitteet
- kuvan valta ja vallan kuva kulttuurissa
- taide kulttuurin tulkinta: suomalaisuus, pohjoismaisuus, eurooppalaisuus ja Euroopan ulkopuolisia kulttuureita
- oma kuvallinen ilmaisu: piirtäminen, maalaaminen, kolmiulotteinen työskentely, digitaalisen kuvan käyttö
- kuvan rakentamisen keinot: sommittelu, muoto, väri, liike, tila ja aika
- kuvan tulkinta ja analysointi kuvallisin ja sanallisin keinoin, analysointitapoihin, kuten formalistiseen, semioottiseen, ikonografiseen ja reseptioanalyttiseen tulkintaan tutustuminen

- vierailu joko kaupungin tai valtakunnan keskeiseen kuvataidekohteeseen

Aihekokonaisuudet

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, viestintä- ja mediaosaaminen.

2. Ympäristö, paikka ja tila (KU2)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii muotoilun ja arkkitehtuurin perusteita, ilmaisutapoja, materiaalituntemusta, estetiikkaa ja suunnitteluprosesseja
- oppii ympäristön suunnittelussa ja muotoilussa tekemään havaintoja eri näkökulmista, kuten esteettiseltä ja eettiseltä sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehityksen

kannalta

- oppii tarkastelemaan ympäristöä luonnonvaraisena, rakennettuna, sosiaalisena ja psyykkisenä ilmiönä sekä kulttuurisena viestinä
- ymmärtää yhteisö- ja ympäristötaiteen merkityksen ympäristösuunnittelussa ja laajemmin visuaalisessa kulttuurissa

- *tutustuu esim. Tampereen jugend-arkkitehtuuriin ja tehdasrakentamiseen.*

KESKEISET SISÄLLÖT

- tila käsitteenä: tilan kokeminen psyykkisenä, fyysisenä ja sosiaalisena paikkana
- arkkitehtuurin ja muotoilun peruskäsitteet: mittakaava, liike, tila, suhdejärjestelmät, rakenne, väri, muoto ja materiaali
- maisema, rakennus, esine ja taideteos materiaalisena, henkisenä, esteettisenä ja oman aikansa kulttuurihistoriallisena viestinä
- arkkitehtuuri ja muotoilu kulttuurisesti kestävän kehityksen ja talouselämän näkökulmasta
- mallintaminen, havainnekuvat, pienoismallit ja materiaalikokeilut

- *vierailu muotoilu- tai kulttuurihistoriallisessa museossa tai näyttelyssä.*

Aihekokonaisuudet

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, teknologia ja yhteiskunta

Syventävät kurssit

3. Media ja kuvien viestit (KU3)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii erittelemään ja tulkitsemaan median kuvaaman maailman suhdetta kulttuuriin ja todellisuuteen
- ymmärtää kuvailmaisun vaikutuskeinoja mediassa
- oppii käyttämään erilaisia kuvia ja tekniikoita eri viestintäympäristöissä oman ilmaisunsa välineenä
- oppii analysoimaan ja kehittämään omaa mediasuhdettaan.

- *tutustuu erilaisiin tamperelaisiin mediatahoihin*

- *kykenee jäsentämään median informaation, mielihyvän, unelmien ja yhteisöllisyyden kokemisen paikkana.*

KESKEISET SISÄLLÖT

- kuva mediassa: kuvajournalismi, mainonta, viihteen kuvat, populaarikulttuuri, sarjakuva, www-sivujen ja tietokonepelien kuvailmaisu
- graafinen suunnittelu: taitto, typografia, kuvan muokkaus- ja siirtomenetelmät
- mediakuvien aatekriittinen ja kulttuurinen tarkastelu eri aikoina, paikoissa ja osakulttuureissa
- valokuva mediassa
- elokuva ja video: perinteinen ja uudistuva kuvakerronta
- visuaalisuus tuotteistamisessa ja tuotemerkkien luomisessa

- *paikalliset mediaympäristöt ja organisaatiot – katuympäristö, sanomalehdet, televisio, Tampereen taiteen ja viestinnän oppilaitos, Tampereen lyhytfilmifestivaalit, tamperelaiset museot ja galleriat.*

Aihekokonaisuudet

Viestintä- ja mediaosaaminen, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, hyvinvointi ja turvallisuus, aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys.

4. Taiteen kuvista omiin kuviin (KU4)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa kuvataiteen historian pääpiirteitä teemallisesti ja kronologisesti
- ymmärtää kuvataiteen sisältöjä ja ilmaisutapoja eri aikoina ja eri kulttuureissa
- käyttää omassa ilmaisussaan hyväkseen taiteen tuntemustaan
- oppii työskentelemään itsenäisesti ja harjaantuu pohdiskelemaan, sanalliseen itsearviointiin.

- *harjaantuu näkemään visuaalisia merkityksiä persoonallisessa kuvailmaisussaan.*

KESKEISET SISÄLLÖT

- taidekuvan tulkinta ja analyysi kuvin ja sanoin
- eri aikakausien kulttuuristen merkitysten ja käsitysten ilmeneminen kuvataiteessa
- aiheen kehittäminen ja luonnostelu osana taiteellista luomisprosessia
- kuvan sisältö ja muoto taiteilijan ja kulttuurin viestinä, sommittelu, kuten: väri, valo, varjo ja liike sekä illusorisuus ja kolmiulotteisuus sekä pinnan rakenne ja materiaali

- *luova itseilmaisuus.*

Aihekokonaisuudet

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä kehitys

5. Nykytaiteen työpaja (KU5)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii seuraamaan ja arvioimaan nykytaiteen ajankohtaisia ilmiöitä
- oppii havaitsemaan ja oivaltamaan visuaalisia merkityksiä ympäristössä sekä sovelta-
maan havaintojaan omassa ilmaisussaan
- oppii ymmärtämään ja käyttämään nykytaiteen keinoja työskennellessään erilaisten
ilmiöiden parissa
- harjaantuu tavoitteelliseen prosessinomaiseen työskentelyyn.

KESKEISET SISÄLLÖT

- mitä nykytaide on: nykytaiteen taustalla vaikuttavat ilmiöt ja erilaiset taidekäsitteet
- nykytaide ja kulttuurien välinen vuorovaikutus, visuaaliset alakulttuurit
- taiteiden väliset projektit koulussa tai koulun ulkopuolella
- oman produktion toteuttaminen
- visuaaliset ammatit yhteiskunnassa ja taidealan organisaatioita

- ajankohtaiset paikalliset tai valtakunnalliset tapahtumat ja näyttelyt.

Aihekokonaisuudet

*Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys, kestävä kehitys, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien
tuntemus, viestintä ja mediaosaaminen, teknologia ja yhteiskunta*

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

6. Maalauskurssi (KU6)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventyy maalauksen ilmaisumahdollisuuksiin ja itseään kiinnostaviin
maalausmenetelmiin
- harjaantuu työskentelemään tavoitteellisesti ja prosessinomaisesti.

KESKEISET SISÄLLÖT

Kurssilla maalataan akvarelli-, akryyli-, öljy- ja pastellimaalauksia. Valinnan mukaan opiskelija voi syventyä johonkin maalaamisen tekniikkaan.

7. Muotoilukurssi (KU7)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija syventyy kolmiulotteiseen muotoilmaisuun ja plastisiin menetelmiin.

KESKEISET SISÄLLÖT

Keramiikkaa ja kuvanveistoa. Tutustutaan ja käytetään eri materiaaleja (savi, kipsi, puu, romu ja luonnonmateriaalit).

MESSUKYLÄN LUKION

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

8. Kuvataidediplomikurssi (KU8)

Kuvataiteen lukiodiplomikurssi on portfoliomuotoinen itsenäinen näyttö, joka toteutetaan opetushallituksen ohjeiden mukaisesti yhden kurssin aikana. Ennen kurssille osallistumista opiskelijalla täytyy olla suoritettuna neljä lukion hyväksymää kuvataiteen kurssia.

Kurssi suoritetaan itsenäisesti opettajan valvonnassa ja kirjallinen tehtävä kokeenomaisessa tilanteessa. Työn suunnittelun, teknisen ja materiaallisen toteutuksen tulee olla opiskelijan tekemä. Mahdollisesti koulun ulkopuolella tehtävistä osuuksista esimerkiksi valokuvaamisesta on sovittava erikseen opettajan kanssa. Lukiodiplomikurssista kerättävän porfolion tavoitteena on tehdä näkyväksi sekä työskentelyprosessi että lopputuloksena syntynyt teos.

Kurssi arvioidaan ohjeiden mukaisesti ja siitä saa erillisen todistuksen.

5.19 Liikunta

Liikunnanopetuksen tehtävänä on edistää terveellistä ja aktiivista elämäntapaa sekä ohjata opiskelijaa ymmärtämään liikunnan merkitys fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille. Liikunnan myönteiset kokemukset vahvistavat psyykkistä vireystilaa ja jaksamista koulutyössä. Liikunnassa opiskelija ilmaisee itseään ja kokee elämyksiä. Se on toiminnallinen oppiaine, jossa kehitetään opiskelijoiden fyysis-motorisia ominaisuuksia sekä tuetaan heidän tasapainoista kasvuaan ja kehitystään. Liikunnan avulla vahvistetaan sosiaalisia taitoja ja yhteenkuuluvuutta, ohjataan vastuullisuuteen ja reilun pelin hengen ymmärtämiseen sekä hyviin tapoihin. Liikunnanopetus tukeutuu eettiseen ja esteettiseen arvopohjaan.

Fyysisen kunnon harjoittamisen ja seurannan avulla opiskelijaa ohjataan ymmärtämään hyvän kunnon merkitys jaksamiselle ja työkyvylle. Monipuolisella liikunnan opetuksella luodaan valmiuksia omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen.

Liikuntaa opetetaan monipuolisesti ottaen huomioon vuodenajat ja paikalliset olosuhteet. Opetusjärjestelyinä käytetään yksilö-, pienryhmä- sekä ryhmäopetusta. Suomalaisen liikuntakulttuurin perinteet otetaan huomioon valittaessa liikuntamuotoja. Erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille opetusta eriytetään yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Opetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon turvallisuus, monikulttuurisen oppilasaineuksen erityistarpeet sekä uskonnollinen vakaumus.

Ehettäminen ja aihekokonaisuudet liikunnan opetussuunnitelmassa

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

Omasta toimintakyvystä huolehtiminen vaatii aina aktiivisuutta ja omaehtoista toimintaa. Opiskelijoita rohkaistaan toimimaan vastuullisesti ja ottamaan aktiivinen ote omasta liikuntakäyttäytymisestään. Liikuntakursseilla opiskelijat käyttävät tamperelaisia liikunta- paikkoja ja liikuntapalveluita. Seuratoimintaan tutustuminen avaa opiskelijoille yhden tärkeän aktiivisen kansalaisuuden toimintaväylän.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Lukion liikunnan keskeisenä sisältönä on liikunnan merkityksen oivaltaminen ihmisen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille ja toimintakyvylle. Liikuntatunnit tarjoavat runsaasti aitoja vuorovaikutustilanteita ja tunne-elämyksiä erilaisissa ja erikokoisissa ryhmissä. Liikunnalla on oma tärkeä merkityksensä myös itseilmaisun kanavana. Lukion liikunnassa ohjataan oppilaita itse huomaamaan sääntöjen noudattamisen ja turvallisuusnäkökulmien merkitys turvallisessa liikuntaharjoituksessa. Liikunnan sisältöihin kuuluu myös opetusta siitä, miten toimia hätätilanteissa (esim. uinninopetuksessa vesipelastusta).

Kestävä kehitys

Luontoliikunnassa harjoitellaan luonnon ehdoilla liikkumista ja arvioidaan liikuntapaikoille siirtymistä kestäväen kehityksen näkökulmasta. Liikuntakursseilla painotetaan hyötyliikunnan merkitystä oleellisena osana terveysliikuntaa ja ympäristöystävällistä liikuntaa

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Suomalaisten liikuntamuotojen harjoittaminen on osa lukion liikuntakursseja. Kursseilla välitetään myös lukion omaa kulttuuri- ja juhlaperinnettä ja vahvistetaan opiskelijoiden ja lähiympäristön yhteisöllisyyttä (esim. vanhojen päivän tanssit). Tanssi eri muodoissaan on osa suomalaista ja kansainvälistä kulttuuria. Lukion liikunnan tanssiosiot auttavat opiskelijoita ymmärtämään tanssia itseilmaisun ja kommunikaation välineenä. Liikunnan ja urheilun kieli on väylä myös kansainväliseen kanssakäymiseen. Kursseilla voidaan tutustua muiden kulttuurien liikuntamuotoihin, ja näin opiskelijalla on mahdollisuus ymmärtää myös erilaisten kulttuurien liikuntaperinnettä ja liikuntafilosofiaa.

Teknologia ja yhteiskunta

Liikuntaan liittyvä teknologia on osa suomalaista huippuosaamista. Lukion liikunnanope- tuksessa tutustutaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi sykemittarien käyttöön. Opiskelijaa kannustetaan teknologian käyttöön terveysliikunnan optimaalisen harjoitusvasteen saavuttamiseksi.

Viestintä ja mediaosaaminen

Monipuolinen lukion liikunta sääntöineen ja rajoituksineen auttaa opiskelijaa ymmärtämään ja tulkitsemaan median liikunta- ja urheilukulttuurin näkyviä ja näkymättömiä viestejä.

Yleissivistävän koulutuksen strategisten päämäärien toteutuminen lukion liikunnan opetussuunnitelmassa

Liikunta on toiminnallinen oppiaine, jossa kehitetään opiskelijoiden fyysis-motorisia ominaisuuksia sekä tuetaan heidän tasapainoista kehitystään ja kasvuun. Monipuolisella liikunnan opetuksella luodaan valmiuksia opiskelijan jatkuvalle omaehtoiselle liikunnan harrastamiselle ja työkyvyn ylläpidolle. Vastuullisuuden, sosiaalisten taitojen ja yhteenkuuluvuuden korostaminen auttavat nuoren henkilökohtaista kasvua aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi kansalaiseksi.

Opetuksen tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää taitojaan ja tietojaan eri liikuntamuodoissa
- saa valmiuksia omaehtoiseen liikuntaharrastukseen
- osaa arvioida omaa fyysistä kuntoaan sekä asettaa itselleen tavoitteita
- toimii hyvien tapojen mukaisesti, noudattaa sovittuja sääntöjä sekä osaa liikkua luonnonarvoja kunnioittaen
- osaa työskennellä rakentavasti, turvallisesti ja vastuullisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä.

Arviointi

Liikunnan arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan aktiivisuus, vastuullisuus ja asennoituminen sekä taidot, tiedot ja toimintakyky.

Lukion liikunnan kurssien suoritusjärjestys määritellään koulukohtaisesti.

Valtakunnalliset pakolliset ja syventävät kurssit sekä koulukohtaiset syventävät kurssit arvioidaan numeroilla. Koulukohtaiset soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä. Valtakunnalliset pakolliset ja syventävät kurssit lasketaan oppimäärän aritmeettiseen keskiarvoon. Koulukohtaiset syventävät ja soveltavat kurssit voivat korottaa päästötodistukseen tulevaa aritmeettisen keskiarvon mukaista arvosanaa.

Oppilaalla on oikeus valita päästötodistukseen liikunnan oppimäärän arvioinniksi aritmeettisen keskiarvon sijaan merkintä suoritettu.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla syvennetään peruskoulussa opittuja taitoja ja tietoja sekä annetaan mahdollisuus tutustua uusiin lajeihin. Tarvittaessa opetusta eriytetään opiskelijälähtöisesti. Kurssien suunnittelussa tulee ottaa huomioon vuodenajat niin, että pakollisten kurssien ai-

kana pyritään harjoittamaan kesä- ja talviliikuntaa sekä sisä- ja ulkoliikuntaa. Opetuksessa tulee korostaa liikunnan vaikutusta terveyteen ja hyvinvointiin. Opiskelussa huomioidaan turvallisuus ryhmiä muodostettaessa.

Liikuntakursseilla ryhmäkoot on muodostettava sellaisiksi, että opetussuunnitelman mukaiset keskeiset sisällöt voivat toteutua. Liikuntakursseilla käytetään monipuolisesti Tampereen kaupungin liikuntapaikkoja ja retkeilyreittejä. Uusiin lajeihin tutustuttaessa voidaan hyödyntää Tampereen seudun liikuntapalveluita.

1. Taitoa ja kuntoa (LI1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- jatkaa peruskoulussa opittujen liikuntataitojen syventämistä ja harjoittamista
- saa ohjausta monipuoliseen liikuntaan
- saa myönteisiä liikuntakokemuksia
- tutustuu mahdollisuuksien mukaan uusiin liikuntalajeihin
- ymmärtää monipuolisen fyysisen kunnon harjoittamisen periaatteet ja toimii terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistävästi.

KESKEISET SISÄLLÖT

- fyysisen kunnon harjoittelu, oman fyysisen kunnon mittaaminen ja arviointi
- lihashuolto ja rentoutus
- sisä- ja ulkopalloilu, mailapelit
- voimistelu eri muodoissaan
- tanssi eri muodoissaan
- talviliikunta
- uinti ja vesipelastus
- yleisurheilu
- suunnistus ja luontoliikunta

2. Liikuntaa yhdessä ja erikseen (LI2)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa lajitaitojaan ja -tietojaan
- saa perustiedot kunto-ohjelman laatimiseen ja toteuttamiseen
- saa ohjausta henkilökohtaisen, terveyttä edistävän liikuntaharrastuksen aktivoimiseen
- oppii vastuulliseen toimintaan itsenäisesti ja ryhmässä
- oppii arvostamaan ja ylläpitämään terveyttä ja työkykyä
- kehittyy sosiaalisessa kanssakäymisessä.

KESKEISET SISÄLLÖT

- fyysisen kunnon harjoittelu, lihashuolto ja rentoutus
- sisä- ja ulkopalloilu, mailapelit
- voimistelu eri muodoissaan
- tanssi eri muodoissaan

- talviliikunta
- kuntouinti ja vesiliikunta
- luontoliikunta
- jokin uusi liikuntalaji

Arviointi

Liikunnan pakollisia kursseja ei voi suorittaa itsenäisesti.

Syventävät kurssit

Kurssien tavoitteena on opiskelijälähtöisyyden korostuminen, yhteistoiminnallisuuden edistäminen ja koulun yhteishengen vahvistaminen. Syventävien kurssin sisältöjen tarkentaminen tapahtuu opiskelijoiden kanssa yhdessä.

3. Virkisty liikunnasta (LI3)

Kurssin tavoitteena on tukea opiskelijan jaksamista ja lisätä opiskeluvireyttä rentouttavien ja elämyksellisten liikuntakokemusten kautta. Kurssi koostuu yhdestä tai useammasta liikuntamuodosta. Opettaja tarkentaa yhdessä opiskelijaryhmän kanssa kurssin sisällön.

4. Yhdessä liikkuen (LI4)

Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijoiden yhteisiä liikuntaharrastuksia. Työtavoissa painottuu opiskelijaryhmän yhteistoiminta. Kurssin sisältönä ovat vanhat tanssit tai jokin muu yhdessä toteutettava liikunta.

5. Kuntoliikunta (LI5)

Kurssin tavoitteena on oman säännöllisen liikunnan tehostaminen, oman kunnon kohottaminen ja seuraaminen sekä jatkuvan liikunnan harrastamisen merkityksen oivaltaminen. Opiskelijat laativat henkilökohtaisen liikuntasuunnitelman kurssille, joka toteutetaan sekä itsenäisesti että ryhmässä. Opettaja tarkentaa sisällön yhdessä opiskelijaryhmän kanssa.

Lukiodiplomi

Liikunnan lukiodiplomin suoritus tapahtuu omana kurssinaan.

5.20 Terveystieto

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan nojautuva oppiaine, jonka tarkoitus on edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Tämä osaaminen ilmenee tiedollisina, sosiaalisina, tunteiden käsittelyä ohjaavina, toiminnallisina, eettisinä sekä

tiedonhankintavalmiuksina. Terveysosaamiseen kuuluu valmius ottaa vastuuta oman ja toisten terveyden edistämisestä. Lukion terveystiedon opetuksessa terveyttä ja sairautta sekä terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä ja hoitoa tarkastellaan yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena työ- ja toimintakyynä. Lukion terveystiedon opiskelussa terveyteen ja sairauksiin liittyviä ilmiöitä tarkastellaan tutkimus- ja kokemustiedon avulla. Tärkeää on myös terveyttä koskeva arvopohdinta.

Pakollisen kurssin aikana opiskelija perehtyy terveyteen ja sairauksiin vaikuttaviin tekijöihin kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien ehkäisyyn sekä työ- ja toimintakyvyn edistämisen näkökulmasta. Keskeistä on myös itsehoitovalmiuksien kehittäminen.

Syventävillä kursseilla perehdytään seikkaperäisemmin nuoren arkielämässään tarvitsemiin terveysresursseihin, terveystottumuksiin ja selviytymisen keinoihin sekä terveystietämisen käsittelyyn vastuullisen aikuisuuden ja vanhemmuuden näkökulmasta. Terveyteen ja sairauksiin liittyviä tekijöitä ja niihin vaikutusmahdollisuuksia tarkastellaan tutkimuksen, terveydenhuollon ammattikäytäntöjen, palvelujen käytön sekä historiallisen ja yhteiskunnallisen kehityksen näkökulmasta.

Aihekokonaisuudet

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys

Aktiiviseen kansalaisuuteen kuuluu itsestä ja muista huolehtiminen. Terveystiedon kursseissa painotetaan opiskelijan omien valintojen merkitystä terveyden rakentumisen peruspilareina. Keskeisiin sisältöihin kuuluu myös terveydenhuollon alueella toimivien yhdistysten ja kansalaisjärjestöjen toimintaan perehtyminen. Opiskelijalle esitellään näin väyliä itse osallistua ja vaikuttaa. Hyvinvointipalvelujen toimivuutta ja eettisyyttä arvioitaessa miettään opiskelijan omia oikeuksia ja velvollisuuksia terveydenhuollon kentässä. Aktiivinen kansalaisuus edellyttää yhteiskunnan jäseniltä kykyä ottaa kantaa itseä koskeviin asioihin sekä kykyä perustella ja puolustaa omia näkökantoja. Keskustelu- ja argumentointitaitoja harjoittavat opetusmenetelmät tukevat tähän tavoitteeseen pyrkimistä.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Hyvinvointi ja turvallisuus -aihekokonaisuus on lukion terveystiedon keskeinen sisältöalue.

Kestävä kehitys

Ihmisen ja ympäristön terveys edellyttää kestävän kehityksen huomioimista kaikessa arkielämäkäyttäytymisessä. Terveystiedossa tutkitaan ihmisen käyttäytymisen vaikutuksia paitsi omaan itseen myös lähiympäristöön ja koko maapallon tilaan. Opiskelija arvioi myös omia elintapojaan ja tottumuksiaan kestävän kehityksen periaatteiden näkökulmasta.

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Kulttuuri-identiteetti voi muodostua vasta, kun tuntee sekä omaa että muiden kulttuureja. Lukion terveystiedossa pohditaan suomalaisten terveydentilaan vaikuttavia suomalaisille ominaisia kulttuurisia tekijöitä sekä alakulttuurien vaikutusta terveystottumusten syntyyn.

Laajempaa perspektiiviä opiskelijat saavat tutustumalla kulttuurisiin tekijöihin, jotka vaikuttavat terveyserojen syntyyn eri valtioiden ja maanosien välillä.

Teknologia ja yhteiskunta

Teknologian nopea kehitys on vaikuttanut yhteiskuntaamme monin eri tavoin. Lukion terveystiedossa pohditaan terveyteen kohdistuvia teknologian seurannaisvaikutuksia.

Viestintä- ja mediaosaaminen

Terveyttä koskevissa asioissa nuori tarvitsee hyvää medialukutaitoa. Lukion terveystiedon kaikissa kursseissa keskeisenä sisältönä on terveystiedon kriittinen ja aktiivinen seuraaminen ja tulkinta.

Yleissivistävän koulutuksen strategisten päämäärien toteutuminen

Terveystiedon oppisisältö tukee opiskelijan kasvua tasapainoiseksi kansalaiseksi. Oppiaineessa opiskelija arvioi terveyskäyttäytymisensä vaikutusta itseensä, lähiympäristöönsä, yhteiskuntaan sekä maailmanlaajuisen ympäristöön. Opiskelija pohtii kestävä kehityksen periaatteiden toteutumista omassa terveyskäyttäytymisessään. Terveystiedon kursseilla rakennetaan turvallinen, luovuutta ja sosiaalisia taitoja kehittävä oppimisympäristö. Oppilaslähtöisten toiminnallisten opetusmenetelmien käyttö edistää yhteisöllisyyttä.

Opetuksen tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää työ- ja toimintakyvyn, turvallisuuden sekä sairauksien ehkäisyn ja terveyden edistämisen merkityksen
- osaa käyttää terveyden edistämiseen, terveyteen ja sairauteen liittyviä keskeisiä käsitteitä
- ymmärtää sairauksien, erityisesti kansantautien ja tartuntatautien, ehkäisyn merkityksen ja tuntee niiden keskeisiä ehkäisy- ja hoitomahdollisuuksia yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta
- pohtii terveyttä koskevia arvokysymyksiä ja osaa perustella omia valintojaan ja oppii arvostamaan terveyttä voimavarana sekä edistämään terveyttä
- tuntee kansanterveyden historiallista kehitystä ja väestöryhmien välisten terveyserojen syntyyn vaikuttavia tekijöitä
- tuntee terveyden- ja sosiaalihuollon peruspalveluja sekä kansanterveyteen liittyvää kansalaistoimintaa
- perehtyy terveyttä koskevan tiedon hankintamenetelmiin sekä osaa kriittisesti arvioida ja tulkita terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa ja erilaisia terveystieteen liittyviä ilmiöitä.

Arviointi

Arvioinnissa korostetaan terveyttä ja sairautta koskevan tiedon ymmärtämistä ja soveltamista. Huomio kiinnitetään siihen, miten opiskelija osaa käyttää ja yhdistää erilaisiin lähteisiin perustuvaa tietoa. Arvioinnin kohteena on opiskelijan valmius terveyttä ja sairautta koskevaan eettiseen arvopohdintaan ja taito perustella omia terveysvalintoja sekä taito arvioida yhteisössä tehtyjä terveyttä ja sairautta koskevia ratkaisuja. Terveystiedon arvioinnissa voidaan käyttää kurssikokeita, yksilö- ja ryhmätehtäviä, esitelmiä, pienimuotoisia kartoituksia ja tutkimuksia sekä toiminnallisia tehtäviä.

Lukion terveystiedon pakollinen kurssi suoritetaan ennen valtakunnallisia tai koulukohtaisia syventäviä ja soveltavia kursseja.

Valtakunnalliset pakolliset ja syventävät kurssit sekä koulukohtaiset syventävät kurssit arvioidaan numeroilla. Koulukohtaiset soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä. Valtakunnalliset pakolliset ja syventävät kurssit lasketaan oppimäärän aritmeettiseen keskiarvoon. Koulukohtaiset syventävät ja soveltavat kurssit voivat korottaa päästötodistukseen tulevaa aritmeettisen keskiarvon mukaista arvosanaa.

Jos opiskelija opiskelee terveystietoa vain yhden kurssin, hänellä on oikeus valita päästötodistukseen oppimäärän arvosanaksi merkintä "suoritettu".

Itsenäinen suorittaminen

Terveystiedon pakollista kurssia suoritettaessa suositellaan osallistumista opetukseen. Kurssin itsenäinen suorittaminen edellyttää kurssikokeeseen osallistumista sekä lisätehtävien tekemistä.

Terveystiedon valtakunnallisia syventäviä kursseja ei voi suorittaa itsenäisesti.

Pakollinen kurssi

1. Terveysten perusteet (TE1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen työ- ja toimintakykyyn sekä työ- ja muuhun turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osaa arvioida niiden toteutumista omassa elämäntavassaan ja ympäristössään
- tietää kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien ehkäisyksen merkityksen yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta sekä oppii pohtimaan niiden ehkäisyyn liittyviä ratkaisuja yhteiskunnassa
- tunnistaa terveyserojen syntyyn vaikuttavia tekijöitä
- osaa hankkia, käyttää ja arvioida terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä pohtia terveyskulttuuriin ja teknologiseen kehitykseen liittyviä ilmiöitä terveystieteen näkökulmasta
- tuntee keskeiset terveyden ja sosiaalihuollon palvelut.

KESKEISET SISÄLLÖT

- työ- ja toimintakykyyn sekä turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä: ravitsemus, uni, lepo ja kuormitus, terveysliikunta, mielenterveys, sosiaalinen tuki, työhyvinvointi, työturvallisuus, turvallisuus kotona ja vapaa-aikana, ympäristön terveys
- seksuaaliterveys, parisuhde, perhe ja sukupolvien sosiaalinen perintö
- kansantaudit ja yleisimmät tartuntataudit sekä niihin liittyvät riski- ja suojaavat tekijät sekä niihin vaikuttaminen
- sairauksien ja vammojen itsehoito, ensiapu ja avun hakeminen
- terveyserot maailmassa, terveyseroihin vaikuttaviin tekijöihin tutustuminen
- terveystietojen tiedonhankintamenetelmiä sekä terveyttä koskevan viestinnän, mainonnan ja markkinoinnin kriittinen tulkinta
- terveydenhuolto- ja hyvinvointipalvelujen käyttö, kansalaistoiminta kansanterveys-työssä

- *nuorille suunnatut terveydenhuoltopalvelut Tampereella yhteistyössä Tampereen kaupungin nuoriso-, liikunta-, sosiaali- ja terveystoimialojen palveluiden tuottajien kanssa.*

Syventävät kurssit

2. Nuoret, terveys, ja arkielämä (TE2)

Kurssilla syvennetään pakollisen kurssin tavoitteita nuoren arkielämän terveystottumusten ja selviytymisen keinojen osalta. Eri sisältöalueiden avulla tarkastellaan terveyson-

gelmia selittäviä kulttuurisia, psykologisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä ja niiden tulkintoja. Lisäksi perehdytään käsitykseen itsestä ja muista fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella tasolla. Erityisesti korostetaan terveyden ylläpitoon liittyvää vastuullisuutta. Työskentelyssä korostuvat arvopohdinta, yksilö- ja ryhmäharjoitukset, draama ja sosiaalisten taitojen harjoittelu sekä keskustelu- ja argumentaatiotaitoja kehittävät työmuodot.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tarkastelemaan elämäänsä aikuisuuden ja vanhemmuuden näkökulmasta
- osaa pohtia ja tarkastella terveyteen ja sairauteen liittyviä arvoja ja arvostuksia
- osaa perustella omia valintojaan terveyden näkökulmasta ja arvioida elämäntapaan ja ympäristöön liittyvien valintojen merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille
- osaa kuvata koettua terveyttä ja terveysongelmia selittäviä ilmiöitä ja niiden erilaisia tulkintoja.

KESKEISET SISÄLLÖT

- itsetuntemus, aikuistuminen, sosiaalisen tuen merkitys perheessä ja lähiyhteisössä
- vanhemmuuteen ja perhe-elämään valmentautuminen
- elämänilo, mielenterveyden ylläpitäminen ja jaksaminen, masennuksen ja kriisien kohtaaminen
- ruuan terveydelliset, kulttuuriset ja yhteiskunnalliset merkitykset sekä painonhallinta, terveystiliikunta, syömishäiriöt
- fyysinen ja psyykinen turvallisuus, väkivallaton viestintä
- seksuaaliterveys
- terveysongelmia selittäviin kulttuurisiin, psykologisiin ja yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja niiden tulkintoihin tutustuminen, esimerkiksi elämän mielekkyyden kokeminen, ruumiinkuva/kehollisuus, mielihyvä ja riippuvuudet nykyaikana
- tupakka, alkoholi ja huumeet yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalista näkökulmasta

- paikallisen kouluterveystutkimuksen tulosten käyttö opetuksessa
- yhteistyö koulun terveydenhoitajan, ravitsemustyöntekijöiden ja opiskelijakunnan kanssa.

3. Terveys ja tutkimus (TE3)

Kurssilla perehdytään terveyteen vaikuttaviin historiallisiin tekijöihin ja näkökulmiin, terveyden ja sairauden tutkimiseen sekä kuolleisuuteen ja sairastavuuteen liittyviin kehityslinjoihin. Kurssilla käsitellään myös terveydenhuollossa ja itsehoitona toteutettaviin tavallisiin tutkimuksiin, niiden tulosten tulkintaan ja johtopäätöksiin. Lisäksi perehdytään paikallisen kurssin tavoitteita syventäen terveydenhuollon eri käytäntöihin, terveystalvelujen tarjontaan sekä yksilön asemaan terveyden- ja sairaudenhoidossa. Työskentelyssä korostuvat toiminnallisuus, tekemällä oppiminen, tutkiva oppiminen ja vierailukäynnit.

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa pohtia kansanterveystieteen ja ehkäisevän terveydenhuollon kehityksen päälin-

joja kansallisesti ja maailmanlaajuisesti

- osaa hankkia, arvioida ja tulkita terveyteen ja sairauksiin liittyvää tutkimus- ja arkitietoa
- toteuttaa pienimuotoisia terveys-/terveyskäyttämiskartoituksia omassa opiskeluympäristössään
- osaa käyttää terveydenhuollon palveluja sekä tuntee asiakkaan ja potilaan oikeudet
- osaa pohtia ja arvioida teknologisen kehityksen merkitystä terveyden ja turvallisuuden näkökulmasta.

KESKEISET SISÄLLÖT

- terveyden edistämiseen, sairauksien tunnistamiseen ja ehkäisyyn liittyviä eri aikakausien menetelmiä
- terveyskäyttämisen ja koetun terveyden tutkiminen: fyysisen ja psyykkisen työ- ja toimintakyvyn mittaaminen, ergonomiamittaukset, työhyvinvointi ja siihen vaikuttavat tekijät
- terveydenhuollon ja hyvinvointipalvelujen käytäntöjä, asiakkaan ja potilaan oikeudet
- tutkimustiedon ja median terveydestä välittämien mielikuvien kriittinen lukutaito, medikalisaatio
- terveystottumusten arvioiminen ja seuranta sekä tutkimusten tekeminen

- *kunnallisen ja yksityisen terveydenhuollon ja hyvinvointipalveluiden käytänteisiin perehtyminen*
- *tutustuminen paikallisiin terveydenhuollon eri alueilla toimiviin yhdistyksiin ja järjestöihin, joita ovat esim. AIDS-tukikeskus, YAD, Syöpäyhdistys, SPR, Sydänyhdistys*
- *yhteistyö esimerkiksi seuraavien tahojen kanssa: UKK-instituutti, Tampereen yliopiston terveystieteiden laitos, Varalan urheiluopiston testausasema, terveydenhuoltoalan opilaitokset.*

5.21 Opinto-ohjaus

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa lukioaikana ja huolehtia siitä, että opiskelijalla on riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee siirtyessään jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko lukiokoulutuksen ajan kestävä jatkumo, jonka aikana opinto-ohjauksen kurssit tarjoavat opiskelijoille mahdollisuuden hankkia perustiedot ja taidot, joiden varassa heidän on mahdollista suunnitella jatko-opintoja ja pohtia ammatillista suuntautumista. Valinta- tai muissa ongelmatilanteissa sekä päätöksentekotaitojensa kehittämiseksi opiskelijoiden tulee saada henkilökohtaista tai pienryhmäohjausta. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelijan tulee voida keskustella opintoihinsa, koulutusvalintoihinsa sekä ammatti- ja urasuunnitteluunsa, tulevaisuuteensa ja elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus käsitellä pienryhmissä asioita, jotka ovat muiden opiskelijoiden kanssa jaettavissa olevia ja joiden esille ottaminen ryhmässä on mielekästä.

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea ja auttaa erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita myös opintoihin liittyvissä käytännön kysymyksissä.

Opinto-ohjauksen tavoitteet

Opinto-ohjauksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa itsenäisyyteen ja vastuullisuuteen siten, että hän pystyy suunnittelemaan oman henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa, tunnistamaan opiskeluunsa liittyviä ongelmia ja etsimään tietoa, miten hän saa apua näihin ongelmiin. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy opiskelemaan täysipainoisesti koko lukion ajan, kykenee kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan sekä löytämään omat yksilölliset oppimisen tapansa ja vahvuutensa opiskelijana.

Opiskelijaa tulee ohjata hankkimaan tietoa ja hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutus- ja ammatinvalintaan liittyvät hakuoppaat ja muut tietolähteet sekä osaa käyttää tietoverkoissa olevaa informaatiota itsenäisesti jatko-opintoihin hakeutumisen tukena.

Opiskelijaa tulee ohjata ja tukea elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidoissa. Opiskelijan tulee saada ohjausta jatko-opintojen suunnittelussa ja päätöksenteossa siten, että hänellä on tietoa opiskeluvaihtoehdoista lukion jälkeen ja että hän tuntee toisen asteen ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen keskeisen koulutustarjonnan. Tarkoituksena on, että opiskelijalla on valmiudet hakeutua jatko-opintoihin välittömästi lukio-opintojen jälkeen. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy ammatillisen suuntautumisen etsimisessä ja päätöksenteossa arvioimaan realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee lukio-opintojaan ja tekee valintojaan tarkoituksenmukaisella tavalla ottaen koko ajan huomioon jatko-opintosuunnitelmansa.

Opinto-ohjauksen tehtävänä on välittää tietoa työ- ja elinkeinoelämästä sekä yrittäjyydestä. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus tutustua eri ammatteihin ja työelämään sekä opiskeluun muissa oppilaitoksissa. Opiskelijaa tulee ohjata siten, että hän osaa etsiä tietoa muiden maiden tarjoamista opiskelumahdollisuuksista ja työskentelystä ulkomailla.

Opinto-ohjaus Tampereen kaupungin lukioissa

Lukion alkuvaiheessa opinto-ohjaus painottuu opiskelun ohjaukseen ja suunnitteluun ja loppuvaiheessa lukion päättymiseen liittyviin kysymyksiin, jatko-opintoihin ja uran suunnitteluun. Opiskelu-, koulutus- ja työelämätietyksen syventämisen ohella tavoitteena on itsetuntemuksen, itsearviointitaitojen ja hyvän itsetunnon kehittyminen. Ohjauksessa huomioidaan Tampereen alueen elinkeino- ja koulutustarjonta ja opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia tutustua työelämään. Jotta opiskelijoille voidaan tarjota luotettavaa ja ajantasaista koulutus- ja työelämätietyttä, on ohjaajille varattava mahdollisuus jatkuvaan kouluttautumiseen.

Luokattomuus ja tuntijaon mahdollistama valinnaisuus sekä elämänsuunnittelun ja hallinnan taidoissa ohjaaminen edellyttävät henkilökohtaista ohjausta. Riittävän henkilökohtai-

sen ohjauksen saaminen on jokaisen opiskelijan oikeus, ja sille on turvattava edellytykset.

Aihekokonaisuudet

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

Ohjauksen tärkeä lähtökohta on tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yrittävää asennetta opiskelussa ja jatkokoulutukseen hakeutumisessa. Yrittäjyys uravaihtoehtona tulee tuoda esiin sekä luokkatunneilla että henkilökohtaisessa ohjauksessa. Opiskelijoille järjestetään mahdollisuus tutustua yritystoimintaan.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Opinto-ohjaus ja oppilaitoksen ohjausjärjestelmä pyrkivät osaltaan turvaamaan jokaisen opiskelijan hyvinvointia ja turvallisuutta kouluyhteisössä ja eri elämäntilanteissa. Yksityiskohtaiset toimenpiteet määritellään koulukohtaisessa hyvinvointisuunnitelmassa.

Kestävä kehitys

Ura- ja elämänsuunnitelmia laadittaessa arvioidaan myös erilaisten valintojen eettisiä seurauksia ja vaikutusta kestäväen kehityksen kannalta.

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Oman kulttuuri-identiteetin tunnistaminen luo myönteistä pohjaa itsetuntemuksen ja itse-tunnon kehittymiselle. Lisäksi kulttuuri-identiteettiin ja kulttuurien tuntemukseen liittyvät kysymykset tulevat ohjauksessa esille mm. maahanmuuttajien opinto- ja urasuunnitelmia tehtäessä ja toisaalta ulkomaille suuntaavien suomalaisten ohjauksessa. Ohjauksella pyritään vaikuttamaan kulttuurien välisen rakentavan vuorovaikutuksen kehittämiseen.

Teknologia ja yhteiskunta

Opinto-ohjauksessa tuodaan esille teknologian tarjoamia mahdollisuuksia hyvinvoinnin lisäämisessä ja työllistymisessä. Myös sukupuolten välistä tasa-arvoa teknologia-aloille hakeutumisessa (kuten myös hoito- ja opetusaloille hakeutumisessa) pyritään lisäämään. Teknologia-aloille tutustuttamisessa hyödynnetään yhteistyösopimuksia alan oppilaitosten kanssa. Teknologia-alalle suuntautuminen huomioidaan jo ainevalintoja tehtäessä.

Viestintä – ja mediaosaaminen

Ohjauksessa perehdytään tieto- ja viestintätekniikan tarjoamiin mahdollisuuksiin koulutus- ja ammattitiedon hankkimisen ja urasuunnittelun sekä koulutukseen hakeutumisen väli-neenä. Opiskelijat tutustutetaan valtakunnallisiin ja Tampereen alueen verkko-ohjauspal-veluihin. Ohjauksessa on tärkeää opastaa opiskelijoita tarkastelemaan kriittisesti uranva-lintaan liittyvää informaatiota.

Pakollinen kurssi

1. Koulutus, työ ja tulevaisuus (OP1)

Opinto-ohjauksen pakollisen kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa lukio-opintojen aloittamiseen ja suorittamiseen sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvät keskeiset tiedot ja taidot. Kurssiin liittyen järjestetään tutustumista työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin.

Opinto-ohjauksen kurssilla tulee käsitellä kaikille opiskelijoille yhteisiä, lukio-opintoihin, yli-oppilastutkintoon, jatko-opintoihin, ammatti- ja urasuunnitteluun liittyviä kysymyksiä sekä

kulloinkin lukio-opintojen kannalta ajankohtaisia asioita.

KESKEISET SISÄLLÖT

- opintojen rakentuminen ja omien opiskelutaitojen kehittäminen
- itsetuntemus
- omien toimintamallien ja vahvuuksien tunnistaminen
- työelämä tietous
- ylioppilastutkinto
- ammatillinen suuntautuminen ja jatko-opintojen pohtiminen
- jatko-opintoihin hakeutuminen
- työelämään siirtyminen

Kurssi suositellaan toteutettavaksi hajautetusti useamman vuoden aikana ja sen toteutustapa määritellään koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa. Pakollisen kurssin osalta opinto-ohjauksen luokkatunnit sijoitetaan koulun kurssitarjontimeen.

Kurssi toteutetaan hajautetusti 1-3 opiskeluvuoden aikana. Opinto-ohjaaja antaa lisäksi henkilökohtaista ja pienryhmäohjausta läpi vuoden.

Syventävä kurssi

2. Opiskelu, työelämä ja ammatinvalinta (OP2)

Opinto-ohjauksen syventävän kurssin keskeisenä tavoitteena on lisätä opiskelijan opiskeluvälmiuksia, parantaa hänen itsetuntemustaan ja ohjata häntä perehtymään jatkokoulutuksen ja työelämän kannalta sellaisiin keskeisiin kysymyksiin, joihin muussa ohjauksessa ei ole mahdollista syventyä. Kurssin puitteissa voidaan tutustua mahdolliseen jatko-opiskelupaikkaan.

Opetussuunnitelmassa määritellään opinto-ohjauksen syventävän kurssin tavoitteet ja keskeiset sisällöt kunkin koulun opiskelijoiden keskeisten tarpeiden pohjalta painottaen alueellisen työ- ja elinkeinoelämän kysymyksiä, itsetuntemusta ja opiskelun taitoja tai ammatti- ja urasuunnittelua tai käsitellen kaikkia osa-alueita yhdessä.

Päävastuu ohjauksen kurssien toteuttamisesta on opinto-ohjaajalla, mutta ne voidaan toteuttaa yhteistyössä ryhmäohjaajien, muiden opettajien ja koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Toteutuksessa voidaan hyödyntää kaupungin lukioiden yhteistyösopimuksia korkeasteen ja toisen asteen oppilaitosten kanssa.

Koulukohtaisesti voidaan tarjota muita syventäviä ja soveltavia kursseja.

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

3. Oman uran suunnittelu (OP3)

Abivuotena suoritettavaksi suositeltava kurssi, jonka aikana opiskelija laatii oman koulutus- ja urasuunnitelman ajankohtaisen koulutus- ja työelämä tietouden pohjalta. Kurssi sisältää itsenäistä ja pienryhmätyöskentelyä.

4. Tutor-kurssi (OP4)

Tutorit toimivat opiskelijoiden tukihenkilöinä. Kurssilla annetaan valmiuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen ja toisen ihmisen huomioimiseen. Teoria opiskellaan MLL:n järjestämällä kurssilla ja käytännön työ suoritetaan koulussa erikseen sovittavalla tavalla.

5.21.1 Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetuksen sisällöt

a) Tiedonvälitys ja konsultointi

Erityisopettaja toimii koulussa oppimisen asiantuntijana. Muissa ongelmissa hän voi ohjata opiskelijan eteenpäin muiden ammattilaisten luo. Erityisopettaja antaa tietoa opiskelijoille, opettajille ja vanhemmille mm. oppimisvaikeuksista, koulun tarjoamasta tuesta ja lausunnoista ylioppilaskirjoituksia varten. Erityisopettaja on mukana suunnittelemassa aineenopettajien ja opinto-ohjaajien kanssa mahdollisia erityisjärjestelyjä oppimisvaikeuksissa oleville opiskelijoille. Hän toimii tarvittaessa myös opiskelijahuoltoryhmän jäsenenä. Tiedonkulun helpottamiseksi erityisopettajan ja opiskelijoiden välillä tulisi jokaisella koululla toimia erityisopetuksen yhteysopettaja.

b) Osa-aikainen erityisopetus

Kielellisten taitojen alkukartoituksen ja mahdollisesti erityisopetuskurssilla saatujen tietojen pohjalta annetaan opiskelijalle yksilöllistä ohjausta ja opetusta oppimisen ongelmissa. Luokitustaus ja opastus lausuntojen hankkimiseksi ylioppilaskirjoituksia varten kuuluu myös yksilölliseen työhön opiskelijan kanssa.

c) Erityisopetuskurssit

Erityisopetuskurssit on tarkoitettu opiskelijoille, joilla on kielellisiä vaikeuksia kuten lukivaikeuksia. Kielelliset vaikeudet voivat näkyä esimerkiksi mekaanisen lukemisen vaikeutena, lukemisen hitautena, luetun ymmärtämisen vaikeutena tai kirjoitusvirheinä sekä äidinkielenä että vieraissa kielissä. Toteutustavan mukaan erityisopetuskurssin laajuus opiskelijalle on yksi tai puoli kurssia.

LUE1

Kurssilla pyritään tehostamaan luku- ja kirjoitustaitoa, tukemaan opiskelijaa oman oppimistyylin löytämisessä ja opiskelutaitojen parantamisessa sekä vahvistamaan opiskelijan itsetuntemusta ja minäkuva oppijana. Kurssilla voidaan arvioida opiskelijan lukivaikeutta. Tarvittaessa voidaan yksilötyöskentelynä testata ja ohjata hankkimaan lausunto Ylioppilastutkintolautakuntaa varten. Suunnataan erityisesti 1. vuosikurssin opiskelijoille.

LUE2

Kurssilla tehostetaan ja syvennetään luku- ja kirjoitustaitoa sekä tuetaan vieraiden kielten

opiskelua syvennettynä edellisen kurssin sisällöistä. Kurssiin voi myös sisältyä lukivaikeuden arviointia ja ohjausta. Kurssi suunnataan erityisesti 2. ja 3. vuoden opiskelijoille.

LUE3 (RENTO- kurssi)

Kurssilla keskitytään rentoutumiseen ja stressinhallintaan. Se on tarkoitettu opiskelijoille, joiden opiskelua häiritsee jännittäminen tai stressi. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii itselleen sopivia rentoutumis- ja valmentautumismenetelmiä sekä pystyy osallistumaan oppitunneille ja kokeisiin jännittämättä. Kurssi suunnataan erityisesti 2. ja 3. vuoden opiskelijoille.

Messukylän lukiossa tarjotaan erityisopetusta seuraavasti:

5. LUE1 (OP5)

6. LUE2 (OP6)

7. LUE3 (OP7)

LUE-kursseista annetaan suoritusmerkintä.

5.22 Tietotekniikka

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

1. Julkaisu- ja peruskurssi (AT1)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on oppia käyttämään koulun tietokoneita oheislaitteineen sekä tuottamaan erilaisia julkaisuja.

KESKEISET SISÄLLÖT

- tekijänoikeudet
- käyttöympäristö, tiedoston ja hakemistojen käsitteet sekä verkkoympäristö
- digitaalinen kuvaus ja kuvankäsittelyn alkeet
- tekstinkäsittelyn perusteet
- esitys- ja julkaisuohjelmien alkeet

ARVIOINTI

Arvioinnin pohjana ovat hyväksytysti suoritettut tuntitehtävät. Kurssi ei sisällä kurssikoetta. Suositellaan suoritettavaksi ensimmäisenä opiskeluvuotena.

2. Tietoverkot, taulukkolaskenta ja kuvankäsittely (AT2)

TAVOITTEET

Kurssilla perehdytään tietoverkon käyttöön sekä taulukkolaskentaohjelman toimintaan ja hyödyntämiseen. Kurssilla tutustutaan kuvankäsittelyn perustoimintoihin.

KESKEINEN SISÄLTÖ

Tietoverkot

- hakupalvelut, ohjelmien imurointi
- sähköposti
- uutisryhmät
- tekijänoikeudet

Taulukkolaskenta

- peruslaskenta, lukujoukkojen laskenta
- funktiot
- esitysgrafiikan teko
- soveltaminen matematiikkaan

Kuvankäsittely

- kuvan koon muuttaminen
- tietotyypin muuttaminen
- rajausta, valoisuus

ARVIOINTI

Arvioinnin pohjana ovat hyväksytysti suoritettut tuntitehtävät. Kurssi ei sisällä kurssikoetta.

3. Ohjelmointi (AT3)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on oppia ymmärtämään ohjelmoinnin perusrakenteita ja oppia ohjelmoimaan yksinkertaisia ohjelmia sekä käyttämään ohjelmointia hyväkseen matematiikassa.

KESKEISET SISÄLLÖT

- algoritmien kuvaus- ja esityskieli
- tieto- ja ohjausrakenteet
- jonkin ohjelmointikielen perusteet
- soveltaminen matematiikkaan

ARVIOINTI

Kurssin käytyään opiskelijan on hallittava ohjelmointikielen perusteet. Arvioinnin pohjana ovat hyväksytysti suoritettut tuntitehtävät ja kurssikoe. Tuntiharjoituksissa ja kurssikokeessa kiinnitetään lisäksi huomiota hyvän ohjelmointitavan noudattamiseen.

4. Multimedia ja hypermedia

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on oppia oliopohjaisen ohjelmoinnin perusteet sekä liittämään kuva, ääni ja teksti multimediaesitykseksi, joka mahdollisuuksien mukaan vielä interaktiivisuutta lisäämällä saatetaan hypermediaksi.

KESKEISET SISÄLLÖT

- oliot ja niiden ominaisuudet
- kuvan, tekstin ja äänen lisääminen esityksiin
- mahdollisuuksien mukaan esityksen interaktiivisuus
- oman multimediaesityksen tekeminen

- tekijänoikeudet

ARVIOINTI

Kurssin käytyään opiskelijan on hallittava multimediaesityksen elementit ja tekeminen. Arvioinnin pohjana ovat hyväksytysti suoritettut tuntitehtävät ja oma multimediaesitys. Multimediaesityksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota eri elementtien hyödyntämiseen mielekkäällä tavalla, esityksen selkeyteen sekä työn visuaalisuuteen. Kurssissa ei ole kurssikoetta.

5. www (AT5)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on oppia HTML-kielen perusteet, laatia kotisivusto sekä siirtää se palvelimelle.

KESKEISET SISÄLLÖT

- HTML-kieli
- editorien hyväksikäyttö
- framet
- lomakkeet
- kotisivuston tekeminen
- sivuston siirto palvelimelle
- tekijänoikeudet
- mahdollisuuksien mukaan JavaScript-ohjelmointikieleen tutustumista

ARVIOINTI

Kurssin käytyään opiskelijan on hallittava kotisivuston elementit ja tekeminen. Arviointi perustuu tuntiharjoitusten hyväksyttävän suorittamiseen ja oman sivuston tekemiseen. Oman sivuston arvioinnissa kiinnitetään huomiota eri HTML-elementtien mielekkäaseen hyödyntämiseen, esityksen selkeyteen sekä työn visuaalisuuteen.

5.23 Viestintä

Messukylän lukiolla on opetusministeriön ja Tampereen kaupungin päätöksellä viestinnän erityistehtävä.

Viestintäopintojen tavoitteet

Yhteiskunnan aktiivinen jäsen tarvitsee monipuolisia mediataitoja. Viestintävalmiudet ovat yhä tärkeämpiä myös jokaisen arjen ja oman elämän hallinnassa.

Tavoitteena on kehittää opiskelijoiden medialukutaitoa, joka näkyy

- kykynä eritellä ja arvioida median viestejä
- median toimintaympäristön ja taustatekijöiden hahmottumisena opiskelijalle
  - median kentän rakenne
  - media teollisuutena
  - omistus- ja valtasuhteet mediassa
- taitona ilmaista itseään eri medioiden ja kullekin ominaisen tekniikan keinoin
- valmiuksina eettisten ja esteettisten kysymysten vastuulliseen käsittelyyn niin

median sisällöntuottajana, käyttäjänä kuin koko mediakäyttäjytymisessään.

Viestintäopintojen luonne ja arviointi

Viestinnän opinnoissa on tilaa omalle aktiivisuudelle, omalle tekemiselle ja tutkimiselle. Käytännön työskentely nivoutuu kursseilla teoriaan ja analysointiin. Kursseilla totutaan työskentelemään itsenäisesti, kantamaan vastuuta ryhmässä ja viemään läpi monivaiheisia projekteja. Opiskelijat totutetaan myös ottamaan huomioon tekijänoikeudet ja tietosuojat.

Arviointi perustuu oman työprosessiin hallintaan ja annettuihin näyttöihin, jotka määritellään erikseen kunkin kurssin alussa.

Oppiaineen luonteen vuoksi kurssien itsenäinen suorittaminen ei yleensä ole mahdollista. Poikkeuksen muodostavat projektikurssit, joiden suoritus koostuu itsenäisistä erikseen sovittavista töistä.

Viestinnän oppimäärä

Viestinnän oppimäärään sisältyy vähintään 12 kurssia erityisen tehtävän mukaisia kursseja. Varsinainen viestinnän opiskelija voi myös ministeriön ohjeiden mukaisesti keventää pakollisten aineiden opinto-ohjelmaansa.

Viestintäkoulutukseen hakeutuneille opiskelijoille kuuluvat yhteiset seitsemän kurssia, jotka luovat portaikon myöhemmille syventäville ja vapaasti valittaville kursseille.

Yleislinjalle valitun opiskelijan on mahdollista suorittaa ns. puolipitkä viestintä, josta hän saa erillisen todistuksen. Puolipitkän viestinnän opiskelijan tulee suorittaa vähintään kuusi viestinnän kurssia eikä hän voi jättää pois mitään muiden oppiaineiden pakollisista kursseista. Koulussa on mahdollista suorittaa mediadiplomi.

Varsinaiset viestinnän opiskelijat – vähintään 12 kurssia viestintää

Pakollisia kursseja

- perehdyttämiskurssi (VIK1)
- tietotekniikan perusteet (VIK23) tai hallinnasta annettu näyttö, joka ei kartuta lukion kurssikertymää
- journalismi 1 (VIK2)
- Vähintään kolme seuraavista peruskursseista
- valokuvakurssi 1 (VIK3)
- äänikurssi 1 (VIK4)
- videokurssi 1 (VIK5)
- ilmaisukurssi 1 (VIK6)
- Vähintään yksi seuraavista jatkokursseista
- journalismi 2 (VIK7)
- valokuvakurssi 2 (VIK8)
- äänikurssi 2 (VIK9)
- videokurssi 2 (VIK10)
- ilmaisukurssi 2 (VIK11)

Yleislinjan puolipitkän viestinnän opiskelijat – vähintään kuusi kurssia viestintää
Pakollisia kursseja

- perehdyttämiskurssi (VIK1)
- tietotekniikan julkaisu- ja peruskurssi tai hallinnasta annettu näyttö
- vähintään kaksi varsinaisille viestinnän opiskelijoille pakollista kurssia oman valinnan mukaisesti
- Jos opiskelijan suunnitelmissa on mediadiplomi, tulee kurssivalintojen suuntautua mediadiplomin mukaisesti

Kaikki Messukylän lukion opiskelijat voivat valita viestinnän kursseja, mikäli kurssilla on paikkoja. Myös mediadiplomin voi suorittaa kuka tahansa opiskelija, jolla on suoritettuna diplomin edellyttämät viestinnän kurssit.

Osaa viestinnän kursseista tarjotaan valittavaksi ainoastaan joka toinen vuosi. jotta ryhmän muodostuminen olisi mahdollisimman todennäköistä. Vuorovuosin tarjottavia kursseja ovat:

VIK13 Mediakritiikin johdantokurssi
VIK15 Johdatus populaarikulttuuriin
VIK16 Multimedia ja hypermedia
VIK17 WWW
VIK19 Käsikirjoittajan johdantokurssi
VIK20 Yrityskurssi
VIK29 Maailma tänään

MESSUKYLÄN LUKION KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

1. Perehdyttämiskurssi (VIK1)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Tavoitteena on viestinnän keskeisen käsitteistön ymmärtäminen ja mediakentän hahmottaminen yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti. Mediaa tarkastellaan sekä vastaanottajan että tuottajan näkökulmasta. Kurssilla laaditaan uutinen, tutustutaan alan opiskelumahdollisuuksiin ja työpaikkoihin .

2. Journalismi 1 (VIK2)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Kurssilla tutustutaan journalismin peruskäsitteisiin ja malleihin sekä analysoidaan journalismin tehtävää, toimintatapoja ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Opiskelijat kirjoittavat uutisen, haastattelun ja reportaasin ja perehtyvät toimituksen ammatteihin.

SUORITUSJÄRJESTYS

Kurssille osallistuminen edellyttää perehdyttämiskurssin ja valokuvauskurssi 1:n suorittamista.

3. Valokuvakurssi 1 (VIK3)

TAVOITTEET

Kurssin loputtua oppilaalla tulisi olla perusvalmiudet tulkita ja analysoida valokuvaa, ymmärtää kuvallisen viestinnän perinteitä, lainalaisuuksia ja menetelmiä sekä tuntea valokuvauksen peruslaitteita ja niiden käyttömahdollisuuksia.

Taidollisena tavoitteena on oppia tekemään mustavalkoinen valokuva, kuvan ottamisesta filmin kehittämiseen ja lopullisen paperikuvan vedostamiseen asti. Tiedollisista tavoitteista keskeisimmät ovat:

- valokuvan historian, sekä käyttömahdollisuuksien tuntemus
- tuntea eri kameratyyppien ja valokuvausmateriaalien perusominaisuudet
- hallita tärkeimmät kuvan sommitteluperiaatteet
- tuntea keskeisimmät valokuvan analysointimenetelmät

SISÄLLÖT

Keskeisimmät opiskelutavat kurssilla ovat:

- valmiiseen kuvamateriaaliin pohjautuva luento-opetus, jossa pyritään vireään opetuskeskusteluun
- laitteiden käyttökoulutus käytännön tilanteissa
- kuvien ottaminen ja valmistaminen itsenäisesti ja pienryhmissä
- tutustumiskäynti valokuvanäyttelyssä

Keskeisimmät ainekset kurssissa ovat:

- valokuvan historia ja käyttö
- kameran rakenne, sulkimen ja himmentimen vaikutus
- eri kamera ja filmityypit
- mustavalkofilmin kehittäminen ja vedostaminen
- kuvan sommittelun perusteet
- taiton periaatteet kuvasarjoissa
- valokuvaajan keinot vaikuttaa
- kuvan lukemis- ja analysointimenetelmiä

4. Äänikurssi 1 (VIK4)

TAVOITTEET

Äänikurssin tavoitteena on tutustuttaa opiskelijat äänen ja äänitekniikan perusteisiin sekä mahdollisuuksiin sähköisessä viestinnässä. Samalla opiskelijat saavat valmiudet käyttää äänialan teknisiä laitteita.

SISÄLLÖT

Opetukseen sisältyy luentoja akustiikasta, äänitekniikan perusteista sekä äänikerronnasta. Opiskelijat tutustuvat koulun haastattelunauhureiden käyttöön ja tekevät harjoituksia. Lisäksi kurssilla käsitellään äänen digitaalista käsittelyä tietokoneen avulla. Harjoitustöiden tarkoituksena on antaa opiskelijoille valmius itsenäiseen työskentelyyn käytettävissä olevalla kalustolla. Kurssiin sisältyy myös vierailukäyntejä äänialan ammattilaisten työpaikoilla, kuten radioasemalla ja äänitysstudioissa.

5. Videokurssi 1 (VIK5)

Kaikkien videokurssien tavoitteena on antaa viestinnän opiskelijalle perustiedot ja -taidot ääni- ja kuvamateriaalin analysoimiseen sekä videotuotannon tekemisen ja

sisällyksellisen puolen hallintaan. Kurssit käytyään opiskelijalla on valmiudet suunnitella, organisoida ja toteuttaa videotuotantoa.

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Tavoitteena on, että kurssin jälkeen opiskelija hallitsee videotekniikan perusasiat ja osaa käsitellä laitteistoa. Kurssiin sisältyy kameran, editointilaitteiston, valojen ja äänityskaluston käytön opettelu.

Painotus on omakohtaisessa tekemisessä, teoriaa on asioiden alustamiseksi.

Laitteisiin ja tekemiseen tutustutaan ryhmässä ja itsenäisesti pienimuotoisia harjoitustöitä tekemällä.

6. Ilmaisukurssi 1 (VIK6)

ILMAISUTAIDON OPINTOJEN TAVOITTEET JA OPETUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Ilmaisutaidon tavoitteet ovat seuraavat:

- kehittää eettistä ja esteettistä elämänsänsä
- oppia ymmärtämään esteettisten ja eettisten valintojen merkityksiä
- ymmärtää tunteita, elämän ilmiöitä ja ihmisten välisiä vuorovaikutussuhteita
- kehittää myönteistä suhtautumistapaa yksilöä, ryhmää, yhteiskuntaa ja erilaisia kulttuureita kohtaan
- kehittää vuorovaikutustaitoja ja rohkaista monipuoliseen ilmaisuun
- kehittää valmiuksia arvioida kriittisesti ja kehittää kykyä tulkita ja tunnistaa esteettisiä kvaliteetteja
- oppia ymmärtämään kulttuurin kehittäminen ja vastaanottaminen elinikäisenä prosessina.

Viestintään kuuluu myös ihmisen oma kokonaispersoonasta lähtevä ilmaisu: kieli laajasti ottaen kehon, ilmeiden, eleiden ja puheen tuotoksena. Ilmaisutaito muiden viestintäkurssien yhteydessä avaa mahdollisuudet nykyaikaisen viestintäkulttuurin tuntemiseen, tajuamiseen ja hyödyntämiseen muissakin opinnoissa.

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Kurssilla pyritään luomaan ilmaisulle turvallinen ilmapiiri, jossa vuorovaikutus toimii ja opiskelija rohkaistuu laajentamaan omaa taitoaan sekä pääsee kokonaisilmaisun kehittämiseen. Samalla harjoitetaan vuorovaikutusta ja ryhmässä toimimisen taitoa. Harjoitellaan puheilmaisua, liikunnallista ja draamallista ilmaisu.

7. Journalismi 2 (VIK7)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Kurssilla kehitetään ensimmäisellä journalismin kurssilla opittuja taitoja. Tärkeää on myös oppia työskentelemään vastuullisesti toimitusyhteisön jäsenenä. Lisäksi pohditaan toimittajan eettistä ja yhteiskunnallista vastuuta.

SUORITUSJÄRJESTYS

Kurssille osallistuminen edellyttää journalismi1:n ja valokuvauskurssi 1:n suorittamista.

8. Valokuvakurssi 2 (VIK8)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on antaa oppilaalle perustiedot valokuvalla vaikuttamisesta ja sen kriittistä, laajentaa taitoja digitaalisen valokuvauksen puolelle sekä perehtyä

kuvalliseen kerrontaan.

Taidollisena tavoitteena on oppia ottamaan kelvollisia digitaalisia kuvia sekä oppia laatimaan kuvareportaasi. Myös perinteisen valokuvauksen taitoja voidaan palauttaa ja vahventaa.

Tiedollisista tavoitteista keskeisimmät ovat:

- digitaalikameran perus
- toiminnot
- kuvankäsittelyn perusteet
- valokuvaan liittyvät tekijän- ja muut oikeudet
- valokuvan mainoskäytön perusteet
- syventyminen johonkin valokuvauksen erityisalueeseen

SISÄLLÖT

Keskeisimmät työtavat kurssilla ovat:

- ohjattu digitaalikuvien ottaminen ja muokkaus
- valmiiseen kuvamateriaaliin pohjautuva opetuskeskustelu
- vierailut alan eri laitoksissa
- digitaalikuvien ottaminen sekä niiden käsittely tietokoneella

Keskeisimmät ainekset kurssissa ovat:

- digitaalikameran rakenne ja toiminta
- kuvankäsittelyohjelma perustoimintoihin
- valokuvaukseen liittyvä lainsäädäntö
- kuvallisen vaikuttamisen perusteet ja mainonta kritiikkeineen
- kuvallinen kerronta eri muodoissaan ja valokuvareportaasi
- julkaisun tuottamisen eri vaiheet

9. Äänikurssi 2 (VIK9)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Opiskelijat perehtyvät digitaaliseen äänenkäsittelyyn ja itsenäiseen työskentelyyn ääni-laitteiden parissa. Kurssilla pyritään myös vierailemaan jossakin alan yrityksessä tms.

SUORITUSJÄRJESTYS

Äänikurssi 2 suoritetaan äänikurssi 1:n jälkeen

10. Videokurssi 2 (VIK10)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Videokurssi II:n käytyään opiskelija osaa analysoida kuva- ja äänimateriaalia sekä suunnitella ja toteuttaa videotöitä.

Valmista kuva- ja äänimateriaalia analysoimalla tutkitaan liikkuvan kuvan lainalaisuuksia sekä äänen ja kuvan vuorovaikutusta. Video-ohjelman sisällyksellisen ja teknisen suunnittelun sekä ääni- ja kuvaleikkaukseen perehtymisen jälkeen toteutetaan video-ohjelma ryhmätöinä.

SUORITUSJÄRJESTYS

Videokurssi 1 suoritetaan ennen Videokurssi 2:ta. Videokurssi 2:lle voi kuitenkin tulla

suoraan, jos on oppinut hallitsemaan laitteiden peruskäytön jo aiemmin.

11. Ilmaisukurssi 2 (VIK11)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Kurssilla keskitytään draamaan. Kurssilla pyritään yhteistyössä Videokurssi 2:n kanssa tuottamaan produktio, jossa valo, kuva, ilmaisu ym. liittyvät yhteen kokonaisuudeksi.

12. Radiotyön peruskurssi (VIK12)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Kurssilla tutustutaan radion historiaan, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen Suomessa. Kurssilla paneudutaan tiedonhakutaitoihin sekä niihin liittyviin journalistin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Kurssilla harjoitellaan radiotyön perusosaamista:

- ohjelmatyypit
- puhetekniikka ja äänenkäyttö
- juontaminen
- haastattelemine
- äänimateriaalin kerääminen ja jälkikäsitte
- äänimaisemointi

13. Mediakritiikin johdantokurssi (VIK13)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Opiskelija oppii arvioimaan eri medioiden ilmaisukeinoja, toimijoita ja perinteitä. Kurssi opettaa analysoimaan median vaikutuskeinoja ja tarkkailemaan omaa mediakäyttäytymistä.

SUORITUSJÄRJESTYS

Perehdyttämiskurssin suorittaminen ennen kurssia suositeltavaa.

14. Elokuvakurssi (VIK14)

TAVOITTEET

Tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan elokuvailmaisun kehitystä ja muutosta. Oppii erittelemään eri kulttuuriympäristöissä tehtyjen elokuvatekstien eroja ja yhtäläisyyksiä ja analysoimaan elokuvia.

SISÄLLÖT

Kurssilla opitaan tuntemaan elokuvallisen ilmaisun keksintö- ja ideataustaa. Opitaan tuntemaan elokuvailmaisun tärkeimmät kehitysvaiheet ja tyyliuunnat: kameran luovan osuuden kehittyminen, leikkauksen osuus, klassinen elokuva, taide-elokuva, montaasille rakentuva tyyli, transsendentaalinen tyyli, moderni elokuva. Tyyliuuntia käsitellään myös dikotomioiden klassinen elokuva - uusi elokuva, realismi – formalismi ja klassinen elokuva – taide-elokuva kautta.

15. Johdatus populaarikulttuuriin (VIK15)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Tavoitteena on populaarikulttuurin käsitteen ymmärtäminen ja jo 1700-luvulta alkaneen historian pääpiirteiden tunteminen. Kurssityössä korostuu oma suhde kurssityön aiheeseen; opiskelija arvioi itseään populaarikulttuurin kuluttajana ja oman aikansa mediakulttuurin jäsenenä.

16. Multimedia ja hypermedia (VIK16)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on oppia oliopohjaisen ohjelmoinnin perusteet sekä liittämään kuva, ääni ja teksti multimediaesitykseksi, joka mahdollisuuksien mukaan vielä interaktiivisuutta lisäämällä saatetaan hypermediaksi.

KESKEISET SISÄLLÖT

- oliot ja niiden ominaisuudet
- kuvan, tekstin ja äänen lisääminen esityksiin
- mahdollisuuksien mukaan esityksen interaktiivisuus
- oman multimediaesityksen tekeminen
- tekijänoikeudet

ARVIOINTI

Kurssin käytyään opiskelijan on hallittava multimediaesityksen elementit ja tekeminen. Arvioinnin pohjana ovat hyväksytysti suoritettut tuntitehtävät ja oma multimediaesitys. Multimediaesityksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota eri elementtien hyödyntämiseen mielekkäällä tavalla, esityksen selkeyteen sekä työn visuaalisuuteen. Kurssissa ei ole kurssikoetta.

17. WWW (VIK17)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on oppia HTML-kielen perusteet, laatia kotisivusto sekä siirtää se palvelimelle.

KESKEISET SISÄLLÖT

- HTML-kieli
- editorien hyväksikäyttö
- framet
- lomakkeet
- kotisivuston tekeminen
- sivuston siirto palvelimelle
- tekijänoikeudet
- mahdollisuuksien mukaan JavaScript-ohjelmointikieleen tutustumista

ARVIOINTI

Kurssin käytyään opiskelijan on hallittava kotisivuston elementit ja tekeminen. Arviointi perustuu tuntiharjoitusten hyväksyttävän suorittamiseen ja oman sivuston tekemiseen. Oman sivuston arvioinnissa kiinnitetään huomiota eri HTML-elementtien mielekkääseen hyödyntämiseen, esityksen selkeyteen sekä työn visuaalisuuteen.

18. Taittokurssi (VIK18)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Opiskelija oppii lehtitaiton pääperiaatteet taittamalla oman julkaisun. Taittoa opiskellaan kurssilla journalismin näkökulmasta.

SUORITUSJÄRJESTYS

Kurssille osallistuminen edellyttää kuva- ja journalismikurssien suorittamista.

19. Käsikirjoittajan johdantokurssi (VIK19)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Kurssilla valotetaan käsikirjoittajan ammatin arkea ja eri puolia. Opiskelija tutustuu elokuva-, tv-, näytelmä- tai kuunnelmakäsikirjoittajan sekä puheenkirjoittajan ja mainostoimittajan työhön ja harjoittelee itse erilaisten käsikirjoitusten kirjoittamista .

20. Yrityskurssi (VIK20)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Tavoitteena on antaa oppilaalle perustiedot yritystoiminnasta ja selvittää yritystoiminnan ja sisäisen yrittäjyyden merkitystä muuttuvassa yhteiskunnassa. Koulun viestintäpainotuksen mukaisesti kiinnitetään erityistä huomiota viestintään liittyviin yrityksiin ja yritysideoihin. Kurssiin liittyy yrityskäyntejä ja asiantuntijavierailuja.

21. Videokurssi 3 (VIK21)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Syventää tietoja ja taitoja video-ohjelmien tekemisestä. Suunnitellaan ja toteutetaan työryhmissä opiskelijoiden ideoimista aiheista valmiita ohjelmia.

22. Mediadiplomikurssi (VIK22)

Median lukiodiplomin perustana ovat opiskelijan lukioaikanaan suorittamat mediaan liittyvät opinnot ja loppu työ kaikkine osineen. Diplomin suorittamisen edellytyksenä on vähintään neljä pohjakurssia ja diplomikurssi. Lukiodiplomi koostuu kirjallisesta osuudesta ja päättötyöstä, jonka opiskelija tekee valitsemaltaan median alalta.

MESSUKYLÄN LUKION

KOULUKOHTAISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

23. Tietotekniikan julkaisu- ja peruskurssi (VIK23)

TAVOITTEET

Kurssin tavoitteena on oppia käyttämään koulun tietokoneita oheislaitteineen sekä tuottamaan erilaisia julkaisuja.

KESKEISET SISÄLLÖT

- tekijänoikeudet
- käyttöympäristö, tiedoston ja hakemistojen käsitteet sekä verkkoympäristö
- digitaalinen kuvaus ja kuvankäsittelyn alkeet
- tekstinkäsittelyn perusteet
- esitys- ja julkaisuohjelmien alkeet

ARVIOINTI

Arvioinnin pohjana ovat hyväksytysti suoritettut tuntitehtävät. Kurssi ei sisällä kurssikoetta. Suositellaan suoritettavaksi ensimmäisenä opiskeluvuotena.

24. Viestintää Pohjolassa (VIK24)

TAVOITTEET

Tavoitteena on elävä kontakti ruotsinkielisiin ikätovereihin

kontaktikoulussa sekä saada opiskelijat oivaltamaan, että myös Suomessa on runsaasti mahdollisuuksia ruotsin kielen käyttöön. Opiskelijat ohjataan tutustumaan ruotsinkielisiin medioihin ja tietoverkkoihin.

SISÄLLÖT

Kurssilla harjoitellaan haastattelutekniikkaa ruotsiksi, kirjoitetaan artikkeleita haastattelujen perusteella, kerrataan arkielämän fraaseja ja reagoimista arkitilanteissa suullisesti ja kirjallisesti.

Kurssin aikana tutustutaan autenttisiin teksteihin, joiden perusteella tehdään artikkeleita ja tiivistelmiä. Hankitaan tietoa ja opiskellaan mahdollisen matkakohteen kulttuuria ja historiaa sekä käydään mahdollisuuksien mukaan kirjeenvaihtoa kontaktikoulun oppilaiden kanssa.

Kurssilla käytetään erilaisia teknisiä ja sähköisiä apuvälineitä tiedonhankinnassa, dokumentoinnissa ja kontakteissa ystävyyskoulujen kanssa, esim. videota, haastattelunauhuria, internetiä.

OPETUSJÄRJESTELYT

Kurssi on projektiluonteinen ja siihen liittyy mahdollisuuksien mukaan myös opintomatka, jonka oppilaat itse kustantavat.

ARVIOINTI

Kurssin suorittaminen edellyttää osallistumista mahdolliseen opintomatkkaan.

25. Tunnetko Itävallan? (VIK25)

TAVOITTEET

Kurssilla opiskelijat tutustuvat saksankielisen maan kulttuuriin. Opiskelijat oppivat ymmärtämään vieraan ja oman kulttuurin välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Tavoitteena on myös vuorovaikutustaitojen parantaminen saksan kielellä.

SISÄLLÖT

Kurssilla tutustutaan Itävallan erityispiirteisiin, itävaltalaiseen elämäntapaan, ihmisiin, kieleen ja kulttuuriin laajemmin. Kurssilla tehdään mahdollisesti yhteistyötä itävaltalaisen lukion kanssa ja kurssin päättövaiheessa tehtäneen matka Itävaltaan.

AIHEKOKONAISUUDET

Tällä kurssilla aihekokonaisuus ”Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus” tulee selkeästi esille. Myös aihekokonaisuus ”Viestintä- ja mediaosaaminen” on keskeistä, koska kurssilla harjoitellaan viestintätaitoja ja opitaan käyttämään uusinta viestintäteknikkaa.

OPETUSJÄRJESTELYT

Kurssi on hajautettu kahden vuoden ajalle ja sitä tarjotaan vain joka toinen vuosi. Kurssi on tarkoitettu sekä lyhyen että pitkän saksan opiskelijoille.

26. Kulttuurien välinen viestintä (VKI26)

TAVOITTEET

Kurssilla opiskelijat tutustuvat vieraisiin kulttuureihin. Tavoitteena on oppia näkemään oma kulttuuri osana koko maailman kulttuuriverkostoa ja oppia kommunikoidaan englannin kielellä kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten kanssa.

Verkossa oppimisen tavoitteena on myös, että opiskelija oppii käyttämään projektityötä tehdessään uusinta viestinnän välineistöä.

SISÄLLÖT

Kurssin sisältö vaihtelee vuosittain. Käsiteltävät aiheet liittyvät läheisesti nuorten elämään esim. koulu, vapaa-aika, harrastukset. Yhteistyökumppaneina kouluja sekä Euroopan että Aasian maista. Aihekokonaisuuksista ”Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus” ja ”Viestintä- ja mediaosaaminen” ovat keskeisiä.

OPETUSJÄRJESTELYT

Kurssi toteutetaan projektiluonteisesti hajautettuna kurssina. Tiedon hankinta ja tulosten julkaisu tapahtuu pääasiassa internetin avulla.

27. Eurooppalainen dimensio (VIK27)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Muiden eurooppalaisten koulujen kanssa yhteisen hankkeen toteutus. Teemat vaihtelevat vuosittain. Keskeisiä ovat kuitenkin kansainvälisen vuorovaikutuksen ja projektiosaamisen taidot. Kurssiin liittyy mahdollisia kansainvälisiä vierailuja.

28. Poikkitaiteellinen kokonaisilmaisukurssi (VIK28)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Kurssin tavoitteena on saada oppilas heittäytymään taiteen kokemus- ja elämysmaailmaan, ja tuottamaan vapaasti mielikuvia ja kehittämään niistä taidetta.

Kurssilla yhdistetään eri ilmaisukeinojen mahdollisuudet. Lähtökohtana on sana, kuva, valo, tila, liike, tanssi, ääni ja musiikki.

Kurssin tuloksena valmistuu moniaistinen elämyksellinen esitys.

OPETUSJÄRJESTELYT JA TYÖTAVAT

Integroidaan mahdollisuuksien mukaan äidinkielen, kuvataiteen, musiikin ja liikunnan yhteistyönä. Mukana mielellään ulkopuolinen vetäjä. Kurssi voi olla ilta- ja viikonloppukurssi. Aktiivinen läsnäolo on välttämätön.

29. Maailma tänään (VIK29)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Tavoitteena on eritellä ja arvioida kriittisesti päivittäistä uutisvirtaa ja taustoittaa asioita laajemmin. Kurssilla seurataan eri viestimien ajankohtaisia uutisia: mikä on uutisen tausta, mistä mielikuvat syntyvät, millaista on uutiskerronta. Kurssin aikana tehdään projektitöitä, joiden aiheet määräytyvät senhetkisen uutismateriaalin mukaan tai kootaan portfolioa alussa yhteisesti sovittavista teemoista.

30. Median makupaloja (VIK30)

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Opiskelija saa monipuolisen käsityksen mediasta ammatissa toimivilta alan asiantuntijoilta. Kurssi toteutetaan avoimena yleisöluentoina.

31. TV-, radio- ja lehtiprojektien kurssi (VIK31)

32. TV-, radio- ja lehtiprojektien kurssi (VIK32)

33. TV-, radio- ja lehtiprojektien kurssi (VIK33)

TAVOITTEET

Opiskelija oppii suoriutumaan konkreettisesta ennalta sovitusta viestintätehtävästään viestimille itsenäisesti vain viestinnän opettajan yleisohjein

ARVIOINTI

Suoritusmerkintä. Hyväksytyt suoritukset edellyttävät sovittua määrää osasuorituksia.

SUORITUSJÄRJESTYS

Kurssin suorittaminen edellyttää vähintään Journalismikurssi 1:n suoritusta.

34. Tapahtumatuotanto (VIK31)**TAVOITTEET**

- tuntee tuottajan aseman ja tehtävät eri kulttuuri- ja viihdetuotannon aloilla
- ymmärtää markkinoinnin ja tiedotuksen suunnittelua ja tiedostaa sen merkityksen
- hallitsee markkinointi- ja tiedotussuunnitelmien tekemisen perusteet
- ymmärtää työryhmätyöskentelyn merkityksen ja kyetä toimimaan osana tuotannollista tiimiä

SISÄLLÖT

Kontaktiopetus, vierailut tapahtumajärjestäjäorganisaatioihin, koulun ulkopuolisille suunnattu kulttuuritapahtuman suunnittelu, organisointi, järjestely, budjetointi ja toteutus.

5.24 Muut koulukohtaiset soveltavat kurssit**MESSUKYLÄN LUKION****KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT****5.24.1 Liikennekasvatus (LK1)****TAVOITTEET JA SISÄLTÖ**

Liikennekasvatuskurssin tavoitteena on antaa opiskelijalle

- teoreettinen pohja liikenteessä liikkumista varten
- edellytykset oikeiden asenteiden kehittämiseen muihin tienkäyttäjiin nähden
- liikenteessä tarvittava käytännön ajotaito
- perusedellytykset turvalliselle toiminnalle liikenteessä ja erilaisissa riskitilanteissa
- kuljettajatutkinnon suorittamismahdollisuudet

TOTEUTUS JA KUSTANNUKSET

Kurssi toteutetaan teoriaopetuksena ja käytännön ajo-opetuksena. Ajo-opetuksesta opiskelija maksaa yhteistyössä toimivalle autokoululle. Hintatiedot selvitetään kurssille ilmoittautumisen yhteydessä. Kurssin voi aloittaa aikaisintaan 6 kk ennen kuin täyttää 18 vuotta.

6 OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

6.1 Arvioinnin tavoitteet

"Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti." (Lukiolaki 629/1998, 17 § 1 mom)

Opiskelijan oppimisen arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista sekä lukion aikana että lukio-opiskelun päättyessä. Palautteen tarkoituksena on kannustaa ja ohjata opiskelijaa opintojen suorittamisessa. Lisäksi arviointi antaa tietoja opiskelijan huoltajalle sekä jatko-opintojen järjestäjien, työelämän ja muiden vastaavien tahojen tarpeita varten. Opiskelijan oppimisen arviointi auttaa myös opettajaa ja kouluyhteisöä opetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa. Arvosanan antaminen on yksi arvioinnin muoto.

Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa myönteisellä tavalla omien tavoitteittensa asettamiseen ja työskentelytapojensa tarkentamiseen.

6.2 Kurssisuorituksen arviointi

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Arvioinnin tehtävänä on antaa palautetta opiskelijalle kurssin tavoitteiden saavuttamisesta ja oppiaineen opiskelun etenemisestä. Kurssin arvioinnin tulee olla monipuolista ja perustua paitsi mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin, opintojen edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tietojen ja taitojen arviointiin. Myös opiskelijan oma itsearviointi voidaan ottaa huomioon käyttäen hyväksi muun muassa kurssin arviointikeskusteluja. Arvioinnin menetelmistä ja käytänteistä päätetään tarkemmin opetussuunnitelmassa.

"Osa opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti." (Lukioasetus 810/1998, 4 § 1 mom)

"Opiskelijalle voidaan hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta." (Lukioasetus 810/1998, 4 § 2 mom)

Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytyt arvosana. Opetussuunnitelmassa tulee päättää tarkemmin itsenäisesti opiskeltaviksi edellytettävistä opinnoista ja niiden suoritusperiaatteista.

Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Kurssin tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti.

Itsenäinen opiskelu

Osa opinnoista voidaan lukioasetuksen mukaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti. Tärkeätä on, että opiskelijalle annetaan mahdollisuus suorittaa kursseja osallistumatta opetukseen. Koulun opetussuunnitelmassa voidaan määritellä ne kurssit, joita ei voi itsenäisesti suorittaa.

Itsenäisestä opiskelusta on tehtävä kirjallinen anomus kurssin opettajalle ennen kurssin suorittamista. Luvan itsenäiseen suoritukseen myöntää rehtori keskusteltuaan asiasta asianomaisen aineen opettajan kanssa.

Opiskelija laatii opettajan antamien ohjeiden pohjalta itsenäisesti suoritettavan kurssin opiskelusuunnitelman, jonka opettaja hyväksyy. Suunnitelmassa määritellään kurssin suorittamisen menettelytavat ja aikataulu. Tärkeätä on, että opiskelija ymmärtää oman vastuunsa merkityksen kurssin itsenäisestä suorittamisesta.

Itsenäisesti opiskeltavan kurssin tavoitteet ovat samat kuin normaalisti suoritettavan kurssin. Arviointikriteerit voivat kuitenkin poiketa normaalikurssista suoritettavan mukaan. Opettajan tulee selvittää opiskelijalle arviointikriteerit itsenäisen opiskelun suunnittelun yhteydessä.

Kurssi voidaan suorittaa itsenäisesti myös etä- ja verkko-opiskeluna.

Aikuislukioissa suoritettavat opinnot

Opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen aikuisten lukio-opetuksen opetussuunnitelman mukaan suoritettavat kurssit sellaisenaan, milloin niiden sisältö on sama kuin nuorille tarkoitettussa lukion opetussuunnitelmassa. Muulloin menetellään LL 23§:n mukaisesti.

"Opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä on annettava riittävän usein tietoa opiskelijalle ja hänen huoltajalleen. Tietojen antamisesta määrätään tarkemmin opetussuunnitelmassa." (Lukioasetus 810/1998, 6 § 1 mom)

Jotta oppilaitos voisi varmistaa, että huoltajat saavat asetuksen mukaisen tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, koulu voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tiedotteisiin sellaisilta opiskelijoilta, jotka eivät vielä ole täysi-ikäisiä.

"Edellä 1 momentissa tarkoitettu arvostelu annetaan numeroin tai muulla opetussuunnitelmassa määrättyllä tavalla. Numeroarvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. _ _ _ "

(Lukioasetus 810/1998, 6 § 2 mom)

Kunkin oppiaineen pakolliset ja opetussuunnitelman perusteissa määritellyt valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Muiden syventävien sekä soveltavien kurssien arviointitapoja voivat olla opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarviointi, suoritusero (S = suoritettu), hylätty (H = hylätty) tai sanallinen arviointi. Kirjallisesti annettu sanallinen arviointi ja suullisesti arviointikeskustelussa annettu palaute voivat myös täydentää ja täsmentää numeroarvosanaa. Kesken olevan kurssisuorituksen merkintäta-

vasta voidaan päättää opetussuunnitelmassa.

Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa huomioon arvioinnissa, siten että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja muuhunkin kuin kirjalliseen näyttöön. Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon määrättäessä opiskelijan kurssiarvosanaa.

Arviointi voidaan suorittaa vasta, kun arvioinnin edellytykset täyttyvät. Arvioinnin pohjana on oltava riittävästi opiskelijan antamia erilaisia näyttöjä oppimisestaan ja osaamisestaan. Opiskelijan on osallistuttava opetukseen ja annettava riittävä näyttö osaamisestaan arvioinnin edellytysten täyttymiseksi. Myös arvosana 4 edellyttää aina, että arvioinnin edellytykset täyttyvät.

Arvioinnin edellytyksiä ovat mm.:

- läsnäolo oppitunnilla ja osallistuminen opetukseen
- kurssiin liittyvien tehtävien suorittaminen
- kurssikoe.

Kurssin alussa opiskelijoille tulee ilmoittaa, mitä näyttöjä vaaditaan arvioinnin edellytysten täyttämiseksi. Mikäli osa arvioinnin edellytyksistä täyttyy vain osittain (esim. poissaolojen ja tehtävien laiminlyönnin vuoksi), sillä on vaikutusta kurssiarvosanaan. Arvioinnin pohjana eivät saa olla siis pelkästään esim. kokeissa annetut näytöt.

”Opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta (LL 25 §). Opiskelija voi olla poissa opetuksesta vain jos hän on saanut siihen luvan. Lupa voidaan myöntää hyväksyttävästä syystä ja luvasta päättää opettaja tai muu koulutuksen järjestäjän määräämä viranhaltija tai toimielin. Lupa voidaan myöntää sairauden tai muun ennalta arvaamattoman syyn takia myös jälkikäteen.” (Koulutuksen lainsäädäntö käytännössä, s. 221) Koulun tulee määritellä opetussuunnitelmassaan menettelytavoistaan poissaolojen ja myöhästymisten suhteen.

Kurssisuoritusten arvioinnin merkitsemisen tulee olla yhtenäistä Tampereen kaupungin lukioissa.

Numeroarviointi

- keskeytetty kurssi = K
  - Keskeytettyä kurssia ei voi täydentää, vaan se on opiskeltava uudelleen saadaksesen kurssiarvosanan.
- täydennettävä kurssi = T
  - Vaadittavat täydennykset on suoritettava viimeistään seuraavan jakson aikana, ellei koulu omassa opetussuunnitelmassaan päätä tätä lyhyemmästä ajasta.

Sanallinen arviointi:

- keskeytetty kurssi = K
  - Keskeytettyä kurssia ei voi täydentää, vaan se on opiskeltava uudelleen.

- hylätty kurssi = H
- suoritettu kurssi = S
- täydennettävä kurssi = T
  - Vaadittavat täydennykset on suoritettava viimeistään seuraavan jakson aikana, ellei koulu omassa opetussuunnitelmassaan päättää tätä lyhyemmästä ajasta.

Kurssikertymään ei lasketa keskeytettyä (K) eikä hylättyä (H) kurssia. Arvosanalla neljä (4) suoritettu kurssi lasketaan kurssikertymään, jos oppiaineen oppimäärä täyttyy hyväksyttävästi.

Koulukohtaiset syventävät kurssit liittyvät tavoitteiltaan ja sisällöiltään valtakunnallisiin pakollisiin ja syventäviin kursseihin, ja ne arvioidaan numeroin.

Soveltavat kurssit ovat luonteeltaan eheyttäviä, tai ne liittyvät väljemmin oppiaineeseen. Soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Messukylän lukiossa täydennykset on suoritettava ennen uusintakuulustelua.

Jos opiskelija on ollut poissa huomattavan osan kurssin tunneista tai hänen muu oleellinen kurssiinsa liittyvä suorituksensa on hylätty, evätään häneltä pääsy kurssin loppukokeeseen ja kurssi jätetään arvostelematta.

Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan huomioiminen lukion arvioinnissa

Erityisjärjestelyt riippuvat opiskelijan tuen tarpeesta, mutta sellaisia voivat olla lisäaika, osittain tai kokonaan muu kuin koenäyttö, käsitteitä selventävät tekstit tms. Opiskelijan on kuitenkin saatava arvioinnin avulla realistinen käsitys edistymisestään. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa opiskelijan arviointiin.

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kurssien arviointi ja hyväksilukeminen lukion oppimäärään

Lukion erityisopetuksen kurssit (LUE) ovat opiskelutekniikan soveltavia kursseja. Hyväksytysti suoritettujen erityisopetuksen kurssit lasketaan mukaan opiskelijan kokonaiskurssikertymään.

Lukion erityisopetuksen kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Arvioinnin suorittajat ja arviointiperusteista tiedottaminen

"Opiskelijan arvioinnista päättää kunkin oppiaineen tai aineryhmän osalta opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä." (Lukioasetus 810/1998, 9 § 1 mom)

"Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen." (Lukioasetus 810/1998, 9 § 2 mom)

Arviointiperusteista tiedottaminen parantaa opettajien ja opiskelijoiden oikeusturvaa ja motivoi opintoja. Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin kurssin arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle kurssin alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa.

Opiskelija ja tämän huoltaja saavat tietoa opintojen edistymisestä jokaisen opiskellun jakson jälkeen jaksotodistuksessa. Alaikäiseltä opiskelijalta voidaan edellyttää jaksotodistukseen huoltajan allekirjoitusta.

Opinnoissa eteneminen

"Opetussuunnitelmassa määrätään oppiaineittain tai aineryhmittäin kursseista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä asianomaisen aineen tai aineryhmän opinnoissa etenemiseen. Opiskelijalle, joka ei ole suorittanut edellä mainittuja opintoja hyväksytysti tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa sellaiset tiedot ja taidot, jotka mahdollistavat opinnoissa etenemisen." (Lukioasetus 810/1998, 7 § 1 mom)

Opiskelijan opintojen etenemistä tulee seurata. Menettelystä, kuten esimerkiksi mahdollisen etenemisesteen käytöstä, päätetään tarkemmin opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa tämän asiakirjan kohdassa 6.3 määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Opetussuunnitelmassa määrätään, millä tavoin opiskelijalle annetaan mahdollisuus yrittää korottaa myös hyväksytyä kurssiarvosanaa. Lopulliseksi kurssiarvosanaksi tulee tällöin kyseisistä suorituksista parempi.

Etenemiseste seuraa, mikäli opiskelijalla on oppiaineen pakollisissa ja valtakunnallisissa syventävissä kursseissa enemmän hylättyjä arvosanoja kuin oppiaineen hyväksytyt suoritus sallii. Yksi hylätty arvosana ei kuitenkaan aiheuta etenemisestettä.

Etenemisesteen syntyessä opiskelija ei voi jatkaa kyseisen oppiaineen opiskelua. Jokainen lukio päättää opetussuunnitelmassaan, miten etenemisestettä valvotaan ja miten opiskelijaa ohjataan etenemisesteen poistamiseksi.

Opiskelija voi yrittää korottaa hyväksytyä arvosanaa suorittamalla kurssin uudestaan opetukseen osallistumalla. Tällöin kurssiarvosanaksi tulee parempi arvosana.

Opiskelijalle varataan mahdollisuus uusien hylätty kurssisuoritus uusintakuulusteluissa, joiden järjestämisestä päätetään koulujen opetussuunnitelmassa ja vuotuisessa opetussuunnitelmaan perustuvassa suunnitelmassa. Hylättyä kurssisuoritusta voi yrittää korottaa yhden kerran. Uusintakokeeseen ilmoittaudutaan kirjallisesti koulun ilmoittamalla tavalla. Poisjääminen uusintakuulustelusta lasketaan yrityskerraksi.

Messukylän lukiossa ryhmänohjaajat, aineenopettajat ja opinto-ohjaaja huolehtivat etenemisesteen valvonnasta. Uusintakokeen jälkeen jaetaan kaikille opettajille lista opiskelijoista, joilla on etenemiseste. Uusintakuulustelujen ajankohdat näkyvät opinto-oppaassa ja kuulusteluihin ilmoittaudutaan opinto-oppaan ohjeiden mukaan.

Etenemiseste poistetaan suorittamalla kursseja uudelleen hyväksytysti.

Opintojen hyväksilukeminen

"Opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen lukion oppimäärään muualla suoritettut opinnot, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion opetussuunnitelman mukaisia." (Lukiolaki 629/1998, 23 § 1 mom)

"Päätös muualla suoritettavien opintojen hyväksilukemisesta tulee sitä erikseen pyydettäessä tehdä ennen mainittujen opintojen aloittamista." (Lukiolaki 629/1998, 23 § 2 mom)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa (L 629/98,23§) on säädetty, tulee opintojen hyväksilukemisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa. Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamaan arviointiin. Jos kyseessä on lukion opetussuunnitelmassa numeroin arvioitava kurssi, sen arvosana muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettu kurssi vastaa, ylempää vai alempaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi.

Ulkomailla suoritettut opinnot voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin pakollisiksi, syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi. Mikäli ne luetaan hyväksi pakollisiin tai opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin syventäviin kursseihin, tulee niistä antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan tarvittaessa edellyttää lisänäyttöjä.

Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Näitä vastaavuuksia on määritelty tarkemmin oppiaineiden oppimäärien yhteydessä. Tällöin pitkän oppimäärän kurssien arvosanat siirtyvät suoraan lyhyiden kurssien arvosanoiksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän syventäviä tai soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, tulee järjestää lisäkuulustelu osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pitempään oppimäärään, menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

Maahanmuuttajaopiskelija arvioidaan suomi/ruotsi toisena kielenä (S2/R2) vieraskielisille -oppimäärän mukaan, jos opiskelija on valinnut sen oppimääräkseen riippumatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi/ruotsi toisena kielenä -kursseista. Suomi/ruotsi äidinkielen

ja kirjallisuuden oppimäärän mukaisesti suoritettut kurssit luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi toisena kielenä -kursseihin, ja niiltä saatu arvosana siirtyy suomi/ruotsi toisena kielenä -kurssin arvosanaksi. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä (S2/R2) vieraskielisille oppimäärästä, mutta ei molempia.

Vaihto-opiskelijoilla on oikeus lukea hyväkseen vaihto-opiskelijavuotena suorittamiaan opintoja. Suoritusten määrä ja vastaavuus arvioidaan tapauskohtaisesti. Pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien kohdalla voidaan edellyttää lisänäyttöjä arvosanan määrittämiseksi. Hyväksiluettavien suoritusten arvioinnin tulee perustua vaihto-oppilasvuoden oppilaitoksen antamaan arviointiin.

Ohjeet siirtymisestä A-oppimäärästä (pitkä) B-oppimäärään (lyhyt) ovat oppiaineiden opetussuunnitelmien yhteydessä, Siellä on myös selvitetty suoritettujen kurssien hyväksilukeminen ja vastaavuudet.

6.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi

"Lukion opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin." (Valtioneuvoston asetus 955/2002)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskelemista pakollisista ja syventävistä kursseista sekä niihin läheisesti liittyvistä soveltavista kursseista. Soveltavien kurssien kuulumisesta eri oppiaineiden oppimääriin päätetään opetussuunnitelmassa. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät. Opiskelijan opiskelusuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tavoitteellisiin kurssivalintoihin.

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltujen valtakunnallisten syventävien kurssien kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvosanana. Mainituista opinnoista opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

Opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskeltuja pakollisia ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltäviä valtakunnallisia syventäviä kursseja, joista voi olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään

1–2 kurssia	0
3–5 kurssia	1
6–8 kurssia	2
9 kurssia tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärässä ovat mukana kaikki opiskelijan arvioidut pakolliset ja opetussuunnitelman perusteissa määritellyt valtakunnalliset syventävät kurssit, eikä mitään niistä

voi jälkikäteen poistaa. Oppiaineen oppimäärään liittyvien muiden syventävien sekä soveltavien kurssien arviointitavasta päätetään tarkemmin opetussuunnitelmassa.

"Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus erillisessä kuulustelussa arvosanan korottamiseen." (Lukioasetus 810/1998, 8 § 3 mom)

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyyttä ja oppiaineen hallintaa kuin kurssien arvostelusta määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa.

Valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen pakollisten ja syventävien kurssien pohjalta muodostuvaa arvosanaa on mahdollista korottaa edellä mainitun erillisen kuulustelun lisäksi

- koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa määrittelemien syventävien ja soveltavien kurssien pohjalta saadulla lisänäytöllä
- opiskelijan arvioinnista päättävien harkinnan perusteella, mikäli opiskelijan tiedot ja taidot ovat oppiaineen päättövaiheessa kurssiarvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Viestintälinjan opiskelijoiden viestinnän arviointi

Messukylän lukiolla on viestinnän erityistehtävä. Viestintälinjalle otettujen opiskelijoiden viestinnän oppimäärä koostuu syventävistä ja soveltavista kursseista ja viestintälinjan opiskelijalla tulee olla vähintään 12 kurssia viestintää, joista 2/3 on suoritettava hyväksytysti. Viestinnän arvosana muodostuu viestinnän kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvona. Arvosanaa on mahdollista korottaa, mikäli opiskelijan tiedot ja taidot ovat oppimäärän päättövaiheessa kurssiarvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Muiden kuin viestintälinjalla opiskelevien viestinnän arviointi

Numeroarviointi ja viestinnän erillistodistus annetaan Messukylän lukion opiskelijalle vähintään kuudesta hyväksytystä viestinnän kurssista. Viestinnän arvosana muodostuu viestinnän kurssien aritmeettisena keskiarvona.

Päätötodistuksessa numeroin arvioitavat oppiaineet

Lukioasetuksen määrittämin numeroarvosanoin arvioidaan kaikki pakollisten oppiaineiden oppimäärät sekä valinnaiset vieraat kielet. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sel-laisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain yhden kurssin sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Tampereen kaupungin lukioissa oppiaineen arvosana määräytyy pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien aritmeettisena keskiarvona. Opiskelijan arvioinnista päättävät voivat päättövaiheessa korottaa oppiaineen arvosanaa koulukohtaisten syventävien ja soveltavien kurssien suoritusten perusteella, mikäli opiskelijan tiedot ja taidot ovat oppiaineen päättövaiheessa kurssi-arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

6.4 Lukion oppimäärän suoritus

"Opetusta eri oppiaineissa ja opinto-ohjausta annetaan keskimäärin 38 tuntia kestävinä kursseina. Opiskelijalle vapaaehtoiset opinnot voivat olla kestoaltaan edellä mainittua lyhyempiä tai pitempiä. Lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. - - - " (Lukioasetus 810/1998, 1 § 1 mom)

Opiskelijan henkilökohtaiseen opinto-ohjelmaan kuuluvia pakollisia, syventäviä ja soveltavia kursseja tulee olla opiskeltu vähintään siinä laajuudessa kuin ne on määritelty valtioneuvoston 14.11.2002 antamassa tuntijakopäätöksessä. (Valtioneuvoston asetus 955/2002).

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät edellä esitetyllä tavalla hyväksytysti ja lukion vähimmäiskurssimäärä 75 kurssia täyttyy. Oppilaitoskohtaisista syventävistä ja soveltavista kursseista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

"Opinnoissa etenemistä tai päättöarviointia koskevan päätöksen uusimista on pyydettävä kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä." (Lukioasetus 810/1998, 13 § 1 mom)

"Jos 1 momentissa tarkoitettu uusi arviointi tai ratkaisu, jolla pyyntö on hylätty, on ilmeisen virheellinen, lääninhallitus voi opiskelijan pyynnöstä velvoittaa opettajan toimittamaan uuden arvioinnin tai määrätä opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen muutettavaksi taikka määrätä, mikä arvosana opiskelijalle on annettava." (Lukioasetus 810/1998, 13 § 2 mom)

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

*Koulut tiedottavat arvioinnin uusimisesta ja oikaisusta opetussuunnitelmissaan ja luku-
vuosittaisissa opinto-oppaissaan*

6.5 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

"Lukion koko oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Kesken lukion oppimäärän suorittamista eroavalle opiskelijalle annetaan erotodistus, johon merkitään arvostelu suoritetuista opinnoista. Yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittaneelle annetaan todistus oppimäärän suorittamisesta." (Lukioasetus 810/1998, 8 § 1 mom)

"Päättö- ja erotodistukseen sekä yhden tai useamman aineen suorittamisesta annettavaan todistukseen sovelletaan mitä 6 §:ssä on säädetään." (Lukioasetus 810/1998, 8 § 2 mom)

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun henkilö on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- tiedot oppilaitoksen todistuksenanto-oikeudesta
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimäärästä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)

S2/R2 = suomi/ruotsi toisena kielenä vieraskielisille opiskelijoille

A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen kielen oppimäärä

B1 = perusopetuksen vuosiluokilla 7–9 alkaneen yhteisen kielen oppimäärä

B2 = perusopetuksen vuosiluokilla 7–9 alkaneen valinnaisen kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen kielen oppimäärä

Suomi/ruotsi toisena kielenä vieraskielisille opiskelijoille (S2/R2) merkitään todistuksessa äidinkielen ja kirjallisuuden kohtaan.

Mikäli opiskelijan opiskelema oma äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, se kirjataan soveltaviin opintoihin omaksi kohdaksi otsikolla "Muu opiskelijan äidinkieli".

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen kurssien määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi: kiitettävä...9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu).

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset erillisistä näytöistä kuten esimerkiksi suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely muissa oppilaitoksissa suoritetuista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät ole mukana oppiaineiden oppimäärien yhteydessä.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän kursseista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet ja niissä suoritettut kurssit sekä kunkin kurssin arvosana tai merkintä kurssin suorittamisesta (suoritettu/hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista tiedostoa, josta ilmenevät suoritettut kurssit ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittama kokonaiskurssimäärä.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

LIITTEET

Liite 1 Kielten opiskelun mahdollisuuksia kuvaava kaavio

Liite 2 Kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Liite 3 Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (955/2002)

Liite 4 Opetushallituksen suositus lukiokoulutuksessa opiskelevien maahanmuuttajien äidinkielen opetuksen perusteiksi

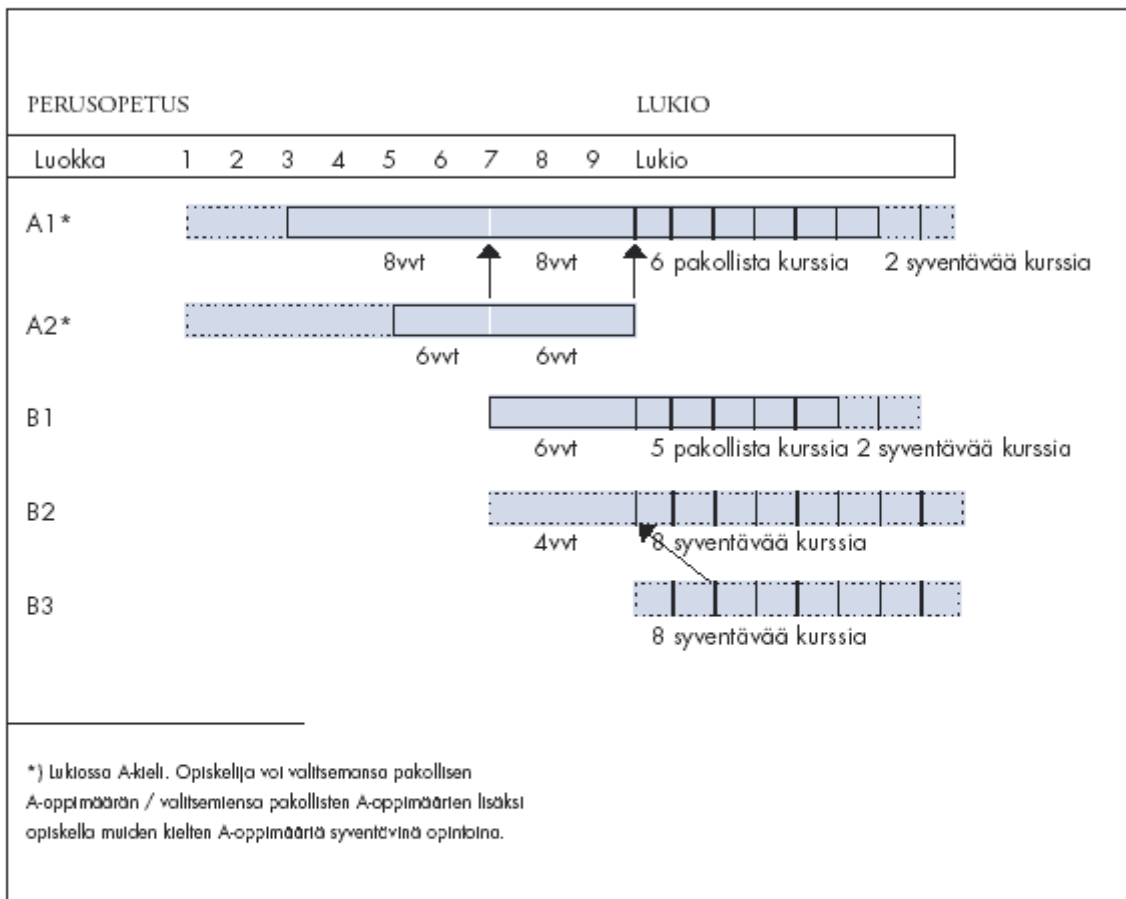
Liite 5 Konstruktivistinen oppimiskäsitys

Liite 6 Mahdollisia kielenopetuksen yhteistyötahoja

Liite 7 Tampereen kaupungin lukiokoulutusta antavat oppilaitokset ja niiden painotukset

LIITE 1

Kielten opiskelun mahdollisuuksia kuvaava kaavio

LIITE 2 KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

Taitotaso A1		Suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A1.1	Kielitaidon alkeiden hallinta	<p>* Ymmärtää erittäin rajallisen määrän tavallisimpia sanoja ja fraaseja (tervehdyksiä, nimiä, lukuja, kehotuksia) arkisissa yhteyksissä.</p> <p>* Ei edes ponnistellen ymmärrä kuin kaikkein alkeellisinta kielialainesta.</p> <p>*Tarvitsee erittäin paljon apua: toistoa, osoittamista, käännöstä.</p>	<p>*Osaa vastata häntä koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin lyhyin lausein. Vuorovaikutus on puhekumppanin varassa, ja puhuja turvautuu ehkä äidinkieleen tai eleisiin.</p> <p>* Puheessa voi olla paljon pitkiä taukoja, toistoja ja katkoksia.</p> <p>* Ääntäminen voi aiheuttaa suuria ymmärtämisongelmia.</p> <p>* Osaa hyvin suppean perussanaston ja joitakin opeteltuja vakioilmaisuja.</p> <p>* Puhuja ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta hänen hallitsemansa harvat kaavamaiset ilmaisut voivat olla melko virheettömiä.</p>	<p>*Tuntee kirjainjärjestelmän, mutta ymmärtää tekstistä vain hyvin vähän.</p> <p>*Tunnistaa vähäisen määrän tuttuja sanoja ja lyhyitä fraaseja ja osaa yhdistää niitä kuviin.</p> <p>* Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin ennakoitavassa yhteydessä on erittäin rajallinen.</p>	<p>*Osaa viestiä välittömiä tarpeita hyvin lyhyin ilmaisin.</p> <p>*Osaa kirjoittaa kielen kirjaimet ja numerot kirjaimin, merkitä muistiin henkilökohtaiset perustietonsa ja kirjoittaa joitakin tuttuja sanoja ja fraaseja.</p> <p>*Osaa joukon erillisiä sanoja ja sanontoja.</p> <p>* Ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta kirjoittaa oikein muutamia sanoja ja ilmauksia.</p>
A1.2	Kehittyvä alkeiskielitaito	<p>*Ymmärtää rajallisen määrän sanoja, lyhyitä lauseita, kysymyksiä ja kehotuksia, jotka liittyvät henkilökohtaisiin asioihin tai välittömään tilanteeseen.</p> <p>* Joutuu ponnistelemaan ymmärtääkseen yksinkertaisiakin lausumia ilman selviä tilannevihjeitä.</p> <p>*Tarvitsee paljon apua: puheen hidastamista, toistoa, näyttämistä ja käännöstä.</p>	<p>*Osaa viestiä suppeasti joitakin välittömiä tarpeita ja kysyä ja vastata henkilökohtaisia perustietoja käsittelevissä vuoropuheluissa. Tarvitsee usein puhekumppanin apua.</p> <p>*Puheessa on taukoja ja muita katkoksia.</p> <p>*Ääntäminen voi aiheuttaa usein ymmärtämisongelmia.</p> <p>* Osaa hyvin suppean perussanaston, joitakin tilannesidonnaisia ilmaisuja ja peruskieliopin aineksia.</p> <p>* Alkeellisessakin vapaassa puheessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä.</p>	<p>*Ymmärtää nimiä, kylttejä ja muita hyvin lyhyitä ja yksinkertaisia tekstejä, jotka liittyvät välittömiin tarpeisiin.</p> <p>* Tunnistaa yksinkertaisesta tekstistä yksittäisen tiedon, jos voi lukea tarvittaessa uudelleen</p> <p>* Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin ennustettavassa yhteydessä on rajallinen.</p>	<p>*Osaa viestiä välittömiä tarpeita lyhyin lausein.</p> <p>*Osaa kirjoittaa muutamia lauseita ja fraaseja itsestään ja lähipiiristään (esim. vastauksia kysymyksiin tai muistilappuja).</p> <p>* Osaa joitakin perussanoja ja sanontoja ja pystyy kirjoittamaan hyvin yksinkertaisia päälauseita.</p> <p>* Ulkoa opetellut fraasit voivat olla oikein kirjoitettuja, mutta alkeellisimmassakin vapaassa tuotoksessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä.</p>

Taitotaso A1		Suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A1.3	Toimiva alkeiskieli-taito	<p>* Ymmärtää yksinkertaisia lausumia (henkilökohtaisia kysymyksiä ja jokapäiväisiä ohjeita, pyyntöjä ja kieltoja) rutiinimaisissa keskusteluissa tilanneyhteyden tukemana.</p> <p>* Pystyy seuraamaan yksinkertaisia, välittömiin tilanteisiin tai omaan kokemukseensa liittyviä keskusteluja.</p> <p>* Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää normaalia hitaampaa ja kuulijalle kohdennettua yleiskielistä puhetta.</p>	<p>*Osaa kertoa lyhyesti itsestään ja lähipiiristään. Selviytyy kaikkein yksinkertaisimmista vuoropuheluista ja palvelutilanteista. Tarvitsee joskus puhekumppanin apua.</p> <p>* Kaikkein tutuimmat jaksot sujuvat, muualla tauot ja katkokset ovat hyvin ilmeisiä.</p> <p>*Ääntäminen voi joskus tuottaa ymmärtämisongelmia.</p> <p>*Osaa rajallisen joukon lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeisintä sanastoa ja perustason lauserakenteita.</p> <p>* Alkeellisessakin puheessa esiintyy paljon peruskielioppivirheitä.</p>	<p>* Pystyy lukemaan tuttuja ja joitakin tuntemattomia sanoja. Ymmärtää hyvin lyhyitä viestejä, joissa käsitellään arkielämää ja rutiinitapahtumia tai annetaan yksinkertaisia ohjeita.</p> <p>* Pystyy löytämään tarvitsemansa yksittäisen tiedon lyhyestä tekstistä (postikortit, säätiedotukset).</p> <p>* Lyhyenkin tekstipätkän lukeminen ja ymmärtäminen on hyvin hidasta.</p>	<p>*Selviytyy kirjoittamalla kaikkein tutuimmissa, helposti ennakoitavissa arkisiin tarpeisiin ja kokemuksiin liittyvissä tilanteissa.</p> <p>*Osaa kirjoittaa yksinkertaisia viestejä (yksinkertaisen postikortin, henkilötiedot, yksinkertainen sanelu).</p> <p>* Osaa kaikkein tavallisimpia sanoja ja ilmauksia, jotka liittyvät omaan elämään tai konkreetteihin tarpeisiin. Osaa kirjoittaa muutamia yksilauseisia virkkeitä.</p> <p>* Alkeellisessakin vapaassa tuotoksessa esiintyy monenlaisia virheitä.</p>

Taitotaso A2		Välittömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A2.1	Peruskielitaidon alkuvaihe	<p>* Pystyy ymmärtämään yksinkertaista puhetta tai seuraamaan keskustelua aiheista, jotka ovat hänelle välittömän tärkeitä.</p> <p>* Pystyy ymmärtämään lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien keskustelujen ja viestien (ohjeet, kuulutukset) ydinsisällön sekä havaitsemaan aihepiirin vaihdokset tv-uutisissa.</p> <p>* Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää normaalilla nopeudella ja selkeästi puhuttua yleiskielistä puhetta, joka usein täytyy lisäksi toistaa.</p>	<p>* Osaa kuvata lähipiiriään muutamien lyhyin lausein. Selviytyy yksinkertaisista sosiaalisista kohtaamisista ja tavallisimmista palvelutilanteista. Osaa aloittaa ja lopettaa lyhyen vuoropuhelun, mutta kykenee harvoin ylläpitämään pitempää keskustelua.</p> <p>*Tuottaa sujuvasti joitakin tuttuja jaksoja, mutta puheessa on paljon hyvin ilmeisiä taukoja ja vääriä aloituksia.</p> <p>* Ääntäminen on ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on hyvin ilmeistä ja ääntämisvirheistä voi koitua satunnaisia ymmärtämisongelmia.</p> <p>*Osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita (kuten menneen ajan muotoja ja konjunktioita).</p> <p>* Hallitsee kaikkein yksinkertaisimman kieliopin alkeellisessa vapaassa puheessa, mutta virheitä esiintyy yhä paljon perusrakenteissakin.</p>	<p>*Ymmärtää yksinkertaisia ja kaikkein tavanomaisinta sanastoa sisältäviä tekstejä (yksityiskirjeitä, pikku-uutisia, arksimpia käyttöohjeita).</p> <p>* Ymmärtää tekstin pääajatuksen ja joitakin yksityiskohtia parin kappaleen pituisesta tekstistä. Osaa paikantaa ja verrata yksittäisiä tietoja ja pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn kontekstin avulla.</p> <p>* Lyhyenkin tekstipätkän lukeminen ja ymmärtäminen on hidasta.</p>	<p>* Selviytyy kirjoittamalla kaikkein rutiininomaisimmista arkitilanteista.</p> <p>* Osaa kirjoittaa lyhyitä, yksinkertaisia viestejä (henkilökohtaiset kirjeet, lappuset), jotka liittyvät arkisiin tarpeisiin sekä yksinkertaisia, luettelomaisia kuvauksia hyvin tutuista aiheista (todellisista tai kuvitteellisista henkilöistä, tapahtumista, omista ja perheen suunnitelmista).</p> <p>*Osaa käyttää perustarpeisiin liittyvää konkreettista sanastoa ja perusaikamuotoja sekä yksinkertaisin sidossanoin (ja, mutta) liitetyjä rinnasteisia lauseita.</p> <p>*Kirjoittaa kaikkein yksinkertaisimmat sanat ja rakenteet melko oikein, mutta tekee toistuvasti virheitä perusasioissa (aikamuodot, taivutus) ja tuottaa paljon kömpelöitä ilmaisuja vapaassa tuotoksessa.</p>

Taitotaso A2		Välittömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A2.2	Kehittyvä peruskielitaito	<p>* Ymmärtää tarpeeksi kyetäkseen tyydyttämään konkreetit tarpeensa. Pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia.</p> <p>*Pystyy yleensä tunnistamaan ympärillään käytävän keskustelun aiheen. Ymmärtää tavallista sanastoa ja hyvin rajallisen joukon idiomeja tuttuja aiheita tai yleistietoa käsittelevässä tilannesidonnaisessa puheessa.</p> <p>* Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää yleispuhekieltä, joka äännetään hitaasti ja selvästi. Toistoa tarvitaan melko usein.</p>	<p>* Osaa esittää pienen, luettelomaisen kuvauksen lähipiiristään ja sen jokapäiväisistä puolista. Pystyy osallistumaan rutiininomaisiin keskusteluihin omista tai itselleen tärkeitä asioista. Voi tarvita apua keskustelussa ja vältellä joitakin aihepiirejä.</p> <p>*Puhe on välillä sujuvaa, mutta erilaiset katkokset ovat hyvin ilmeisiä.</p> <p>*Ääntäminen on ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on ilmeistä ja ääntämisvirheitä esiintyy.</p> <p>*Osaa kohtalaisen hyvin tavallisen, jokapäiväisen sanaston ja jonkin verran idiomaattisia ilmaisuja. Osaa useita yksinkertaisia ja myös joitakin vaativampia rakenteita.</p> <p>* Laajemmassa vapaassa puheessa esiintyy paljon virheitä perusasioissa (esim. verbien aikamuodoissa) ja ne voivat joskus häitää ymmärrettävyyttä.</p>	<p>*Ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia muutaman kappaleen pituisista viesteistä jonkin verran vaativissa arkisissa yhteyksissä (mainokset, kirjeet, ruokalistat, aikataulut) sekä faktatekstejä (käyttöohjeet, pikku-uutiset).</p> <p>* Pystyy hankkimaan helposti ennakoitavaa uutta tietoa tutuista aiheista selkeästi jäsenennyttä muutaman kappaleen pituisesta tekstistä. Osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä niiden kieliasusta ja kontekstista.</p> <p>* Tarvitsee usein uudelleen lukemista ja apuvälineitä tekstikappaleen ymmärtämiseksi.</p>	<p>* Selviytyy kirjoittamalla tavanomaisissa arkitilanteissa.</p> <p>*Osaa kirjoittaa hyvin lyhyen, yksinkertaisen kuvauksen tapahtumista, menneistä toimista ja henkilökohtaisista kokemuksista tai elinympäristönsä arkipäiväisistä puolista (lyhyet kirjeet, muistilaput, hakemukset, puhelinviestit).</p> <p>*Osaa arkisen perussanaston, rakenteet ja tavallisimmat sidoskeinot.</p> <p>* Kirjoittaa yksinkertaiset sanat ja rakenteet oikein, mutta tekee virheitä harvinaisemmissa rakenteissa ja muodoissa ja tuottaa kömpelöitä ilmaisuja.</p>

Taitotaso B1		Selviytyminen arkielämässä			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B1.1	Toimiva peruskielitalo	<p>*Ymmärtää pääajatukset ja keskeisiä yksityiskohtia puheesta, joka käsittelee koulussa, työssä tai vapaa-aikana säännöllisesti toistuvia teemoja mukaan lukien lyhyt kerronta. Tavoittaa radiouutisten, elokuvien, tv-ohjelmien ja selkeiden puhelinviestien pääkohdat.</p> <p>* Pystyy seuraamaan yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta. Ymmärtää tavallista sanastoa ja rajallisen joukon idiomeja.</p> <p>* Pitemmän viestin ymmärtäminen edellyttää normaalia hitaampaa ja selkeämpää yleiskielistä puhetta. Toistoa tarvitaan silloin tällöin.</p>	<p>*Osaa kertoa tutuista asioista myös joitakin yksityiskohtia. Selviytyy kielialueella tavallisimmista arkitilanteista ja epävirallisista keskusteluista. Osaa viestiä itselleen tärkeistä asioista myös hieman vaativammissa tilanteissa. Pitkäkestoinen esitys tai käsitteelliset aiheet tuottavat ilmeisiä vaikeuksia.</p> <p>*Pitää yllä ymmärrettävää puhetta, vaikka pitemmissä puhejaksoissa esiintyy taukoja ja epäröintiä.</p> <p>*Ääntäminen on selvästi ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on joskus ilmeistä ja ääntämisvirheitä esiintyy jonkin verran.</p> <p>*Osaa käyttää melko laajaa jokapäiväistä sanastoa ja joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Käyttää useita erilaisia rakenteita.</p> <p>* Laajemmassa vapaassa puheessa kielioppivirheet ovat tavallisia (esim. artikkeleita ja päätteitä puuttuu), mutta ne haittaavat harvoin ymmärrettävyyttä.</p>	<p>*Pystyy lukemaan monenlaisia, muutaman sivun pituisia tekstejä (taulukot, kalenterit, kurssiohjelmat, keittokirjat) tutuista aiheista ja seuraamaan tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.</p> <p>* Pystyy seuraamaan tuttua aihetta käsittelevän parisivuisen tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia.</p> <p>* Arkikokemuksesta poikkeavien aiheiden ja tekstin yksityiskohtien ymmärtäminen voi olla puutteellista.</p>	<p>* Pystyy kirjoittamaan ymmärrettävään, jonkin verran yksityiskohtaistakin arkitietoa välittävän tekstin tutuista, itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitelluista aiheista.</p> <p>*Osaa kirjoittaa selväpiirteisen sidosteisen tekstin liittämällä erilliset ilmaukset peräkkäin jaksoiksi (kirjeet, kuvaukset, tarinat, puhelinviestit). Pystyy välittämään tehokkaasti tuttua tietoa tavallisimmissa kirjallisen viestinnän muodoissa.</p> <p>*Osaa useimpien tutuissa tilanteissa tarvittavien tekstien laadintaan riittävän sanaston ja rakenteet, vaikka teksteissä esiintyy interferenssiä ja ilmeisiä kiertoilmaisuja.</p> <p>* Rutiininomainen kieliaines ja perusrakenteet ovat jo suhteellisen virheettömiä, mutta jotkut vaativimmat rakenteet ja sanaliitot tuottavat ongelmia.</p>

Taitotaso B1		Selviytyminen arkielämässä			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B1.2	Sujuva peruskielitaito	<p>* Ymmärtää selväpiirteistä asiatietoa, joka liittyy tuttuihin ja melko yleisiin aiheisiin jonkin verran vaativissa yhteyksissä (epäsuora tiedustelu, työkeskustelut, ennakoitavissa olevat puhelinviestit).</p> <p>* Ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta ja epämuodollisesta keskustelusta.</p> <p>* Ymmärtäminen edellyttää yleiskieltä tai melko tuttua aksenttia sekä satunnaisia toistoja ja uudelleenmuotoiluja. Nopea syntyperäisten välinen keskustelu ja vieraiden aiheiden tuntemattomat yksityiskohdat tuottavat vaikeuksia.</p>	<p>*Osaa kertoa tavallisista, konkreeteista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen ja selostaa myös muita aiheita, kuten elokuvia, kirjoja tai musiikkia. Osaa viestiä varmasti useimmissa tavallisissa tilanteissa. Kielellinen ilmaisu ei ehkä ole kovin tarkkaa.</p> <p>*Osaa ilmaista itseään suhteellisen vaivattomasti. Vaikka taukoja ja katkoksia esiintyy, puhe jatkuu ja viesti välittyy.</p> <p>*Ääntäminen on hyvin ymmärrettävää, vaikka intonaatio ja painotus eivät ole aivan kohdekielen mukaisia.</p> <p>*Osaa käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja. Käyttää myös monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita.</p> <p>* Kielioppivirheitä esiintyy jonkin verran, mutta ne haittaavat harvoin laajempaakaan viestintää.</p>	<p>* Pystyy lukemaan muutaman kappaleen pituisia tekstejä monenlaisista aiheista (lehtiartikkelit, esitteet, käyttöohjeet, yksinkertainen kaunokirjallisuus) ja selviää myös jonkin verran päättelyä vaativista teksteistä käytännönläheisissä ja itselleen tärkeissä tilanteissa.</p> <p>* Pystyy etsimään ja yhdistelemään tietoja useammasta muutaman sivun pituisesta tekstistä suorittaakseen jonkin tehtävän.</p> <p>* Pitkien tekstien jotkin yksityiskohdat ja sävyt saattavat jäädä epäselviksi.</p>	<p>*Osaa kirjoittaa henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä, kertoa niissä uutisia ja ilmaista ajatuksiaan tutuista abstrakteista ja kulttuuriaiheista, kuten musiikista tai elokuvista.</p> <p>* Osaa kirjoittaa muutaman kappaleen pituisen jäsentyneen tekstin (muistiinpanoja, lyhyitä yhteenvetoja ja selostuksia selväpiirteisen keskustelun tai esityksen pohjalta).</p> <p>Osaa esittää jonkin verran tukitietoa pääajatuksille ja ottaa lukijan huomioon.</p> <p>* Hallitsee melko monenlaiseen kirjoittamiseen tarvittavaa sanastoa ja lauserakenteita. Osaa ilmaista rinnasteisuutta ja alistaisuutta.</p> <p>*Pystyy kirjoittamaan ymmärrettävää ja kohtuullisen virheetöntä kieltä, vaikka virheitä esiintyy vaativissa rakenteissa, tekstin jäsentelyssä ja tyyllissä ja vaikka äidinkielen tai jonkin muun kielen vaikutus on ilmeinen.</p>

Taitotaso B2 Selviytyminen säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa					
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B2.1	Itsenäisen kielitaidon perustaso	<p>* Ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksisen puheen pääajatuksukset, kun se käsittelee konkreetteja tai abstrakteja aiheita. Pystyy seuraamaan yleisesti kiinnostavaa yksityiskohtaista kerrontaa (uutiset, haastattelut, elokuvat, luennot).</p> <p>* Ymmärtää puheen pääkohdat, puhujan tarkoituksen, asenteita, muodollisuusastetta ja tyyliä. Pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia, jos puheen kulku on selvästi merkitty erilaisin jäsentimin (sidesanat, rytmitus). Pystyy tiivistämään tai ilmaisemaan kuulemastaan avainkohdat ja tärkeät yksityiskohdat.</p> <p>* Ymmärtää suuren osan ympärillään käytävästä keskustelusta, mutta voi kokea vaikeaksi ymmärtää useamman syntyperäisen välistä keskustelua, jos nämä eivät mitenkään helpota sanottavaansa.</p>	<p>*Osaa esittää selkeitä, täsmällisiä kuvauksia monista kokemuspääpiiriinsä liittyvistä asioista, kertoa tuntemuksista sekä tuoda esiin tapahtumien ja kokemusten henkilökohtaisen merkityksen. Pystyy osallistumaan aktiivisesti useimpiin käytännöllisiin ja sosiaalisiin tilanteisiin sekä melko muodollisiin keskusteluihin. Pystyy säännölliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kanssa vaikuttamatta tahattomasti huvittavalta tai ärsyttävältä. Kielellinen ilmaisu ei aina ole täysin tyylikästä.</p> <p>*Pystyy tuottamaan puhejaksoja melko tasaiseen tahtiin, ja puheessa on vain harvoin pitempiä taukoja.</p> <p>*Ääntäminen ja intonaatio ovat selkeitä ja luontevia.</p> <p>*Osaa käyttää monipuolisesti kielen rakenteita ja laajahkoa sanastoa mukaan lukien idiomaattinen ja käsitteellinen sanasto. Osoittaa kasvavaa taitoa reagoida sopivasti tilanteen asettamiin muotovaatimuksiin.</p> <p>* Kieliopin hallinta on melko hyvää, eivätkä satunnaiset virheet yleensä haittaa ymmärrettävyyttä.</p>	<p>*Pystyy lukemaan itsenäisesti muutaman sivun pituisia tekstejä (lehtiartikkeleita, novelleja, viihde- ja tietokirjallisuutta, raportteja ja yksityiskohtaisia ohjeita) oman alan tai yleisistä aiheista. Tekstit voivat käsitellä abstrakteja, käsitteellisiä tai ammatillisia aiheita, ja niissä on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä.</p> <p>*Pystyy tunnistamaan kirjoittajan ja tekstin tarkoituksen, paikantamaan useita eri yksityiskohtia pitkistä tekstistä. Pystyy nopeasti tunnistamaan tekstin sisällön ja uusien tietojen käyttöarvon päättääkseen, kannattaako tekstiin tutustua tarkemmin.</p> <p>* Vaikeuksia tuottavat vain pitkien tekstien idiomit ja kulttuuriviittaukset.</p>	<p>* Osaa kirjoittaa selkeitä ja yksityiskohtaisia tekstejä monista itseään kiinnostavista aihepiireistä, tutuista abstrakteista aiheista, rutiiniluonteisia asiaviestejä sekä muodollisempia sosiaalisia viestejä (arvostelut, liikekirjeet, ohjeet, hakemukset, yhteenvedot).</p> <p>*Osaa kirjoittaessaan ilmaista tietoja ja näkemyksiä tehokkaasti ja kommentoida muiden näkemyksiä. Osaa yhdistellä tai tiivistää eri lähteistä poimittuja tietoja omaan tekstiin.</p> <p>* Osaa laajan sanaston ja vaativia lauserakenteita sekä kielelliset keinot selkeän, sidosteisen tekstin laatimiseksi. Sävy ja tyylin joustavuus on rajallinen, ja pitkässä esityksessä voi ilmetä hyppäyksiä asiasta toiseen.</p> <p>* Hallitsee melko hyvin oikeinkirjoituksen, kieliopin ja välimerkkien käytön, eivätkä virheet johda väärinkäsityksiin. Tuotoksessa saattaa näkyä äidinkielen vaikutus. Vaativat rakenteet sekä ilmaisun ja tyylin joustavuus tuottavat ongelmia.</p>

Taitotaso B2 Selviytyminen säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa					
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B2.2	Toimiva itsenäinen kielitaito	<p>* Ymmärtää elävää tai tallennettua, selkeästi jäsentynyttä yleiskielistä puhetta kaikissa sosiaalisen elämän, koulutuksen ja työelämän tilanteissa (myös muodollinen keskustelu ja syntyperäisten välinen vilkas keskustelu).</p> <p>* Pystyy yhdistämään vaativia tehtäviä varten kompleksista ja yksityiskohtaista tietoa kuulemistaan laajoista keskusteluista tai esityksistä. Osaa päätellä ääneen lausumattomia asenteita ja sosiokulttuurisia viitteitä sekä arvioida kriittisesti kuulemaansa.</p> <p>* Ymmärtää vieraita puhujia ja kielimuotoja. Huomattava taustamelu, kielellinen huumori ja harvinaisemmat idiomit ja kulttuuriviittaukset saattavat yhä tuottaa vaikeuksia.</p>	<p>*Osaa pitää valmistellun esityksen monenlaisista yleisistäkin aiheista. Pystyy tehokkaaseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kanssa. Osaa keskustella ja neuvotella monista asioista, esittää ja kommentoida vaativia ajatuskuluja ja kytkeä sanottavansa toisten puheenvuoroihin. Osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti tilanteen vaatimalla tavalla. Esitys voi olla kaavamaista, ja puhuja turvautuu toisinaan kiertoilmauksiin.</p> <p>*Osaa viestiä spontaanisti, usein hyvinkin sujuvasti ja vaivattomasti satunnaisista epäröinneistä huolimatta.</p> <p>*Ääntäminen ja intonaatio ovat hyvin selkeitä ja luontevia.</p> <p>* Hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista konkreetteja ja käsitteellisiä, tuttuja ja tuntemattomia aiheita varmasti, selkeästi ja tilanteen vaatimaa muodollisuusastetta noudattaen. Kielelliset syyt rajoittavat ilmaisua erittäin harvoin.</p> <p>*Kieliopin hallinta on hyvää. Usein puhuja korjaa virheensä itse, eivätkä virheet haittaa ymmärrettävyyttä.</p>	<p>*Pystyy lukemaan itsenäisesti usean sivun pituisia, eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä (päivälehtiä, novelleja, kaunokirjallisuutta). Jotkin näistä voivat olla vain osittain tuttuja tai tuntemattomia, mutta henkilön itsensä kannalta merkityksellisiä.</p> <p>* Pystyy tunnistamaan kirjoittajan asennoitumisen ja tekstin tarkoituksen. Pystyy paikantamaan ja yhdistämään useita käsitteellisiä tietoja monimutkaisista teksteistä. Ymmärtää riittävästi tiivistääkseen pääkohdat tai ilmaistakseen ne toisin sanoin.</p> <p>* Vaikeuksia tuottavat vain pitkien tekstien harvinaisemmat idiomit ja kulttuuriviittaukset.</p>	<p>*Osaa kirjoittaa selkeitä, yksityiskohtaisia, muodollisia ja epämuodollisia tekstejä monimutkaisista todellisista tai kuvitelluista tapahtumista ja kokemuksista enimmäkseen tutuille ja toisinaan tuntemattomille lukijoille. Osaa kirjoittaa esseiden, muodollisen tai epämuodollisen selostuksen, muistiinpanoja jatkotehtäviä varten ja yhteenvetoja.</p> <p>*Osaa kirjoittaa selkeän ja jäsenyneen tekstin, ilmaista kantansa, kehitellä argumentteja systemaattisesti, analysoida, pohtia ja tiivistää tietoa ja ajatuksia.</p> <p>* Kielellinen ilmaisuväri ei rajoita havaittavasti kirjoittamista.</p> <p>* Hallitsee hyvin kieliopin, sanaston ja tekstin jäsennyksen. Virheitä voi esiintyä harvinaisissa rakenteissa ja idiomaattisissa ilmauksissa sekä tyylliseikoissa.</p>

Taitotasot C1-C2		Selviytyminen monissa vaativissa kielenkäyttötilanteissa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
C1.1	Taitavan kielitaidon perustaso	<p>*Ymmärtää suhteellisen vaivattomasti pitempääkin puhetta tai esitystä (elokuvia, luentoja, keskusteluja, väittelyjä) erilaisista tutuista ja yleisistä aiheista myös silloin, kun puhe ei ole selkeästi jäsenneiltyä ja sisältää idiomaattisia ilmauksia ja rekisterinvaihdoksia.</p> <p>*Ymmärtää hyvin erilaisia äänitemateriaaleja yksityiskohtaisesti ja puhujien välisiä suhteita ja tarkoituksia tunnistuen.</p> <p>*Vieras aksentti tai hyvin murteellinen puhekieli tuottavat vaikeuksia.</p>	<p>*Osaa pitää pitkähkön, valmistellun muodollisenkin esityksen. Pystyy ottamaan aktiivisesti osaa monimutkaisiin käsitteellisiin ja yksityiskohtia sisältäviin tilanteisiin ja johtaa rutiiniluonteisia kokouksia ja pienryhmiä. Osaa käyttää kieltä monenlaiseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Tyyllilajien ja kielimuotojen vaihtelu tuottaa vaikeuksia.</p> <p>*Osaa viestiä sujuvasti, spontaanisti ja lähes vaivattomasti.</p> <p>*Osaa vaihdella intonaatiota ja sijoittaa lausepainot oikein ilmaistakseen kaikkein hienoimpiakin merkitysvaihteita.</p> <p>*Sanasto ja rakenteisto ovat hyvin laajat ja rajoittavat ilmaisua erittäin harvoin. Osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti tilanteen vaatimalla tavalla.</p> <p>*Kieliopin hallinta on hyvää. Satunnaiset virheet eivät hankaloita ymmärtämistä, ja puhuja osaa korjata ne itse.</p>	<p>*Ymmärtää yksityiskohtaisesti pitkähköjä, kompleksisia tekstejä eri aloilta.</p> <p>*Pystyy vaihtelemaan lukutapaansa tarpeen mukaan. Osaa lukea kriittisesti ja tyyllillisiä vivahteita arvioiden sekä tunnistaa kirjoittajan asennoitumisen ja tekstin piilomerkityksiä. Pystyy paikantamaan ja yhdistämään useita käsitteellisiä tietoja monimutkaisista teksteistä, tiivistämään ne ja tekemään niistä vaativia johtopäätöksiä.</p> <p>*Vaativimmat yksityiskohdat ja idiomaattiset tekstikohdat saattavat vaatia useamman lukukerran tai apuvälineiden käyttöä.</p>	<p>*Pystyy kirjoittamaan selkeitä, hyvin jäsenyneitä tekstejä monimutkaisista aiheista, ilmaisemaan itseään täsmällisesti ja ottamaan huomioon vastaanottajan. Osaa kirjoittaa todellisista ja kuvitteellisista aiheista varmallalla, persoonallisella tyyllillä käyttäen kieltä joustavasti ja monitasoisesti. Pystyy kirjoittamaan selkeitä ja laajoja selostuksia vaativistakin aiheista.</p> <p>*Osoittaa, että hallitsee monia keinoja tekstin jäsentämiseksi ja sidosteisuuden edistämiseksi.</p> <p>*Kielellinen ilmaisuvälineistö on hyvin laaja. Hallitsee hyvin idiomaattiset ilmaukset ja tavalliset sanonnat.</p> <p>* Hallitsee erittäin hyvin kieliopin, sanaston ja tekstin jäsennyksen. Virheitä voi esiintyä satunnaisesti idiomaattisissa ilmauksissa sekä tyylliseikoissa.</p>

LIITE 3**Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksen yleisistä
valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (955/2002)**

N:o 955

Valtioneuvoston asetus**lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta**

Annettu Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 2002

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty opetusministeriön esittelystä, säädetään 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lukiolain (629/1998) 10 §:n 1 momentin ja 39 §:n nojalla, sellaisena kuin niistä on 10 §:n 1 momentti laissa 1184/1998:

1 luku

Yleistä

1 §

Soveltamisala

Tässä asetuksessa säädetään lukiolaissa (629/1998) tarkoitetun lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista samoin kuin opetuksen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako).

2 luku

**Lukiokoulutuksen yleiset
valtakunnalliset tavoitteet**

2 §

*Lukio opiskelu-
ympäristönä*

Lukion tulee olla opiskelijalle henkisesti ja fyysisesti turvallinen, oppimisen ja osallistumisen mahdollistava avoin ja myönteinen opiskeluympäristö. Lukion tulee tukea vuorovaikutteisuutta sekä oppilaitoksen sisällä että yhteydenpidossa ympäristöön.

Opiskelijan itsenäisen toiminnan ja vastuullisuuden lisäksi lukiossa korostetaan opiskelijan asemaa osana opiskeluyhteisöä.

3 §

Opetuksen tavoitteet

Lähtökohtana opetuksessa on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Tavoitteena on, että opiskelija oppii arvostamaan luonnon ja kulttuurien monimuotoisuutta.

Opetuksen tulee tukea opiskelijan kasvua aikuisen vastuuseen omasta ja muiden ihmisten hyvinvoinnista, elinympäristön tilasta sekä kansalaisyhteiskunnan toimivuudesta. Opiskelijaa perehdytetään elinkeinoelämään ja yrittäjyyteen. Opiskelijan kulttuuri-identiteettiä sekä kulttuurien tuntemusta syvennetään.

Opetuksen pitää kannustaa opiskelijaa toimimaan opiskeluyhteisössä ja yhteiskunnassa paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Tavoitteena on, että opiskelija oppii edistämään yhdessä muiden kanssa ihmisoikeuksia, demokratiaa, tasa-arvoa ja kestävää kehitystä.

Tavoitteena on, että opiskelija omaksuu hyvät tavat ja osaa ilmaista kulttuuri-identiteettiään sekä että hän tiedostaa oman persoonallisen erityislaatunsa.

4 §

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Opiskelijalle tulee antaa jatko-opintojen, kansalaisena toimimisen ja laadukkaan elämän kannalta hyvä yleissivistys. Tietoja ja taitoja syvennetään sekä annetaan laajat yleistiedot ihmisestä, yhteiskunnasta, kulttuureista ja luonnosta. Tavoitteena on, että opiskelijalla on hyvät tietoyhteiskuntataidot. Häntä harjaannutetaan käyttämään niitä tiedonhankintaan ja viestintään, hallitsemaan mediaosaamisen perustaidot sekä arvioimaan kriittisesti tietoa. Opiskelijalle opetetaan yhteistyötaitoja, jotka mahdollistavat toimimisen itsenäisesti ja ryhmässä.

Opetuksen tulee harjaannuttaa opiskelijaa monipuolisesti itseilmaisussa ja vuorovaikutustaidoissa ja ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti molemmilla kotimaisilla kielillä sekä vähintään yhdellä vieraalla kielellä. Opetuksen on tarjottava esteettisiä kokemuksia sekä elämyksiä eri taidemuodoista.

5 §

Elinikäinen oppiminen ja itsensä kehittäminen

Opetuksen on kehitettävä opiskelijan opiskelutaitoja ja opiskelijan kykyä arvioida opiskelutaitojaan. Opiskelijaa tuetaan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittymistarpeensa oppijana ja käyttämään hänelle soveltuvia opiskelumenetelmiä. Opiskelijaa harjaannutetaan omien valintojen suunnitteluun ja tekemiseen sekä vastuuseen valinnoistaan.

Tavoitteena on, että opiskelija sisäistää elinikäisen oppimisen merkityksen. Häntä tuetaan luottamaan opiskelutaitoihinsa sekä tekemään jatko-opintosuunnitelmia. Opetuksen on luotava valmiuksia opiskelijan oman tehtävän löytämiseksi yhteiskunnassa ja työelämässä.

6 §

Aikuisille annettavan opetuksen erityiset tavoitteet

Aikuisille annettavaa opetusta kehitetään yleissivistävänä opetuksena. Opetuksen tulee

tarjota monipuoliset edellytykset perus-, jatko- ja täydennyskoulutukseen sekä opiskelijan elinikäiseen itsensä kehittämiseen osana aikuiskoulutusta. Aikuisille annettavassa opetuksessa tulee antaa tutkintotavoitteisen opetuksen lisäksi suoritustavoitteisesti opiskelevien aineopiskelijoiden sekä muiden erityisryhmien opetusta, joissa otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet.

Tavoitteena on, että aikuisopiskelija saa yleissivistävän tiedon lisäksi sellaisia opiskelu-, kieli- ja viestintätaitoja sekä tietoteknisiä taitoja, joita tarvitaan sekä jatko-opintoihin että työllistymiseen ja työelämässä menestymiseen. Opetuksen tulee kehittää valmiuksia elinikäiseen oppimiseen sekä tukea opiskelijan persoonallisuuden kasvua.

3 luku

Lukio-opetuksen tuntijako

7 §

Nuorille annettavien opintojen rakenne

Lukion opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Syventävät kurssit ovat pääasiassa pakollisiin kursseihin välittömästi liittyviä jatkokursseja, joita opiskelijalle tulee tarjota valittaviksi.

Soveltavat kurssit ovat cheyettäviä kursseja, jotka sisältävät aineksia eri oppiaineista, menetelmäkursseja taikka saman tai muun koulutuksen järjestäjän tarjoamia ammatillisia opintoja tai lukion tehtävään soveltuvia muita opintoja. Soveltaviin kursseihin voivat kuulua myös taitoja taideaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Soveltavat kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus sisällyttää opintoihinsa soveltaviksi kursseiksi myös edellä tarkoitettuja muun koulutuksen järjestäjän järjestämiä opintoja.

8 §

Nuorille annettavan opetuksen tuntijako

Nuorille annettavan lukiokoulutuksen tuntijako on seuraava:

Oppiaine tai aineryhmä	Pakolliset kurssit	Syventävinä opintoina tarjottavien valtakunnallisten kurssien määrä
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	3
Kielet		
perusopetuksen vuosiluokilta 1–6 alkava kieli (A-kieli)	6	2
perusopetuksen vuosiluokilta 7–9 alkava kieli (B-kieli)	5	2
muut kielet		16
Matematiikka		
lyhyt oppimäärä	6	2
pitkä oppimäärä	10	3
Ympäristö ja luonnontieteet		
Biologia	2	3
Maantiede	2	2
Fysiikka	1	7
Kemia	1	4
Uskonto tai elämäkatsomustieto	3	2
Filosofia	1	3
Psykologia	1	4
Historia	4	2
Yhteiskuntaoppi	2	2
Taito- ja taideaineet	5	
Liikunta	2	3
Musiikki	1-2	3
Kuvataide	1-2	3
Terveystieto	1	2
Opinto-ohjaus	1	1
Pakolliset kurssit	47–51	
Syventävät kurssit vähintään	10	
Soveltavat kurssit		
Kurssit yhteensä vähintään	75	

Tuntijaon mukaisten pakollisten ja syventävien kurssien lisäksi voi olla koulutuksen järjestäjän päättämiä syventäviä ja soveltavia kursseja. Oppituntien lisäksi opinto-ohjauksessa opiskelijalle annetaan muuta ohjausta.

Opiskelija voi opiskella useampaa kuin

yhtä A-kieltä. Jos toista kotimaista kieltä opiskellaan A-oppimäärän mukaisesti, on pakollisten kurssien määrä kuusi.

Saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi

toisena kielenä -oppimäärän mukaan.

Jos saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan hänen omaa äidinkieltään, opiskelijan äidinkielen ja kirjallisuuden ja muiden kielten pakollisten kurssien yhteismäärät sekä opiskelijalle pakollisten kurssien kokonaismäärä voivat olla 1 momentissa säädettyä pienemmät. Tässä

tapauksessa toista kotimaista kieltä opiskellaan valinnaisena aineena.

Jos vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan suomen tai ruotsin kieltä suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä toisen kotimaisen kielen tunnit saadaan jakaa mainittujen aineiden opetuksen siten kuin koulutuksen järjestäjä päättää.

9 §

Aikuisille annettavan opetuksen tuntijako

Aikuisille annettavan opetuksen tuntijako on seuraava:

Oppiaineet	Pakolliset kurssit	Syventävinä opintoina tarjottavien valtakunnallisten kurssien vähimmäismäärä
Äidinkieli ja kirjallisuus	5	1
Kielet		
A-oppimäärä	6	2
B1-oppimäärä	5	2
Muut oppimäärät (B2, B3)		6
Matematiikka		
lyhyt oppimäärä	6	2
pitkä oppimäärä	10	3
Katsomukselliset ja yhteiskunnalliset aineet		6
Uskonto tai elämäkatsomustieto	1	
Historia	3	
Yhteiskuntaoppi	1	
Filosofia	1	
Luonnontieteelliset aineet		7
Fysiikka	1	
Kemia	1	
Biologia	2	
Maantiede	1	
Psykologia		2
Muita lukion tehtävään kuuluvia aineita ja aihekokonaisuuksia		
Yhteensä vähintään	44	

Tuntijaon mukaisten pakollisten ja syventävien kurssien lisäksi voi olla koulutuksen järjestäjän päättämiä syventäviä kursseja sekä muita lukion tehtävään kuuluvia aineita ja aihekokonaisuuksia.

Opiskelijan tulee opiskella vähintään yhtä kieltä A-oppimäärän tavoitteiden mukaisesti. Joko A-kielen tai B1-kielen tulee olla toinen kotimainen kieli. Opiskelijalle tulee varata mahdollisuus opiskella valinnaisena aineena yhtä tai useampaa kieltä.

Rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa voidaan poiketa 1 momentista sen mukaan, kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Opiskelijan, joka on aloittanut lukio-opintonsa alle 18-vuotiaana tulee opiskella 1 momentissa tarkoitettujen kurssien lisäksi vähintään yksi kurssi liikuntaa ja yksi kurssi terveystietoa sekä kaksi kurssia kuvataidetta tai musiikkia tai yksi kurssi kumpaakin viimeksi mainittua ainetta.

Oppiaineiden opetuksen lisäksi opiskelijoille annetaan opintoihin liittyvää ohjausta. Ohjaukseen osallistuminen on opiskelijalle vapaaehtoista.

Mitä 8 §:n 4-6 momentissa säädetään koskee myös aikuisille annettavan opetuksen tuntijakoa.

10 §

Erityisen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän antamaa opetusta koskeva erityissäännös

Lukiolain 3 ja 4 §:n mukaisen erityisen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän antamassa opetuksessa voidaan poiketa 7 tai 8 §:stä sen mukaan kuin koulutuksen järjestämistä koskevassa luvassa määrätään.

4 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

11 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2003.

Tällä asetuksella kumotaan lukion tuntijaosta 23 päivänä syyskuuta 1993 annettu valtioneuvoston päätös (835/1993) ja aikuislukion tuntijaosta 26 päivänä syyskuuta 1994 annettu opetusministeriön päätös (873/1994) niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

12 §

Siirtymäsäännökset

Edellä 11 §:n 2 momentissa mainitun päätöksen mukaan laadittua opetussuunnitelmaa voidaan noudattaa, kunnes opetushallitus päättää tämän asetuksen mukaisten opetussuunnitelmien perusteista ja niiden mukaan laadittujen opetussuunnitelmien käyttöönotosta. Opetushallituksen tulee hyväksyä opetussuunnitelmien perusteet niin, että tämän asetuksen mukaiset opetussuunnitelmat otetaan käyttöön viimeistään 1 päivänä elokuuta 2005.

Erityisen koulutustehtävän saaneelle koulutuksen järjestäjälle 11 §:n 2 momentissa mainittujen päätösten nojalla annetut määräykset raukeavat viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 2005.

Ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 2002

Opetusministeri Maija Rask
Hallitusneuvos Eeva-Riitta Pirhonen

LIITE 4

Opetushallituksen suositus lukiokoulutuksessa opiskelevien maahanmuuttajien äidinkielen opetuksen perusteiksi

Äidinkieli ja kirjallisuus, muu opiskelijan äidinkieli -opetuksen perustehtävänä on tukea opiskelijan kasvamista sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi. Yhdessä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen tai suomi/ruotsi äidinkielenä -opetuksen kanssa opiskelijan oman äidinkielen opetus vahvistaa opiskelijan monikulttuurista identiteettiä ja rakentaa pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle.

Äidinkielen opetuksessa luodaan perusta, jonka varassa opiskelija voi ymmärtää eri oppiaineissa tarpeellisia käsitteitä. Sisältöalueita painotetaan suhteessa käytettävissä olevaan tuntimäärään, opiskelijoiden kielitaitoprofiiliin, opetusryhmän kokoon ja opetettavan kielen ominaisuuksiin.

Opetus lähtee opiskelijoiden kielellisistä ja kulttuurisista kokemuksista. Opetuksessa otetaan huomioon se, että opiskelijat ovat lähtökohdiltaan erilaisia ja että ympäristön tuki vieraskielisen opiskelijan oman äidinkielen oppimiselle on vähäinen. Opetuksessa hyödynnetään paljon vertaisryhmää, ja opiskelijalle tarjotaan runsaasti mahdollisuuksia kuunnella ja puhua äidinkieltään koulussa. Opiskelijaa rohkaistaan ja tuetaan sekä ajattelun kehittämiseen että persoonalliseen kielenkäyttöön. Tavoitteellista äidinkielen opetusta tuetaan kodin ja koulun yhteistyöllä.

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen suunnittelussa on otettava huomioon, että äidinkielen hallinnan tavoitteita ei voida asettaa samalle tasolle kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvilla.

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tulee tietoiseksi äidinkielensä rakenteesta ja käytöstä
- laajentaa sanavarastoaan ja parantaa tekstinlukutaitoaan
- osaa hyödyntää monipuolisesti omakielisiä puhuttuja tai kirjoitettuja tekstejä
- pystyy ilmaisemaan itseänsä äidinkielellään rohkeasti ja luontevasti erilaisissa puhetilanteissa
- pystyy kirjoittamaan erilaisia tarkoituksia varten
- syventää oman kulttuurin ja kirjallisuuden tuntemustaan
- osoittaa oman kielen ja kulttuurin arvostusta ja on motivoitunut kehittämään äidinkielen taitoaan edelleen.

Arviointi

Arvioinnin tulee kohdistua monipuolisesti kielitaidon ja -tiedon eri alueisiin. Kurssiarvosanaan vaikuttavat kirjalliset ja suulliset tuotokset, osallistumisaktiivisuus ja harrastuneisuus.

Kurssit

Puhuminen, lukeminen, kirjoittaminen ja kielen havainnointi kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin.

1. Oma äidinkieli ja sen käyttö (ÄIM1)

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion äidinkielen opetusta ja vahvistaa sanavaraston ja perusrakenteiden hallintaa. Kurssin aluksi eritellään opiskelijoiden äidinkielen osaamista sekä heidän aikaisempia tietojaan ja tietoisuuttaan omasta äidinkielestään ja kulttuuristaan. Tutustutaan oman äidinkielen käyttöön ja kielen vaihteluun asianomaisella kielialueella. Kuunnellaan äidinkieltä eri tilanteissa sekä keskustellaan opiskelijan perinteistä, lukio-opinnoista ja suomalaiseen yhteiskuntaan liittyvistä asioista. Kartutetaan sanastoa ja määritellään eri alojen peruskäsitteitä omalla äidinkielellä.

2. Kielitieto ja oikeakielisyys (ÄIM2)

Perehdytään tarkemmin oman kielen rakenteeseen ja erityispiirteisiin suomen/ruotsin kielen verrattuna. Harjoitellaan oman kielen kirjallista käyttöä. Edetään ensin henkilökohtaisista tarkoituksista vaativampiin viestintätehtäviin. Muissa kuin latinalaista kirjaimistoa käyttävissä kielissä varmistetaan kunkin kielen kirjoitustekniikka, mahdollisesti myös tietokoneen avulla.

3. Kielialueen kulttuuri (ÄIM3)

Tutustutaan asianomaisen kieli- ja kulttuurialueen kulttuuriperinteisiin, myös suulliseen kansanperinteeseen, uskontoon ja uskomuksiin sen mukaan, mikä merkitys niillä on kyseisessä kulttuurissa. Verrataan oman kulttuurin piirteitä suomalaiseen kulttuuriin. Aihealueisiin tutustutaan monipuolisesti niistä lukien, puhuen ja kirjoittaen.

4. Viestintä ja yhteiskunta (ÄIM4)

Perehdytään mahdollisuuksien mukaan asianomaisen kielialueen ajankohtaisiin mediateksteihin kuten uutisiin, mainoksiin, artikkeleihin ja reportaaseihin sekä keskustellaan ja kirjoitetaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista. Syvennytään oman kielialueen nykyisiin oloihin. Opiskelija voi suullisesti tai kirjallisesti esitellä ja eritellä valitsemaansa lehtiartikkelia, radio- tai televisio-ohjelmaa.

5. Kaunokirjallisuus ja muut taidelajit (ÄIM5)

Tutustutaan oman kielen tai kielialueen joihinkin tunnettuihin kirjailijoihin ja taiteilijoihin. Luetaan yhdessä jotakin kaunokirjallista teosta ja pohditaan sen sisältöä ja kieltä. Opiskelijat voivat lukea ja referoida haluamansa teoksen tai syventyä johonkin taidelajiin ja kertoa siitä. Opiskelijat voivat esitellä sopivissa tilaisuuksissa oman kielialueensa kulttuuria, taidetta ja kirjallisuutta.

6. Tiedon maailma (ÄIM6)

Perehdytään koulun muihin oppiaineisiin liittyviin eri tieteenalojen teksteihin sanavaraston laajentamiseksi ja eri tieteenalojen nykikäsitteiden oppimiseksi. Keskustellaan eri alojen ajankohtaisista asioista. Kirjoitetaan ja esitellään oma artikkeli tai asiateksti. Voidaan toteuttaa myös laajempi yhtä alaa käsittelevä projekti.

LIITE 5 Konstruktivistinen oppimiskäsitys

Tieteelliseen nykynäkemykseen perustuva konstruktivistinen oppimisprosessi johtaa joustavaan ja oppijan valmiuksia painottavan opetuksen korostamiseen. Tämän käsityksen mukaan Rauste von Wright & Wright (1992, 1994) kuvaavat oppimiselle ominaisia piirteitä seuraavasti:

1. *Uutta tietoa omaksutaan aiemmin opittua käyttämällä. Opetuksen lähtökohtana tulisi olla oppijan tapa hahmottaa maailmaa ja sen tulkintaan käytettyjä käsitteitä. Tärkeää on tuntea ne oppimisen strategiat, joita oppija käyttää välineinä omaksuessaan uutta tietoa. Tie novisista eksperttityteen vaihtelee oppijan valmiuksien mukaan.*
2. *Oppiminen on oppijan oman toiminnan tulosta. Omilla tulkinnoilla on oppimisessa oleellinen rooli. Uusien toimintastrategioiden oppiminen ei ole niinkään ongelmallista, mutta niiden käyttöönotto on. Oleellista on tällöin, onko oppija itse vastuussa oppimisestaan. Oppijan ottama rooli vastuunkantajana riippuu puolestaan paljolti hänen itsetunnostaan.*

Toimintaa ohjaa tavoite, mutta oppimista säätelee se, mitä oppija tekee. Oppimisen kannalta keinot, joilla tavoitteeseen pyritään, voivat olla yhtä tärkeitä kuin tavoite sinällään.

Edellisen perusteella on todettavissa, että oppimista ei voi arvioida "sinänsä". Oppimista voidaan toki mitata eri tavoin ja kriteerejä käyttäen.

3. *Ymmärtämisen painottaminen edistää mielekästä tiedon konstruointia. Asian ymmärtäminen perustuu sen tulkittamiseen laajan tietorakenteen pohjalta. Ymmärtämisen kriteereiksi on esitetty sitä, että tulkinta siirtyy uusiin konteksteihin. Oleellista oppijan kannalta on, että hän tulisi itse tietoiseksi, mitä hän opittavasta asiasta ymmärtää.*
4. *Sama asia voidaan tulkita monella eri tavalla. Kun samaa tekstiä luetaan eri strategiaa käyttäen, siitä opitaan eri asioita. Oppimisen kannalta on usein tärkeämpää selvittää millaisia tulkintoja on opittu kuin miten paljon on opittu.*
5. *Oppiminen on aina kontekstisidonnaista. Oppimista ei voi tutkia erillään sen sisällöistä ja oppimistilanteesta, sillä erilaiset sisällöt voivat edellyttää osittain erilaisia konstruktioprosesseja.*
6. *Opitun siirtovaikutus uusiin tilanteisiin riippuu tietojen ja taitojen organisoinnista. Jos oppimistilanteessa kiinnitetään monipuolisesti huomiota tiedon tulevaan käyttöön oppijan omassa elämässä, myöhempi käyttö helpottuu. Uusissa tilanteissa siirtovaikutusta edistää puolestaan pyrkimys etsiä yhteyksiä aiemmin opitun ja nykytilanteen välillä.*
7. *Oppimisessa sosiaalisella vuorovaikutuksella on keskeinen rooli. Sosiaalisessa kontekstissa yksilön ajattelumaailma tulee näkyviin sekä hänelle*

itselleen että muillekin. Näin hänelle avautuu mahdollisuus reflektoida sitä joko itsekseen tai ryhmän jäsenten kanssa.

- 8. Tavoitteellinen oppiminen on taito, jota voi oppia. Yleistä oppimaan oppimisen taitoa kutsutaan usein metataidoksi, jossa itsereflektiivisen ajattelun taidolla on merkittävä osuus.*
- 9. Oppimisen arvioinnin tulisi olla monipuolista. Konstruktivismin näkökulmasta oppimisen arvioinnin ongelmana on se, että oppimistulos riippuu oppimisprosessin luonteesta. Näin ollen tärkeää ei ole selvittää, kuinka paljon, vaan mitä on opittu.*

(Pedagoginen työryhmä)

LIITE 6 Mahdollisia kieltenopetuksen yhteistyötahoja

ENGLANNINOPETUKSEN YHTEISTYÖTAHOJA

Tampere

- *Pirkanmaan kieltenopettajat ry*
- *Tampereen yliopiston englannin kielen ja kulttuurin laitos sekä käännöstieteen laitos*
- *Pirkanmaan maakuntakirjaston englanninkielinen materiaali*
- *Opetusalan koulutuskeskuksen (Opeko) Tampereen toimipiste*

Valtakunnan taso

- *Englanninkielisten valtioiden suurlähetystöt*
- *Suomen englanninopettajat ry*
- *SUKOL ry*
- *Suomi-Amerikka seura*
- *British Council*
- *Finn-Brit Society*

SAKSANOPETUKSEN YHTEISTYÖTAHOJA

Tampere

- *Saksalainen Kulttuurikeskus*
- *Tampereen Suomalais-Saksalainen Yhdistys*
- *Sveitsin Ystävät*
- *Itävallan Ystävät*
- *Tampereen yliopiston saksan kielen ja kulttuurin laitos sekä käännöstieteen laitos*
- *Pirkanmaan maakuntakirjaston saksankielinen materiaali*
- *Pirkanmaan kieltenopettajat ry*
- *Opetusalan koulutuskeskuksen (Opeko) Tampereen toimipiste*
- *Tampereen kaupungin saksankielisiin maihin sunnattu ystävyyskaupunkitoiminta*

Valtakunnan taso

- *Saksan, Itävallan ja Sveitsin suurlähetystöt*
- *Goethe-Institut*
- *Opetushallituksen Fachberatung Deutsch*
- *Suomen saksanopettajat ry*
- *SUKOL ry*
- *Suomi-Saksa yhdistysten liitto*
- *Helsingin saksalainen kirjasto*
- *Dafnord: Das virtuelle Deutschlernernetzwerk*

RANSKANOPETUKSEN YHTEISTYÖTAHOJA**Tampere**

- *Cercle franco-finlandais de Tampere*
- *Pirkanmaan kieltenopettajat ry*
- *Tampereen yliopiston ranskan kielen ja kulttuurin laitos*
- *Tampereen ranskankielisiin maihin suunnattu ystävyyskaupunkitoiminta*
- *Pirkanmaan maakuntakirjaston ranskankielinen materiaali*
- *Opetusalan koulutuskeskuksen (Opeke) Tampereen toimipiste*

Valtakunnan taso

- *Ranskan kulttuurikeskus*
- *Suomen Ranskan suurlähetystö*
- *Suomi-Ranska Yhdistysten liitto*
- *SUKOL ry*
- *Suomen ranskanopettajain yhdistys ry*

ESPANJANOPETUKSEN YHTEISTYÖTAHOT**Tampere**

- *Espanjan konsulaatti Tampereella*
- *Pirkanmaan maakuntakirjaston espanjankielinen materiaali*
- *Tampereen yliopiston espanjan kielen laitos*
- *Opetusalan koulutuskeskuksen (Opeko) Tampereen toimipiste*

Valtakunnan taso

- *Suomi-Espanja Seura ja muiden espanjankielisten maiden ystävyysseurat*
- *Latinalaisen Amerikan kulttuurikeskus*
- *Suomen Latinalaisamerikkalainen Yhdistys*
- *Espanjan suurlähetystö*
- *SUKOL ry*
- *Suomen espanjanopettajat ry*

RUOTSINOPETUKSEN YHTEISTYÖTAHOT

- *Pohjola-Norden*
- *NIFIN*
- *SUKOL*
- *Suomen ruotsinopettajat ry*
- *Pohjoismaiden suurlähetystöt*
- *Yliopiston pohjoismaisen filologian laitos ja käännöstieteen laitos*
- *Kirjastojen ruotsinkieliset osastot*
- *Ystävyyskunnat*

Liite 7

TAMPEREEN KAUPUNGIN LUKIOKOULUTUSTA ANTAVAT OPPILAITOKSET JA NIIDEN PAINOTUKSET

Nuorille tarkoitettu lukiokoulutus

Oppilaitos	Painotus	Aloituspaiikkoja painotuksessa
Hatanpään lukio	Musiikki (koulutuksen järjestäjän päätös)	36
Hervannan lukio	Matematiikka ja tietotekniikka (koulutuksen järjestäjän päätös)	36
Kaarilan lukio		
Messukylän lukio	Viestintä (Opm:n päätös, valtakunnallinen erityistehtävä)	36
Sammon lukio	Urheilu (Opm:n päätös, valtakunnallinen erityistehtävä)	36
Tammerkosken lukio	Kuvataide (Opm:n päätös, valtakunnallinen erityistehtävä)	46
Klassillinen lukio		
Tampereen lyseon lukio	IB (Opm:n päätös), Eurooppalinja (koulutuksen järjestäjän päätös)	25 30 (valitaan lukioon hyväksytyistä)

Tampereen lyseon lukioon otetaan kaikkiaan 169 opiskelijaa vuosittain, muihin lukioihin 108 kuhunkin.

Aikuisille tarkoitettu lukiokoulutus

Tampereen aikuislukio
 Pyynikin toimipiste
 Sammon toimipiste

Tampereen aikuislukio järjestää Tampereen Ammattiopiston eri toimipisteissä (Hervanta, Kauppaoppilaitos, Kuru, Pyynikki ja Terveystieteiden oppilaitos) aikuisille tarkoitettua ops:n mukaista lukiokoulutusta. Yhdistelmäopinnot aloittaa vuosittain yli 200 opiskelijaa.

Messukylän lukiossa opetetaan yhtä Kauppaoppilaitoksen ryhmää nuorille tarkoitettua ops:n mukaisesti neljässä yo-kirjoitusaineessa.